Begroting 2027

Meerjarenraming 2028-2030

Gemeente Bergen op Zoom

Foto voorzijde: Wijkteam Oude stad bij 't Fort

Inhoud

Inleiding 5

1. **Programma's** 9
1.1 Programma 1 – Bestuur, Ondersteuning en Dienstverlening 9
1.2 Programma 2 – Veiligheid en Weerbaarheid 27
1.3 Programma 3 – Buitenruimte en Mobiliteit 37
1.4 Programma 4 – Economie en Recreatie 45
1.5 Programma 5 – Onderwijs 57
1.6 Programma 6 – Sport, Cultuur en Erfgoed 65
1.7 Programma 7 – Gezondheid en Meedoen 75
1.8 Programma 8 – Sociale Zekerheid 85
1.9 Programma 9 – Milieu, Klimaat, Energie en Klimaatadaptatie 93
1.10 Programma 10 – Wonen en Ruimtelijke Ontwikkeling 105

2. De financiële begroting 2027–2030 116
2.1 Overzicht van baten en lasten 116
2.2 Incidentele Baten en Lasten 118
2.3 Mutaties in de reserves 121
2.4 Stelposten 123
2.5 Taakvelden 124

3. Paragrafen 128
3.1 Paragraaf Lokale heffingen 128
3.2 Paragraaf Weerstandsvermogen en risicobeheersing 132
3.3 Paragraaf Financiering 140
3.4 Paragraaf Onderhoud kapitaalgoederen 144
3.5 Paragraaf Verbonden partijen 150
3.6 Paragraaf Grondbeleid 162
3.7 Paragraaf Bedrijfsvoering 168
3.8 Openbaarheidsparagraaf 177

4. Uitvoeringsplan 2027–2030 179

5. Afkortingenlijst 188

Inleiding

Voor u ligt de Begroting 2027 van de gemeente Bergen op Zoom. Deze begroting is opgesteld binnen de kaders van het Beleidskader 2027, dat eerder dit jaar door de gemeenteraad is vastgesteld. Zoals destijds aangegeven is bewust gekozen voor een beleidsarme benadering. Het beleidskader werd immers voorbereid door het vorige college en viel samen met een verkiezingsjaar, waarin terughoudendheid ten aanzien van nieuw beleid passend werd geacht.

Na de gemeenteraadsverkiezingen is het bestuursakkoord Samen! opgesteld en vervolgens is ook een nieuw college aangetreden. Bij het opbouwen van de begroting is gewerkt binnen de afspraken uit het bestuursakkoord, waarbij de volle vertaling van de ambities tot uitdrukking zal komen in het collegeprogramma, dat later dit jaar aan uw raad zal worden aangeboden.

In het Bestuursakkoord is het voornemen al uitgesproken om voor deze raadsperiode een stimuleringsfonds in te stellen dat bedoeld is voor de uitvoering van de ambities die in dit akkoord zijn beschreven. Als basis voor dit fonds wordt het rekeningresultaat van 2025 gebruikt. In het collegeprogramma komen we daarop terug.

Sluitende begroting

Bij de behandeling van het Beleidskader 2027 werd nog uitgegaan van een tekort van € 4,4 miljoen, waarvan circa € 0,9 miljoen een structureel karakter had. Tegen die achtergrond was het een forse opgave om te komen tot een sluitende begroting, zonder daarbij de kwaliteit van de dienstverlening en de ambities voor onze gemeente uit het oog te verliezen.

Het college heeft daarom op de eerste plaats kritisch gekeken naar de inzet van externe inhuur. Ook zijn op basis van realisatiecijfers en actuele ontwikkelingen de ramingen van de budgetten opnieuw tegen het licht gehouden. Deze verdere verdiepingsslag heeft geleid tot realistischer budgetten.

Een positieve ontwikkeling zien wij binnen het sociaal domein. De investering die uw raad vorig jaar mogelijk heeft gemaakt ten behoeve van de transformatie van het sociaal domein, begint inmiddels haar eerste vruchten af te werpen. Met name binnen de Wet maatschappelijke ondersteuning (Wmo) is sprake van een betere beheersing van de kosten. Dat bevestigt dat investeren in een toekomstbestendige aanpak kan bijdragen aan zowel betere ondersteuning voor inwoners als aan een gezondere financiële positie van de gemeente. We willen immers dat inwoners die hulp nodig hebben, passende ondersteuning krijgen en kunnen meedoen in de samenleving. Daarom werken we juist verder aan de transformatie van het sociaal domein. De nadruk ligt daarbij op preventie, tijdig signaleren en passende ondersteuning. De wijkteams spelen hierin een sleutelrol. Zij staan dicht bij onze inwoners, signaleren wat nodig is en werken samen met partners aan oplossingen die uitgaan van de kracht van inwoners en hun netwerk.

Verenigingsleven

Met het doorlichten van de begroting is ook ruimte gevonden om de subsidies voor verenigingen en organisaties in het maatschappelijk middenveld te indexeren. Het college hecht grote waarde aan de rol die verenigingen spelen voor de sociale samenhang, leefbaarheid en het welzijn van onze inwoners. De aandacht voor het verenigingsleven sluit bovendien aan bij een van de belangrijke thema's uit het bestuursakkoord.

Ten aanzien van de lokale lasten voldoet deze begroting aan de afspraken zoals vastgelegd in het bestuursakkoord. Dat betekent dat belastingen en tarieven uitsluitend worden aangepast voor inflatiecorrectie en kostendekkendheid. Het is een bewuste keuze om daarmee rekening te houden met de krappe huishoudportemonnee van onze inwoners. Hierbij zetten we ons ook in om alle inwoners die recht hebben op ondersteuning daadwerkelijk te bereiken. We zorgen bijvoorbeeld voor toegankelijke minimaregelingen en verlagen ook bestaande drempels.

Voorzichtigheid blijft geboden

Deze opgave heeft geleid tot een sluitende begroting met een saldo van € 25.000 positief. Tegelijkertijd blijft voorzichtigheid noodzakelijk. We wijzen daarbij in het bijzonder op de investeringsvolumes in het uitvoeringsprogramma die in de afgelopen jaren weliswaar konden groeien, maar die voor het inhalen van enkel al het achterstallig onderhoud nog steeds voor grote uitdagingen staan. Dit vergt een nadere uitwerking voor de ontwikkeling van het investeringsvolume en de daarmee gemoeide kapitaallasten.

Alles overziend kijkt het college met vertrouwen naar de toekomst. De weg die de afgelopen jaren al is ingezet en die heeft geleid tot een solide financieel beleid, zal worden voortgezet. Dat is ook nodig als we willen blijven bouwen aan de toekomst van de stad en de dorpen. Dat is namelijk ook wat we willen voor Bergen op Zoom; dat onze inwoners merken dat we vooruitgaan. Samen met inwoners, ondernemers en maatschappelijke partners werken we aan een gemeente waar het goed wonen, werken en leven is.

Meerjarig Financieel perspectief

De onderstaande tabel laat de belangrijkste financiële wijzigingen ten opzichte van het Beleidskader 2027–2030 zien. De tabel start met het begrotingssaldo uit het Beleidskader, gevolgd door de voornaamste wijzigingen. Vervolgens wordt het nieuwe begrotingssaldo van de Begroting 2027 gepresenteerd, uitgesplitst naar structureel en incidenteel saldo. Nadere toelichtingen op de wijzigingen zijn opgenomen bij de betreffende programma's.

	(Bedragen *€1.000)	2027	2028	2029	2030
Beleidskader 2027–2030		**-4.359**	**-4.361**	**-2.141**	**1.140**
Wijzigingen ten opzichte van het Beleidskader 2027–2030					
Diverse programma's	Algemene uitkering gemeentefonds	8.334	8.125	7.572	7.637
Diverse programma's	Indexeren van uitgaven en inkomsten	-3.398	-4.013	-4.024	-4.031
Diverse programma's	Personeelskosten	-1.463	-1.859	-1.859	-1.859
Diverse programma's	Kapitaallasten	-34	194	-277	-371
Diverse programma's	Rentekosten	-324	-642	-715	-1.239
Programma 1	Stelpost inhuur personeel	400	400	400	400
Programma 1 & 9	CDOKE	-1.637	-2.137	-2.137	-2.137
Programma 5	Onderwijshuisvesting Voortgezet Onderwijs	250	250	250	250
Programma 7	Huisvesting Oekraïne	600	600	-	-
Programma 7	Extra transformatieopbrengst HHO	230	230	230	230
Programma 8	Bijstelling bijdrage WVS	344	618	564	502
Programma 8	BUIG	1.055	1.055	1.055	1.055
Programma 10	Verhoging parkeeropbrengsten	250	250	250	250
Diverse programma's	Diverse mutaties	-223	332	469	1.272
	Saldo structurele baten en lasten	**2.650**	**1.970**	**2.564**	**6.027**
	Saldo incidentele baten en lasten	**-2.625**	**-2.928**	**-2.928**	**-2.928**
	Saldo Begroting 2027–2030	**25**	**-958**	**-364**	**3.099**

De begroting 2027 laat een positief begrotingssaldo zien. Ten opzichte van het Beleidskader 2027–2030 is het financiële beeld gewijzigd. De hogere algemene uitkering uit het gemeentefonds heeft een positief effect op het begrotingssaldo. Daartegenover staan onder meer hogere personeelskosten door de cao-ontwikkeling, rentelasten en indexeringen van uitgaven en inkomsten. Ook leiden de besparing op inhuur van personeel (stelpost) en diverse overige mutaties tot wijzigingen in het meerjarenbeeld.

Daarnaast zijn enkele specifieke ontwikkelingen verwerkt. Zo is rekening gehouden met de gevolgen van de CDOKE-middelen, onderwijshuisvesting, de huisvesting van Oekraïense vluchtelingen, bijstellingen binnen het sociaal domein en hogere parkeeropbrengsten. Vanaf 2027 is daarnaast een extra transformatieopbrengst opgenomen. Een uitgebreidere toelichting op de mutaties ten opzichte van beleidskader is opgenomen in de diverse programma's.

Het structurele saldo is in alle jaren positief. Door incidentele baten en lasten wijkt het totale begrotingssaldo hiervan af. Het begrotingssaldo is in 2027 positief, in 2028 en 2029 negatief en in 2030 weer positief. Het blijft daarom van belang om zowel de structurele ontwikkeling als de incidentele baten en lasten goed te blijven volgen.

Leeswijzer

De begroting start met de programma's in hoofdstuk 1. In dit hoofdstuk beschrijven we per programma:

- Wat we in deze bestuursperiode willen bereiken;
- Wat we daarvoor in 2027 gaan doen;
- Wat dit in 2027 kost en welke financiële wijzigingen er zijn ten opzichte van het Beleidskader 2027–2030.

Elk programma is uitgewerkt in een doelenboom. Deze doelenboom laat in één oogopslag zien welke doelen we hebben en welke acties we in 2027 ondernemen om deze doelen te bereiken. Waar mogelijk geven we per actie ook aan wanneer we deze uitvoeren.

Met het oog op de vergelijkbaarheid en continuïteit is de bestaande indeling in tien programma's gehandhaafd. Deze wijkt af van de indeling in negen programma's uit het bestuursakkoord.

Hoofdstuk 2 bevat de financiële begroting en in hoofdstuk 3 zijn de verschillende paragrafen opgenomen. Hoofdstuk 4 bevat het uitvoeringsplan met de investeringen voor 2027. Tot slot is in hoofdstuk 5 de afkortingenlijst opgenomen.

1. Programma's

1.1 Programma 1 – Bestuur, Ondersteuning en Dienstverlening

Bestuur

Een betrouwbaar, benaderbaar en zorgvuldig gemeentebestuur is essentieel voor het vertrouwen van inwoners, ondernemers en maatschappelijke partners. In een samenleving waarin maatschappelijke vraagstukken steeds complexer worden en gemeenten meer verantwoordelijkheden hebben gekregen, zetten we in op de kwaliteit van het openbaar bestuur, door een bestuur dat zichtbaar is, open communiceert, en samenwerkt waar dat nodig is. Daarbij houden we oog voor een sterke democratische verankering en een goede verbinding tussen inwoners, gemeenteraad en bestuur.

We werken aan een weerbaar en integer openbaar bestuur, actieve participatie en heldere communicatie, zodat inwoners beter betrokken zijn bij de keuzes die hen raken. Tegelijkertijd zorgen we voor een professionele en toekomstgerichte organisatie die het bestuur ondersteunt en dienstbaar is aan de samenleving. Digitale dienstverlening en een veilige informatievoorziening helpen ons om toegankelijk, betrouwbaar en efficiënt te werken, met oog voor de menselijke maat en voor inwoners die minder digitaal vaardig zijn. Zo bouwen we aan een gemeente die dichtbij, bereikbaar en betrouwbaar is.

DOELEN EN ACTIES

D.1.1
De gemeente werkt aan de kwaliteit van het openbaar bestuur

- **A.1.1.1** We borgen de randvoorwaarden voor een zorgvuldig en democratisch bestuur
- **A.1.1.2** We versterken onze relaties en bestuurlijke samenwerking met belangrijke partners
- **A.1.1.3** We waarderen en herdenken personen en organisaties die zich bijzonder inzetten of hebben ingezet voor de Bergse samenleving
- **A.1.1.4** We vergroten de betrokkenheid van en met inwoners door toegankelijk en nabij te zijn

D.1.2
De gemeente biedt excellente dienstverlening

- **A.1.2.1** We communiceren duidelijker, proactiever, en scheppen heldere verwachtingen
- **A.1.2.2** We zorgen voor maatwerk en persoonlijkere dienstverlening
- **A.1.2.3** We vereenvoudigen processen samen met onze inwoners.
- **A.1.2.4** We stellen kwaliteitsafspraken vast
- **A.1.2.5** We voeren onderhoud uit aan het stadskantoor

D.1.3
De gemeente denkt vanuit het perspectief van inwoners en ondernemers

- **A.1.3.1** We vereenvoudigen de dienstverlening voor geselecteerde primaire processen
- **A.1.3.2** We maken de voortgang van meldingen, zaken en vragen beter inzichtelijk

D.1.4
De gemeente biedt een veilige en betrouwbare digitale dienstverlening.

- **A.1.4.1** We vervolgen de uitvoering van het interne controleplan

D.1.5
De gemeente beschikt over een moderne en toekomstbestendige ICT-omgeving

A.1.5.1
We moderniseren onze digitale infrastructuur en de manier waarop gemeentelijke gegevens beschikbaar worden gesteld (Q1-Q4)

A.1.5.2
We passen kunstmatige intelligentie verantwoord toe (Q1-Q4)

A.1.5.3
We realiseren betrouwbare stuurinformatie voor bestuur en organisatie (Q1-Q4)

A.1.5.4
We versterken risicomanagement als vast onderdeel van de organisatiebesturing (Q1-Q4)

D.1.6
De gemeente is in control

A.1.6.1
We geven uitvoering aan BoZ in control

A.1.6.2
We handelen rechtmatig en voeren het interne controleplan uit

D.1.7
De gemeente bezit een vastgoedportefeuille die duurzaam en toekomstbestendig is

A.1.7.1
We blijven uitvoering geven aan het dynamische proces van het beheer van de vastgoedportefeuille

D.1.8
De gemeente voert een duurzaam financieel beleid

A.1.8.1
We optimaliseren de opbouw en omvang van P&C-documenten

A.1.8.2
We gaan door met realistisch en onderbouwd begroten

A.1.8.3
We verlagen het percentage inhuur

A.1.8.4
We bewaken het structurele evenwicht en versterken onze financiële positie

D.1.1 DE GEMEENTE WERKT AAN DE KWALITEIT VAN HET OPENBAAR BESTUUR

Wat willen we bereiken?

De rol van gemeenten is de afgelopen decennia sterk veranderd. Door decentralisaties voeren gemeenten steeds meer taken uit namens het Rijk, met als doel beter aan te sluiten bij de lokale praktijk. In de praktijk blijkt dit niet altijd eenvoudig. Beperkte beleidsvrijheid, financiële druk en verschillen in uitvoering tussen gemeenten zorgen voor uitdagingen. Tegelijkertijd wordt van gemeenten verwacht dat zij oplossingen bieden voor complexe maatschappelijke vraagstukken. Om deze opgaven aan te pakken werken gemeenten steeds vaker samen, zowel in formele verbanden als in informele netwerken. Deze samenwerking is noodzakelijk, maar kan ook zorgen voor meer afstand tot inwoners en gemeenteraad.

De groeiende verantwoordelijkheden maken het werk van burgemeesters, wethouders en raadsleden intensiever. Daarnaast krijgen lokale bestuurders steeds vaker te maken met agressie, online intimidatie en bedreigingen. Ook vragen ontwikkelingen rondom ondermijnende criminaliteit blijvende aandacht voor integriteit binnen het openbaar bestuur.

Veel inwoners hebben beperkt zicht op de taken en werkwijze van gemeenten. Een lagere opkomst bij lokale verkiezingen laat zien dat betrokkenheid niet vanzelfsprekend is. Daarom blijven wij investeren in duidelijke communicatie en het actief betrekken van inwoners bij onderwerpen die hen raken, bijvoorbeeld via participatietrajecten. Tegelijkertijd is maatschappelijke betrokkenheid een belangrijke kracht van onze samenleving. Vrijwilligers bij sportverenigingen, culturele organisaties en maatschappelijke initiatieven leveren hier dagelijks een waardevolle bijdrage aan. Wij waarderen en stimuleren deze inzet. Ook blijven wij stilstaan bij personen die zich in het verleden bijzonder hebben ingezet voor Bergen op Zoom en daarvoor soms het hoogste offer hebben gebracht.

De rode draad in dit alles is de kwaliteit van het openbaar bestuur: een betrouwbare overheid, zorgvuldige democratische besluitvorming, sterke bestuurlijke samenwerking, betrokken inwoners en waardering voor maatschappelijke inzet. Onze werkzaamheden op dit vlak geven wij vorm via de volgende activiteiten

Wat gaan we daarvoor doen in 2027?

A.1.1.1 We borgen de randvoorwaarden voor een zorgvuldig en democratisch bestuur

- **Versterken van de lokale democratie**
  We versterken de positie van de gemeenteraad. Tegelijkertijd vergroten we de zichtbaarheid en toegankelijkheid van de lokale democratie door ontmoetingen tussen gemeenteraad en samenleving te stimuleren. Dit doen we onder meer via Raad op Straat, de marktkraam van de raad, rondetafelgesprekken en Gast van de Raad. Daarnaast bieden we inwoners de cursus Politiek Actief aan om hun kennis van en betrokkenheid bij het lokaal bestuur te vergroten.
- **Bevorderen van goed en integer bestuur**
  Wij werken aan een sterke en integere bestuurscultuur waarin bestuurders, raadsleden en de ambtelijke organisatie hun rol op een transparante en verantwoordelijke manier kunnen vervullen. Daarbij hebben we blijvende aandacht voor bestuurlijke integriteit en geven daarbij invulling aan de vastgestelde gedragscodes. We doen dit onder meer door het voeren van het bestuurlijke gesprek (in raad en college) over vraagstukken die raken aan integriteit en de integriteitstoets van nieuwe bestuurders.
- **Zorgvuldige besluitvorming en rechtsbescherming**
  Wij zorgen voor een transparant, zorgvuldig en tijdig besluitvormingsproces. Daarnaast waarborgen we een correcte en zorgvuldige behandeling van klachten en bezwaarschriften, zodat inwoners kunnen rekenen op een betrouwbare en rechtvaardige overheid.

A.1.1.2 We versterken onze relaties en bestuurlijke samenwerking met belangrijke partners

- **Versterken van strategische samenwerkingen**
  Wij investeren in duurzame relaties en een sterke bestuurlijke samenwerking met partners op lokaal, regionaal, nationaal en internationaal niveau. Samen met gemeenten, regio's, overheden en maatschappelijke partners werken wij aan de aanpak van gezamenlijke maatschappelijke opgaven. Daarbij benutten wij bestuurlijke netwerken, zoals de VNG, Veiligheidsregio en Water- en Klimaatkring, om de belangen van Bergen op Zoom onder de aandacht te brengen en te behartigen waar dat nodig is.
- **Intensiveren van grensoverschrijdende samenwerking**
  Wij continueren en versterken de samenwerking met Vlaanderen op thema's van gezamenlijk belang, onder meer via onze bijdrage aan grensoverschrijdende samenwerkingsverbanden

als BENEGO en het Bestuurlijk Grensregio Overleg Vlaanderen-Nederland. Daarnaast geven wij op een betekenisvolle wijze invulling aan onze stedenbanden, waarbij ontmoeting, kennisuitwisseling en samenwerking bijdragen aan het versterken van internationale relaties en wederzijds begrip.

- **Vergroten betrokkenheid gemeenteraad bij samenwerkingen**
  Wij versterken de verbinding tussen regionale samenwerking en de lokale democratie. Dit doen wij door regionale radenbijeenkomsten te organiseren en de betrokkenheid van de gemeenteraad bij verbonden partijen en samenwerkingsverbanden te bevorderen.

A.1.1.3 We waarderen en herdenken personen en organisaties die zich bijzonder inzetten of hebben ingezet voor de Bergse samenleving

- **Waarderen van maatschappelijke inzet**
  Wij erkennen en waarderen inwoners, verenigingen en organisaties die zich op bijzondere wijze inzetten voor de Bergse samenleving. Hun betrokkenheid draagt bij aan de leefbaarheid, saamhorigheid en veerkracht van onze gemeente. Daarom zetten wij verschillende vormen van waardering in, waaronder Koninklijke Onderscheidingen, gemeentelijke Pluimen en andere passende blijken van erkenning.
- **Herdenken en levend houden van onze geschiedenis**
  Wij houden de herinnering aan oorlog, vrede en andere bijzondere gebeurtenissen uit onze geschiedenis levend. Door herdenkingen en bijeenkomsten te organiseren en te ondersteunen, staan wij stil bij de betekenis van het verleden en de lessen die daaruit kunnen worden getrokken voor huidige en toekomstige generaties. Wij stimuleren kennis van en betrokkenheid bij de lokale geschiedenis door educatieve activiteiten en initiatieven te ondersteunen. Daarmee vergroten wij het historisch besef en versterken wij de verbondenheid tussen inwoners en hun gemeente.

A.1.1.4 We vergroten de betrokkenheid van en met inwoners door toegankelijk en nabij te zijn

- **Versterken van communicatie en participatie**
  Wij investeren in open, transparante en interactieve communicatie over het werk van de gemeente. Daarbij informeren wij inwoners over ontwikkelingen, keuzes en besluiten die hen raken en bieden wij laagdrempelige mogelijkheden om ideeën, zorgen en standpunten kenbaar te maken, onder andere aan de gemeenteraad. Zo vergroten wij de zichtbaarheid van het gemeentebestuur en versterken wij de verbinding met de samenleving.
- **Bevorderen van participatie**
  Wij versterken de betrokkenheid van inwoners bij beleid en uitvoering door de participatievisie verder te implementeren. Daarbij ondersteunen wij medewerkers bij het tijdig en zorgvuldig betrekken van inwoners bij ontwikkelingen, plannen en projecten die inwoners of hun omgeving raken. Bijvoorbeeld zoals participatie vorm krijgt via de vakgroep Omgevingsmanagement of de Adviesraad Sociaal Domein. Op deze manier geven wij inwoners meer mogelijkheden om mee te denken en bij te dragen aan de ontwikkeling van Bergen op Zoom.
- **Betrekken van kinderen en jongeren**
  Wij stimuleren de betrokkenheid van kinderen en jongeren bij de lokale democratie. Dit doen wij onder andere via de kinderburgemeester, het Lint voor een Kind en educatieve bezoeken aan de raadzaal. Hiermee maken wij jongeren op een toegankelijke manier vertrouwd met het openbaar bestuur en hun rol binnen de samenleving.
- **Ontwikkelen van nieuwe vormen van betrokkenheid**
  Wij verkennen en ontwikkelen nieuwe vormen van inhoudelijke en educatieve betrokkenheid. Daarmee bieden wij inwoners extra mogelijkheden om mee te denken over de toekomst van Bergen op Zoom en dragen wij bij aan een kleinere afstand tussen bestuur en samenleving.

D.1.2 DE GEMEENTE BIEDT EEN EXCELLENTE DIENSTVERLENING

Wat willen we bereiken?

Inwoners, verenigingen, ondernemers en maatschappelijke partners in Bergen op Zoom kunnen rekenen op duidelijke, respectvolle en toegankelijke dienstverlening, waarbij vragen en meldingen zorgvuldig worden afgehandeld, informatie begrijpelijk en goed vindbaar is en de menselijke maat centraal staat.

Toegankelijke dienstverlening en (mensgericht) klantcontact vormen de basis van een goede dienstverlening en heldere communicatie richting onze inwoners, ondernemers en (samenwerkings) partners. Zij moeten op een eenvoudige, begrijpelijke en passende manier gebruik kunnen maken van onze dienstverlening. Een toegankelijke aanpak draagt bij aan een efficiëntere organisatie: vragen worden sneller opgelost, onnodige contactmomenten nemen af en medewerkers kunnen inwoners, ondernemers en (samenwerkings)partners beter ondersteunen. Wij zien toegankelijke dienstverlening daarom niet als een

afzonderlijke opgave, maar als een vast onderdeel van ons handelen. Bij de ontwikkeling van beleid, processen, communicatie en digitale dienstverlening toetsen wij steeds of deze begrijpelijk, bruikbaar en toegankelijk zijn voor alle inwoners, ondernemers en (samenwerkings)partners.

Tegelijkertijd levert het ook organisatorische voordelen op: duidelijke informatie, gebruiksvriendelijke digitale dienstverlening en goed persoonlijk contact zorgen voor minder (onnodige) vragen, minder herstelwerk en een hogere kwaliteit van dienstverlening. Hierdoor kunnen medewerkers efficiënter werken en meer aandacht besteden aan inwoners die mogelijk extra ondersteuning nodig hebben. Dienstverlening is immers van iedereen: van baliemedewerker, beleidsmaker en manager tot bestuurder. Dit sluit aan bij onze kernwaarden: Betrokken, Dienstbaar, Betrouwbaar, Vooruit.

Wat gaan we daarvoor doen in 2027?

A.1.2.1 We communiceren duidelijker, proactiever, en scheppen heldere verwachtingen

We scheppen heldere verwachtingen waarbij we werken met het principe afspraak = afspraak. Dit betekent dat we nog beter en eerder actief naar inwoners en medewerkers luisteren, met als doel samen verder te komen. Inwoners op de hoogte houden en hun verwachtingen te managen, ook tussentijdse terugkoppeling geven, als we nog geen antwoord hebben. Kortere lijnen en doelgericht werken naar een oplossing gaan onze dienstverlening sneller, makkelijker en prettiger maken voor de klant. Hiermee geven we invulling aan de Visie op dienstverlening. In 2026 zijn we gestart met het digitale feedbackformulier (DVF).

In 2027 verbeteren en verbreden we het (digitaal) ophalen van feedback door het DVF in te zetten bij contactmomenten met inwoners. We streven naar een respons van minimaal 10% op uitgestuurde feedbackverzoeken en bespreken de uitkomsten ieder kwartaal met de betrokken teams om verbeteracties vast te stellen en uit te voeren.

A.1.2.2 We zorgen voor maatwerk en persoonlijkere dienstverlening

We gaan meer kijken naar dienstverlening op maat, gelijke situaties vragen om gelijke antwoorden en diensten, maar in ongelijke situaties moeten we verschil kunnen maken. Samen zoeken naar een passende oplossing en mogelijk maken wat nodig is.

De menselijke maat inzetten als standaard in dienstverleningsprocessen. Dienstverlening persoonlijker maken door bijvoorbeeld te bellen in plaats van te mailen of een brief te sturen waar mogelijk. In 2027 versterken we onze oplossingsgerichte dienstverlening. Wanneer een verzoek niet mogelijk is binnen wet- en regelgeving of vastgesteld beleid, leggen we duidelijk uit waarom dit niet kan en geven we aan welke alternatieven of mogelijkheden er wel zijn. Zo zorgen we voor begrijpelijke communicatie en helpen we inwoners verder, ook als het antwoord niet het gewenste antwoord is.

A.1.2.3 We vereenvoudigen processen samen met onze inwoners

We gaan steeds meer processen simpeler maken op basis van feedback van inwoners. Samen met inwoners, ondernemers en (samenwerkings)partners leren en experimenteren. Dit gaat maken dat we proactiever kunnen handelen. We verbeteren en vereenvoudigen onze dienstverlening op basis van feedback van inwoners, ondernemers en samenwerkingspartners. In 2027 voeren we minimaal drie concrete verbeteringen door en testen we nieuwe werkwijzen in de praktijk, zodat we sneller kunnen inspelen op signalen en behoeften uit de samenleving.

A.1.2.4 We stellen kwaliteitsafspraken vast

We stellen gewenste kwaliteitsnormen, criteria en werkwijze vast in een Service Level Agreement (SLA), zodat voor alle betrokkenen (van inwoner tot medewerker) duidelijk is aan welke kwaliteitseisen het resultaat en de uitvoering moeten voldoen.
De afspraken worden vastgelegd, afgestemd en periodiek geëvalueerd. De interne evaluatie vindt plaats door monitoring van diverse dashboards. De evaluatie met inwoners vindt plaats aan de hand van een klanttevredenheidsenquête of andere passende evaluatiemogelijkheden.

A.1.2.5 We voeren onderhoud uit aan het stadskantoor

Naast de voorbereiding van de vernieuwing van het stadskantoor geven we in 2027 uitvoering aan het inhalen van achterstallig onderhoud.

D.1.3 DE GEMEENTE DENKT VANUIT HET PERSPECTIEF VAN INWONERS EN ONDERNEMERS

Wat willen we bereiken?

In 2027 verbeteren we geselecteerde gemeentelijke diensten en processen vanuit het perspectief van inwoners en ondernemers. We brengen in beeld welke stappen zij doorlopen, waar zij knelpunten ervaren en waar dienstverlening eenvoudiger, duidelijker of digitaal toegankelijker kan worden gemaakt.

Wat gaan we daarvoor doen in 2027?

A.1.3.1 We vereenvoudigen de dienstverlening voor geselecteerde primaire processen.

We brengen voor geselecteerde diensten de klantreis in beeld: de stappen die een inwoner of ondernemer doorloopt vanaf de eerste vraag of behoefte tot en met de afronding van de dienstverlening.

Samen met de verantwoordelijke afdelingen brengen we vanuit het perspectief van de inwoner of ondernemer in beeld welke stappen iemand doorloopt, waar knelpunten zitten en waar het proces eenvoudiger kan.

We zetten digitale dienstverlening in waar dit het voor inwoners gemakkelijker maakt, met behoud van passende persoonlijke dienstverlening voor inwoners die daar behoefte aan hebben.

A.1.3.2 We maken de voortgang van meldingen, zaken en vragen beter inzichtelijk.

Inwoners kunnen via het klantportaal mijn.bergenopzoom.nl zien wat de status van hun aanvraag of melding is en welke vervolgstappen nodig zijn.

D.1.4 DE GEMEENTE BIEDT EEN VEILIGE EN BETROUWBARE DIGITALE DIENSTVERLENING

Wat willen we bereiken?

Inwoners, ondernemers, maatschappelijke partners en medewerkers van Bergen op Zoom kunnen vertrouwen op veilige, toegankelijke en betrouwbare digitale dienstverlening, waarbij privacy en gegevensbescherming zijn geborgd, nieuwe technologie zorgvuldig wordt ingezet en de gemeente ook bij verstoringen goed blijft functioneren.

Wat gaan we daarvoor doen in 2027?

A.1.4.1 We vervolgen de uitvoering van het interne controleplan.

De basis voor informatiebeveiliging is aanwezig, maar nog niet alle beheersmaatregelen zijn voldoende aantoonbaar geborgd in de praktijk. Tegelijkertijd nemen digitale dreigingen toe en zijn er aanvullende wettelijke eisen door de inwerkingtreding van de Cyberbeveiligingswet. In 2027 breiden we de interne audit op een deel van de beheersmaatregelen voor informatiebeveiliging uit. Hiermee toetsen we of maatregelen niet alleen zijn beschreven, maar ook daadwerkelijk bestaan en werken. De uitkomsten geven transparant inzicht in de huidige situatie en vormen de basis voor concrete verbetermaatregelen door lijnverantwoordelijken. Daarnaast werken we aan een bedrijfscontinuïteitsplan. Hiermee bepalen we welke processen bij verstoringen voorrang hebben en welke maatregelen nodig zijn om onze dienstverlening zo goed mogelijk voort te zetten. Ontbrekende maatregelen kunnen we daarna gericht invoeren. Zo versterken we de digitale weerbaarheid van de organisatie en beperken we risico's voor inwoners, ondernemers, partners en medewerkers.

D.1.5 DE GEMEENTE BESCHIKT OVER EEN MODERNE EN TOEKOMSTBESTENDIGE ICT-OMGEVING

Wat willen we bereiken?

We zorgen voor een moderne en toekomstbestendige informatievoorziening die medewerkers ondersteunt in hun werk en de organisatie helpt om haar maatschappelijke en bestuurlijke doelen te realiseren. We zorgen dat de digitale basis op orde is, benutten nieuwe technologie waar deze meerwaarde biedt en maken informatie beter beschikbaar voor sturing en besluitvorming.

Bij de inrichting maken we bewuste keuzes over cloud, open standaarden en leveranciersafhankelijkheden, zodat de gemeente voldoende regie houdt over haar gegevens en digitale voorzieningen.

Wat gaan we daarvoor doen in 2027?

A.1.5.1 We moderniseren onze digitale infrastructuur en de manier waarop gemeentelijke gegevens beschikbaar worden gesteld. (Q1-Q4)

- **We vernieuwen onze netwerkinfrastructuur**
  We vervangen en moderniseren onderdelen van het gemeentelijke netwerk die nodig zijn om locaties, systemen en medewerkers betrouwbaar met elkaar te verbinden. Daarmee creëren we een stabiele technische basis voor de verdere digitalisering van de organisatie.
- **We vernieuwen de voorziening voor het ontsluiten van gegevens**
  Het contract voor de huidige voorziening voor het koppelen van informatiesystemen loopt af. Dit moment benutten we om niet alleen de techniek te vernieuwen, maar ook het beheer van gegevensstromen en koppelingen beter en eenduidiger te organiseren. Koppelingen tussen gemeentelijke systemen worden centraal beheerd, waardoor de kans op fouten afneemt en de betrouwbaarheid van gegevens toeneemt. Daarmee creëren we een stabiele basis voor rapportages, stuurinformatie en andere toepassingen.
- **We richten een toekomstbestendige technische basis voor gegevens en stuurinformatie in**
  We bepalen hoe we gegevens in de toekomst technisch opslaan, verwerken en ontsluiten en welke rol cloudvoorzieningen daarin krijgen. Op basis daarvan starten we in 2027 met de inrichting van deze nieuwe architectuur.
- **We brengen structuur en samenhang aan in onze digitale systemen**
  We leggen voor onze belangrijkste applicaties vast welke functie zij vervullen, welke gegevens zij gebruiken en hoe zij met andere systemen samenhangen. Nieuwe applicatieaanvragen toetsen we vooraf, zodat we dubbele oplossingen en onnodige technische complexiteit voorkomen.

A.1.5.2 We passen kunstmatige intelligentie verantwoord toe (Q1-Q4)

- **We voeren minimaal drie AI-pilots uit.**
  We selecteren minimaal drie concrete toepassingen binnen de organisatie en onderzoeken in de praktijk welke meerwaarde AI kan bieden. Daarbij kijken we niet alleen naar technische mogelijkheden, maar ook naar tijdwinst, kwaliteit, gebruikerservaring en risico's.
- **We stellen gemeentelijke kaders voor verantwoord gebruik van AI vast**
  De strategische uitgangspunten voor de inzet van AI worden opgenomen in de Digitale Koers 2035, die ter vaststelling aan de gemeenteraad wordt voorgelegd. De verdere uitwerking vindt plaats in het tactisch informatiebeleid op collegeniveau. Hierin leggen we vast onder welke voorwaarden AI wordt toegepast, met aandacht voor onder andere privacy, informatiebeveiliging, transparantie en menselijke controle.
- **We ondersteunen medewerkers bij verantwoord gebruik van AI.**
  We zorgen dat medewerkers die met AI gaan werken weten wat de mogelijkheden én beperkingen zijn en hoe zij deze technologie verantwoord kunnen gebruiken.

A.1.5.3 We realiseren betrouwbare stuurinformatie voor bestuur en organisatie (Q1-Q4)

- **We realiseren een managementdashboard.**
  We bouwen verder aan één centrale plek waar relevante stuurinformatie voor management beschikbaar komt. Daarbij sluiten we de informatie aan op de sturingslijn van bestuur naar directieteam naar afdelingen, zodat op verschillende niveaus vanuit dezelfde informatie kan worden gestuurd.
- **We voeren een periodieke managementrapportage in.**
  We richten een vaste maandrapportage in waarin de belangrijkste informatie over resultaten, financiën, capaciteit, projecten en risico's samenkomt. Hiermee kunnen afwijkingen eerder worden gesignaleerd en besproken.
- **We richten één technische basis voor rapportages in.**
  We werken aan een nieuwe BI-architectuur (Business Intelligence) waarmee gegevens op een eenduidige manier worden ontsloten en beschikbaar worden gesteld voor rapportages en dashboards.

A.1.5.4 We versterken risicomanagement als vast onderdeel van de organisatiebesturing. (Q1-Q4)

- **Een uniforme werkwijze voor risicomanagement wordt ingericht.**
  Afdelingen werken volgens dezelfde methode om risico's te herkennen, te beoordelen en van beheersmaatregelen te voorzien. Daarbij leggen we vast wie verantwoordelijk is voor het risico en wie verantwoordelijk is voor de uitvoering van maatregelen.
- **Afdelingen worden ondersteund bij het uitvoeren van risicoanalyses.**
  De adviseurs risicomanagement begeleiden afdelingen bij het toepassen van de werkwijze en helpen bij complexere risico's en afdelingsoverstijgende vraagstukken.
- **We nemen risico's op in de reguliere managementinformatie.**
  De belangrijkste risico's en de voortgang van beheersmaatregelen worden periodiek opgenomen in de managementrapportage, zodat college, directieteam en management deze kunnen betrekken bij sturing en besluitvorming.
- **We werken volgens proces- en risicomanagement.**
  Alle kritieke processen zijn beschreven incl. integrale risicoanalyse en voor alle afdelingen is minimaal 1 proces beschreven incl. integrale risicoanalyse.

D.1.6 DE GEMEENTE IS IN CONTROL

Wat willen we bereiken?

Inwoners, ondernemers, maatschappelijke partners en medewerkers van Bergen op Zoom kunnen rekenen op een gemeentelijke organisatie die beter stuurt op voortgang, resultaten en risico's, zodat plannen realistisch en uitvoerbaar zijn en leiden tot zichtbaar resultaat voor de samenleving.

Wat gaan we daarvoor doen in 2027?

A.1.6.1 We geven uitvoering aan BoZ in control

- BoZ in control is een intern programma om als gemeente in control te komen en onze maatschappelijke doelstellingen te kunnen realiseren. We zetten BoZ in Control voort als onderdeel van de organisatieontwikkeling. Hiermee werken we continu aan het versterken van de sturing en beheersing van de organisatie volgens de Plan–Do–Check–Act (PDCA)-cyclus.
- De vier samenhangende ontwikkeltrajecten van BoZ in Control: financiële sturing en control, management- en sturingsinformatie, risicomanagement en juridische control voeren we uit en maken we onderdeel van het reguliere werk, voor zover dat nog niet is gebeurd. Hiermee verbeteren we de kwaliteit van besluitvorming, vergroten we het inzicht in voortgang, resultaten en risico's en versterken we de beheersing van de organisatie.
- In lijn met de geactualiseerde Verordening financieel beleid, beheer en organisatie (artikel 212 Gemeentewet) gemeente Bergen op Zoom blijven we de planning- en controlcyclus uitvoeren en ontwikkelen, zodat bestuur en management tijdig beschikken over betrouwbare informatie om te kunnen sturen en verantwoording af te leggen. Tevens wordt onderzocht in welke vorm en in welke mate de implementatie van periodieke rapportages kunnen bijdragen om verder in control te komen.

A.1.6.2 We handelen rechtmatig en voeren het interne controleplan uit.

- We handelen rechtmatig en voeren jaarlijks het interne controleplan uit. Het interne controleplan wordt jaarlijks ter kennisname gedeeld met de auditcommissie. Hiermee toetsen we of processen en uitgaven voldoen aan wet- en regelgeving en dragen we bij aan een betrouwbare en beheerste organisatie.
- Binnen het grondbedrijf geven we opvolging aan de acceptabele onrechtmatigheden zoals verantwoord in de jaarstukken van 2025 en tevens wordt aandacht besteed aan nadere toelichting opbrengst genererende vastgoedinvestering die voorkomen op de kostensoortenlijst van de grondexploitatie, zoals gepubliceerd door de commissie BBV in 2026.

D.1.7 DE GEMEENTE BEZIT EEN VASTGOEDPORTEFEUILLE DIE DUURZAAM EN TOEKOMSTBESTENDIG IS

Wat willen we bereiken?

Inwoners, maatschappelijke partners en gebruikers van gemeentelijk vastgoed in Bergen op Zoom kunnen rekenen op een duurzame en toekomstbestendige vastgoedportefeuille die doelgericht bijdraagt aan maatschappelijke opgaven zoals zorg, onderwijs, sport, cultuur en leefbaarheid.

Wat gaan we daarvoor doen in 2027?

A.1.7.1 We blijven uitvoering geven aan het dynamische proces van het beheer van de vastgoedportefeuille

- We voeren de beleidsregels uit de nota Vastgoedbeleid 2025 gefaseerd uit aan de hand van het uitvoeringsprogramma vastgoed.
- We analyseren de lopende huurcontracten en indien nodig actualiseren we deze op een natuurlijk moment.
- We zorgen ervoor dat ons gemeentelijk vastgoed en de buitensportaccommodaties onderhouden worden conform de uitgangspunten die vastgesteld zijn in het vastgoedbeleid.
- We werken met meerjarenonderhoudsplannen, op basis daarvan bepalen we jaarlijks welk groot onderhoud uitgevoerd wordt.
- Voor het gemeentelijk vastgoed en de buitensportaccommodaties werken we met een onderhoudsvoorziening. Op basis van de meerjarenonderhoudsplannen wordt over een periode van 10 jaar bepaald hoeveel geld er gemiddeld jaarlijks nodig is. Dit geld wordt jaarlijks toegevoegd aan de onderhoudsvoorziening. De benodigde budgetten zijn opgenomen in de begroting.
- We werken samen met de afdeling Duurzaamheid, Energie en Klimaatadaptie (DEK) aan een aanpak om ons vastgoed te verduurzamen.

D.1.8 DE GEMEENTE VOERT EEN DUURZAAM FINANCIEEL BELEID

Wat willen we bereiken?

Inwoners, ondernemers, maatschappelijke partners en medewerkers, van Bergen op Zoom mogen rekenen op een realistische blik op wat financieel en organisatorisch mogelijk is. De gemeente voert een duurzaam financieel beleid zodat herstel van de afgelopen jaren wordt vastgehouden.

A.1.8.1 We optimaliseren de opbouw en omvang van P&C-documenten

We onderzoeken (samen met de auditcommissie) of de huidige opbouw van onze P&C-documenten logisch en overzichtelijk is. Daarbij is aandacht voor het aantal documenten maar ook voor de timing van de documenten in het jaar. Tevens kijken we naar mogelijkheden om dubbelingen te voorkomen, compact te rapporteren, zonder verlies van relevante details en essentie. Zo maken we onze documenten compacter en doelgerichter.

We zorgen ervoor dat onze planning- en controldocumenten (P&C) beter aansluiten bij de informatiebehoefte van de raad. We vermijden ambtelijke en technische taal waar mogelijk en kiezen voor heldere, toegankelijke formuleringen. We zijn kritisch op wat we opnemen. Zo maken we documenten actueel, begrijpelijker en effectiever.

A.1.8.2 We gaan door met realistisch en onderbouwd begroten

We verbeteren het financieel voorspellend vermogen van de organisatie door verder te gaan met realistischer en onderbouwd begroten. De afwijkingen in de jaarrekeningen van de afgelopen jaren onderstrepen het belang daarvan. Met gerichte maandelijkse analyses van de gerealiseerde cijfers ten opzichte van begrote cijfers krijgen we meer (tussentijds) grip op de cijfers. Tevens helpt dit om realistischer te gaan begroten. Bij over- en onderschrijdingen onderzoeken we oorzaken, sturen we actief bij en zetten we waar nodig gerichte acties uit. Wanneer bijsturing niet meer mogelijk is, nemen we de over- en onderschrijdingen op in de concernberichten. Het streven is om meer budgetten vanaf nul te gaan opbouwen.

A.1.8.3 We verlagen het percentage inhuur

Het huidige percentage inhuur is hoger dan het landelijke gemiddelde van vergelijkbare gemeenten. Dat zorgt voor een hoge afhankelijkheid van externen, terwijl je deze kennis en kunde waar mogelijk wilt hebben bij het vaste personeel. Tevens leidt de inzet van externen ten opzichte van vast personeel tot hogere kosten. We verwachten dat voor 2027 concrete stappen gezet worden, waarbij het streven is om

te bewegen richting het landelijke gemiddelde van vergelijkbare gemeenten. Een afname van € 400.000 op inhuurkosten in 2027 is haalbaar.

We realiseren deze besparing door scherper te sturen op de noodzaak, duur en omvang van externe inhuur en door werkzaamheden waar mogelijk met eigen personeel uit te voeren.

A.1.8.4 We bewaken het structurele evenwicht en versterken onze financiële positie

We zorgen voor duurzaam financieel beleid door het evenwicht te bewaken tussen kosten en opbrengsten. Dit doen we onder andere door:

- Ervoor te zorgen dat structurele opbrengsten groter zijn dan structurele kosten;
- Een schuldquote van maximaal 60% en een solvabiliteit van 30% te hanteren als streefwaarden;
- Te blijven werken aan een structureel sluitende begroting. Waarbij we begroten met een overschot van jaarlijks € 3 miljoen handhaven;
- Van het rekeningresultaat voegen we € 3 miljoen toe aan de algemene reserve meerdere daarbovenop voegen we toe aan het stimuleringsfonds. Dit fonds is bedoeld voor de uitvoering van de ambities van het bestuursakkoord. Als basis wordt het rekeningresultaat van 2025 in deze reserve gestort voor een bedrag van € 5.676.000. De invulling van dit fonds zal nader worden uitgewerkt in het collegeprogramma.

Welke indicatoren gebruiken we om de voortgang te volgen?

Gemeentelijk Vastgoed
De Wet Markt en Overheid vereist dat gemeenten bij economische activiteiten zoals de verhuur van gemeentelijk vastgoed, ten minste de integrale kosten doorberekenen. Het hanteren van een kostprijsdekkende of marktconforme huur zorgt voor transparantie en inzicht, waarbij publieke (subsidies) en private (vastgoed) geldstromen worden gescheiden. In bepaalde situaties kan dit tot gevolg hebben dat subsidies of exploitatievergoedingen die worden verstrekt, opnieuw bekeken moeten worden. Dit moet zorgvuldig worden afgestemd met de huurder(s) en vraagt, rekening houdend met de wetgeving, in bepaalde situaties om maatwerk.

Voor het groot onderhoud van ons gemeentelijk vastgoed en de buitensportaccommodaties zijn voor de periode 2026-2035 meerjarige onderhoudsplannen opgesteld. Voor het gemeentelijk vastgoed hanteren we, zoals door de gemeenteraad is vastgesteld, de NEN2767-systematiek, waarbij de gebouwen worden onderhouden op conditieniveau 3. Uitzondering hierop zijn de monumentale panden. Die onderhouden we op conditieniveau 1-2 en de installaties op minimaal conditiescore 3. We actualiseren jaarlijks circa 20% van ons areaal.

De buitensportaccommodaties moeten voldoen aan de eisen van de NOC*NSF en de betreffende sportbonden. Voor de ondersteunende infrastructuur hanteren we voor het bepalen en beoordelen van het kwaliteitsniveau de CROW-systematiek. Voor de buitensportaccommodaties zijn we uitgegaan van niveau B/C (sober en doelmatig).

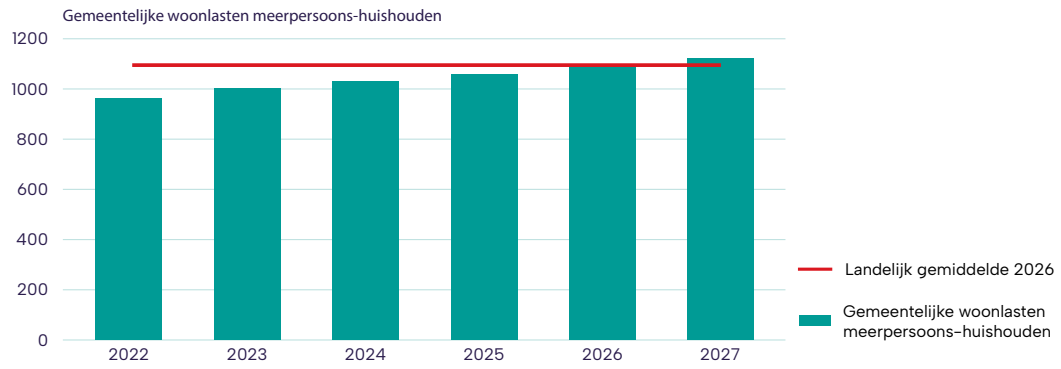
Het hebben van vastgoed is geen doel op zich, vastgoed is ondersteunend aan een beleidsdoelstelling. Regelmatig toetsen we of onze vastgoedportefeuille nog aanpassingen nodig heeft. Natuurlijke momenten, zoals aflopende huurcontracten, gebruiken we om onze portefeuille te heroverwegen.

Indicatoren

Omschrijving indicator	Landelijk*	Realisatie					Begroot
	2026	2022	2023	2024	2025	2026	2027
Gemiddelde WOZ-waarde, per €1.000	439	270	304	312	333	368	392
Gemeentelijke woonlasten éénpersoons-huishouden, in €	1.000	919	956	982	1006	1043	1070
Gemeentelijke woonlasten meerpersoons-huishouden, in €	1.095	963	1003	1030	1057	1095	1123

Bron: De gebruikte bron is www.waarstaatjegemeente.nl.

** De cijfers vermeld bij het onderdeel 'Landelijk' kunnen afwijken van de cijfers vermeld op de website www.waarstaatjegemeente.nl. Deze cijfers worden namelijk aangepast op het moment dat er, gedurende het jaar, meer cijfers beschikbaar komen.*

Wettelijke indicatoren	Realisatie				
	R2023	R2024	R2025	B2026	B2027
Formatie per 1.000 inwoners	7,6	7,7	7,8	7,8	8,0
Bezetting per 1.000 inwoners	6,8	7,0	7,3	7,4	7,4
Apparaatskosten per inwoner	678	657	700	795	847
Inhuurkosten als % van de totale loonsom en inhuurkosten	23,2%	20,8%	20,5%	21%	20,4%
Overheadpercentage van de totale lasten	7,8%	7,8%	7,9%	7,8%	8,1%
Verzuimpercentage	5,2%	7,7%	5,8%	6,2%	6,5%
Omvang lasten taakveld 0.4 Overhead (x €1.000)	€26.168	€26.620	€ 27.282	€27.576	€29.058

Wat zijn de kaderstellende documenten van dit programma?

Document	Vastgesteld	Raadsvoorstel
Actualisatie Reglement van orde, Verordening op de beeldvormende vergadering en commissie, Verordening fractieondersteuning, fractieassistent en ambtelijke bijstand en Instructie griffier	2026	RVB25-0091
Verordening controle financiële beheer en organisatie 2025 (art.213 Gemeentewet)	2025	RVB25-0082
Normenkader rechtmatigheid 2025	2025	RVB25-0082
Verordening financieel beleid, beheer en organisatie 2025 (art.212 Gemeentewet)	2025	RVB25-0082
Belastingmaatregelen 2026	2025	RVB25-0057
Vastgoedbeleid Bergen op Zoom 2025-2033	2025	RVB25-0025
Participatieverordening	2025	RVB25-0026
Participatievisie	2025	RVB24-0096
Verordening gegevensverstrekking basisregistratie personen 2024	2025	RVB24-0080
Wijziging Verordening commissie bezwaarschriften 2014	2024	RVB24-0077
Gedragscodes voor raadsleden, burgemeester en wethouders	2024	RVB24-0042
Nota investeren en afschrijven 2024	2024	RVB24-0041
Visie op dienstverlening 2035	2024	RVB24-0023
Nota verbonden partijen en overige samenwerkingsverbanden West-Brabant	2024	RVB24-0021
Verordening auditcommissie	2022	RVB22-0070
8e Wijziging Gemeenschappelijke Regeling Belastingsamenwerking West-Brabant	2022	RVB22-0048
Samenwerking Rekenkamer West-Brabant	2022	RVB22-0051
Verordening voor de werkgeverscommissie van de gemeenteraad	2022	RVB22-0013
Toekomstvisie 2035	2021	RVB21-0010
Nota Reserves en voorzieningen 2020	2020	RVB20-0013
Treasurystatuut 2020	2020	RVB20-0013

Verbonden partijen

Verbonden partij	Omschrijving hoe deze bijdraagt aan doelstelling van de gemeente	Bijdrage van de gemeente in 2027
BGTS Euregio BENEGO	Grensoverschrijdende samenwerking tussen Nederlandse en Vlaamse gemeenten in onze regio.	€ 9.364
Belastingsamenwerking West-Brabant (BWB)	De uitvoering van de heffing en invordering waterschapsbelasting, van gemeentelijke belastingen, de behandeling van bezwaar- en beroepschriften en het verzorgen van de informatieverstrekking aan burgers en bedrijven die woonachtig of gevestigd zijn in het grond- of werkgebied van een van de deelnemende partijen.	€ 1.148.000
BNG Bank N.V.	Bank in eigendom van Nederlandse overheden en financiert projecten in de publieke sector. Alle gemeenten zijn hiervan aandeelhouder.	N.v.t. (gemeente is aandeelhouder)
Zeeuwse Energie Houdstermaatschappij N.V. (ZEH)	De gemeente houdt de aandelen aan als duurzame belegging.	N.v.t. (gemeente is aandeelhouder)

Totaal Programma 1 Bestuur, Ondersteuning en Dienstverlening

Baten/Lasten (Bedragen *€1.000)	R 2025	B 2026	B 2027	B 2028	B 2029	B 2030
Baten	231.632	237.587	245.118	239.882	236.974	241.059
Lasten	42.489	39.991	40.797	39.469	40.339	41.204
Totaal saldo van baten en lasten programma 1	**189.142**	**197.596**	**204.321**	**200.413**	**196.635**	**199.855**
Onttrekkingen aan reserves	618	4.070	5.993	257	237	142
Stortingen in reserves	3.000	3.535	3.000	3.000	3.000	3.000
Resultaat programma 1	**186.761**	**198.131**	**207.314**	**197.670**	**193.872**	**196.997**

Beginstand Programma 1 (Bedragen *€1000)	2027	2028	2029	2030
Baten	234.265	230.025	232.382	236.423
Lasten	-42.777	-42.976	-43.094	-43.438
Saldo	**191.488**	**187.049**	**189.288**	**192.985**
Algemene uitkering	10.755	9.350	4.097	4.141
Overheveling Bouwkoten pro 1 -> pro 6	4.430	-	-	-
Overhead	606	606	606	606
Indexeren van uitgaven en inkomsten	272	271	268	268
Bijdrage ISD	156	156	156	156
Dividend ZEH	150	150	150	150
Post onvoorzien	100	100	100	100
Precariobelasting	70	70	70	70
Diversen vastgoed	48	48	48	48
Kapitaallasten	47	774	138	99
Doordecentralisatie LPS & ABBO	41	41	41	41
Overig facilitair	22	22	22	22
Bijstelling Leges en afdrachten Burgerzaken	21	-	-	-
Open dag	10	-10	10	-10
Groot onderhoud stadskantoor	-	70	60	26
Bijzondere commissies	-5	-5	-5	-5
Hardware	-24	-24	-24	-24
Verkiezingen	-40	-	-	-
Borging en continuïteit digitale weerbaarheid	-43	-43	-43	-43
Bijdrage contributie BENEGO, VNG en GGU	-44	-44	-44	-44
Taakstelling vastgoed en brandvz	-118	-118	-118	-118
Software	-154	-	-	-
Onroerende ZaakBelasting	-161	-161	-161	-161
Rentekosten	-324	-641	-715	-1.239
Personele kosten	-241	73	11	106
Overige mutaties	12	13	12	13
Subtotaal	**207.074**	**197.745**	**193.967**	**197.187**
Hogere onttrekking algemene reserve frictiekosten	240	-75	-95	-190
Eindtotaal	**207.314**	**197.670**	**193.872**	**196.997**

Begrotingsmutaties

Algemene Uitkering **€ 10.755.0000 voordeel (structureel)**

Het Rijk heeft in de Voorjaarsnota gemeld dat de Algemene Uitkering stijgt. De effecten hiervan staan beschreven in het Beleidskader 2027 en de raadsinformatiebrief van 1 juli 2026 “Meicirculaire gemeentefonds 2026”.

De wijziging uit de meicirculaire 2026 (extra ontvangsten) zijn in dit programma verwerkt. De algemene uitkering bevat gelden ter dekking van loon- en prijsontwikkelingen en daarnaast taakmutaties. Deze zorgen voor aanpassingen van de uitgaven op andere programma’s. Zoals in de raadsinformatiebrief is aangegeven, wordt vrijwel het gehele voordeel weggestreept tegen nadelen in de andere programma’s.

Verschuiving cultureel vastgoed (bouwkoten) van programma 1 naar 6 **€ 4.430.000 voordeel (incidenteel)**

Het cultureel vastgoed dat onderdeel uitmaakt van de bouwcultuur wordt met ingang van 2027 ondergebracht binnen programma 6 Sport, cultuur en erfgoed. Hierdoor worden de huurinkomsten, subsidielasten en het bijbehorende vastgoed binnen hetzelfde programma verantwoord. Dit leidt niet tot een financieel effect, maar zorgt voor een samenhangende begrotingsverantwoording.

Overhead **€ 606.000 voordeel (structureel)**

De doorbelasting van de overheadkosten naar de grondexploitaties en kredieten levert een voordeel op van € 606.000. Vanwege hogere personeelskosten en hogere overige kosten is de doorbelasting toegenomen.

Indexeren van uitgaven en inkomsten **€ 272.000 voordeel (structureel)**

Het prijspeil bruto binnenlands product, dat in de meicirculaire 2026 is opgenomen, bedraagt 2,5 %. De inkomsten en uitgaven zijn hiermee verhoogd. Per saldo bedraagt dit een voordeel van € 272.000.

Bijdrage ISD **€ 156.000 voordeel (structureel)**

Van de ISD wordt jaarlijks een bijdrage ontvangen voor de ondersteuning vanuit de gemeente Bergen op Zoom op het gebied van bedrijfsvoering en het bieden van huisvesting. Deze bijdrage is afhankelijk van het aantal medewerkers (fte’s) in dienst van de ISD. De bijdrage van de ISD stijgt voor 2027 en volgende jaren met € 156.000.

Kapitaallasten **€ 47.000 voordeel (structureel)**

De kapitaallasten zijn gebaseerd op de geactiveerde investeringskredieten, inclusief de kapitaallasten van recent afgesloten kredieten die in 2027 worden geactiveerd.

Software gegevensdistributie **€ 154.000 nadeel (incidenteel)**

De huidige oplossing voor gegevensdistributie is technisch verouderd en wordt vervangen door een toekomstbestendige oplossing. Hiermee wordt de continuïteit van de gegevensuitwisseling geborgd en de technische infrastructuur gemoderniseerd. Vanaf 2028 dalen de structurele lasten doordat de nieuwe oplossing goedkoper is en de kosten van de huidige oplossing volledig komen te vervallen.

Onroerendezaakbelasting **€ 161.000 nadeel (structureel)**

Het nadeel van € 161.000 ontstaat door een opbrengstactualisatie en een areaalontwikkeling. Daartegenover staat een vermindering van de opbrengst door het toepassen van de eind 2024 vastgestelde systematiek om het tarief te bepalen. Hierbij wordt gerekend met definitieve stijgingspercentages.

Rentekosten **€ 324.000 nadeel (structureel)**

Er is een nadeel op rentekosten doordat de rentetarieven oplopen. Dat betekent dat we, op basis van de huidige rentetarieven, aflopende langlopende financieringen de komende jaren moeten herfinancieren met leningen tegen een hoger tarief. Daarnaast stijgt ook de te betalen over de kortlopende financiering. Verder is de verwachting dat de schuld oploopt. Ook dat draagt bij aan een rentenadeel op dit programma.

Personeelskosten	€ 241.000 nadeel (structureel)

De personeelslasten zijn ten opzichte van het Beleidskader 2027 geactualiseerd op basis van de herijkte formatie en de actuele personeelsbegroting. De mutatie hangt samen met loonontwikkeling, wijzigingen in de formatie, inhuur, overige personeelscomponenten en de bijbehorende dekking. Voor een nadere toelichting op de totale ontwikkeling van de personeelslasten wordt verwezen naar de paragraaf Bedrijfsvoering.
Binnen dit programma is de mutatie het gevolg van verschillende ontwikkelingen. Naast loonontwikkeling betreft dit onder andere wijzigingen als gevolg van de herijking van de formatie, de actualisatie van overige personeelscomponenten en hogere frictiekosten. Tegenover de hogere frictiekosten staat een hogere onttrekking aan de daarvoor beschikbare reserve.

Overige mutaties <€ 150.000	
Dividend ZEH	€ 150.000 voordeel (structureel)
Post onvoorzien	€ 100.000 voordeel (structureel)
Precariobelasting	€ 70.000 voordeel (structureel)
Diversen vastgoed	€ 48.000 voordeel (structureel)
Doordecentralisatie LPS & ABBO	€ 41.000 voordeel (structureel)
Overig facilitair	€ 22.000 voordeel (structureel)
Bijstelling leges en afdrachten Burgerzaken	€ 21.000 voordeel (incidenteel)
Open dag	€ 10.000 voordeel (structureel)
Bijzondere commissies	€ 5.000 nadeel (structureel)
Hardware (verplaatsing MD-beleid naar exploitatie)	€ 24.000 nadeel (structureel)
Verkiezingen	€ 40.000 nadeel (incidenteel)
Borging en continuïteit digitale weerbaarheid	€ 43.000 nadeel (structureel)
Bijdrage contributie BENEGO, VNG en GGU	€ 44.000 nadeel (structureel)
Taakstelling vastgoed en brandverzekering	€ 118.000 nadeel (structureel)
Overige mutaties	€ 12.000 voordeel (structureel)

Overhevelingen
In het 2de concernbericht 2026 is €535.000 budget overgeheveld naar 2027 om het benodigd onderhoud van het stadskantoor rechtmatig in opdracht te kunnen geven. Op deze wijze komen we tegemoet aan de huidige wensen/behoeften van de gebruikers en voorkomen we desinvesteringen voor de toekomst.

Reserves
Voor de frictiekosten die voortkomen uit de taakstellingen van het Focusakkoord is € 3,5 miljoen gereserveerd (zonder de WW-verplichtingen). Op basis van de kosten tot nu toe hebben we ingeschat wat er in 2027 en de jaren daarna nog aan frictiekosten komt. Deze kosten betalen we uit het geblokkeerde deel van de algemene reserve voor frictiekosten.
Per 1 juli 2026 is het Markiezenhof verzelfstandigd hiermee komen nog personele verplichtingen uit voort voor de komende jaren.

De verwachting is dat in 2027 een bedrag van € 480.000 wordt onttrokken aan het frictiekostenbudget. Deze onttrekking wordt gedekt uit de hiervoor geblokkeerde middelen binnen de algemene reserve. Daarmee betreft het een budget neutrale wijziging.

Overig:
Archiefwet
De voorbereiding op de nieuwe Archiefwet is inmiddels gestart. De wet stelt aanvullende eisen aan onder andere duurzame opslag, toegankelijkheid en het beheer van informatie. De uitvoering hiervan brengt naar verwachting extra kosten met zich mee. Zodra de gevolgen volledig in beeld zijn, worden hiervoor concrete voorstellen voorgelegd.

Cyberbeveiligingswet
Het eerder aangevraagde budget is bedoeld om de basis van de informatiebeveiliging op orde te brengen. Daarbij is al rekening gehouden met een deel van de verplichtingen uit de Cyberbeveiligingswet die vooraf kon worden ingeschat. De volledige financiële gevolgen zijn echter nog niet bekend. De voorbereiding is gestart; eventuele aanvullende kosten worden later in concrete voorstellen opgenomen.

Microsoftlicenties
Prijsaanpassingen en gewijzigde licentievoorwaarden voor Microsoft-software zorgen naar verwachting voor een structurele stijging van de kosten. Indicatief gaat het om een stijging van circa € 90.000 per jaar. Deze software is nodig voor de digitale werkomgeving, communicatie en samenwerking binnen de gemeente.

1.2 Programma 2 – Veiligheid en Weerbaarheid

Een veilige leefomgeving is een basisvoorwaarde voor prettig wonen, werken en samenleven. In Bergen op Zoom vraagt veiligheid om een brede en samenhangende aanpak, waarin preventie, leefbaarheid, zorg en handhaving elkaar versterken. Daarbij hebben we oog voor complexe veiligheidsvraagstukken, ondermijning, sociale veiligheid, digitale weerbaarheid en de veiligheid van kwetsbare groepen.

We werken gebiedsgericht en samen met inwoners, politie, zorgpartners, scholen, woningcorporaties en maatschappelijke organisaties aan een gemeente die veilig, leefbaar en weerbaar is. Door problemen vroeg te signaleren, zichtbaar aanwezig te zijn in wijken en dorpen en duidelijke prioriteiten te stellen, bouwen we aan vertrouwen, maatschappelijke weerbaarheid en een overheid waarop inwoners kunnen rekenen.

DOELEN EN ACTIES

D.2.1
De gemeente heeft een actuele veiligheidsstrategie

- **A.2.1.1** We ontwikkelen de veiligheidsstrategie door naar de Bergse Veiligheidsstrategie 2.0
- **A.2.1.2** We stellen de lokale veiligheidsagenda 2027 op
- **A.2.1.3** We versterken de digitale veiligheid en aanpak van cybercriminaliteit
- **A.2.1.4** We versterken de maatschappelijke weerbaarheid, crisisparaatheid en bedrijfscontinuïteit
- **A.2.1.5** We zetten in op voorkomen en duurzaam terugdringen van geweld in afhankelijkheidsrelaties

D.2.2
Preventie en repressie zijn in balans

- **A.2.2.1** We werken aan een goede balans tussen preventie en repressie
- **A.2.2.2** We blijven investeren in het Programma Preventie met Gezag
- **A.2.2.3** We brengen signalen vanuit handhaving, politie, zorg en welzijn beter en sneller bij elkaar

D.2.3
De gemeente hanteert voor veiligheid een wijkgerichte aanpak

- **A.2.3.1** We versterken de wijkgerichte aanpak van veiligheid
- **A.2.3.2** We betrekken inwoners bij een veilige leefomgeving

D.2.4
De gemeente pakt ondermijning aan en versterkt de weerbaarheid

A.2.4.1
We zetten samen met onze partners stevig in op de aanpak van ondermijnende criminaliteit

A.2.4.2
We versterken de weerbaarheid tegen ondermijnende criminaliteit

A.2.4.3
We borgen een veilige publieke taak en beschermen het democratisch proces

D.2.5
De gemeente heeft een veilige, leefbare en toegankelijke openbare ruimte voor veilige en goed georganiseerde evenementen

A.2.5.1
We werken aan veilige en leefbare openbare ruimtes

A.2.5.2
We voeren het Plan van Aanpak Straatintimidatie 2026-2027 uit

A.2.5.3
We bereiden ons voor op een veilige jaarwisseling

A.2.5.4
We werken aan veilige en toekomstbestendige evenementen

D.2.6
Noodopvang voor dieren is diervriendelijk

A.2.6.1
We zorgen voor een goede dierennoodopvang

D.2.1 DE GEMEENTE HEEFT EEN ACTUELE VEILIGHEIDSSTRATEGIE

Wat willen we bereiken?

Inwoners, ondernemers en maatschappelijke partners in Bergen op Zoom leven en werken in een veilige en weerbare gemeente, waarin veiligheidsproblemen vroeg worden gesignaleerd, preventie en bescherming centraal staan en complexe situaties in samenhang worden aangepakt.

Wat gaan we daarvoor doen in 2027?

A.2.1.1 We ontwikkelen de veiligheidsstrategie door naar de Bergse Veiligheidsstrategie 2.0

In 2027 werken we aan de doorontwikkeling van de bestaande veiligheidsstrategie naar de Bergse Veiligheidsstrategie 2.0. De strategie bouwt voort op de bestaande veiligheidsstrategie en biedt, afhankelijk van de ambities in het nieuwe collegeprogramma en de beschikbare financiële kaders, ruimte voor aanvullende maatregelen om in te spelen op actuele veiligheidsopgaven en de toenemende druk op de veiligheids- en handhavingsorganisatie.

A.2.1.2 We stellen de lokale veiligheidsagenda 2027 op

In het eerste kwartaal van 2027 stellen we de lokale veiligheidsagenda 2027 op en informeren we de raad hierover. In deze agenda prioriteren we onze inzet en beschrijven we de activiteiten voor 2027, in lijn met deze begroting, de Veiligheidsstrategie, de Pijlervisie Sociaal en Veilig en het Integraal Veiligheidsplan 2027-2030 De Markiezaten. De uitkomsten van de Veiligheidsmonitor betrekken we bij het bepalen van de prioriteiten. Daarmee stemmen we onze inzet af op de ervaren veiligheid en leefbaarheid in de gemeente.

A.2.1.3 We versterken de digitale veiligheid en aanpak van cybercriminaliteit

Samen met onze partners zetten we in op het voorkomen, signaleren en bestrijden van cybercriminaliteit. We vergroten de digitale weerbaarheid van inwoners en ondernemers door voorlichting, bewustwording en handelingsperspectief, met speciale aandacht voor jongeren en veilig gebruik van sociale media.

A.2.1.4 We versterken de maatschappelijke weerbaarheid, crisisparaatheid en bedrijfscontinuïteit

We versterken de crisisorganisatie en zorgen voor een goede voorbereiding op incidenten en crises. We investeren in opleiding, oefening en bedrijfscontinuïteit en vergroten de weerbaarheid en zelfredzaamheid van inwoners, onder meer door risicocommunicatie en de ontwikkeling van noodsteunpunten.

A.2.1.5 We zetten in op het voorkomen en duurzaam terugdringen van geweld in afhankelijkheidsrelaties

We zetten in op vroegsignalering, een goede samenwerking tussen zorg en veiligheid en passende hulp voor slachtoffers en plegers. We werken aan een sluitende keten tussen gemeenten, politie, Openbaar Ministerie, Veilig Thuis, jeugdzorg en het Zorg- en Veiligheidshuis. Daarnaast besteden we specifieke aandacht aan femicide en aan het vergroten van bewustwording over geweld in afhankelijkheidsrelaties, zodat signalen eerder worden herkend en slachtoffers beter worden beschermd.

D.2.2 PREVENTIE EN REPRESSIE ZIJN IN BALANS

Wat willen we bereiken?

Inwoners van Bergen op Zoom leven in veilige wijken en dorpen waar problemen zoveel mogelijk worden voorkomen, signalen vroeg worden herkend en preventie, zorg, handhaving en politie goed op elkaar aansluiten.

Wat gaan we daarvoor doen in 2027?

A.2.2.1 We werken aan een goede balans tussen preventie en repressie

Samen met onze partners investeren we in bewustwording, preventie en vroegsignalering, zodat veiligheidsproblemen tijdig worden herkend en aangepakt. Waar nodig zetten we gerichte handhaving in om overlast en criminaliteit terug te dringen. Onze boa's zijn zichtbaar aanwezig in wijken en dorpen en vervullen naast hun handhavende taak een belangrijke rol in preventie, signalering en het leggen van verbindingen.

A.2.2.2 We blijven investeren in het Programma Preventie met Gezag

We zetten het programma Preventie met Gezag voort om jeugdcriminaliteit en jeugdoverlast te voorkomen.

Samen met onze partners signaleren we risico's vroegtijdig, stemmen we onze inzet af en bieden we jongeren tijdig passende ondersteuning. We voeren het uitvoeringsplan verder uit met bewezen interventies en werken aan de structurele borging van de aanpak. Omdat de rijksmiddelen in 2027 aflopen, onderzoeken we financieringsmogelijkheden voor de voortzetting vanaf 2028.

A.2.2.3 We brengen signalen vanuit handhaving, politie, zorg en welzijn beter en sneller bij elkaar

Samen met onze interne en externe partners bekijken we op welke wijze we signalen vanuit handhaving, politie, zorg en welzijn beter en sneller bij elkaar kunnen brengen. Door signalen eerder en beter te bundelen, kunnen veiligheids- en zorgvraagstukken tijdig worden herkend en kan escalatie worden voorkomen. Daarbij zetten we in op een sterke ketensamenwerking, korte lijnen, wederzijds vertrouwen en heldere afspraken over samenwerking en informatie-uitwisseling.

D.2.3 DE GEMEENTE HANTEERT VOOR VEILIGHEID EEN WIJKGERICHTE AANPAK.

Wat willen we bereiken?

Inwoners van Bergen op Zoom wonen in veilige, leefbare en betrokken wijken en dorpen, waar de gemeente zichtbaar aanwezig is, problemen en signalen vroeg worden opgepakt en inwoners actief bijdragen aan sociale samenhang en veiligheid in hun eigen leefomgeving.

Wat gaan we daarvoor doen in 2027?

A.2.3.1 We versterken de wijkgerichte aanpak van veiligheid

Samen met onze interne en externe partners versterken we de wijkgerichte aanpak van veiligheid, leefbaarheid en sociale samenhang. We bouwen voort op de wijkplannen en wijkprofielen en actualiseren deze waar nodig. Omdat iedere wijk haar eigen kenmerken, aandachtspunten en veiligheidsthema's kent, zetten we in op een aanpak die aansluit bij de specifieke situatie en behoeften van de wijk. Door een zichtbare aanwezigheid van de gemeente en een nauwe samenwerking tussen handhaving en de wijkteams staan we dicht bij inwoners. Hierdoor zijn we laagdrempelig benaderbaar en kunnen inwoners signalen, zorgen en ideeën eenvoudig met ons delen.

A.2.3.2 We betrekken inwoners bij een veilige leefomgeving

Samen met inwoners en maatschappelijke partners ondersteunen we initiatieven die bijdragen aan de veiligheid in de eigen leefomgeving. We faciliteren de buurtpreventieteams en halen laagdrempelig input op bij inwoners door contact met buurtouders en aan te sluiten bij wijkcommissies en dorpsraden. Ook zetten we de Handhavingskeet in en sluiten we aan bij integrale pop-upactiviteiten in de wijk. Zo krijgen we beter inzicht in wat er leeft in wijken en dorpen en kunnen we signalen en behoeften van inwoners eerder meenemen in onze aanpak van veiligheid.

D.2.4 DE GEMEENTE PAKT ONDERMIJNING AAN EN VERSTERKT DE WEERBAARHEID

Wat willen we bereiken?

Inwoners, ondernemers, medewerkers en bestuurders in Bergen op Zoom kunnen rekenen op een weerbare gemeente die ondermijnende criminaliteit herkent, voorkomt en aanpakt, misbruik van gemeentelijke voorzieningen tegengaat en samen met partners werkt aan een veilige en betrouwbare leefomgeving.

Wat gaan we daarvoor doen in 2027?

A.2.4.1 We zetten samen met onze partners stevig in op de aanpak van ondermijnende criminaliteit

Samen met interne afdelingen en ketenpartners voeren we een integrale en informatiegestuurde aanpak van ondermijnende criminaliteit uit. We richten ons op risicolocaties en -branches, drugscriminaliteit en zetten waar nodig bestuurlijke maatregelen in. Door

preventieve en repressieve interventies te combineren, verstoren we criminele structuren en vergroten we de weerbaarheid van inwoners, ondernemers en organisaties. Daarnaast hebben we bijzondere aandacht voor het havengebied, dat zich verder ontwikkelt en waar economische groei en veiligheid hand in hand moeten gaan. Samen met politie, het RIEC en andere partners zetten we ons in voor een veilig en weerbaar havengebied en voorkomen we dat criminelen misbruik maken van de kansen die deze ontwikkeling met zich meebrengt.

A.2.4.2 We versterken de weerbaarheid tegen ondermijnende criminaliteit

We werken volgens de Brabantse Norm Weerbare Overheid en investeren in bewustwording, integriteit en het tijdig herkennen van signalen van ondermijning. We zetten het Bibob-instrument actief in om misbruik van vergunningen, subsidies en vastgoedtransacties te voorkomen. Daarnaast vergroten we de meldingsbereidheid en versterken we de bewustwording, zodat ondermijnende criminaliteit eerder wordt herkend en aangepakt.

A.2.4.3 We borgen een veilige publieke taak en beschermen het democratisch proces

Wij zetten ons in voor een veilige uitvoering van de publieke taak door bestuurders, raadsleden en medewerkers. Daarbij hebben we nadrukkelijk aandacht voor de veiligheid in en rondom het stadskantoor en de raadszaal, zodat het democratisch proces op een open, respectvolle en veilige manier kan plaatsvinden. Waar nodig treffen we aanvullende veiligheidsmaatregelen. Daarnaast blijven we inzetten op het voorkomen en aanpakken van agressie, intimidatie en verstoringen van het democratisch proces, zodat ambtsdragers en medewerkers hun werkzaamheden veilig en onafhankelijk kunnen uitvoeren.

D.2.5 DE GEMEENTE HEEFT EEN VEILIGE, LEEFBARE EN TOEGANKELIJKE OPENBARE RUIMTE VOOR VEILIGE EN GOED GEORGANISEERDE EVENEMENTEN

Wat willen we bereiken?

Inwoners, bezoekers, ondernemers en organisatoren in Bergen op Zoom kunnen gebruikmaken van een openbare ruimte die veilig, leefbaar en toegankelijk is, waar overlast en straatintimidatie worden aangepakt, veiligheidsmaatregelen zorgvuldig worden ingezet en evenementen schoon, veilig en goed georganiseerd kunnen plaatsvinden.

Wat gaan we daarvoor doen in 2027?

A.2.5.1 We werken aan veilige en leefbare openbare ruimtes

Samen met onze partners pakken we overlast aan op locaties waar de leefbaarheid en veiligheid onder druk staan. Boa's worden zichtbaar en gericht ingezet op hotspots, in nauwe samenwerking met wijkagenten en wijkteams. Daarbij hebben we onder meer aandacht voor de omgeving van De Kade en de Domus, het Zonneplein en de Plejadenlaan, Plein 13, het Emplacement en het stationsgebied. Ook blijven we alert op nieuwe hotspots. We stimuleren de meldingsbereidheid en zetten waar nodig op zorgvuldige wijze cameratoezicht in ter bescherming van de openbare orde.

A.2.5.2 We voeren het Plan van Aanpak Straatintimidatie 2026-2027 uit

We voeren een integrale aanpak tegen straatintimidatie uit, gericht op preventie, bewustwording, meldingsbereidheid en toezicht. Samen met politie en Openbaar Ministerie werken we aan ondersteuning van slachtoffers, bewustwording bij omstanders en gedragsverandering bij plegers. Door meldingen en hotspots beter in beeld te brengen, kunnen we gerichte maatregelen nemen.

A.2.5.3 We bereiden ons voor op een veilige jaarwisseling

Samen met onze veiligheidspartners bereiden we de jaarwisseling 2027–2028 voor. Op basis van de evaluatie van de vorige jaarwisseling actualiseren we het plan van aanpak, met aandacht voor openbare orde, vuurwerk, overlast en handhaving. Daarbij houden we rekening met nieuwe landelijke wet- en regelgeving, zodat we zorgen voor een veilige en beheersbare jaarwisseling.

A.2.5.4 We werken aan veilige en toekomstbestendige evenementen

Bij evenementen stellen we ons meedenkend op richting organisatoren, verenigingen en hulpdiensten. Door goede afstemming en heldere afspraken zorgen we voor veilige, goed georganiseerde en beheersbare evenementen. Daarnaast stimuleren we organisatoren om evenementen te verduurzamen, onder meer door hen bewust te maken van mogelijkheden om de uitstoot te verminderen. We streven naar een goede balans tussen veiligheid, leefbaarheid, toegankelijkheid en duurzaamheid.

D.2.6 DE NOODOPVANG VOOR DIEREN IS DIERVRIENDELIJK

Wat willen we bereiken?

Inwoners van Bergen op Zoom kunnen rekenen op een zorgvuldige en diervriendelijke opvang van dieren in nood, waarbij kwaliteit, veiligheid en continuïteit zijn geborgd.

Wat gaan we daarvoor doen in 2027?

A.2.6.1 We zorgen voor een goede dierennoodopvang

We voeren onze wettelijke taak op het gebied van dierennoodopvang zorgvuldig uit. Met heldere prestatieafspraken over kwaliteit, veiligheid en diervriendelijkheid waarborgen we de continuïteit van de opvang en zorg. Daarbij werken we nauw samen met vrijwilligers en maatschappelijke organisaties die zich inzetten voor dierenwelzijn.

Welke indicatoren gebruiken we om de voortgang te volgen?

Omschrijving indicator	Landelijk*	Realisatie			
	2025	2022	2023	2024	2025
Verwijzingen Halt (aantal per 1.000 jongeren)	10	9	8	14	17
Winkeldiefstallen (aantal per 1.000 inwoners)	2,1	2,6	2,3	2,3	1,9
Geweldsmisdrijven (aantal per 1.000 inwoners)	4,6	4,6	5,1	6,0	6,0
Diefstallen uit woning (aantal per 1.000 inwoners)	1,2	1,8	1,3	1,3	1,7
Vernielingen en beschadigingen (in de openbare ruimte) (aantal per 1.000 inwoners)	5,7	5,7	6,4	6,9	8,3

Bron: De gebruikte bron is www.waarstaatjegemeente.nl.

** De cijfers vermeld bij het onderdeel 'Landelijk' kunnen afwijken van de cijfers vermeld op de website www.waarstaatjegemeente.nl. Deze cijfers worden namelijk aangepast op het moment dat er, gedurende het jaar, meer cijfers beschikbaar komen.*

Aanvullende indicatoren

Met deze extra cijfers laten we zien wat het effect is van ons beleid en hoever we zijn met het bereiken van onze doelen. We merken daarbij op dat ook andere factoren invloed hebben op deze cijfers, die we zelf niet kunnen beïnvloeden.

Omschrijving indicator	Nederland	Markiezaten	Gemeenten	Realisatie		
	2025	(PD) 2025	70K+ 2025	2023	2024	2025
Voelt zich weleens onveilig in buurt (%)	17	19	21	20	22	24
Voelt zich vaak onveilig in buurt (%)	3	3	4	4	4	4

Bron: Veiligheidsmonitor (2-jaarlijks onderzoek, % zijn afgerond)

** De resultaten van de Veiligheidsmonitor 2025 worden op 19 november 2026 in de veiligheidsavond met de raad besproken.*

Omschrijving indicator	Realisatie Bergen op Zoom			
	2022	2023	2024	2025*
Meldingen Meld Misdaad Anoniem (aantal)	164	142	179	281

Bron: Meld Misdaad Anoniem (MMA)

** De stijging van het aantal MMA-meldingen in 2025 kan mede worden verklaard doordat is geïnvesteerd in het vergroten van de bekendheid van Meld Misdaad Anoniem en de meldingsbereidheid van inwoners.*

Omschrijving indicator	Gemeenten	Realisatie			
	50K-100K inw.	2022	2023	2024	2025
Politieregistraties overlast door dakloos persoon code E41 (aantal per 10.000 inwoners)	13,31 (2025)	59,36	65,78	74,04	41,03
Politieregistraties overlast door verward persoon code E33 (aantal per 10.000 inwoners)	90,71 (2025)	148,32	145,94	169,17	158,85
Politieregistraties overlast jeugd (aantal per 10.000 inwoners)	57,29 (2025)	50,52	39,93	63,71	65,82
Ondermijnende criminaliteit – drugsdelicten (aantal per 10.000 inwoners)	8,28 (2025)	16,50	14,09	17,07	20,23

Bron: www.waarstaatjegemeente.nl

Omschrijving indicator	Realisatie		
	2023-2024	2024-2025	2025-2026
Jaarwisseling politie incidenten (aantal)	57	41	27
Jaarwisseling brandweer incidenten brand (aantal)	15	22	19
Jaarwisseling gemeente ontvangen overlastmeldingen (aantal)	303	596*	1.088

Bron: document 'Evaluatie jaarwisseling gemeente Bergen op Zoom 2024-2025'

** Dit is de eerste jaarwisseling waarbij meldingen vuurwerkoverlast niet meer bij de politie zijn gemeld, maar bij de gemeente via de vuurwerktelefoon en het meldingssysteem Signalen.*

Omschrijving indicator	Realisatie		
	2023	2024	2025
Afgehandelde overlastmeldingen door boa's (aantal)	3.570	6.590*	8.492
Afgehandelde meldingen boa's binnen gestelde afhandeltermijn (%)	95	95	98

Bron: gemeentelijk meldingssysteem Signalen

** Vanaf 1 januari 2024 worden alle meldingen parkeeroverlast door de gemeentelijke boa's afgehandeld. In de jaren daarvoor werd een deel afgehandeld door Parkeerbeheer BV.*

Omschrijving indicator	Realisatie		
Klanttevredenheid afhandeling meldingen boa's (%):	2023	2024	2025
Ontevreden	12,4	10,9	12,3
Geen reactie	70,6	78,4	73,2
Tevreden	17	10,7	14,5

Bron: gemeentelijk meldingssysteem Signalen

Wat zijn de kaderstellende documenten van dit programma?

Document	Vastgesteld	Raadsvoorstel
Wegsleepverordening Bergen op Zoom	2026	-
Verordening tot de 1e wijziging Algemene Plaatselijke Verordening Bergen op Zoom	2026	RVB25-0110
Algemene Plaatselijke Verordening Bergen op Zoom	2025	RVB25-0060
Pijlervisie Sociaal en Veilig	2024	RVB24-0044
Integraal Veiligheidsplan 2023-2026 District de Markiezaten	2023	RVB23-0007
Veiligheidsstrategie "Bergen moet veiliger"	2023	RVB23-0007

Verbonden partijen

Verbonden partij	Omschrijving hoe deze bijdraagt aan doelstelling van de gemeente	Bijdrage van de gemeente in 2027
Veiligheidsregio Midden- en West-Brabant	Door afstemming tussen hulpdiensten bereiken we grotere slagkracht en betere dienstverlening.	€ 5.392.000

Wat mag het kosten?

Totaal Programma 2 Veiligheid en Weerbaarheid

Baten/Lasten (Bedragen *€1.000)	R 2025	B 2026	B 2027	B 2028	B 2029	B 2030
Baten	442	679	557	307	307	307
Lasten	9.427	10.486	11.018	10.776	10.789	10.948
Totaal saldo van baten en lasten programma 2	**-8.985**	**-9.806**	**-10.461**	**-10.470**	**-10.483**	**-10.641**
Onttrekkingen aan reserves	-	-	-	-	-	-
Stortingen in reserves	-	-	-	-	-	-
Resultaat programma 2	**-8.985**	**-9.806**	**-10.461**	**-10.470**	**-10.483**	**-10.641**

Beginstand Programma 2	2027	2028	2029	2030
Baten	343	93	93	93
Lasten	-10.188	-9.865	-9.876	-10.037
Saldo	**-9.845**	**-9.772**	**-9.783**	**-9.944**
Personeelskosten	-565	-639	-639	-639
Inzet straatcoaches	-182	-182	-182	-182
COA-middelen tijdelijke opvanglocatie statushouders/asielzoekers	250	250	250	250
Indexeren van uitgaven en inkomsten	-23	-23	-23	-23
Kapitaallasten	10	3	1	4
Kledingvoorschriften boa	-20	-20	-20	-20
Onvoorziene maatregelen	-49	-49	-49	-49
Dwangsommen	-38	-38	-38	-38
Actualisering belastingen en verzekeringen	-5	-5	-5	-5
Overige mutaties	6	6	6	6
Eindtotaal	**-10.461**	**-10.470**	**-10.483**	**-10.641**

Begrotingsmutaties

Personeelskosten **€ 565.000 nadeel (structureel)**

De personeelslasten zijn ten opzichte van het Beleidskader 2027 geactualiseerd op basis van de herijkte formatie en de actuele personeelsbegroting. De mutatie hangt samen met loonontwikkeling, wijzigingen in de formatie, inhuur, overige personeelscomponenten en de bijbehorende dekking. Voor een nadere toelichting op de totale ontwikkeling van de personeelslasten wordt verwezen naar de paragraaf Bedrijfsvoering.

Binnen dit programma hangt de mutatie, naast loonontwikkeling, onder andere samen met uitbreiding van de formatie en de actualisatie van overige looncomponenten, waaronder diverse toeslagen. Voor 2,5 fte formatie-uitbreiding is dekking beschikbaar vanuit COA-middelen.

Inzet straatcoaches **€ 182.000 nadeel (structureel)**

Ter versterking van de veiligheid, leefbaarheid en sociale cohesie zet de gemeente straatcoaches in als aanvulling op het bestaande instrumentarium. De inzet is gestart in het kader van de aanvullende maatregelen rond de jaarwisseling en blijkt een waardevolle aanvulling op de inzet van veiligheidspartners en maatschappelijke organisaties. Uit de eerste evaluatie blijkt dat de inzet positief wordt beoordeeld en bijdraagt aan een veiligere en leefbaardere gemeente. De kosten tot en met het eerste kwartaal van 2027 zijn gedekt uit de transformatiemiddelen. Voor voortzetting van de inzet gedurende de rest van 2027 is een aanvullend budget van € 182.000 nodig. Tegelijkertijd wordt onderzocht hoe de inzet van straatcoaches, in samenhang met het jongerenwerk en het specialistisch jongerenwerk, structureel kan worden geborgd.

COA-middelen tijdelijke opvanglocatie statushouders/asielzoekers **€ 250.000 voordeel (structureel)**

Voor een periode van vijf jaar stelt het Centraal Orgaan opvang asielzoekers (COA) jaarlijks € 250.000 beschikbaar voor veiligheidsmaatregelen op en rondom Plein 13 en het Emplacement, in verband met de tijdelijke opvang van statushouders en asielzoekers. Binnen het taakveld Openbare Orde en Veiligheid (OOV) worden deze middelen ingezet voor de bekostiging van 2 fte boa's (circa € 150.000), 0,5 fte adviseur Veiligheid (circa € 52.000) en aanvullende veiligheidsmaatregelen (circa € 48.000). De lasten voor 2,5 fte zijn opgenomen in de personeelskosten.

Indexeren van uitgaven en inkomsten **€ 23.000 nadeel (structureel)**

Het prijspeil bruto binnenlands product, dat in de meicirculaire 2026 is opgenomen, bedraagt 2,5%. De inkomsten en uitgaven zijn hiermee verhoogd. Per saldo bedraagt dit een nadeel van € 23.000.

Kapitaallasten **€ 10.000 voordeel (structureel)**

De kapitaallasten zijn gebaseerd op de geactiveerde investering, inclusief de kapitaallasten van recent afgesloten kredieten, waarvan de investeringen in 2027 worden geactiveerd.

Overige mutaties ≤ € 150.000	
Kledingvoorschriften boa's	€ 20.000 nadeel (structureel)
Onvoorziene maatregelen	€ 49.000 nadeel (structureel)
Dwangsommen	€ 38.000 nadeel (structureel)
Actualisering belastingen en verzekeringen	€ 5.000 nadeel (structureel)
Overige mutaties	€ 6.000 voordeel (structureel)

Budgettair neutrale mutaties

Zorg- en veiligheidshuis

Met ingang van 2027 wordt het Zorg- en Veiligheidshuis ondergebracht bij programma 2, Veiligheid en weerbaarheid. Als gevolg hiervan nemen zowel de lasten als de baten binnen dit programma met € 1.607.000 toe.

1.3 Programma 3 – Buitenruimte en Mobiliteit

In 2027 ligt de nadruk op de uitvoering van het bestuursakkoord. De beleidsontwikkeling van de afgelopen bestuursperiode maakt plaats voor de uitvoering van concrete maatregelen die zichtbaar bijdragen aan een schone, veilige, bereikbare en toekomstbestendige openbare ruimte. We richten ons op een passende kwaliteit waarmee we ervaring hebben en die past binnen de financiële kaders. Daarnaast geven wij invulling aan het terugdringen van achterstallig onderhoud en het realiseren van maatschappelijke opgaven binnen de beschikbare middelen.

Een belangrijke mijlpaal is de vaststelling van het Integraal Maatschappelijk Beheer Kader (IMBK). Dit kader vormt de basis voor het beheer van de openbare ruimte in de komende jaren. Na vaststelling starten wij met de implementatie van het IMBK en de uitvoering van integrale uitvoeringsplannen, waarin de gemeentelijke ambities worden vertaald naar concrete werkzaamheden en investeringen. Hiermee werken we toe naar een beheerorganisatie die integraal, datagedreven en toekomstbestendig opereert. Dit sluit aan bij de uitvoeringsagenda waarin onder meer assetmanagement, klimaatadaptatie, verkeersveiligheid en participatie centraal staan.

DOELEN EN ACTIES

D.3.1
Inwoners ervaren een prettige en goed onderhouden buitenruimte

- **A.3.1.1** We onderhouden de openbare ruimte conform de nieuw vastgestelde kwaliteitsniveaus vanuit het IMBK
- **A.3.1.2** We voeren het vastgestelde beheer- en onderhoudsprogramma uit
- **A.3.1.3** We werken het IMBK uit in beheerplannen (Q1-Q2)
- **A.3.1.4** We programmeren projecten integraal en op basis van beheerdata, inspecties en meerjarenplanningen
- **A.3.1.5** We geven voorrang aan de meerjarenprogrammering
- **A.3.1.6** We dringen achterstallig onderhoud terug
- **A.3.1.7** We geven uitvoering aan het speelruimteplan.

D.3.2
Inwoners ervaren een gezondere en diervriendelijkere leefomgeving

- **A.3.2.1** We onderhouden het openbaar groen conform het IMBK
- **A.3.2.2** We passen maatregelen voor biodiversiteit en klimaatadaptatie toe
- **A.3.2.3** We voeren het bomenbeheer uit
- **A.3.2.4** We omheinen één hondenlosloopgebied als pilot
- **A.3.2.5** We voeren het jaarprogramma Bos- en Natuurbeheer uit
- **A.3.2.6** We benutten subsidiemogelijkheden voor natuur en klimaat
- **A.3.2.7** We geven uitvoering aan het Schoon en Emissieloos Bouwen (SEB) convenant
- **A.3.2.8** We zoeken een geschikte locatie voor het grondstoffendepot

D.3.3
De inrichting van de openbare ruimte vindt integraal, vanuit verschillende aspecten plaats

A.3.3.1
We voeren inrichtingsprojecten uit

A.3.3.2
We stemmen werkzaamheden op elkaar af

A.3.3.3
We verbeteren de toegankelijkheid en veiligheid van de openbare ruimte

A.3.3.4
We voeren een pilot uit met een innovatief geluidsscherm

A.3.3.5
We evalueren de resultaten van de pilot.

A.3.3.6
We actualiseren en digitaliseren de Leidraad Inrichting Openbare Ruimte (LIOR) in Q3-Q4 en passen deze toe bij nieuwe inrichtings- en herinrichtingsprojecten

A.3.3.7
We stellen in Q4 een begraafplaatsbeleid op en geven uitvoering aan de Quickscan begraafplaatsen

D.3.1 INWONERS ERVAREN EEN PRETTIGE EN GOED ONDERHOUDEN BUITENRUIMTE

Wat willen we bereiken?

In 2027 staat de uitvoering centraal. We zorgen voor een openbare ruimte die schoon, heel en veilig is en voeren de werkzaamheden zoveel mogelijk integraal uit. De vaststelling van het Integraal Maatschappelijk Beheer Kader (IMBK) vormt daarbij een belangrijke mijlpaal. Vanuit dit kader werken we de uitvoeringsplannen uit en geven we invulling aan de ambities uit het bestuursakkoord.

Wat gaan we daarvoor doen in 2027?

A.3.1.1 We onderhouden de openbare ruimte conform de nieuw vastgestelde kwaliteitsniveaus vanuit het IMBK

In 2027 onderhouden wij de openbare ruimte volgens de nieuwe kwaliteitsniveaus uit het IMBK. Hiermee zorgen wij voor een openbare ruimte die schoon, heel en veilig is. De nieuwe kwaliteitsniveaus geven duidelijkheid over wat inwoners van ons mogen verwachten.

A.3.1.2 We voeren het vastgestelde beheer- en onderhoudsprogramma uit

Wij voeren het vastgestelde onderhoudsprogramma volgens planning uit. Daarbij gaat het onder andere om wegen, groen, riolering en civieltechnische kunstwerken. Ook gaan wij verder met het aanpakken van achterstallig onderhoud aan wegen en groen. Zo houden wij de openbare ruimte op een goed niveau en voorkomen wij dat achterstanden verder oplopen.

A.3.1.3 We werken het IMBK uit in beheerplannen (Q1-Q2)

Na de vaststelling van het IMBK stellen wij de eerste integrale uitvoeringsplannen op. In deze plannen brengen wij de verschillende werkzaamheden in de openbare ruimte meer met elkaar in samenhang. Zo werken wij stap voor stap toe naar een gebiedsgerichte manier van werken en zorgen wij ervoor dat beheer en uitvoering beter op elkaar aansluiten.

A.3.1.4 We programmeren projecten integraal en op basis van beheerdata, inspecties en meerjarenplanningen

In 2027 brengen wij onderhoud en vervanging zoveel mogelijk samen in één planning. Wij gebruiken hiervoor actuele informatie over de staat van de openbare ruimte, inspecties en bestaande planningen. Zo kunnen wij werkzaamheden vaker combineren en inwoners zo min mogelijk overlast bezorgen.

A.3.1.5 We geven voorrang aan de meerjarenprogrammering

De meerjaren-programmering staat onder druk. Externe stakeholders (zoals nutsbedrijven en de woningbouwvereniging) hebben hun eigen programmering. Waar het in het verleden vanzelfsprekend was dat projecten samen met de externe stakeholders opgepakt werden is dat nu geen vanzelfsprekendheid meer. Dit kan betekenen dat werkzaamheden niet integraal meer uitgevoerd kunnen worden met als gevolg meer overlast voor de omgeving. In 2027 wordt met de externe stakeholders onderzocht hoe er omgegaan wordt met deze nieuwe werkelijkheid. Conform het bestuursakkoord houden we voor de komende jaren het investeringsvolume tegen het licht.

A.3.1.6 We dringen achterstallig onderhoud terug

Wij voeren de geplande maatregelen uit om het achterstallig onderhoud verder terug te brengen. Omdat niet alles tegelijk kan, maken wij duidelijke keuzes. Daarbij kijken wij vooral naar veiligheid, risico's, de staat van de openbare ruimte en de beschikbare middelen.

A.3.1.7 We geven uitvoering aan het speelruimteplan.

We geven uitvoering aan het speelruimteplan, waarin is vastgelegd waar speeltuinen worden uitgebreid, nieuwe speeltuinen worden aangelegd of speeltuinen worden samengevoegd. Samen met inwoners richten we de speeltuinen opnieuw in, zodat een passend en gevarieerd speelaanbod ontstaat dat aansluit bij de behoeften van de buurt.

D.3.2 INWONERS ERVAREN EEN GEZONDERE EN DIERVRIENDELIJKERE LEEFOMGEVING

Wat willen we bereiken?

Een groene en gezonde leefomgeving draagt bij aan biodiversiteit, klimaatadaptatie, gezondheid en een aantrekkelijk woon- en leefklimaat. In 2027 zetten we de uitvoering van het reguliere groen-, bomen-, bos- en natuurbeheer voort en benutten we onderhouds- en vervangingsprojecten om de openbare ruimte klimaatbestendiger en biodiverser in te richten. Daarbij werken we doelmatig samen met partners en benutten we subsidiemogelijkheden om de natuurkwaliteit verder te versterken.

Wat gaan we daarvoor doen in 2027?

A.3.2.1 We onderhouden het openbaar groen conform het IMBK

In 2027 onderhouden wij het openbaar groen volgens de nieuwe kwaliteitsniveaus uit het IMBK. Daarbij zorgen wij voor groen dat past bij de omgeving en bij het gebruik van de openbare ruimte. Zo houden wij onze parken, plantsoenen en andere groene plekken aantrekkelijk en goed onderhouden.

A.3.2.2 We passen maatregelen voor biodiversiteit en klimaatadaptatie toe

Bij onderhoud en herinrichting kijken wij waar ruimte is voor meer groen, water en biodiversiteit. Waar mogelijk combineren wij deze maatregelen met werkzaamheden die toch al gepland zijn. Zo verminderen wij verharding en hitte en maken wij ruimte voor planten en dieren.

A.3.2.3 We voeren het bomenbeheer uit

In 2027 voeren wij het geplande bomenbeheer en de controles op de veiligheid van bomen uit. Ook kijken wij bij het planten van nieuwe bomen naar de juiste boom op de juiste plek. Zo zorgen wij voor gezonde bomen die passen bij hun omgeving en bijdragen aan een groene en aantrekkelijke leefomgeving.

A.3.2.4 We omheinen één hondenlosloopgebied als pilot

In 2027 voeren wij een pilot uit met het omheinen van een hondenlosloopgebied. Wij bekijken hoe dit in de praktijk werkt en gebruiken de ervaringen om te bepalen of en waar deze aanpak verder kan worden toegepast.

A.3.2.5 We voeren het jaarprogramma Bos- en Natuurbeheer uit

Wij voeren het jaarprogramma Bos- en Natuurbeheer 2027 uit. Hiermee werken wij aan het beheer en de kwaliteit van onze bossen en natuurgebieden.

A.3.2.6 We benutten subsidiemogelijkheden voor natuur en klimaat

Wij maken gebruik van subsidiemogelijkheden van onder andere de provincie Noord-Brabant. Daarmee kunnen wij maatregelen uitvoeren die bijdragen aan natuur, biodiversiteit en klimaatbestendige bossen.

A.3.2.7 We geven uitvoering aan het Schoon en Emissieloos Bouwen (SEB) convenant

In 2027 zetten wij bij projecten steeds meer schoon en emissieloos materieel in. Hiermee verminderen wij de uitstoot tijdens werkzaamheden in de openbare ruimte.

A.3.2.8 We zoeken een geschikte locatie voor het grondstoffendepot

Wij zoeken in 2027 een geschikte locatie voor een grondstoffendepot. Hiermee willen wij materialen die vrijkomen bij werkzaamheden vaker opnieuw gebruiken. Zo verspillen wij minder grondstoffen en kunnen wij materialen langer gebruiken.

D.3.3 DE INRICHTING VAN DE OPENBARE RUIMTE VINDT INTEGRAAL, VANUIT VERSCHILLENDE ASPECTEN PLAATS

Wat willen we bereiken?

Een goed ingerichte openbare ruimte draagt bij aan een veilige, toegankelijke en aantrekkelijke leefomgeving. In 2027 richten we de openbare ruimte integraal in, waarbij we beheer, duurzaamheid, klimaatadaptatie, bereikbaarheid en leefbaarheid zoveel mogelijk met elkaar verbinden. Nieuwe oplossingen worden waar mogelijk eerst in de praktijk beproefd voordat deze breder worden toegepast.

Wat gaan we daarvoor doen in 2027?

A.3.3.1 We voeren inrichtingsprojecten uit

In 2027 voeren wij de geplande inrichtingsprojecten uit volgens de vastgestelde uitvoeringsplannen. Daarbij kijken wij niet alleen naar de inrichting zelf, maar ook naar het gebruik, beheer, verkeer, groen en klimaat.

A.3.3.2 We stemmen werkzaamheden op elkaar af

Wij plannen beheer, onderhoud en vervanging zoveel mogelijk samen. Als werkzaamheden gecombineerd kunnen worden, voeren wij deze waar mogelijk tegelijk uit. Zo beperken wij de overlast voor inwoners en voorkomen wij dat een straat meerdere keren open moet.

A.3.3.3 We verbeteren de toegankelijkheid en veiligheid van de openbare ruimte

Bij herinrichting en vervanging letten wij op de toegankelijkheid en veiligheid van de openbare ruimte. Ook kijken wij naar het gebruik van de plek. Zo zorgen wij ervoor dat straten, pleinen en andere openbare plekken prettig en veilig zijn voor verschillende gebruikers.

A.3.3.4 We voeren een pilot uit met een innovatief geluidsscherm

In 2027 testen wij een innovatief geluidsscherm. Wij kijken daarbij naar de werking, duurzaamheid en het onderhoud. De ervaringen gebruiken wij om te bepalen of deze oplossing ook op andere plaatsen bruikbaar is.

A.3.3.5 We evalueren de resultaten van de pilot

Wij evalueren de pilot en gebruiken de resultaten bij toekomstige projecten. Zo leren wij van nieuwe oplossingen voordat wij deze op grotere schaal toepassen.

A.3.3.6 We actualiseren en digitaliseren de Leidraad Inrichting Openbare Ruimte (LIOR) in Q3-Q4 en passen deze toe bij nieuwe inrichtings- en herinrichtingsprojecten

In 2027 actualiseren en digitaliseren wij de Leidraad Inrichting Openbare Ruimte (LIOR). De vernieuwde LIOR gebruiken wij bij nieuwe inrichtings- en herinrichtingsprojecten. Zo werken wij met duidelijke en herkenbare uitgangspunten voor de inrichting van de openbare ruimte.

A.3.3.7 We stellen in Q4 een begraafplaatsbeleid op en geven uitvoering aan de Quickscan begraafplaatsen

In 2027 stellen wij nieuw beleid voor de begraafplaatsen op. Daarbij gebruiken wij de resultaten van de quickscan. Op basis daarvan bepalen wij welke maatregelen nodig zijn voor het beheer en de toekomst van onze begraafplaatsen.

WELKE INDICATOREN GEBRUIKEN WE OM DE VOORTGANG TE VOLGEN?

In de begroting 2027 zijn de kwaliteitsambities voor de openbare ruimte herzien om de kwaliteitsniveaus beter aan te laten sluiten op de feitelijke prestaties en de beschikbare uitvoeringscapaciteit. Op onderdelen betekent dit geen achteruitgang van de feitelijke kwaliteit, maar een realistischer norm. Sommige ambities bleken de afgelopen jaren structureel niet haalbaar, mede door factoren waarop de gemeente beperkt invloed heeft, zoals veranderende weersomstandigheden, vervuiling tijdens evenementen, particulier onderhoud en objecten van derden.

Voor verhardingen geldt in een aantal gebieden tijdelijk kwaliteitsniveau C, omdat niveau B tijdens de meerjarige inhaalslag voor achterstallig onderhoud niet overal haalbaar is. De inzet om dit onderhoud weg te werken blijft gehandhaafd. Na afronding wordt beoordeeld of de ambities kunnen worden verhoogd.

Voor de reiniging van de binnenstad is de ambitie aangepast van A naar B. Dit sluit beter aan bij de haalbare kwaliteit, die mede wordt beïnvloed door evenementen, particulier eigendom en objecten van

nutsbedrijven. De gemeente heeft daarop slechts beperkt invloed.

Onderstaande tabel geeft per onderdeel het nagestreefde kwaliteitsniveau weer. Aan de hand hiervan monitoren we of de openbare ruimte aan de vastgestelde ambities voldoet en sturen we waar nodig bij.

Het college gaat uit van de kwaliteit van de openbare ruimte die de raad heeft vastgesteld en werkt eraan om deze te realiseren. De huidige financiële situatie vraagt om keuzes. Daarbij wegen we de gewenste kwaliteit, maatschappelijke doelen en het beschikbare budget zorgvuldig tegen elkaar af.

Voor 2027 is extra budget in de begroting opgenomen voor het beheer van de uitbreiding van de openbare ruimte. Vanaf 2028 vraagt de compensatie voor stijgende kosten door indexering en voor verdere areaaluitbreiding opnieuw om een financiële afweging.

Voor de komende kadernota werkt het college voorstellen uit over de kwaliteit van de openbare ruimte en het budget dat vanaf 2028 nodig is voor indexering en areaaluitbreiding. Daarbij maken we onderscheid tussen het aanpassen van kwaliteitsdoelen aan wat in de praktijk haalbaar is en maatregelen die de daadwerkelijke kwaliteit van de openbare ruimte veranderen.

Het college maakt duidelijk wat deze keuzes en de uitbreiding van de openbare ruimte betekenen voor het beheer, de inwoners en de kosten. Zo kan de raad een onderbouwde keuze maken over de gewenste kwaliteit, de prioriteiten en het bijbehorende budget. Wijzigingen van eerder vastgestelde kwaliteitsdoelen worden uitdrukkelijk aan de raad voorgelegd om daarover te besluiten.

Thema's	Binnenstad	Bijzondere gebieden	Invals-wegen	Woon-gebieden	Industrie-gebieden	Parken	Recreatie-gebieden	Buiten-gebied
Groen	B	B	B	B	C	B	C	C
Verharding	B	B	C	C	C	B	C	C
Water	B	B	B	B	C	B	C	C
Riolering	B	B	B	B	B	B	B	B
CTK	B	B	C	C	C	B	C	C
Meubilair	B	B	B	B	C	B	C	C
Reiniging	B	B	B	B	B	B	B	B

Tabel 'Beeldkwaliteit openbare ruimte'

Wat zijn de kaderstellende documenten van dit programma?

Document	Vastgesteld	Raadsvoorstel
Erfgoedbeleid 2026-2032	2026	RVB25-0113
Nota Mobiliteit 2025-2035	2025	RVB25-0077
Nota Parkeernormen 2025	2025	RVB25-0078
Grondstoffenbeleidsplan 2025-2029	2024	RVB24-0074
Gemeentelijk Waterprogramma 2024-2027, Verordening Hemelwater	2023	RVB23-0069
Nota Ruimtelijke kwaliteit (2023)	2023	RVB23-0023
Visie Toekomstbeeld Binnenstad	2023	RVB22-0076
Integraal Beheerplan Openbare Ruimte 2023-2027	2022	RVB22-0055
Algemene verordening ondergrondse infrastructuren Bergen op Zoom	2021	RVB21-0025
Partiele herziening Structuurvisie Bergen op Zoom 2030	2020	RVB20-0060
Gebiedsvisie Brabantse Wal - BoZ Oost	2010	RVB10-0090
Groenstructuurplan BoZ 2007-2017	2006	RVB06-0144

Wat mag het kosten?

Totaal Programma 3 Buitenruimte en Mobiliteit

Baten/Lasten (Bedragen *€1.000)	R 2025	B 2026	B 2027	B 2028	B 2029	B 2030
Baten	1.281	1.173	1.194	1.194	1.194	1.194
Lasten	22.224	23.935	25.480	25.787	26.028	25.982
Totaal saldo van baten en lasten programma 3	**-20.944**	**-22.761**	**-24.286**	**-24.593**	**-24.834**	**-24.787**
Onttrekkingen aan reserves	77	77	77	77	77	77
Stortingen in reserves	-	-	-	-	-	-
Resultaat programma 3	**-20.867**	**-22.684**	**-24.209**	**-24.516**	**-24.757**	**-24.710**

Beginstand Programma 3	2027	2028	2029	2030
Baten	1.250	1.250	1.250	1.250
Lasten	24.639	24.717	24.920	25.013
Saldo	**-23.389**	**-23.467**	**-23.670**	**-23.763**
Indexering van uitgaven en inkomsten	-321	-321	-321	-321
Kapitaallasten	-155	-384	-421	-282
Personeelskosten	-349	-349	-349	-349
Overige mutaties	5	5	4	5
Eindtotaal	**-24.209**	**-24.516**	**-24.757**	**-24.710**

Begrotingsmutaties

Indexeren van uitgaven en inkomsten **€ 321.000 nadeel (structureel)**

Het prijspeil bruto binnenlands product, dat in de meicirculaire 2026 is opgenomen, bedraagt 2,5%. De inkomsten en uitgaven zijn hiermee verhoogd. Per saldo bedraagt dit een nadeel van € 321.000.

Kapitaallasten **€ 155.000 nadeel (structureel)**

In 2027 zijn de kapitaallasten € 155.000 hoger dan eerder geraamd. Dit komt doordat lopende investeringen worden afgerond en er vanaf het jaar na afronding nieuwe kapitaallasten in de begroting komen.

Personeelskosten **€ 349.000 nadeel (structureel)**

De personeelslasten zijn ten opzichte van het Beleidskader 2027 geactualiseerd op basis van de herijkte formatie en de actuele personeelsbegroting. De mutatie hangt samen met loonontwikkeling, wijzigingen in de formatie, inhuur, overige personeelscomponenten en de bijbehorende dekking. Voor een nadere toelichting op de totale ontwikkeling van de personeelslasten wordt verwezen naar de paragraaf Bedrijfsvoering.

Binnen dit programma hangt de mutatie, naast loonontwikkeling, met name samen met de herwaardering van functies en de actualisatie van overige looncomponenten, waaronder onregelmatigheidstoeslagen en diverse beschikbaarheidsdiensten.

Overige mutaties ≤ € 150.000	
Overige mutaties	€ 5.000 voordeel (structureel)

1.4 Programma 4 – Economie en Recreatie

Bergen op Zoom is een gemeente waar ondernemerschap, werkgelegenheid en recreatie samenkomen. Met sterke sectoren zoals zorg, industrie, logistiek, bouw, detailhandel, zakelijke dienstverlening, horeca en recreatie bouwen we voort op een stevige economische basis met de nadruk op vernieuwing en verduurzaming. Daarbij zetten we in op ruimte voor ondernemers, zorgvuldig gebruik van schaarse ruimte, toekomstbestendige bedrijventerreinen en een goede verbinding tussen onderwijs en arbeidsmarkt.

We versterken de economische ontwikkeling in balans met leefbaarheid, ruimtelijke kwaliteit en brede welvaart. Dat doen we door bestaande en nieuwe bedrijventerreinen gericht te ontwikkelen, de binnenstad en wijkwinkelcentra aantrekkelijk te houden en recreatie en toerisme beter te benutten. Samen met ondernemers, onderwijsinstellingen en maatschappelijke partners werken we aan een gemeente waar het goed werken, ondernemen en recreëren is.

D.4.1
De gemeente heeft toekomstbestendige bedrijventerreinen

A.4.1.1
We starten met het opstellen van toekomstprofielen voor de bestaande bedrijventerreinen

A.4.1.2
We zetten het programma Grote Oogst voort

A.4.1.3
We komen met een voorstel voor de toekomst van het DAB

D.4.2
De gemeente heeft voldoende ruimte voor bedrijvigheid

A.4.2.1
We bieden ruimte voor het MKB op Schans VI

A.4.2.2
We bieden ruimte voor het MKB bij de Ster van Lepelstraat

A.4.2.3
We focussen op watergebonden bedrijvigheid voor Theodorushaven I (huidig)

A.4.2.4
We starten een verkenning naar de ontwikkeling van Theodorushaven II (Auvergnepolder)

D.4.3
Bergen op Zoom heeft een levendige binnenstad

A.4.3.1
We verbeteren de verblijfskwaliteit en bereikbaarheid van de binnenstad

A.4.3.2
We werken aan het terugdringen van leegstand in de binnenstad

A.4.3.3
We verstevigen het netwerk tussen ondernemers, vastgoedeigenaren, bewoners en gemeente

D.4.4
De gemeente heeft sterke winkelcentra

A.4.4.1
We maken een aanpak beleefbare winkelcentra

D.4.5
De gemeente werkt aan een sterkere verbinding tussen onderwijs en arbeidsmarkt

A.4.5.1
We stellen een onderwijsagenda voor Bergen op Zoom vast

A.4.5.2
We werken samen met Curio aan de ontwikkeling van een sterke onderwijscampus

A.4.5.3
We versterken de positie van Bergen op Zoom als studentenstad

A.4.5.4
We brengen onderwijs en arbeidsmarkt praktisch dichter bij elkaar

A.4.5.5
We werken aan een doorlopende leerlijn voor het beroepsonderwijs

A.4.5.6
We versterken de aansluiting tussen onderwijs en kritische economische sectoren

D.4.6
Arbeidsmigranten: economie en leefbaarheid zijn in balans

A.4.6.1
We zorgen ervoor dat de toegang tot informatievoorziening en ondersteuning voor arbeidsmigranten laagdrempelig is

A.4.6.2
We zorgen voor adequate huisvesting voor arbeidsmigranten

A.4.6.3
We werken verder aan samenwerking en monitoring

D.4.7
Bergen op Zoom heeft een aantrekkelijk aanbod voor recreatie en toerisme

A.4.7.1
We voeren de actieagenda Vrijetijdseconomie Brabantse Wal uit

A.4.7.2
We versterken de vrijetijdseconomie binnen de Stedelijke Regio West-Brabant

A.4.7.3
We onderzoeken de ontwikkeling van Bergen op Zoom als bestemming voor riviercruises

A.4.7.4
We versterken de recreatieve mogelijkheden rond de Binnenschelde en Waterschans

A.4.7.5
We werken aan de recreatieve ontwikkeling van de Bergse Heide

A.4.7.6
We jagen de ontwikkeling van de watersport en jachthaven aan

A.4.7.7
We implementeren de nieuwe citymarketingorganisatie

D.4.1 DE GEMEENTE HEEFT TOEKOMSTBESTENDIGE BEDRIJVENTERREINEN

Wat willen we bereiken?

Bedrijven in Bergen op Zoom hebben voldoende passende ruimte om te ondernemen en te groeien, met toekomstbestendige bedrijventerreinen en een goede balans tussen economische ontwikkeling en leefbaarheid.

Wat gaan we daarvoor doen in 2027?

A.4.1.1 We starten met het opstellen van toekomstprofielen voor de bestaande bedrijventerreinen

Met de Toekomstprofielen bedrijventerreinen wil de gemeente toewerken naar een duidelijke, toekomstbestendige strategie en bijbehorend actieprogramma voor bestaande bedrijventerreinen. In het eerste kwartaal van 2027 wordt gestart met het opstellen van de toekomstprofielen.

A.4.1.2 We zetten het programma Grote Oogst voort

Met het programma Grote Oogst werkt de provincie Noord-Brabant samen met 18 gemeenten op 18 bedrijventerreinen aan structurele samenwerkingen en concrete verduurzamingsplannen. Samen met ondernemers, onderwijsinstellingen en maatschappelijke organisaties zet de gemeente zich in voor een sterk vestigingsklimaat en toekomstbestendige bedrijvigheid. Voor West-Brabant werd onder andere voor de gemeente Bergen op Zoom het bedrijventerrein TNP (Theodorushaven, Noordland en De Poort in Bergen op Zoom) geselecteerd als Grote Oogst-terrein. Enkele van de projecten betreffen het organiseren van ophaalrondes op TNP rondom restmaterialen en het uitvoeren van een onderzoek naar een waterrotonde (circulair watermanagementsysteem), waarmee afvalwater wordt gezuiverd en hergebruikt om grondwater te besparen en wateroverlast en -tekorten tegen te gaan.

A.4.1.3 We komen met een voorstel voor de toekomst van het DAB

– **Governance**
  Op basis van een eerder besluit van de Raad (2024) worden in 2027 de resultaten opgeleverd naar hoe Delta Agrifood Business (DAB) in 2027 over kan gaan in een nieuwe governance, waarbij het bezit van het gebouw één van de uit te werken punten is samen met de partners. Dit jaar komt er dan ook een voorstel richting de Raad. De BOM (Brabantse Ontwikkel Maatschappij) heeft DAB inmiddels gepositioneerd als een learning, application & research center. Hierdoor worden we niet alleen gezien als een innovatiecentrum, maar positioneren wij ons nadrukkelijk ook als een kenniscentrum. Naast de eigen opleiding “Transitie naar Groene Chemie binnen de Voedselindustrie”, die in 2026 tweemaal is gestart en doorloopt in 2027, start in 2027 ook het traject “Hybride Leeromgevingen West-Brabant”, samen met de DAB-partners, zijnde bedrijven en kennisinstellingen (HAS en Curio). Deze ontwikkelingen passen in een trend dat het onderwijs in de meest brede zin van het woord (van primair onderwijs tot en met HBO) DAB heeft gevonden en uitdrukkelijk wil samenwerken.

D.4.2 DE GEMEENTE HEEFT VOLDOENDE RUIMTE VOOR BEDRIJVIGHEID

Wat willen we bereiken?

Ondernemers beschikken over voldoende en toekomstbestendige werklocaties die ruimte bieden aan economische ontwikkeling, het MKB en innovatieve bedrijvigheid, passend bij de kwaliteiten van de verschillende gebieden.

Wat gaan we daarvoor doen in 2027?

A.4.2.1 We bieden ruimte voor het MKB op Schans VI

Werklandschappen zijn belangrijk voor onze regionale en lokale economie. Het werklandschap ‘Oude Molen’ maakt deel uit van de grotere gebiedsontwikkeling Schans VI. Naast de ontwikkeling van een werklandschap, gaat het om toevoeging van circa 115 woningen. Het werklandschap ‘Uitbreiding Oude Molen’ heeft een oppervlakte van circa 15 hectare, waarvan 10 hectare netto uitgeefbaar is. Het werklandschap wordt specifiek voor het lokale MKB ontwikkeld. Dit betekent dat de kavels maximaal 0,5 hectare zijn. Met deze plek geven we ruimte aan de lokale MKB’er om er zich te vestigen of door te groeien binnen onze gemeentegrenzen. We gaan in 2027 de volgende dingen doen:

– **Vaststellen stedenbouwkundig plan**
  Het plan bestuurlijk laten vaststellen door het college van B&W en de **gemeenteraad.**

– **Vaststellen grondexploitatie**
  De exploitatie laten vaststellen door het college van B&W en de gemeenteraad.
– **Voorbereiden tender/openbare verkoop woningbouw en bedrijfspercelen (apart)**
  Het doel is om per woningbouw- en bedrijfskavel tijdig (medio 2027) een juridisch, ruimtelijk en financieel uitvoerbaar uitgiftekader vast te stellen, inclusief kavelpaspoort, programma, stedenbouwkundige randvoorwaarden, grondprijs, verkoopvoorwaarden en benodigde onderzoeken. Dit gebeurt in afstemming met grondzaken, stedenbouw, wonen/economie, financiën en juridische zaken, waarbij de procedure wordt getoetst aan het Didam-kader en selectiecriteria vooraf transparant, objectief en toetsbaar worden vastgesteld. Voor de geplande publicatiedatum worden alle besluitstukken en tenderdocumenten bestuurlijk vastgesteld, zodat de verkoopprocedure transparant en gelijkwaardig kan worden uitgevoerd en de meest geschikte koper op basis van vooraf bepaalde prijs- en kwaliteitscriteria kan worden geselecteerd.
– **Voorbereidende werkzaamheden wijziging omgevingsplan**
  In 2027 wordt eerst het initiatief en de bestaande planologische situatie geanalyseerd om vervolgens de beleidsmatige, juridische en ruimtelijke haalbaarheid te toetsen en de benodigde onderzoeken naar onder meer bodem, geluid, natuur, water, verkeer en externe veiligheid te laten uitvoeren. Parallel vindt participatie en vooroverleg met belanghebbenden en betrokken bestuursorganen plaats.

A.4.2.2 We bieden ruimte voor het MKB bij de Ster van Lepelstraat

In 2027 willen we op basis van consensus over regionale programmastatus, via het samenwerkingsverband Stedelijke Regio West-Brabant met de provincie Noord-Brabant, een vervolgstap maken in het ontwikkelen van een gemêleerd regionaal bedrijventerrein. Hierbij willen we onderzoek doen naar hoe regulier MKB in combinatie met (eventueel verplaatst) logistiek een gemêleerd en ruimtelijk beslag kan hebben op de Ster van Lepelstraat binnen de regionale bedrijventerreinafspraken.

A.4.2.3 We focussen op watergebonden bedrijvigheid voor Theodorushaven I (huidig)

Het doorontwikkelen binnen de huidige wet- en regelgeving van de Theodorushaven met focus op watergebonden bedrijvigheid die op onderdelen samen met Brabant Ports wordt opgepakt.

A.4.2.4 We starten een verkenning naar de ontwikkeling van Theodorushaven II (Auvergnepolder)

We starten met een verkenning naar de ontwikkeling van een bedrijventerrein aansluitend op de bestaande haven. Theodorushaven fase II wordt voorzien in de periode na 2040 en geldt als strategische uitbreiding ter versterking van de economie van Bergen op Zoom en de regio. Een eerste stap in het proces is het concretiseren van de ambities en doelstellingen, om vervolgens meerdere ontwikkelscenario's uit te werken. Deze resultaten worden in Q2 van 2027 verwacht en gepresenteerd aan de gemeenteraad. Concrete vervolgstappen worden bepaald aan de hand van de uitkomsten uit de verkenning.

D.4.3 BERGEN OP ZOOM HEEFT EEN LEVENDIGE BINNENSTAD

Wat willen we bereiken?

Inwoners en bezoekers van Bergen op Zoom kunnen genieten van een levendige, toegankelijke en aantrekkelijke binnenstad, met minder leegstand, meer verblijfskwaliteit en sterke verbindingen met winkelcentrum de Zeeland en de Boulevard.

Wat gaan we daarvoor doen in 2027?

A.4.3.1 We verbeteren de verblijfskwaliteit en bereikbaarheid van de binnenstad

In 2026 heeft de gemeenteraad financiering beschikbaar gesteld voor de verbetering van parkeergarage De Parade en de uitvoering van de Groene Gids in lijn met de Visie Toekomstbeeld Binnenstad. De uitvoering van deze projecten vindt grotendeels plaats in 2027. Daarnaast wordt vervolg gegeven aan het onderzoek naar de realisatie van een openbaar toilet in combinatie met een fietsenstalling. De resultaten van de in 2026 uitgevoerde enquête over het fietsregime en de uitwerking van het gemeentelijk Toilettenbeleid vormen hiervoor een belangrijke basis. We gaan verder met de totstandkoming van een nieuw terrassenbeleid. Tot slot wordt het onderzoek voortgezet naar een aantrekkelijke langzaamverkeersverbinding tussen winkelgebied De Zeeland en de binnenstad. Hierbij wordt nadrukkelijk de relatie gelegd met de woningbouwontwikkeling aan de Westersingel, zodat deze ontwikkelingen elkaar kunnen versterken.

A.4.3.2 We werken aan het terugdringen van leegstand in de binnenstad

Sinds 1 januari 2024 is de leegstand in de binnenstad teruggedrongen van 24% naar 17% (leegstaande panden in het commercieel centrumgebied en de aanloopstraten). Dit is een positieve ontwikkeling, maar de leegstand is nog te hoog om te kunnen spreken van een gezond en toekomstbestendig winkelgebied. Met de invoering van de Leegstandsverordening in 2026 en de vaststelling van de brancheringsstrategie is een belangrijke basis gelegd om de transformatie en invulling van leegstaande winkelpanden verder te versnellen. Hierbij werken we nauw samen met vastgoedeigenaren, de matchmaker, potentiële ondernemers en ontwikkelaars om te komen tot een aantrekkelijk, gevarieerd en economisch vitaal aanbod in de binnenstad.

A.4.3.3 We verstevigen het netwerk tussen ondernemers, vastgoedeigenaren, bewoners en gemeente

Om de samenwerking in de binnenstad verder te versterken, wordt – als vervolg op Netwerk Volle Straatjes – onderzocht hoe een structurele vertegenwoordiging van vastgoedeigenaren, bewoners, horeca en retailondernemers kan worden ingericht. Hiermee willen we de betrokkenheid bij de ontwikkeling van de binnenstad vergroten en de samenwerking tussen de verschillende partijen verder versterken. De HUB! Binnenstad blijft daarbij een belangrijke schakel als laagdrempelige ontmoetingsplek voor overleg, participatie en het organiseren van bijeenkomsten.

D.4.4 DE GEMEENTE HEEFT STERKE WINKELCENTRA

Wat willen we bereiken?

Inwoners van Bergen op Zoom hebben wijkwinkelcentra die aansluiten bij de behoeften van de wijk, bijdragen aan leefbaarheid en ontmoeting en ervoor zorgen dat basisvoorzieningen zo veel mogelijk dichtbij huis bereikbaar blijven.

Wat gaan we daarvoor doen in 2027?

A.4.4.1 We maken een aanpak leefbare wijkwinkelcentra

Aansluitend op de Ruimtelijke Strategie Commerciële Voorzieningen en het Afweegkader Commerciële Voorzieningen, die in 2026 in werking zijn getreden, onderzoeken we de vitaliteit van alle winkelcentra binnen de gemeente. Op basis van deze analyse brengen we de kansen, opgaven en ontwikkelperspectieven per winkelgebied in beeld. De uitkomsten vormen de basis voor een gerichte aanpak om de toekomstbestendigheid, aantrekkelijkheid en economische vitaliteit van de verschillende winkelcentra te versterken.

D.4.5 DE GEMEENTE WERKT AAN EEN STERKERE VERBINDING TUSSEN ONDERWIJS EN ARBEIDSMARKT

Wat willen we bereiken?

Studenten, onderwijsinstellingen en ondernemers in Bergen op Zoom vinden elkaar in sterke samenwerkingen die bijdragen aan talentontwikkeling, innovatie en een betere aansluiting tussen onderwijs en arbeidsmarkt.

Wat gaan we daarvoor doen in 2027?

A.4.5.1 We stellen een Onderwijsagenda voor Bergen op Zoom vast

We stellen de Onderwijsagenda vast, zoals aangekondigd in de Economische Agenda. Hierin leggen we de meerjarige koers voor arbeidsmarkt en onderwijs vast en brengen we samenhang aan tussen onderwijsontwikkeling, economische opgaven, talentontwikkeling en de behoeften van de arbeidsmarkt.

A.4.5.2 We werken samen met Curio aan de ontwikkeling van een sterke onderwijscampus

We geven uitvoering aan de samenwerking met Curio rond de campusontwikkeling op Lage Meren-Meilust. Met een samenwerkingsovereenkomst en gezamenlijke werkagenda werken we vanuit onze eigen verantwoordelijkheden aan de ontwikkeling van het gebied en aan gezamenlijke strategische doelen op het gebied van onderwijs, arbeidsmarkt en economische ontwikkeling.

A.4.5.3 We versterken de positie van Bergen op Zoom als studentenstad

We onderzoeken en ontwikkelen de randvoorwaarden die nodig zijn om Bergen op Zoom sterker te positioneren als stad om te studeren, wonen en verblijven. We verbinden deze positionering aan de citymarketingstrategie en ondersteunen de mbo-introductiedagen van Curio, zodat studenten vanaf het begin kennismaken met de stad en wat deze te bieden heeft.

A.4.5.4 We brengen onderwijs en arbeidsmarkt praktisch dichter bij elkaar

We versterken de verbinding tussen ondernemers, overheid en onderwijs door praktijkopdrachten, stages, leerwerktrajecten en Leven Lang Ontwikkelen beter bij elkaar te brengen. Hiervoor ontwikkelen we een digitale voorziening en bouwen we voort op samenwerkingen en pilots die bijdragen aan een betere aansluiting tussen studenten, onderwijs en werkgevers.

A.4.5.5 We werken aan een doorlopende leerlijn voor het beroepsonderwijs

We onderzoeken hoe het bestaande onderwijsaanbod kan worden versterkt en beter op elkaar kan aansluiten, van mbo en Leven Lang Ontwikkelen tot Associate Degree-, hbo- en waar mogelijk wo-niveau. We brengen bestaande initiatieven, behoeften en kansrijke onderwijsaanbieders in beeld en verkennen met geïnteresseerde partijen welke nieuwe vormen van onderwijs en samenwerking in Bergen op Zoom haalbaar zijn.

A.4.5.6 We versterken de aansluiting tussen onderwijs en kritieke economische sectoren

We brengen samen met onderwijs en werkgevers de arbeidsmarktbehoefte in belangrijke sectoren zoals logistiek, techniek, horeca, leisure en hospitality verder in beeld. Op basis daarvan ontwikkelen we gerichte acties om de instroom van studenten te vergroten, opleidingen beter te laten aansluiten op de arbeidsmarkt en nog onvoldoende benut arbeidspotentieel beter te bereiken.

D.4.6 ARBEIDSMIGRANTEN: ECONOMIE EN LEEFBAARHEID ZIJN IN BALANS

Wat willen we bereiken?

Arbeidsmigranten, inwoners en werkgevers in Bergen op Zoom wonen en werken in een situatie waarin passende huisvesting, goede begeleiding en leefbaarheid met elkaar in balans zijn. Bergen op Zoom werkt samen met de gemeenten in West-Brabant aan de regionale ambitie om vóór 2030 huisvesting te realiseren voor circa 1.150 short- en midstay arbeidsmigranten. Hiermee ondersteunen we een veerkrachtige arbeidsmarkt, versterken we het vestigingsklimaat en dragen we bij aan leefbare wijken en dorpen.

Wat gaan we daarvoor doen in 2027?

A.4.6.1 We zorgen ervoor dat de toegang tot informatievoorziening en ondersteuning voor arbeidsmigranten laagdrempelig is

Het Work in NL-punt (WIN-punt) verder ontwikkelen, de bekendheid vergroten en de samenwerking versterken met werkgevers, huisvesters, maatschappelijke organisaties en zorgpartners, zodat arbeidsmigranten laagdrempelig toegang hebben tot informatie en ondersteuning.

A.4.6.2 We zorgen voor adequate huisvesting voor arbeidsmigranten

- Bijdragen aan de uitvoering van de woonvisie, de regionale woondeal en het arbeidsmigrantenbeleid, met aandacht voor de regionale huisvestingsopgave, de arbeidsmarktbehoefte van het bedrijfsleven en de balans tussen economie, wonen en leefbaarheid.
- Samenwerken met de vakgroepen Wonen, Ruimtelijke Ontwikkeling en Veiligheid, werkgevers, huisvesters en woningcorporaties aan voldoende, kwalitatief goede en toekomstbestendige huisvesting voor arbeidsmigranten, waaronder efficiënter gebruik van de bestaande woningvoorraad. Bijvoorbeeld via alternatieve woonvormen als woningdelen, kamergewijze verhuur en hospitaverhuur.
- In regionaal verband bijdragen aan een evenwichtige spreiding van short- en midstay arbeidsmigranten en aan de gezamenlijke ambitie om vóór 2030 circa 1.150 huisvestingsplaatsen in West-Brabant te realiseren.
- Inzicht vergroten in de omvang van de huisvestingsopgave en de woonsituatie van arbeidsmigranten door monitoring, gegevensanalyse en samenwerking met werkgevers, uitzendorganisaties en huisvesters. Deze inzichten worden benut om beleid en uitvoering verder te verbeteren.

A.4.6.3 We werken verder aan samenwerking en monitoring

- De uitvoering van het lokale Plan van Aanpak Arbeidsmigranten (collegebesluit van 30 september 2025) ondersteunen door samenwerking met werkgevers, uitzendbureaus, huisvesters, maatschappelijke organisaties en regionale partners.
- Ontwikkelingen rondom arbeidsmigratie, huisvesting en arbeidsmarkt monitoren en knelpunten signaleren, zodat beleid en uitvoering kunnen worden bijgestuurd waar nodig.

Arbeidsmigranten vervullen een belangrijke rol binnen de economische ontwikkeling van Bergen op Zoom en de regio. Door in te zetten op passende huisvesting, goede ondersteuning, regionale samenwerking en verantwoord werkgeverschap versterken we zowel het vestigingsklimaat als de leefbaarheid. Daarmee dragen we bij aan de uitvoering van de Pijlervisie Economie 2035 en een toekomstbestendige arbeidsmarkt.

D.4.7 BERGEN OP ZOOM HEEFT EEN AANTREKKELIJK AANBOD VOOR RECREATIE EN TOERISME

Wat willen we bereiken?

Inwoners, bezoekers en ondernemers ervaren Bergen op Zoom als een aantrekkelijke gemeente om te recreëren en te verblijven. We versterken daarvoor onze kwaliteiten op het gebied van natuur, water, cultuur, erfgoed en evenementen en werken aan een aantrekkelijk en toekomstbestendig vrijetijdsaanbod dat bijdraagt aan meer bezoekers, een langer verblijf en hogere bestedingen.

Wat gaan we daarvoor doen in 2027?

A.4.7.1 We voeren de Actieagenda Vrijetijdseconomie Brabantse Wal uit

Samen met Steenbergen, Woensdrecht, ondernemers en andere partners voeren we de Actieagenda Vrijetijdseconomie Brabantse Wal uit. In 2027 werken we onder andere aan de verdere ontwikkeling van recreatieve routes, regionale vrijetijdsprojecten, gastheerschap en de zichtbaarheid van de Brabantse Wal. Daarnaast voeren we een vervolgmeting uit om de ontwikkeling van de toeristisch-recreatieve sector en de effecten van onze inzet inzichtelijk te maken.

A.4.7.2 We versterken de vrijetijdseconomie binnen de Stedelijke Regio West-Brabant

We werken met onze regionale partners aan gezamenlijke projecten die het toeristisch-recreatieve aanbod van West-Brabant versterken. Daarbij zoeken we naar kansen om bezoekers langer in de regio te laten verblijven, het aanbod tussen stad en regio beter te verbinden en de economische betekenis van de vrijetijdseconomie te vergroten.

A.4.7.3 We onderzoeken de ontwikkeling van Bergen op Zoom als bestemming voor riviercruises

We geven uitvoering aan de aangenomen motie over riviercruises en onderzoeken wat nodig is om

Bergen op Zoom als bestemming voor riviercruises te ontwikkelen. Daarbij brengen we de ruimtelijke, technische en financiële mogelijkheden in beeld en werken we samen met relevante partijen aan een voorstel voor het vervolg.

A.4.7.4 We versterken de recreatieve mogelijkheden rond de Binnenschelde en Waterschans

We werken verder aan de ontwikkeling van de Binnenschelde als aantrekkelijk gebied voor recreatie, watersport en verblijf. De Waterschans wordt daarbij vanuit het programma Economische Dragers voor Erfgoed verder ontwikkeld als bijzondere historische en recreatieve locatie, waarbij erfgoedbehoud wordt verbonden aan economische en maatschappelijke benutting.

A.4.7.5 We werken aan de recreatieve ontwikkeling van de Bergse Heide

We ondersteunen en stimuleren ontwikkelingen die de recreatieve kwaliteit van de Bergse Heide versterken, met aandacht voor de balans tussen natuur, recreatie en economische ontwikkeling. Daarbij zoeken we nadrukkelijk de verbinding met omliggende natuurgebieden, recreatieve routes en andere toeristische trekkers.

A.4.7.6 We jagen de ontwikkeling van de watersport en jachthaven aan

We werken verder aan toekomstbestendige mogelijkheden voor watersport in Bergen op Zoom en jagen waar nodig de verplaatsing en ontwikkeling van de jachthaven aan. Daarmee willen we de relatie tussen Bergen op Zoom en het water versterken en ruimte creëren voor verdere ontwikkeling van recreatie en watersport.

A.4.7.7 We implementeren de nieuwe citymarketingorganisatie

Na de besluitvorming over de toekomstige citymarketingorganisatie starten we in 2027 met de implementatie. In de kwartiermakersfase richten we de organisatie verder in, vertalen we de positionering van Bergen op Zoom naar de uitvoering en leggen we de verbinding tussen wonen, werken, bezoeken en studeren. Ook krijgt het toeristisch gastheerschap een passende plaats binnen de nieuwe structuur.

Welke indicatoren gebruiken we om de voortgang te volgen?

Omschrijving indicator	Landelijk*	Realisatie			
		2022	2023	2024	2025
Economie: functiemenging (verhouding tussen banen en woningen), als percentage	54,6 (2025)	51,0	51,4	51,1	51,2
Economie: Vestigingen (van bedrijven), aantal per 1.000 inwoners in de leeftijd van 15 t/m 64 jaar	196,1 (2025)	154,7	167,2	173,3	178,4

Bron: De gebruikte bron is www.waarstaatjegemeente.nl.

** De cijfers vermeld bij het onderdeel 'Landelijk' kunnen afwijken van de cijfers vermeld op de website www.waarstaatjegemeente.nl. Deze cijfers worden namelijk aangepast op het moment dat er, gedurende het jaar, meer cijfers beschikbaar komen.*

Wat zijn de kaderstellende documenten van dit programma?

Document	Vastgesteld	Raadsvoorstel
Leegstandverordening Bergen op Zoom 2026	2026	RVB25-0084
Erfgoedbeleid 2026-2032	2026	RVB25-0113
Positionering gemeente Bergen op Zoom – De Makers van Morgen	2026	RVB25-0102
Verordening bedrijveninvesteringszone Centrum Bergen op Zoom 2026-2030	2025	RVB25-0036
Visie buitengebied Bergen op Zoom	2024	RVB24-0088
Pijlervisie Economie	2024	RVB24-0070
Marktverordening Bergen op Zoom 2024	2024	RVB24-0011
Erfgoedverordening Bergen op Zoom 2024	2023	RVB23-0052
Visie Toekomstbeeld Binnenstad	2023	RVB22-0076
De verborgen vesting, Vestingvisie Bergen op Zoom 2019-2026	2019	RVB19-0024

Verbonden partijen

Verbonden partij	Omschrijving hoe deze bijdraagt aan doelstelling van de gemeente	Bijdrage van de gemeente in 2027
Regio West-Brabant (RWB)	De Regio West-Brabant (RWB) is een gemeenschappelijke regeling en collegesamenwerking van zestien gemeenten in West-Brabant, verantwoordelijk voor een aantal taken die vallen onder regionale dienstverlening, zoals Kleinschalig Collectief Vervoer (KCV), met als 'product' de Deeltaxi, het Mobiliteitscentrum West-Brabant en Regioarcheologie.	€ 431.000
Rewin NV	REWIN BV fungeert als de regionale ontwikkelingsmaatschappij voor de regio West-Brabant met als doel het stimuleren van de economie, innovatie en werkgelegenheid in West-Brabant. Dit doet REWIN door het begeleiden van ondernemers bij financieringsvraagstukken, het verbinden van bedrijven, onderwijsinstellingen en overheden (triple helix) en het ondersteunen van startups en scale-ups. De focus ligt daarbij op maatschappelijke transities zoals digitalisering, circulaire economie en plant-based innovaties.	€ 292.000

Wat mag het kosten?

Totaal Programma 4 Economie en Recreatie

Baten/Lasten (Bedragen *€1.000)	R 2025	B 2026	B 2027	B 2028	B 2029	B 2030
Baten	5.170	6.548	5.990	2.894	2.858	2.825
Lasten	9.976	10.537	10.426	8.093	7.989	7.893
Totaal saldo van baten en lasten programma 4	**-4.806**	**-3.989**	**-4.436**	**-5.199**	**-5.131**	**-5.068**
Onttrekkingen aan reserves	621	-	204	-	-	-
Stortingen in reserves	501	4.073	1.474	-	-	-
Resultaat programma 4	**-4.686**	**-8.062**	**-5.706**	**-5.199**	**-5.131**	**-5.068**

Beginstand Programma 4	2027	2028	2029	2030
Baten	2.636	2.600	2.600	2.590
Lasten	-7.988	-7.673	-7.652	-7.642
Saldo	**-5.352**	**- 5.073**	**- 5.052**	**- 5.052**
Personeel	-313	-313	-313	-313
Binnenstad	-205	-	-	-
Kapitaallasten	21	-32	-32	31
Indexeren van uitgave en inkomsten	4	5	5	5
Theodorushaven bijstelling storting voorziening	44	44	44	44
Belasting en verzekering	30	30	30	30
Groei havengelden	25	100	150	150
Kostendekken havengelden	45	45	45	45
Overige mutaties	-5	-5	-8	-8
Eindtotaal	**-5.706**	**-5.199**	**-5.131**	**-5.068**

Begrotingsmutaties

Personeelskosten **€ 313.000 nadeel (structureel)**

De personeelslasten zijn ten opzichte van het Beleidskader 2027 geactualiseerd op basis van de herijkte formatie en de actuele personeelsbegroting. De mutatie hangt samen met loonontwikkeling, wijzigingen in de formatie, inhuur, overige personeelscomponenten en de bijbehorende dekking. Voor een nadere toelichting op de totale ontwikkeling van de personeelslasten wordt verwezen naar de paragraaf Bedrijfsvoering.

Binnen dit programma hangt de mutatie, naast loonontwikkeling, met name samen met uitbreiding van de formatie en een lagere geraamde doorbelasting van personeelslasten aan projecten.

Binnenstad **€ 205.000 nadeel (incidenteel)**

Er worden extra kosten voor de binnenstad gemaakt die worden gedekt uit de daartoe gevormde bestemmingsreserve Binnenstad.

Kapitaallasten **€ 21.000 voordeel (structureel)**

De kapitaallasten zijn gebaseerd op de geactiveerde investeringen, inclusief de kapitaallasten van recent afgesloten kredieten, waarvan de investeringen in 2027 worden geactiveerd.

Indexeren van uitgaven en inkomsten **€ 4.000 voordeel (structureel)**

Het prijspeil bruto binnenlands product, dat in de meicirculaire 2026 is opgenomen, bedraagt 2,5%. De inkomsten en uitgaven zijn hiermee verhoogd. Per saldo bedraagt dit een voordeel van € 4.000.

Overige mutaties ≤ € 150.000	
Theodorushaven bijstelling storting voorziening	€ 44.000 voordeel (structureel)
Belasting en verzekering	€ 30.000 voordeel (structureel)
Groei havengelden	€ 25.000 voordeel (structureel)
Kostendekkend havengelden	€ 45.000 voordeel (structureel)
Overige mutaties	€ 5.000 nadeel (structureel)

Reserves

Het voordeel op het grondbedrijf bedraagt € 1.474.000. Dit betreft winstnemingen op bedrijventerrein Oude Molen (€ 1.032.000) en het Stationsgebied (€ 442.000). De winstnemingen worden toegevoegd aan de algemene reserve.

Daarnaast vindt een onttrekking van € 204.000 aan de reserve Binnenstad plaats.

1.5 Programma 5 – Onderwijs

Onderwijs is de basis voor gelijke kansen, persoonlijke ontwikkeling en meedoen in de samenleving. In Bergen op Zoom zetten we in op toegankelijk en inclusief onderwijs, waarin kinderen, jongeren en volwassenen zich optimaal kunnen ontwikkelen, ongeacht hun achtergrond. Daarbij zorgen we voor kwalitatief goede en toekomstbestendige voorzieningen en stimuleren we een doorlopende ontwikkellijn van vroege jeugd tot volwasseneducatie.

De gemeente Bergen op Zoom geeft uitvoering aan haar wettelijke taak voor het onderwijsachterstandenbeleid (OAB). Met het nieuwe Onderwijskansenplan 2027- 2030 zetten we in op het vergroten van gelijke ontwikkelkansen voor jonge kinderen door een toegankelijk en kwalitatief aanbod van voorschoolse educatie. Daarbij richten we ons specifiek op het bereiken en ondersteunen van kinderen met een risico in hun ontwikkeling door omgevingsfactoren.

Samen met kinderopvangorganisaties en het onderwijs werken we aan een goede doorgaande ontwikkellijn van voor- naar vroegschool. We maken afspraken over kwaliteit en resultaten en monitoren de ontwikkeling van kinderen en de effectiviteit van de inzet van middelen.

We versterken de verbinding tussen onderwijs, jeugdhulp en arbeidsmarkt, zodat ontwikkeling, ondersteuning en perspectief op werk hand in hand gaan. Door samenwerking met scholen, kinderopvang, maatschappelijke partners en bedrijven werken we aan het vergroten van onderwijskansen, het voorkomen van uitval en het versterken van basisvaardigheden. Daarmee bouwen we aan een samenleving waarin iedereen kan groeien en meedoen.

DOELEN EN ACTIES

D.5.1
Alle kinderen krijgen een goede start en betere onderwijskansen.

- **A.5.1.1** We versterken de voorschoolse educatie
- **A.5.1.2** We verbeteren de doorgaande leerlijn opvang-onderwijs
- **A.5.1.3** We stimuleren leesbevordering en ouderbetrokkenheid
- **A.5.1.4** We voeren het onderwijskansenbeleid uit
- **A.5.1.5** We ondersteunen het nieuwkomersonderwijs
- **A.5.1.6** We versterken de basisvaardigheden

D.5.2
Jongeren blijven in beeld, volgen onderwijs en behouden perspectief.

- **A.5.2.1** We voeren de leerplicht en de kwalificatieplicht uit
- **A.5.2.2** We dringen het schoolverzuim en schooluitval terug
- **A.5.2.3** We voeren de Wet van school naar duurzaam werk uit

D.5.3
Er zijn goede en passende onderwijsgebouwen voor nu en later

- **A.5.3.1** We voeren het integraal huisvestingsplan uit
- **A.5.3.2** We actualiseren het huisvestingsplan
- **A.5.3.3** We werken mee aan onderwijshuisvesting voor het voortgezet onderwijs

D.5.4
Studenten vinden Bergen op Zoom een aantrekkelijke onderwijsstad

A.5.4.1
We verbeteren het leer-, leef- en studentenklimaat

D.5.5
Onderwijs, overheid en werkgevers werken beter samen

A.5.5.1
We versterken de samenwerking tussen onderwijs, arbeidsmarkt, overheid en regionale partners

A.5.5.2
We verbeteren de aansluiting tussen onderwijs en arbeidsmarkt

A.5.5.3
We stimuleren het beroepsgericht onderwijs en talentontwikkeling

A.5.5.4
We monitoren de voortgang van de samenwerking en sturen waar nodig bij

D.5.1 ALLE KINDEREN KRIJGEN EEN GOEDE START EN BETERE ONDERWIJSKANSEN.

Wat willen we bereiken?

Alle kinderen tot en met de basisschoolleeftijd krijgen een goede start, zodat onderwijsachterstanden worden voorkomen of verkleind.

Wat gaan we daarvoor doen in 2027?

A.5.1.1 We versterken de voorschoolse educatie

We zetten in op een zo hoog mogelijk bereik en deelname aan voorschoolse educatie voor doelgroepkinderen met als doel een goede start in het basisonderwijs.

A.5.1.2 We verbeteren de doorgaande leerlijn opvang-onderwijs

We versterken de inhoudelijke doorgaande leerlijn tussen opvang en onderwijs. We maken afspraken met partners en monitoren deze.

A.5.1.3 We stimuleren leesbevordering en ouderbetrokkenheid

We zetten trajecten als 'Thuis in Taal', 'Lezen op Recept' en 'de Bibliotheek op School' voort, breiden deze uit en evalueren deze.

A.5.1.4 We voeren het onderwijskansenbeleid uit

We voeren het landelijke onderwijskansenbeleid, inclusief voor- en vroegschoolse educatie uit en zetten de ondersteuning Jeugdeducatiefonds op scholen, diverse ouderbetrokkenheidstrajecten, onderwijstijdverlenging en schakelklassen voort en breiden deze uit.

A.5.1.5 We ondersteunen het nieuwkomersonderwijs

We ondersteunen en borgen het onderwijs aan nieuwkomerskinderen volgens het regionale convenant nieuwkomerlocatie Wereldwijs van de Brabantse Walgemeenten uit 2023.

A.5.1.6 We versterken de basisvaardigheden

We voeren het lokale jaarplan Basisvaardigheden uit, dat is gebaseerd op het Regioplan Basisvaardigheden 2026-2029. Daarbij zetten we WEB-middelen in voor taalonderwijs en andere activiteiten die taal-, reken- en digitale vaardigheden versterken. We stimuleren inwoners om deel te nemen aan passend aanbod en ondersteunen professionals bij het herkennen van beperkte basisvaardigheden en het doorverwijzen naar hulp. We werken samen met onderwijsinstellingen, Bibliotheek West-Brabant, maatschappelijke organisaties, werkgevers, zorgpartners en vrijwilligersorganisaties aan een samenhangende aanpak voor het versterken van basisvaardigheden.

We borgen de inzet van het Taalpanel Bergen op Zoom. Ervaringsdeskundigen helpen de gemeente en maatschappelijke partners bij het verbeteren van begrijpelijke communicatie, toegankelijke dienstverlening en het beter aansluiten van informatie en ondersteuning op de behoeften van inwoners.

D.5.2 JONGEREN BLIJVEN IN BEELD, VOLGEN ONDERWIJS EN BEHOUDEN PERSPECTIEF.

Wat willen we bereiken?

Jongeren in Bergen op Zoom blijven in beeld, blijven onderwijs volgen en behouden perspectief op werk of vervolgonderwijs.

Wat gaan we daarvoor doen in 2027?

A.5.2.1 We voeren de leerplicht en de kwalificatieplicht uit

We voeren de wettelijke taken uit rond leerplicht en kwalificatieplicht en controleren of jongeren naar school gaan. We behandelen meldingen van verzuim en aanvragen voor verlof en vrijstellingen, met extra aandacht voor het zorgvuldig beoordelen en waar mogelijk terugdringen van vrijstellingen.

A.5.2.2 We dringen het schoolverzuim en schooluitval terug

We stimuleren samen met scholen dat jongeren op school blijven. We analyseren verzuimcijfers, maken afspraken over de aanpak en grijpen op tijd in bij problemen.

We begeleiden jongeren die uitvallen of dreigen uit te vallen via trajectbegeleiding naar een passende

plek in onderwijs, werk of hulp. Dit doen we samen met scholen, jeugdhulp en partners. Jongeren zonder startkwalificatie houden we actief in beeld en bieden we begeleiding via de inzet van doorstroomcoaches.

A.5.2.3 We voeren de Wet van school naar duurzaam werk uit

We voeren de Wet *Van school naar duurzaam werk* uit door samen met partners te werken aan een goede overgang van school naar werk en jongeren, waar nodig, tot 27 jaar te begeleiden naar een passende plek in de samenleving.

D.5.3 ER ZIJN GOEDE EN PASSENDE ONDERWIJSGEBOUWEN VOOR NU EN LATER

Wat willen we bereiken?

Leerlingen en onderwijsprofessionals kunnen leren en werken in voldoende, kwalitatief goede en toekomstbestendige onderwijsgebouwen die aansluiten op ontwikkelingen in onderwijs en omgeving.

Wat gaan we daarvoor doen in 2027?

A.5.3.1 We voeren het integraal huisvestingsplan uit

De gemeente werkt mee aan de nieuwbouw van De Grebbe en Kiemkade en de voorbereidingen van de vernieuwbouw van Sancta Maria en de Montessorischool.

A.5.3.2 We actualiseren het huisvestingsplan

Op basis van jaarlijks uit te voeren onderwijsprognoses, wordt het integraal huisvestingsplan (IHP) bijgesteld.

Daarnaast heeft de Stichting Islamitisch Primair Onderwijs bij het ministerie van OC&W een verzoek ingediend voor de vestiging van een tweede Islamitische school. Het ministerie van OC&W heeft dit verzoek gehonoreerd. De gemeente moet zorgen voor onderwijshuisvesting voor deze nieuwe school in het schooljaar 2027/2028.

A.5.3.3 We werken mee aan onderwijshuisvesting voor het voortgezet onderwijs

De gemeente ondersteunt initiatieven voor nieuwbouw van de OMO scholen en Curio. De doordecentralisatieovereenkomsten worden aangepast op basis van deze ontwikkelingen. Met betrekking tot Curio wordt meegewerkt aan de herpositionering van de bestaande scholen van Curio.

D.5.4 STUDENTEN VINDEN BERGEN OP ZOOM EEN AANTREKKELIJKE ONDERWIJSSTAD

Wat willen we bereiken?

Een gemeente die voor studenten aantrekkelijk is om in te wonen, te leren en te recreëren.

Wat gaan we daarvoor doen in 2027?

A.5.4.1 We verbeteren het leer-, leef- en studentenklimaat

Studenten vinden in Bergen op Zoom een aantrekkelijke leer- en leefomgeving, met goede voorzieningen en passende ondersteuning.

D.5.5 ONDERWIJS, OVERHEID EN WERKGEVERS WERKEN BETER SAMEN

Wat willen we bereiken?

Een betere verbinding tussen onderwijs en arbeidsmarkt door duurzame samenwerking tussen onderwijs, werkgevers, overheid en regionale partners, bevordering van talentontwikkeling, vergroting van de instroom in kansrijke opleidingen en beroepen en een betere aansluiting tussen vraag en aanbod op de arbeidsmarkt.

Wat gaan we daarvoor doen in 2027?

A.5.5.1 We versterken de samenwerking tussen onderwijs, arbeidsmarkt, overheid en regionale partners

We geven uitvoering aan de lokale onderwijsagenda Arbeidsmarkt & Onderwijs en versterken de samenwerking tussen gemeente, onderwijsinstellingen, bedrijfsleven, ISD/Werkcentrum, REWIN, regio en provincie.

We zetten de inzet van de Adviseur Arbeidsmarkt & Onderwijs voort als verbindende schakel tussen onderwijs, ondernemers en overheid. Deze adviseur jaagt samenwerking aan, signaleert knelpunten en vertaalt arbeidsmarktvraagstukken naar concrete acties met partners.

We blijven actief deelnemen aan regionale samenwerkingen, waaronder de Human Capital Agenda West-Brabant, en verbinden deze met lokale opgaven rond talentontwikkeling, leven lang ontwikkelen, om- en bijscholing en matching naar werk.

A.5.5.2 We verbeteren de aansluiting tussen onderwijs en arbeidsmarkt

We versterken de aansluiting tussen onderwijs en arbeidsmarkt door samen met onderwijsinstellingen en werkgevers in te zetten op stages, leerwerkplekken, bedrijfsbezoeken, beroepenoriëntatie en praktijkgerichte samenwerking in tekortsectoren.

A.5.5.3 We stimuleren het beroepsgericht onderwijs en talentontwikkeling

We zetten de structurele werkagenda met Curio op, met aandacht voor behoud en versterking van beroepsgericht onderwijs in Bergen op Zoom, in het bijzonder binnen techniek, logistiek, horeca, leisure, hospitality, creatieve techniek en plantbased/circulaire economie.
We stimuleren jongeren om te kiezen voor opleidingen en beroepen waar de arbeidsmarkt om vraagt, onder andere door bestaande oriëntatieactiviteiten, netwerkbijeenkomsten en onderwijs-arbeidsmarktinitiatieven beter met elkaar te verbinden.

A.5.5.4 We monitoren de voortgang van de samenwerking en sturen waar nodig bij

We monitoren de voortgang via bestaande overlegstructuren, regionale arbeidsmarktinformatie, onderwijsgegevens en de economische uitvoeringsagenda, zodat we jaarlijks kunnen bijsturen op instroom, aansluiting onderwijs-arbeidsmarkt, participatie en samenwerking met partners.

Omschrijving indicator	Landelijk*	Realisatie			
		2022	2023	2024	2025
Absoluut verzuim, per 1.000 leerlingen	7,4 (2025)	5,3	8,4	8,8	7,6
Relatief verzuim, per 1.000 leerlingen	28 (2025)	21	25	16	16
Voortijdige schoolverlaters zonder Startkwalificatie (vsv'ers) (percentage)	2,3 (2025)	3,2	2,2	2,6	2,3

Bron: De gebruikte bron is www.waarstaatjegemeente.nl.

** De cijfers vermeld bij het onderdeel 'Landelijk' kunnen afwijken van de cijfers vermeld op de website: www.waarstaatjegemeente.nl. Deze cijfers worden namelijk aangepast op het moment dat er, gedurende het jaar, meer cijfers beschikbaar komen.*

Wat zijn de kaderstellende documenten van dit programma?

Document	Vastgesteld	Raadsvoorstel
Integrale Verordening Sociaal Domein Bergen op Zoom 2025	2025	RVB25-0003
Pijlervisie Economie	2024	RVB24-0070
Pijlervisie Sociaal en Veilig	2024	RVB24-0044
Verordening Individuele Studietoeslag 2022	2022	RVB21-0096

Verbonden partijen

Verbonden partij	Omschrijving hoe deze bijdraagt aan doelstelling van de gemeente	Bijdrage van de gemeente in 2027
Leerplicht regionaal bureau	Regionale centrale leerling-administratie; centralisering van het gegevensbeheer RMC en leerplicht (wettelijke taak) ten behoeve van betere controle op voortijdige schoolverlaters en schoolverzuim, eenduidige cijfers en werkwijze in regio en betere aansluiting bij (regionaal georganiseerde) partners als het Voortgezet Onderwijs/ MBO zelf, maar ook Zorg en Veiligheidspartners.	€ 51.000

Wat mag het kosten?

Totaal Programma 5 Onderwijs

Baten/Lasten (Bedragen *€1.000)	R 2025	B 2026	B 2027	B 2028	B 2029	B 2030
Baten	4.540	7.161	4.307	4.307	4.307	4.307
Lasten	13.630	17.399	15.682	15.636	15.621	15.608
Totaal saldo van baten en lasten programma 5	**-9.090**	**-10.239**	**-11.375**	**-11.329**	**-11.315**	**-11.301**
Onttrekkingen aan reserves	-	-	-	-	-	-
Stortingen in reserves	-	-	-	-	-	-
Resultaat programma 5	**-9.090**	**-10.239**	**-11.375**	**-11.329**	**-11.315**	**-11.301**

Beginstand Programma 5	2027	2028	2029	2030
Baten	4.298	4.298	4.298	4.298
Lasten	-15.038	-15.058	-15.360	-15.362
Saldo	**-10.740**	**-10.760**	**-11.062**	**-11.064**
Indexeren van uitgaven en inkomsten	-564	-564	-564	-564
Doordecentralisatie scholen	-200	-206	-212	-218
Doordecentralisatie voortgezet onderwijs	250	250	250	250
Kapitaallasten	35	108	430	451
Personeelskosten	-114	-114	-114	-114
Belastingen en verzekeringen	-82	-82	-82	-82
Leerlingenvervoer	36	36	36	36
Overige mutaties	4	3	3	4
Eindtotaal	**-11.375**	**-11.329**	**-11.315**	**-11.301**

Begrotingsmutaties

Indexeren van uitgaven en inkomsten **€ 564.000 nadeel (structureel)**

Het prijspeil bruto binnenlands product, dat in de meicirculaire 2026 is opgenomen, bedraagt 2,5%. De inkomsten en uitgaven zijn hiermee verhoogd. Per saldo bedraagt dit een nadeel van € 564.000.

Doordecentralisatie scholen **€ 200.000 nadeel (structureel)**

Doordat de kosten van de doordecentralisatie niet meer uit de kapitaallasten worden gedekt, maar uit de exploitatie worden betaald, ontstaat een structureel nadeel van € 200.000

Doordecentralisatie voortgezet onderwijs **€ 250.000 voordeel (structureel)**

Op basis van actualisatie van de doordecentralisatie voor met name de leerlingenaantallen, is de begroting aangepast.

Kapitaallasten **€ 35.000 voordeel (structureel)**

De kapitaallasten zijn gebaseerd op de geactiveerde investeringskredieten, inclusief de kapitaallasten van recent afgesloten kredieten, waarvan de investeringen in 2027 worden geactiveerd.

Personeelskosten **€ 114.000 nadeel (structureel)**

De personeelslasten zijn ten opzichte van het Beleidskader 2027 geactualiseerd op basis van de herijkte formatie en de actuele personeelsbegroting. De mutatie hangt samen met loonontwikkeling, wijzigingen in de formatie, inhuur, overige personeelscomponenten en de bijbehorende dekking. Voor een nadere toelichting op de totale ontwikkeling van de personeelslasten wordt verwezen naar de paragraaf Bedrijfsvoering.

Binnen dit programma wordt de mutatie voornamelijk verklaard door de loonontwikkeling.

Overige mutaties ≤ € 150.000	
Belastingen en verzekeringen	€ 82.000 nadeel (structureel)
Leerlingenvervoer (Voor Elkaar Pas)	€ 36.000 voordeel (structureel)
Overige mutaties	€ 4.000 voordeel (structureel)

1.6 Programma 6 – Sport, Cultuur en Erfgoed

Sport, cultuur en erfgoed dragen bij aan een vitale, verbonden en aantrekkelijke gemeente. In Bergen op Zoom bouwen we voort op een rijk verenigingsleven, een breed cultureel en sportief aanbod en een historie die overal in de gemeente zichtbaar en voelbaar is. Verenigingen, culturele instellingen, makers, vrijwilligers en erfgoedorganisaties zorgen dagelijks voor ontmoeting, ontspanning, talentontwikkeling en verbondenheid in onze wijken, dorpen en binnenstad.

We blijven investeren in toegankelijke voorzieningen, sterke verenigingen, cultuur- en sportdeelname en het behoud en de beleving van ons erfgoed. Daarbij zetten we in op toegankelijkheid, toekomstbestendige accommodaties en het verminderen van de regeldruk voor verenigingen en stichtingen. Zo versterken we sport, cultuur en erfgoed als verbindende kracht voor gezondheid, identiteit, leefbaarheid en trots op Bergen op Zoom.

DOELEN EN ACTIES

D.6.1
De gemeente heeft een sterk verenigingsleven

- **A.6.1.1** We werken aan sterke en toekomstbestendige verenigingen

D.6.2
Bewegen en sport zijn voor alle inwoners toegankelijk

- **A.6.2.1** We zorgen voor toekomstbestendige sportaccommodaties
- **A.6.2.2** We richten de openbare ruimte beweegvriendelijk in
- **A.6.2.3** We maken van sport en bewegen een vast onderdeel van de wijkteams

D.6.3
De gemeente heeft een rijk cultureel leven

- **A.6.3.1** We versterken de culturele basis
- **A.6.3.2** We stimuleren talentontwikkeling
- **A.6.3.3** We vergroten de cultuurdeelname

D.6.4
De bibliotheek is toekomstbestendig

A.6.4.1
We zorgen voor een toegankelijke bibliotheek

A.6.4.2
We vernieuwen het samenwerkingsconvenant Bibliotheek West-Brabant

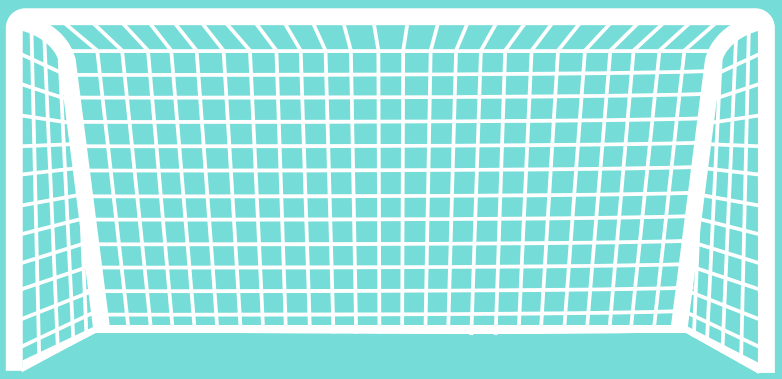
A.6.4.3
We volgen de wijziging Wet stelsel openbare bibliotheekvoorzieningen

A.6.4.4
We kijken naar de huisvesting van de bibliotheek

D.6.5
Inwoners en bezoekers kunnen ons erfgoed ervaren en beleven

A.6.5.1
We inventariseren, waarderen en behouden het erfgoed

A.6.5.2
We maken erfgoed zichtbaar en beleefbaar

D.6.1 DE GEMEENTE HEEFT EEN STERK VERENIGINGSLEVEN

Wat willen we bereiken?

Verenigingen en vrijwilligersorganisaties in Bergen op Zoom blijven sterk en toekomstbestendig, doordat zij kunnen rekenen op passende ondersteuning, minder administratieve lasten en financiële continuïteit.

Wat gaan we daarvoor doen in 2027?

A.6.1.1. We werken aan sterke en toekomstbestendige verenigingen

Verenigingen zijn een belangrijke ontmoetingsplek voor inwoners en leveren een waardevolle bijdrage aan ontspanning, talentontwikkeling, gezondheid en sociale cohesie. De komende collegeperiode ondersteunen wij verenigingen bij het versterken van hun organisatorische en maatschappelijke basis. Daarbij is aandacht voor toekomstbestendig bestuur, een gezonde verenigingsorganisatie, voldoende vrijwilligers, huisvesting en toegankelijkheid. In 2027:

- Ondersteunen we verenigingen bij vraagstukken op het gebied van bestuur, organisatie, financiën, toegankelijkheid, ledenbinding en vrijwilligersbeleid.
- Stimuleren we samenwerking tussen verenigingen en maatschappelijke partners.

In het bijzonder voor sport:

- We versterken de ondersteuning van sportverenigingen door, samen met NOC*NSF en sportbonden, in te zetten op deskundigheidsbevordering van bestuurders, trainers, coaches en vrijwilligers.
- We herpositioneren de rol van de verenigingsondersteuner, met als doel verenigingen gerichter te ondersteunen bij organisatorische en maatschappelijke vraagstukken.
- We geven uitvoering aan het plan van aanpak Sociaal Veilige Sport. Daarbij stimuleren en ondersteunen we sportverenigingen bij het invoeren en borgen van de landelijke basiseisen voor een sociaal veilige sportomgeving.

In bijzonder voor cultuur:

- Geven we uitvoering aan het nieuwe subsidiestelsel cultuur, waarbij we waar mogelijk en passend inzetten op meerjarige subsidieverlening voor meer continuïteit en minder aanvraagdruk.
- Verbeteren we waar mogelijk aanvraag- en verantwoordingsprocessen, met behoud van een zorgvuldige toetsing en met oog voor de rechtmatige besteding van publieke middelen. We hanteren een proportionele verantwoording: lichter waar het kan, zwaarder waar nodig.
- Geven we uitvoering aan de rol van het CKB als kennis- en ondersteuningspartner voor culturele verenigingen en daarmee aan de versterking van de positie en toekomstbestendigheid van de amateurkunst in Bergen op Zoom.
- Organiseren we platformbijeenkomsten voor netwerkvorming, samenwerking en kennisdeling.

D.6.2 BEWEGEN EN SPORT ZIJN VOOR ALLE INWONERS TOEGANKELIJK

Wat willen we bereiken?

Inwoners van Bergen op Zoom kunnen laagdrempelig sporten en bewegen in een toegankelijke omgeving, met toekomstbestendige accommodaties en sterke verenigingen die bijdragen aan gezondheid, ontmoeting en deelname voor iedereen.

Wat gaan we daarvoor doen in 2027?

A.6.2.1 We zorgen voor toekomstbestendige sportaccommodaties

Sportaccommodaties vormen een belangrijke basis voor sport en bewegen in onze gemeente. We zetten in op kwalitatief goede, duurzame, toegankelijke en doelmatig gebruikte accommodaties die aansluiten bij de huidige en toekomstige behoefte. Bij investeringen en beheer maken we een integrale afweging tussen technische kwaliteit, gebruik, bezetting, toegankelijkheid, duurzaamheid, multifunctionaliteit en financiële haalbaarheid. Waar mogelijk combineren we onderhoud, verduurzaming en kwaliteitsverbetering.

- We brengen de technische staat, het gebruik, de bezettingsgraad en de verduurzamingsmogelijkheden van de gemeentelijke sportaccommodaties integraal in beeld. Voor de buitensportaccommodaties voeren we in 2027 een technische schouw uit. Op basis hiervan ontwikkelen we een structurele informatiebasis voor meerjarig en preventief beheer en onderhoud en verbinden we kansrijke verduurzamingsmaatregelen zoveel mogelijk aan geplande onderhouds- en vervangingsmomenten.

– We brengen per sportaccommodatie kansrijke verduurzamingsmaatregelen in beeld en verbinden deze waar mogelijk aan geplande onderhouds- en vervangingsmomenten. Daarbij geven we prioriteit aan maatregelen die bijdragen aan energiebesparing, lagere exploitatielasten en een toekomstbestendige accommodatie.
– We onderzoeken mogelijkheden om sportaccommodaties intensiever, multifunctioneler en doelmatiger te benutten, onder andere door medegebruik door andere verenigingen, onderwijs en maatschappelijke organisaties te stimuleren.
– Uiterlijk in het vierde kwartaal van 2027 leggen we met sportverenigingen per accommodatie duidelijke afspraken vast over gebruik, beheer, onderhoud en verantwoordelijkheden, conform de uitgangspunten van de Businesscase Sport.

A.6.2.2 We richten de openbare ruimte beweegvriendelijk in

Een beweegvriendelijke openbare ruimte stimuleert inwoners om vaker te wandelen, fietsen, spelen en sporten. Daarom zetten we in op een veilige, toegankelijke en aantrekkelijke leefomgeving waarin bewegen vanzelfsprekender wordt. Bij ruimtelijke ontwikkelingen, herinrichtingsprojecten en onderhoudswerkzaamheden worden kansen voor sport en bewegen waar mogelijk vroegtijdig meegewogen. Daarbij sluiten we aan bij bestaande plannen en initiatieven en werken we samen met betrokken gemeentelijke beleidsterreinen, inwoners en maatschappelijke partners.

– Bij relevante gebiedsontwikkelingen, herinrichtingen en onderhoudsprojecten brengen we kansen voor een beweegvriendelijke inrichting in beeld. Daarbij hebben we onder meer aandacht voor aantrekkelijke en samenhangende wandel- en fietsroutes en de bereikbaarheid van speel-, sport- en beweegvoorzieningen.
– We brengen de belangrijkste knelpunten op het gebied van toegankelijkheid, verkeersveiligheid en sociale veiligheid rondom speel-, sport- en beweeglocaties in beeld en bepalen welke verbetermaatregelen technisch en financieel uitvoerbaar zijn.
– We verkennen hoe beweegvriendelijkheid structureel kan worden meegenomen in ruimtelijke beleidskaders, gebiedsontwikkelingen en ontwerpprincipes voor de openbare ruimte.
– We geven uitvoering aan de maatregelen uit het Plan van Aanpak Urban Sports & Culture en rapporteren uiterlijk eind 2027 over de voortgang en bereikte resultaten.

A.6.2.3 We maken van sport en bewegen een vast onderdeel van de wijkteams

In 2027 ontwikkelen en implementeren we samen met het Sportbedrijf en de wijkteams een gezamenlijke werkwijze waarin sport en bewegen structureel worden betrokken als middel bij de ondersteuning van inwoners. Daarbij wordt de buurtsportcoach uiterlijk eind 2027 als vaste samenwerkingspartner aan de wijkteams verbonden en worden afspraken gemaakt over signalering, doorverwijzing, begeleiding en monitoring.

D.6.3 DE GEMEENTE HEEFT EEN RIJK CULTUREEL LEVEN

Wat willen we bereiken?

Inwoners en bezoekers van Bergen op Zoom kunnen deelnemen aan een rijk en toegankelijk cultureel leven, waarin erfgoed, volkscultuur, kunst en creatieve makers bijdragen aan ontmoeting, identiteit, talentontwikkeling en leefbaarheid.

Wat gaan we daarvoor doen in 2027?

A.6.3.1 We versterken de culturele basis

– In 2027 geven we verder uitvoering aan een vernieuwd subsidiestelsel cultuur. Hiermee creëren we een toekomstbestendige systematiek die aansluit bij de ambities uit het cultuurbeleid en bijdraagt aan een sterke culturele infrastructuur.
– We onderhouden een sterke culturele basis met voorzieningen als Theater De Maagd, Gebouw-T en het Markiezenhof. Daarbij voeren we het subsidie- en relatiebeheer uit, monitoren we prestaties en maatschappelijke effecten en stimuleren we samenwerking tussen culturele instellingen, verenigingen en culturele makers.
– We zetten de ingezette koers voort om het CKB verder te ontwikkelen tot een toekomstbestendige organisatie die aansluit bij de behoeften van inwoners, onderwijs, verenigingen en maatschappelijke partners.
– Het CKB blijft gehuisvest op de huidige locatie. Daarmee borgen we de continuïteit van deze voorziening, de publieke toegankelijkheid en de inhoudelijke opdracht van het CKB. Waar zich mogelijkheden voordoen investeren we in de kwaliteit en functionaliteit van de huisvesting, zodat deze zo goed mogelijk aansluit bij de ambities en ontwikkeling van het CKB.

– We stimuleren samenwerking tussen culturele instellingen, makers, verenigingen, onderwijs en maatschappelijke partners. Door kennis, netwerken en activiteiten met elkaar te verbinden versterken we de culturele basis van Bergen op Zoom. Met de inzet van een culturele aanjager ondersteunen we nieuwe initiatieven, brengen we partijen met elkaar in contact en versterken we de samenwerking binnen de culturele sector en met andere maatschappelijke domeinen.

A.6.3.2 We stimuleren talentontwikkeling

– In 2027 starten we met de uitvoering van de regeling Makers. Met deze regeling ondersteunen we culturele makers bij het ontwikkelen en realiseren van culturele initiatieven en projecten. Hiermee versterken we het makersklimaat in Bergen op Zoom, stimuleren we cultureel ondernemerschap en vergroten we de verbinding tussen makers, de stad en maatschappelijke opgaven.
– Samen met onderwijs- en cultuurpartners geven we uitvoering aan het programma Cultuureducatie met Kwaliteit. We stimuleren de ontwikkeling van culturele vaardigheden en creativiteit bij kinderen en jongeren en versterken de kwaliteit van cultuureducatie binnen het onderwijs.

A.6.3.3 We vergroten de cultuurdeelname

– In 2027 starten we met de uitvoering van de regeling Buurtcultuur. Met de inzet van een buurtcultuuraanjager stimuleren we culturele initiatieven in wijken en buurten en ondersteunen we verenigingen en makers bij het ontwikkelen en organiseren van activiteiten. Hiermee brengen we cultuur dichter bij inwoners en versterken we de culturele betrokkenheid in de stad en de dorpen.
– In 2027 starten we gericht met de inzet op jongerencultuur. Met de inzet van jongerencoaches ondersteunen we jongeren bij het ontwikkelen en realiseren van hun eigen culturele initiatieven. Hiermee vergroten we de betrokkenheid van jongeren bij het culturele leven in Bergen op Zoom en bieden we ruimte aan nieuwe ideeën en talenten.
– Samen met culturele partners en de wijkteams ontwikkelen we een werkwijze waarin cultuur een vast onderdeel vormt van de ondersteuning van inwoners. Hiermee versterken we de sociale basis en brengen we cultuur dichter bij inwoners.

D.6.4. DE BIBLIOTHEEK IS TOEKOMSTBESTENDIG

Wat willen we bereiken?

Inwoners van Bergen op Zoom hebben toegang tot een volwaardige en toekomstbestendige bibliotheek, die bijdraagt aan lezen, leren, digitale inclusie, ontmoeting en het versterken van basisvaardigheden.

Wat gaan we daarvoor doen in 2027?

A.6.4.1 We zorgen voor een toegankelijke bibliotheek

– In 2027 blijven we inzetten op een toegankelijke, volwaardige en toekomstbestendige bibliotheekvoorziening voor alle inwoners van Bergen op Zoom. De bibliotheek vervult een belangrijke maatschappelijke rol op het gebied van lezen, leren, informeren en ontmoeten. De bibliotheek levert een bijdrage aan het voorkomen en verminderen van laaggeletterdheid, het stimuleren van leesplezier, digitale inclusie, onderwijs en maatschappelijke participatie. Ook biedt de bibliotheek inwoners ondersteuning bij digitale toegankelijkheid en toegang tot overheidsdienstverlening via de Informatiepunten Digitale Overheid.
– Er is sprake van een toenemende vraag naar financiering binnen beschikbare middelen. Dit vraagt ook in 2027 om doorlopend scherp te blijven op prioriteiten en de doelmatige inzet van middelen. Zorgvuldige afwegingen met het oog op het maatschappelijk belang van de bibliotheek en de toekomst staan daarbij centraal.

A.6.4.2 We vernieuwen het samenwerkings-convenant Bibliotheek West-Brabant

– De gemeente Bergen op Zoom werkt samen met zeven andere gemeenten (Halderberge, Moerdijk, Roosendaal, Rucphen, Steenbergen, Zundert en Woensdrecht) op het gebied van de bibliotheek. De afspraken zijn vastgelegd in een samenwerkingsconvenant. Het huidige convenant loopt tot en met 2027. In 2027 wordt daarom gewerkt aan een vervolg.

A.6.4.3 We volgen de wijziging Wet stelsel openbare bibliotheekvoorzieningen

– De wettelijke taken van de bibliotheek zijn verankerd in de Wsob. De wet zal aangescherpt worden, naar verwachting met ingang van 2027. Belangrijke verandering is de invoering van een wettelijke zorgplicht voor gemeenten om ten minste één volwaardige openbare bibliotheekvoorziening in

stand te houden. Hiermee neemt het belang van een duurzame en toekomstbestendige bibliotheek verder toe.

A.6.4.4 We kijken naar de huisvesting van de bibliotheek

– In 2027 wordt samen met de bibliotheek verder gewerkt aan toekomstbestendige huisvesting.

Al verschillende jaren bestaat de wens om de beschikbare bibliotheekruimte efficiënter te benutten en beter aan te laten sluiten bij huidige en toekomstige behoeften. In dit kader wordt daarom gekeken naar zowel aanpassingen binnen de bestaande huisvesting in het centrum van Bergen op Zoom en naar alternatieve huisvestingsopties.

D.6.5. INWONERS EN BEZOEKERS KUNNEN ONS ERFGOED ERVAREN EN BELEVEN

Wat willen we bereiken?

Inwoners en bezoekers van Bergen op Zoom kunnen de rijke historie van de gemeente ervaren en beleven, doordat erfgoed behouden, benut en toekomstbestendig gemaakt wordt en bijdraagt aan identiteit, verbinding en ruimtelijke kwaliteit.

Wat gaan we daarvoor doen in 2027?

A.6.5.1 We inventariseren, waarderen en behouden het erfgoed

We inventariseren alle cultuurhistorische waarden in de gemeente en maken die inzichtelijk met een cultuurhistorische en archeologische waardenkaart. Daarmee bereiden we ons voor op het nieuwe omgevingsplan om de cultuurhistorie en archeologie te borgen. De informatie delen we met het publiek via de BoZ Atlas. Archeologische sites die van groot belang zijn voor onze geschiedenis beschermen we als gemeentelijk archeologisch monument. Daarnaast richten we ons op gebouwen uit de naoorlogse periode die we vanwege hun geschiedenis, architectuur of sociaaleconomisch belang voor de toekomst als gemeentelijk monument willen behouden.
We zetten erfgoed en cultuurhistorie in als kracht en kwaliteit bij ruimtelijke ontwikkelingen en stimuleren herbestemming en het gebruik van instrumenten zoals transformatiekaders en haalbaarheidsstudies.

A.6.5.2 We maken erfgoed zichtbaar en beleefbaar

We maken erfgoed zichtbaar en beleefbaar.
We maken onze monumenten herkenbaar met monumentenschildjes en inventariseren het immaterieel erfgoed dat van bijzonder belang is voor onze identiteit. Initiatieven en activiteiten worden gestimuleerd door het opnieuw lanceren van een lokale erfgoedprijs. We koesteren onze erfgoedvrijwilligers en zetten in op het verder versterken van burgerparticipatie. We maken onze erfgoedlocaties, zoals het Ravelijn, beter beleefbaar door ruimere gebruiksmogelijkheden te faciliteren.

Welke indicatoren gebruiken we om de voortgang te volgen?

Aanvullende indicatoren

In aanvulling op de hiervoor genoemde wettelijk verplichte indicatoren, benoemen we een aantal extra indicatoren. Daarmee geven we inzicht in de ontwikkelingen op het gebied van sport en bewegen.

Omschrijving indicator	Beoordeling (cijfer)			
	2013	2016	2019	2024
Aanbod aan sportvoorzieningen	6,7	6,6	6,8	6,4
Bereikbaarheid van de sportvoorzieningen	6,8	6,7	7,0	6,6

Bron: Leefbaarheidsmonitor Bergen op Zoom 2024.

Wat zijn de kaderstellende documenten van dit programma?

Document	Vastgesteld	Raadsvoorstel
Erfgoedbeleid 2026-2032	2026	RVB25-0113
Regiovisie Jeugd West-Brabant West 2026-2030	2026	RVB25-0090
Koersdocument Toekomstbestendig CKB	2025	RVB25-0058
Pijlervisie Economie	2024	RVB24-0070
Pijlervisie Sociaal en Veilig	2024	RVB24-0044

Verbonden partijen

Verbonden partij	Omschrijving hoe deze bijdraagt aan doelstelling van de gemeente	Bijdrage van de gemeente in 2027
Sportbedrijf Bergen op Zoom B.V.	Het Sportbedrijf Bergen op Zoom is verantwoordelijk voor het beheer en de exploitatie van twee zwembaden en de gemeentelijke binnensportaccommodaties (3 gymzalen en 4 sporthallen). Daarnaast zijn zij verantwoordelijk voor de inzet van combinatiefunctionarissen o.b.v. de uitvoeringskaders 'inzet combinatiefunctionarissen' en de uitvoering van de Brede Regeling Combinatiefuncties (BRC). Het is een belangrijke partner bij de uitvoering van het sportbeleid.	€ 2.923.000 € 551.000
GR West-Brabants Archief (GR WBA)	Via de GR bereiken we dat de zorg, het beheer, de bewaring en het ter beschikking stellen van de in de archiefbewaarplaats berustende archiefbescheiden tegen beheersbare kosten worden uitgevoerd.	€ 748.000

Wat mag het kosten?

Totaal Programma 6 Sport, Cultuur en Erfgoed

Baten/Lasten (Bedragen *€1.000)	R 2025	B 2026	B 2027	B 2028	B 2029	B 2030
Baten	6.515	6.696	6.057	6.091	6.071	6.058
Lasten	22.522	24.085	22.310	22.269	21.974	21.849
Totaal saldo van baten en lasten programma 6	**-16.007**	**-17.389**	**-16.253**	**-16.178**	**-15.903**	**-15.790**
Onttrekkingen aan reserves	1.308	2.153	267	345	328	225
Stortingen in reserves	-	-	4.886	-	-	-
Resultaat programma 6	**-14.698**	**-15.236**	**-20.872**	**-15.833**	**-15.575**	**-15.566**

Beginstand Programma 6	2027	2028	2029	2030
Baten	5.979	6.145	6.109	6.096
Lasten	-22.077	-21.564	-21.269	-21.266
Saldo	**-16.098**	**-15.419**	**-15.160**	**-15.170**
Indexeren van uitgaven en inkomsten	-295	-297	-297	-297
Kapitaallasten	-24	-82	-82	-62
Personeelskosten	-35	-35	-35	-35
Blokstallen/Eventum	10	-	-	-
Belastingen en verzekeringen	-4	-4	-4	-5
Actualisatie exploitatie sportcomplex(en)	-11	-11	-11	-11
Actualiseren huur en subsidie Markiezenhof	-	-	-	-

Beginstand Programma 6	2027	2028	2029	2030
Verschuiving cultureel vastgoed (bouwkoten) van programma 1 naar 6	-4.430	-	-	-
Overige mutaties	15	14	13	13
Eindtotaal	**-20.872**	**-15.833**	**-15.575**	**-15.566**

Begrotingsmutaties

Indexeren van uitgaven en inkomsten **€ 295.000 nadeel (structureel)**

Het prijspeil bruto binnenlands product, dat in de meicirculaire 2026 is opgenomen, bedraagt 2,5%.
De inkomsten en uitgaven zijn hiermee verhoogd. Per saldo bedraagt dit een nadeel van €295.000.

Kapitaallasten **€ 24.000 nadeel (structureel)**

De kapitaallasten zijn gebaseerd op de geactiveerde investeringen, inclusief de kapitaallasten van recent afgesloten kredieten waarvan de investeringen in 2027 worden geactiveerd.

Personeelskosten **€ 35.000 nadeel (structureel)**

De personeelslasten zijn ten opzichte van het Beleidskader 2027 geactualiseerd op basis van de herijkte formatie en de actuele personeelsbegroting. De mutatie hangt samen met loonontwikkeling, wijzigingen in de formatie, inhuur, overige personeelscomponenten en de bijbehorende dekking. Voor een nadere toelichting op de totale ontwikkeling van de personeelslasten en de gehanteerde uitgangspunten wordt verwezen naar de paragraaf Bedrijfsvoering. Binnen dit programma wordt de mutatie voornamelijk verklaard door de loonontwikkeling.

Actualiseren huur en subsidie Markiezenhof 2027 **Budgettair neutraal**

Het subsidiebedrag voor St. Het Markiezenhof is € 162.000 hoger dan opgenomen in het eerdere raadsbesluit, als gevolg van de definitief vastgestelde huur. Deze hogere subsidie wordt gecompenseerd door hogere huurinkomsten binnen de gemeentelijke vastgoedexploitatie, waardoor deze bijstelling budgetneutraal is. Daarnaast wordt de subsidie structureel verhoogd met € 14.500 als gevolg van de keuze om medewerkers aangesloten te houden bij het ABP-pensioenfonds. Deze keuze brengt hogere werkgeverslasten met zich mee, maar is vanuit werkgeverschap en continuïteit noodzakelijk geacht.

Bij de bepaling van de subsidie is ook nog rekening gehouden met de huur die de VVV aan de Stichting Markiezenhof betaalt. Hierdoor komt het totaal van de mutatie binnen dit programma budgettair neutraal uit.
De huur van de VVV is verantwoord op programma 4.

Verschuiving cultureel vastgoed (bouwkoten) van programma 1 naar 6 **€ 4.430.000 nadeel (incidenteel)**

Het cultureel vastgoed dat onderdeel uitmaakt van de bouwcultuur wordt met ingang van 2027 ondergebracht binnen programma 6 Sport, cultuur en erfgoed. Hierdoor worden de huurinkomsten, subsidielasten en het bijbehorende vastgoed binnen hetzelfde programma verantwoord. Dit leidt niet tot een financieel effect voor de totale begroting, maar zorgt voor een samenhangende begrotingsverantwoording. Tevens wordt voor het gemeentelijk vastgoed een kostprijs dekkende huur gehanteerd. Binnen de subsidieregeling Bouwcultuur worden de kosten voor noodzakelijke huisvesting als subsidiabel aangemerkt. Hierdoor stijgt het benodigde subsidieplafond. De hoogte van het subsidieplafond is gebaseerd op de voor 2027 vastgestelde huurbedragen. De hogere subsidielasten worden gecompenseerd door hogere huurinkomsten uit het cultureel vastgoed. De toename van de huurinkomsten bedraagt € 55.000. Het subsidieplafond wordt met eenzelfde bedrag verhoogd. Hierdoor is sprake van een budgetneutrale verwerking.

Overige mutaties ≤ € 150.000	
Financiële inrichting huur/verhuur van Blokstallen/Eventum	€ 10.000 voordeel (structureel)
Belastingen en verzekeringen	€ 4.000 nadeel (structureel)
Actualisatie exploitatie sportcomplex(en)	€ 11.000 nadeel (structureel)
Overige mutaties	€ 15.000 voordeel (structureel)

1.7 Programma 7 – Gezondheid en Meedoen

Een goede gezondheid en actief mee kunnen doen zijn belangrijk voor een prettig en zelfstandig leven. Daarom stimuleren we gezond leven en zetten preventie in om problemen te voorkomen.

Inwoners die ondersteuning nodig hebben, bieden we passende hulp. Daarbij kijken we eerst naar wat mensen zelf kunnen en wat zij met hulp van hun omgeving kunnen oplossen. Waar dat niet voldoende is, bieden we de ondersteuning die nodig is om zo zelfstandig mogelijk mee te blijven doen in de samenleving. Kinderen en jongeren moeten veilig en gezond op kunnen groeien. We stimuleren een sterke basis voor gezinnen, normaliseren gewone opvoed- en opgroeivragen en zorgen als gemeente voor passende jeugdhulp als dat nodig is.

We willen dat inwoners die hulp nodig hebben, ook in de toekomst passende ondersteuning krijgen en kunnen meedoen in de samenleving. Daarom blijven we het sociaal domein vernieuwen. Daarbij ligt de nadruk op preventie, vroeg signaleren en ondersteuning die aansluit bij wat inwoners nodig hebben. De wijkteams hebben hierin een belangrijke rol. Zij zijn zichtbaar en bereikbaar in de wijk, kennen de situatie van inwoners en werken samen met maatschappelijke organisaties, zorgaanbieders en vrijwilligers. Samen zoeken zij naar oplossingen die uitgaan van wat inwoners zelf kunnen, met ondersteuning van hun netwerk waar dat mogelijk is.

DOELEN EN ACTIES

D.7.1
Inwoners kunnen gezond, vitaal en veerkrachtig leven

- **A.7.1.1** We stellen de nota volksgezondheids-beleid op
- **A.7.1.2** We voeren een integrale aanpak middelengebruik uit
- **A.7.1.3** We geven uitvoering aan het regionale programma suïcidepreventie
- **A.7.1.4** We voeren de regionale werkagenda van het Aanvullend Zorg- en Welzijnsakkoord uit

D.7.2
Bergen op Zoom is een inclusieve gemeente

- **A.7.2.1** We bieden een onafhankelijk meldpunt voor discriminatie
- **A.7.2.2** We voeren de Lokale Inclusie Agenda uit
- **A.7.2.3** We werken aan een inclusieve gemeentelijke organisatie
- **A.7.2.4** We ondersteunen activiteiten rondom inclusie en diversiteit

D.7.3
Inwoners krijgen de ondersteuning die zij nodig hebben

- **A.7.3.1** We ontwikkelen de wijkteams en bereiden de contractering vanaf 2028 voor
- **A.7.3.2** We versterken preventieve jeugdhulp, werken met buurtgezinnen en versterken de verbinding tussen jeugdhulp en onderwijs
- **A.7.3.3** We versterken de sociale basis en informele ondersteuning
- **A.7.3.4** We ontwikkelen preventieve en collectieve ondersteuning, waaronder het Odensehuis

D.7.4
In de regio is een evenwichtig aanbod voor Beschermd Wonen en Maatschappelijke Opvang

- **A.7.4.1** We behouden en vergroten het aanbod maatschappelijke opvang in de regio
- **A.7.4.2** We zoeken een nieuwe locatie voor de maatschappelijke opvang
- **A.7.4.3** We bevorderen uitstroom naar zelfstandig wonen
- **A.7.4.4** We versterken de aanpak van dak- en thuisloosheid

D.7.1 INWONERS KUNNEN GEZOND, VITAAL EN VEERKRACHTIG LEVEN

Wat willen we bereiken?

Inwoners van Bergen op Zoom kunnen gezond, vitaal en veerkrachtig leven, doordat we inzetten op preventie, een gezonde leefstijl, mentale gezondheid en ondersteuning die dichtbij en laagdrempelig beschikbaar is.

Wat gaan we daarvoor doen in 2027?

A.7.1.1 We stellen de nota volksgezondheidsbeleid op

In 2027 stellen we de nota Gezondheidsbeleid Bergen op Zoom 2027-2030 op.

A.7.1.2 We voeren een integrale aanpak middelengebruik uit

In regionaal verband wordt gewerkt aan een gezamenlijke, integrale aanpak die middelengebruik en verslavingsproblematiek voorkomt en terugdringt.

A.7.1.3 We geven uitvoering aan het regionale programma suïcidepreventie

We geven uitvoering aan het regionale uitvoeringsprogramma Suïcidepreventie West-Brabant 2026-2029.

A.7.1.4 We voeren de regionale werkagenda van het Aanvullend Zorg- en Welzijnsakkoord (AZWA) uit

We geven van 2027-2030 uitvoering aan de regionale werkagenda van het Aanvullend Zorg- en Welzijnsakkoord.

D.7.2 BERGEN OP ZOOM IS EEN INCLUSIEVE GEMEENTE

Wat willen we bereiken?

Inwoners van Bergen op Zoom kunnen volwaardig meedoen in een toegankelijke en inclusieve samenleving, waarin iedereen zich gezien en gewaardeerd voelt. We zetten ons in voor gelijke kansen en het voorkomen en tegengaan van discriminatie en uitsluiting.

Wat gaan we daarvoor doen in 2027?

A.7.2.1 We bieden een onafhankelijk meldpunt voor discriminatie

We blijven voorzien in een onafhankelijk meldpunt voor discriminatie en zetten in op het vergroten van de bekendheid en meldingsbereidheid onder inwoners.

A.7.2.2 We voeren de Lokale Inclusie Agenda uit

Na vaststelling geven we uitvoering aan de Lokale Inclusie Agenda 2027–2030, met aandacht voor toegankelijkheid, gelijke kansen en inclusieve dienstverlening.

A.7.2.3 We werken aan een inclusieve gemeentelijke organisatie

Na vaststelling geven we uitvoering aan het plan van aanpak voor een inclusieve gemeentelijke organisatie.

A.7.2.4 We ondersteunen activiteiten rondom inclusie en diversiteit

We organiseren en ondersteunen activiteiten rondom relevante inclusie- en diversiteitsdagen, waaronder de Bergse Inclusieweek.

D.7.3 INWONERS KRIJGEN DE ONDERSTEUNING DIE ZIJ NODIG HEBBEN

Wat willen we bereiken?

Inwoners van Bergen op Zoom krijgen de ondersteuning die zij nodig hebben, op het juiste moment en zo dicht mogelijk bij huis. We zetten meer in op preventie en algemene voorzieningen en sturen scherper op passende ondersteuning en de resultaten die daarmee worden bereikt.

Wat gaan we daarvoor doen in 2027?

A.7.3.1 We ontwikkelen de wijkteams en bereiden de contractering vanaf 2028 voor

In ieder gebied van de gemeente is een wijkteam actief. We monitoren de resultaten en ontwikkelen de wijkgerichte werkwijze verder.

We bereiden de contractering van wijkteams vanaf 2028 voor.

A.7.3.2 We versterken preventieve jeugdhulp, werken met buurtgezinnen en versterken de verbinding tussen jeugdhulp en onderwijs

We starten met de inzet van ambulant preventieve jeugdprofessional in de wijkteams. Daarmee maken we de beweging naar voren: we zetten eerder in op preventieve en voorliggende ondersteuning en sluiten waar mogelijk aan bij het gewone leven, zodat minder vaak een individuele maatwerkvoorziening nodig is.

We gaan werken met buurtgezinnen. Buurtgezinnen koppelt gezinnen die tijdelijk wat extra steun kunnen gebruiken aan een stabiel steungezin in de buurt, zodat kinderen kunnen opgroeien in een veilige en vertrouwde omgeving.

We versterken de verbinding tussen jeugdhulp en onderwijs, onder andere door trajectvoorzieningen.

A.7.3.3 We versterken de sociale basis en informele ondersteuning

We versterken de sociale basis door in alle gebieden het aanbod en de behoeften verder in beeld te brengen en wijkgerichte ontmoetingsplekken verder te ontwikkelen, zodat inwoners dichtbij huis terechtkunnen voor ontmoeting, activiteiten en ondersteuning.

We versterken vrijwilligerswerk, mantelzorg en informele ondersteuning door de inzet van een aanjager informele zorg en een nauwere samenwerking tussen informele ondersteuning en de wijkteams.

A.7.3.4 We ontwikkelen preventieve en collectieve ondersteuning, waaronder het Odensehuis

We ontwikkelen het Odensehuis verder door als laagdrempelige, indicatievrije voorziening voor inwoners met geheugenproblematiek en hun mantelzorgers en breiden de openstelling uit naar vier dagen per week. We werken verder aan een aanpak waarmee inwoners langer zelf hun huishouden kunnen doen.

D.7.4 IN DE REGIO IS EEN EVENWICHTIG AANBOD VOOR BESCHERMD WONEN EN MAATSCHAPPELIJKE OPVANG

Wat willen we bereiken?

Inwoners die beschermd wonen, maatschappelijke opvang of ondersteuning bij dak- en thuisloosheid nodig hebben, krijgen passende hulp in een samenhangend en toekomstbestendig voorzieningenaanbod dat regionaal beschikbaar en evenwichtig verspreid is, met oog voor leefbaarheid, begeleiding en doorstroom naar wonen.

Wat gaan we daarvoor doen in 2027?

A.7.4.1 We behouden en vergroten het aanbod maatschappelijke opvang in de regio

We behouden het bestaande aanbod maatschappelijke opvang in onze regio en breiden de kleinschalige opvang uit met vier woningen, bij voorkeur in gemeenten waar nog geen opvangvoorzieningen aanwezig zijn.

A.7.4.2 We zoeken een nieuwe locatie voor de maatschappelijke opvang

We zoeken een nieuwe locatie voor de maatschappelijke opvang. Het college stelt een programma van eisen vast, waarna de zoektocht naar een geschikte locatie start.

A.7.4.3 We bevorderen uitstroom naar zelfstandig wonen

Het Regionaal Transfer Punt ondersteunt de doorstroom van inwoners uit beschermd wonen

en maatschappelijke opvang naar een passende woning. Door samenwerking tussen gemeenten, zorgaanbieders en woningcorporaties wordt gezocht naar een woonplek die aansluit bij de situatie en ondersteuningsbehoefte van de inwoner. In 2027 evalueren we deze werkwijze. Daarnaast werken we aan voldoende passende woonvoorzieningen voor mensen met complexe problematiek, zodat de uitstroom uit de maatschappelijke opvang en beschermd wonen verder verbetert.

A.7.4.4 We versterken de aanpak van dak- en thuisloosheid

In 2027 analyseren we samen met andere gemeenten, woningcorporaties en zorg- en welzijnsaanbieders de uitkomsten van de regionale ETHOS-telling (European Typology of Homelessness and Housing Exclusion, een landelijke manier om dak- en thuisloosheid in kaart te brengen). Op basis hiervan stellen we een regionaal advies op met concrete maatregelen om dak- en thuisloosheid te voorkomen en aan te pakken

Welke indicatoren gebruiken we om de voortgang te volgen?

Omschrijving indicator	Landelijk*	Realisatie			
		2022	2023	2024	2025
Jongeren met een delict voor de rechter (% van 12 t/m 21-jarigen)	1	1	1	-	-
Kinderen in een uitkeringsgezin (% kinderen tot 18 jaar)	6	9	8	8	-
Werkloze jongeren (% van 16 t/m 22-jarigen)	2	1	2	2	-
Jongeren met jeugdhulp (% van alle jongeren tot 18 jaar)	13.7	17.5	17.9	17.2	17.6
Jongeren met jeugdbescherming (% van alle jongeren tot 18 jaar)	1	1	1	0.9	0.9
Jongeren met jeugdreclassering (% van alle jongeren van 12 tot 23 jaar)	0.4	0.3	0.2	0.3	0.3
Cliënten met een maatwerkarrangement Wmo (per 10.000 inwoners)	700	1.050	1.060	-	-

Bron: De gebruikte bron is www.waarstaatjegemeente.nl.

** Het gaat hier om de verplichte cijfers op basis van het landelijke Besluit Begroting en Verantwoording (BBV). De cijfers kunnen afwijken van de cijfers vermeld op de website www.waarstaatjegemeente.nl en in eerdere P&C documenten. Deze cijfers worden namelijk aangepast op het moment dat er, gedurende het jaar, nadere cijfers beschikbaar komen. Niet alle cijfers zijn beschikbaar/gepubliceerd op moment van invullen. In dat geval staat er – ingevuld.*

Aanvullende indicatoren

In aanvulling op de hiervoor genoemde wettelijk verplichte indicatoren, benoemen we een aantal extra indicatoren. Daarmee geven we inzicht in de ontwikkelingen binnen het sociaal domein.

Aantal verstrekte voorzieningen Jeugdzorg

Onderstaand overzicht laat zien hoeveel voorzieningen er binnen de hoofdgroepen verstrekt zijn binnen een bepaalde periode. Het gaat dus niet over lopende voorzieningen. Over de periode 2023, 2024 en 2025 zien we steeds een lichte stijging van het aantal verstrekkingen per jaar.

Aantal verstrekte voorzieningen jeugdzorg	Realisatie		
	2023	2024	2025
Pleegzorg	91	88	83
Jeugdreclassering	11	32	14
Jeugdbescherming	132	191	114
Maatwerkvoorziening niet Vrij Toegankelijke Zorg (NVTZ)	1.786	1.853	1.820
Maatwerkvoorziening -niet gecontracteerde zorg	75	79	85
LTA (landelijk transitie arrangement)	71	93	68

Maatwerkvoorziening Niet Vrij Toegankelijke Zorg (NVTZ) jeugd

Hieronder zien we het aantal verstrekkingen van gecontracteerde jeugdhulp uitgelicht, vanuit het regionale jeugdhulpstelsel West-Brabant West en PGB. We zie in deze categorie dat met name laagcomplexe jeugdhulp (hulp voor kinderen, jongeren en gezinnen met lichte tot matige problemen) ieder jaar licht stijgt.

Categorieën	Realisatie		
	2023	2024	2025
PGB	27	20	25
Laagcomplex	1.573	1.671	1.627
Hoogcomplex	111	76	80
Woonzorg	27	27	28
Incidentele verstrekkingen	33	32	31

Aantal cliënten Wmo

Hieronder het aantal (unieke) cliënten per categorie, dat gebruik maakt van de verschillende maatwerkvoorzieningen binnen de Wmo. Dit is vooral bedoeld om wat meer beeld te geven bij het gebruik van de verschillende voorzieningen Wmo,

Wmo	Aantal cliënten		
	1-1-2024	1-1-2025	1-1-2026
Beschermd Wonen	197	210	246
Woon leef en vervoersvoorzieningen	4.807	4.808	4.932
Begeleiding en dagbesteding	1.156	1.071	1.131
Huishoudelijke hulp	2.734	2.886	2.922

Toelichting:
De aantallen betreffen unieke cliënten per categorie. Een cliënt wordt binnen een categorie slechts één keer geteld, maar kan wel in meerdere categorieën voorkomen. Hierdoor kan een cliënt bijvoorbeeld zowel onder Begeleiding en Huishoudelijke hulp worden meegeteld als de cliënt beide nodig heeft.

Wat zijn de kaderstellende documenten van dit programma?

Document	Vastgesteld	Raadsvoorstel
Regiovisie Jeugd West-Brabant West 2026-2030	2026	RVB25-0090
Integrale Verordening Sociaal Domein Bergen op Zoom 2025	2025	RVB25-0003
Alcoholpreventie en handhavingsplan 2024-2028	2024	RVB24-0055
Pijlervisie Sociaal en Veilig	2024	RVB24-0044
Regiovisie Beschermd Wonen, Maatschappelijke Opvang 2023-2028	2023	RVB22-0079

Verbonden partijen

Verbonden partij	Omschrijving hoe deze bijdraagt aan doelstelling van de gemeente	Bijdrage van de gemeente in 2027
GGD West-Brabant	De uitvoering van de wettelijk aan de gemeente opgedragen taken binnen de Wet Publieke Gezondheid, collectieve gezondheidspreventie (o.a. Gezond en Actief Leven Akkoord) en inhoud geven aan de voor de deelnemende gemeenten noodzakelijke en gewenste samenwerking op het terrein van de openbare en de preventieve gezondheidszorg.	€ 2.145.000
Regionale Ambulancevoorziening Brabant Midden-West-Noord (RAV)	– Het instellen en in stand houden van een Regionale Ambulancevoorziening; – Het in stand houden van een meldkamer ambulancezorg; – Het vaststellen en (doen) uitvoeren van regionale ambulanceplannen; – Het (doen) leveren van een bijdrage aan de ge-neeskundige hulpverlening bij ongevallen en rampen ten behoeve van de Veiligheidsregio.	€0
Kleinschalig Collectief Vervoer	Het regelen van het vervoer voor mensen vanuit de WMO in West-Brabant. De begroting van het Kleinschalig Collectief Vervoer (KCV) maakt onderdeel uit van de Begroting RWB.	€ 1.578.000
GR Geweld in afhankelijkheidsrelaties en meldpunt crisiszorg West-Brabant (GIA)	Samenwerking tussen West-Brabantse gemeenten bij de aanpak van het voorkomen en bestrijden van GIA en de zorg voor één Meldpunt Crisiszorg in de regio West-Brabant.	€ 1.017.000

Wat mag het kosten?

Totaal Programma 7 Gezondheid en Meedoen

Baten/Lasten (Bedragen *€1.000)	R 2025	B2026	B 2027	B 2028	B 2029	B 2030
Baten	9.410	10.853	9.646	10.946	6.096	6.096
Lasten	103.225	115.231	117.000	113.232	104.476	104.705
Totaal saldo van baten en lasten programma 7	**-93.816**	**-104.378**	**-107.353**	**-102.286**	**-98.379**	**-98.608**
Onttrekkingen aan reserves	190	2.790	1.860	-	-	-
Stortingen in reserves	4.650	-	-	-	-	-
Resultaat programma 7	**-98.276**	**-101.588**	**-105.493**	**-102.286**	**-98.379**	**-98.608**

Beginstand Programma 7	2027	2028	2029	2030
Baten	6.523	5.963	5.963	5.963
Lasten	-108.405	-104.896	-104.872	-105.189
Saldo	**-101.882**	**- 98.933**	**-98.909**	**-99.226**
Algemene uitkering mutaties	-1.858	-674	3.911	4.001
Indexeren van uitgaven en inkomsten	-2.982	-2.955	-2.955	-2.962
Uitstel inwerkingtreding abonnementstarief WMO	639	-	-	-
Subsidie voorliggend veld	-167	-167	-167	-167
Jeugdgezondheidszorg	-300	-300	-300	-300
Kapitaallasten	-	-	3	9
Belastingen en verzekeringen	21	21	21	21
Personeelskosten	-62	-377	-377	-377
Dekking personeelskosten	105	105	100	100
Opvang ontheemden	600	600	-	-
Niet benodigde tooling toeslagenproblematiek	100	100	-	-
Transformatie WMO	230	230	230	230
Overige mutaties	63	64	64	63
Eindtotaal	**-105.493**	**-102.286**	**-98.379**	**-98.608**

Begrotingsmutaties

Algemene Uitkering mutaties **€ 1.858.065 nadeel (structureel)**

De inwerkingtreding van het wetsvoorstel ter vervanging van het abonnementstarief WMO is opnieuw uitgesteld. De beoogde invoeringsdatum van 1 januari 2027 wordt niet gehaald. Door dit uitstel worden de baten uit het abonnementstarief met ruim € 1 miljoen naar beneden bijgesteld. Voor de kosten van de invoering van het abonnementstarief ontvangt de gemeente via programma 1 een hogere algemene uitkering. Deze kosten worden opgenomen in het programma en bedragen ruim € 0,1 miljoen.
Voor de regio functie beschermd wonen ontvangen we € 0,7 miljoen.
Daarnaast is het Rijk voornemens om vanaf 2029 de huishoudelijke hulp uit de Wmo te halen. Hoe dit precies wordt vormgegeven, moet nog worden uitgewerkt. Omdat deze taak uit de Wmo wordt gehaald, wordt de algemene uitkering vanaf 2029 met € 4,3 miljoen verlaagd.

Indexeren van uitgaven en inkomsten **€ 2.982.000 nadeel (structureel)**

Het prijspeil bruto binnenlands product, dat in de meicirculaire 2026 is opgenomen, bedraagt 2,5%. De inkomsten en uitgaven zijn hierop geïndexeerd. Per saldo bedraagt dit een nadeel van €2.982.000.

Daarnaast heeft het Rijk via een algemene maatregel van bestuur (AMvB) vastgelegd dat gemeenten reële prijzen moeten betalen voor zorg en ondersteuning. Voor de indexering van de tarieven wordt aangesloten bij de OVA/PPC-systematiek. Voor 2027 bedraagt deze indexering 3,59%. Dit betekent een extra stijging van 1,09% boven op de al toegepaste indexering van 2,5%.

Uitstel inwerkingtreding abonnementstarief WMO **€ 639.000 voordeel (incidenteel)**

De inwerkingtreding van het wetsvoorstel ter vervanging van het abonnementstarief Wmo is opnieuw uitgesteld. De invoering was voorzien per 1 januari 2027. Vanwege deze invoering was eerder via de algemene uitkering een korting doorgevoerd. Het Rijk compenseert deze korting vanwege het uitstel. Dit levert in 2027 een incidenteel voordeel op van € 639.000.

Subsidies voorliggend veld **€ 167.000 nadeel (structureel)**

In het beleidskader is de ontwikkeling van de subsidies voor het voorliggend veld opgenomen. Met de raadsinformatiebrief van 28 juli 2026, 'Verhogen subsidieplafond Maatschappelijke Opgave en Eigen Kracht', is de gemeenteraad geïnformeerd over de verwerking van € 167.000 in de begroting. Dit leidt tot een structureel nadeel van € 167.000.

Jeugdgezondheidszorg **€300.000 nadeel (structureel)**

De nieuwe aanbesteding van de jeugdgezondheidszorg voor 0- tot 4-jarigen leidt vanaf 2026 tot een hogere kostprijs. Ook de groei van het aantal 0- tot 4-jarigen en de uitbreiding van het Rijksvaccinatieprogramma dragen bij aan de hogere kosten. Dit leidt tot een structureel nadeel van circa € 300.000.

Personeelskosten **€ 62.000 nadeel (structureel)**

De personeelslasten zijn ten opzichte van het Beleidskader 2027 geactualiseerd op basis van de herijkte formatie en de actuele personeelsbegroting. De mutatie hangt samen met loonontwikkeling, wijzigingen in de formatie, inhuur, overige personeelscomponenten en de bijbehorende dekking. Voor een nadere toelichting op de totale ontwikkeling van de personeelslasten en de gehanteerde uitgangspunten wordt verwezen naar de paragraaf Bedrijfsvoering.

Binnen dit programma wordt de mutatie voornamelijk verklaard door de loonontwikkeling.

Opvang ontheemden **€ 600.000 voordeel (2027 2028)**

De gemeente organiseert de opvang van ontheemden uit Oekraïne. Het Rijk vergoedt deze opvang.
Vanaf 2027 verandert de bekostiging. Een deel van de huidige normvergoeding, waaronder de vergoeding voor de locaties, vervalt. Hiervoor komt een vergoeding op basis van de werkelijke subsidiabele kosten in de plaats. Voor de gemeentelijke uitvoeringskosten blijft een afzonderlijke vergoeding beschikbaar.
Op basis van de huidige regelgeving verwachten we voor 2027 en 2028 een voordeel van circa € 600.000. Dit voordeel is gebaseerd op de huidige inschatting van de vergoeding voor de gemeentelijke uitvoering.

Transformatie WMO **€ 230.000 voordeel (structureel)**

Een belangrijk onderdeel van de transformatie sociaal domein is de WMO. Voor de transformatie van de WMO is voor Huishoudelijke ondersteuning vanaf 2026 een kostendemping voorzien van € 770.000. Er wordt hard gewerkt aan deze transformatie opgave. Op basis van de huidige inzichten en voortgang voorzien we een verdere demping op de uitgaven van structureel € 230.000.

Overige mutaties ≤ € 150.000	
Belastingen en verzekeringen	€ 21.000 voordeel (structureel)
Dekking personeelskosten	€ 105.000 voordeel (structureel)
Niet benodigde tooling toeslagenproblematiek	€ 100.000 voordeel (structureel)
Overige mutaties	€ 63.000 voordeel (structureel)

Overig

Open-einde regelingen en beïnvloedbaarheid

Een groot deel van de totale uitgaven binnen programma 7 bestaat uit wettelijke taken, zoals de Jeugdwet (circa € 35 miljoen), de Wmo (circa € 33 miljoen) en de jeugdgezondheidszorg circa € 1,5 miljoen). De gemeente moet ondersteuning bieden aan inwoners die hiervoor in aanmerking komen. Daardoor zijn deze uitgaven maar beperkt te beïnvloeden.

Naast prijsstijgingen groeit ook het gebruik van voorzieningen. Bij de Jeugd zien we een groei door meer complexe problematiek (zoals stress, armoede, scheidingen en multiproblematiek), een toename van psychische klachten onder jongeren en doordat het taboe op hulpvragen afneemt. Om de groei van de kosten af te remmen, werken we aan de transformatie van het sociaal domein. Hiermee verwachten we vanaf 2026 de kostenstijging te beperken, in 2027 verdere effecten te zien en vanaf 2028 structureel resultaat te behalen.

Maatschappelijke opvang en beschermd wonen

Binnen het dossier Maatschappelijke Opvang en Beschermd Wonen bestaat het risico dat de beschikbare middelen in 2027 ontoereikend zijn om de totale lasten te dekken. Indien zich binnen dit dossier een tekort voordoet, wordt dit conform de tussen de deelnemende gemeenten gemaakte afspraken gezamenlijk gedragen. Het tekort wordt daarbij over de deelnemende gemeenten verdeeld op basis van de hiervoor afgesproken verdeelsleutel. De uiteindelijke financiële impact voor onze gemeente is afhankelijk van de omvang van een eventueel tekort en het aandeel van onze gemeente volgens de geldende verdeelsleutel.

1.8 Programma 8 – Sociale Zekerheid

Een goede gezondheid en bestaanszekerheid vormen de basis voor kwaliteit van leven en zelfredzaamheid. Werk en inkomen bieden financiële zekerheid en dragen bij aan eigenwaarde en meedoen in de samenleving. Daarom ondersteunen we inwoners bij het vinden van werk of andere vormen van participatie. Als werken (nog) niet mogelijk is, bieden we passende begeleiding en mogelijkheden om zich te ontwikkelen. Als er ondersteuning nodig is, kijken we altijd met de menselijke maat naar wat de inwoner persoonlijk nodig heeft.

Inwoners die tijdelijk onvoldoende inkomen hebben, kunnen rekenen op passende inkomensondersteuning. Daarnaast zetten we ons in om schulden te voorkomen. Wanneer inwoners toch financiële problemen hebben, bieden we snel schuldhulpverlening en begeleiding om weer financieel zelfstandig te worden.

Door problemen zoveel mogelijk te voorkomen en inwoners te stimuleren vitaal en financieel stabiel te leven, willen we bereiken dat minder mensen ondersteuning nodig hebben.

DOELEN EN ACTIES

D.8.1
Alle inwoners doen mee

- **A.8.1.1** We gaan uit van eigen regie in de Participatiewet
- **A.8.1.2** We bieden jongeren extra ondersteuning
- **A.8.1.3** We ondersteunen inwoners met beschut werk en bij meedoen
- **A.8.1.4** We bieden leren in de praktijk
- **A.8.1.5** We verzilveren kansen door sterke regionale samenwerking
- **A.8.1.6** We laten zien dat werken loont

D.8.2
Niemand wordt belemmerd door geldzorgen of armoede

- **A.8.2.1** We zetten een Netwerk Bestaanszekerheid op
- **A.8.2.2** We benaderen inwoners actief
- **A.8.2.3** We verlagen drempels en bieden nazorg
- **A.8.2.4** We vergroten de bekendheid van hulp voor ondernemers en zzp'ers
- **A.8.2.5** We bieden preventie voor jongeren
- **A.8.2.6** We bieden maatwerk via het Doorbraakfonds
- **A.8.2.7** We bieden praktische steun
- **A.8.2.8** We bieden energiebesparende maatregelen
- **A.8.2.9** We gebruiken data

D.8.1 ALLE INWONERS DOEN MEE

Wat willen we bereiken?

We willen dat inwoners snel en passend stappen zetten naar (vrijwilligers)werk of op hun eigen manier meedoen in de maatschappij. Dit doen we samen met partners en werkgevers in de regio om de drempels zo laag mogelijk te maken.

Wat gaan we daarvoor doen in 2027?

A.8.1.1 We gaan uit van eigen regie in de Participatiewet

We werken volgens de 'Participatiewet in Balans' waarbij vertrouwen in de inwoner en maatwerk centraal staat. Inwoners krijgen het vertrouwen en de ruimte om zelf met ideeën te komen voor hun re-integratie. Wij bieden daarbij de juiste kaders en begeleiding.

A.8.1.2 We bieden jongeren extra ondersteuning

Jongeren tot 27 jaar (vooral zonder startkwalificatie) krijgen proactieve hulp. Gespecialiseerde jongerenconsulenten helpen hen stap voor stap naar passend onderwijs of werk.

A.8.1.3 We ondersteunen inwoners met beschut werk en bij meedoen

We sporen actief mensen op die in aanmerking komen voor beschut werk (bijvoorbeeld via de bijstand of dagbesteding) en zorgen voor voldoende plekken. Projecten voor sociale activering brengen we samen in één duidelijk beleid, zodat inwoners weten waar ze aan toe zijn.

A.8.1.4 We bieden leren in de praktijk

Inwoners kunnen werkritme en taalvaardigheid opdoen bij lokale voorzieningen, zoals de Kledingbank en Energiefixers 2.0. Voor alleenstaande ouders zetten we specifieke hulp en een 'Kansenbudget' in om belemmeringen richting werk weg te nemen.

A.8.1.5 We verzilveren kansen door sterke regionale samenwerking

Via het regionale Werkcentrum en het programma 'Wegwijzer' bundelen organisaties hun krachten, zodat we onze dienstverlening verbeteren en inwoners nooit meer 'aan de verkeerde deur' aankloppen.

A.8.1.6 We laten zien dat werken loont

Als inwoners (deels) gaan werken, veranderen hun geldzaken. Wij helpen hen bij deze stap door werk, minimaregelingen en schuldhulp slim te combineren. Zo zien en merken inwoners direct dat werken ook echt loont.

D.8.2 NIEMAND WORDT BELEMMERD DOOR GELDZORGEN OF ARMOEDE

Wat willen we bereiken?

Geldzorgen of armoede mogen niemand belemmeren om mee te doen in de samenleving; al helemaal kinderen niet. We zetten in op het voorkomen van schulden, vroege herkenning en toegankelijke hulp, zodat inwoners financiële rust en stabiliteit ervaren.

Wat gaan we daarvoor doen in 2027?

A.8.2.1 We zetten een Netwerk Bestaanszekerheid op

We gaan een 'Netwerk Bestaanszekerheid' opzetten waarin de gemeente, hulporganisaties, vrijwilligers en ervaringsdeskundigen hechter samenwerken. Financiële hulp verbinden we aan de lokale wijkteams.

A.8.2.2 We benaderen inwoners actief

We wachten niet af, maar benaderen inwoners met betalingsachterstanden (zoals huur of energie) proactief om erger te voorkomen. Ook sturen we de geactualiseerde 'Fysieke Hulpgids' (een overzicht van alle ondersteuning) actief op naar kwetsbare huishoudens en verspreiden we deze over intermediairs.

A.8.2.3 We verlagen drempels en bieden nazorg

We gebruiken vernieuwende ideeën en slimme digitale hulpmiddelen om geldstress te verminderen en de drempel naar hulp te verlagen. Onze begeleiding is gericht op blijvend resultaat: we helpen inwoners met hun financiële vaardigheden en bieden nazorg om te voorkomen dat zij opnieuw in de schulden raken.

We zorgen dat huishoudens met een laag inkomen eenvoudig vergoedingen kunnen aanvragen via de Meedoenwebshop voor sport, cultuur, ontspanningzwemles of een laptop voor school.

A.8.2.4 We vergroten de bekendheid van hulp voor ondernemers en zzp'ers

We maken gespecialiseerde hulp bij financiële zorgen van ondernemers en zzp'ers (zoals Over Rood en Bbz) bekender.

A.8.2.5 We bieden preventie voor jongeren

We bereiken jongeren preventief via gastlessen op scholen over financiën, een signaleringskaart armoede voor scholen en visuele berichten rondom de Kwikstart-app die jongeren een helder overzicht biedt.

A.8.2.6 We bieden maatwerk via het Doorbraakfonds

We zetten voor ingewikkelde, spoedeisende situaties waarbij standaardregels niet werken, het Doorbraakfonds in als een snelle maatwerkoplossing.

A.8.2.7 We bieden praktische steun

We behouden en investeren in praktische steun die acute stress wegneemt: gratis kleding via de Kledingbank; babystartpakketten en gratis menstruatieproducten; medische hulpmiddelen via de 'Apotheek van de Toekomst' bij de Voedselbank; toegankelijke tandartszorg (pilot Mondzorgregeling) voor kwetsbare groepen zoals daklozen en zorgmijders.

A.8.2.8 We bieden energiebesparende maatregelen

We zetten gratis klusteams in die inwoners thuis helpen met energiebesparende maatregelen, wat de rekening verlaagt. Tegelijkertijd biedt dit project werkervaringsplekken én kijken de klusteams of er achter de voordeur verdere hulp nodig is.

A.8.2.9 We gebruiken data

We gebruiken betrouwbare gegevens, zoals die van de Divosa Benchmark Armoede & Schulden, het CBS en Data Delen Armoede en Schulden (DDAS) om beter in beeld te krijgen of onze regelingen de juiste mensen bereiken, inclusief de mensen in verborgen armoede.

Welke indicatoren gebruiken we om de voortgang te volgen?

Omschrijving indicator	Landelijk*	Realisatie			
		2022	2023	2024	2025
Banen (per 1.000 inwoners van 15 t/m 64 jaar)	858,8	760,0	775,0	770,8	768,8
Netto arbeidsparticipatie (% van de werkzame beroepsbevolking t.o.v. de (potentiële) beroepsbevolking)	73,2	69,5	70,3	70,9	70,4
Personen met een bijstandsuitkering (per 10.000 inwoners)	281,2	349,1	337,8	349,5	340,5
Lopende re-integratievoorzieningen (per 10.000 inwoners van 15-64 jaar)	217,8	119,7	123,3	163,2	185,3

Bron: De gebruikte bron is www.waarstaatjegemeente.nl.

** Het gaat hier om de verplichte cijfers op basis van het landelijke Bestluit Begroting en Verantwoording (BBV). De cijfers kunnen afwijken van de cijfers vermeld op de website www.waarstaatjegemeente.nl en in eerdere P&C documenten. Deze cijfers worden namelijk aangepast op het moment dat er, gedurende het jaar, nadere cijfers beschikbaar komen. Niet alle cijfers zijn beschikbaar/gepubliceerd op moment van invullen. In dat geval staat er – ingevuld.*

Aanvullende indicatoren

In aanvulling op de hiervoor genoemde wettelijk verplichte indicatoren, benoemen we een aantal extra indicatoren. Daarmee geven we inzicht in de ontwikkelingen binnen het sociaal domein.

Aanvullende indicatoren Werk en Inkomen (1e helft van 2026)

Kerncijfers & financiën:

- Bestandsontwikkeling: Het uitkeringsbestand is stabiel met een lichte opwaartse trend (+0,5%). Het aantal uitkeringen steeg van 1.818 (januari) naar 1.829 (juni) (+11 netto).
- Dynamiek: In totaal waren er 373 mutaties (192 instroom, 181 uitstroom), hoofdzakelijk binnen de reguliere Participatiewetgroep (21 tot AOW-leeftijd). Vanaf mei nam de dynamiek af. Bergen op Zoom ontwikkelt zich hiermee gunstiger dan de landelijke stijgende trend.

Aandachtspunten populatie:

- Vergrijzing: De relatief hoge leeftijd van het bestand beperkt de uitstroom naar regulier werk. De focus ligt daardoor op duurzame participatie, maatschappelijke activering en deeltijd- of aangepast werk.
- Statushouders: Toenemende instroom vraagt om langere, gecombineerde trajecten (taal, participatie en werk) voordat uitstroom haalbaar is.
- Beschut Werk: Met 48 gerealiseerde plekken wordt de taakstelling voor 2026 (57 plekken) nog niet gehaald. De resterende ruimte biedt binnen het programma Wegwijzer kansen voor verdere doorstroom.

Ontwikkeling bijstandsuitkeringen Bergen op Zoom (1e helft 2026)

Maand (2026)	Aantal bijstandsuitkeringen	Ontwikkeling t.o.v. vorige maand
Januari	1.818	-
Februari	1.819	+1
Maart	1.820	+1
April	1.825	+5
Mei	1.822	-3
Juni	1.833	+11
Juli	1.829	-4

Wat zijn de kaderstellende documenten van dit programma?

Document	Vastgesteld	Raadsvoorstel
Beleidsplan Schuldhulpverlening 2025-2028	2026	-
Wijziging Gemeenschappelijke Regeling ISD	2024	RVB24-0054
Pijlervisie Sociaal en Veilig	2024	RVB24-0044

Verbonden partijen

Verbonden partij	Omschrijving hoe deze bijdraagt aan doelstelling van de gemeente	Bijdrage van de gemeente in 2027
Werkvoorzieningsschap West-Brabant (WVS)	Integrale uitvoering van de Participatiewet, onderdeel voormalige Wet Sociale Werkvoorziening, en activiteiten ten behoeve van arbeidsintegratie en aangepaste arbeid voor personen uit de deelnemende gemeenten, die op afstand van de reguliere arbeidsmarkt staan.	Doorbetaling Rijksbijdrage participatie € 12.711.000 Aanvullende bijdrage € 877.000
Intergemeentelijke Sociale Dienst Brabantse Wal (GR ISD)	De uitvoering van het takenpakket van een afdeling Sociale Zaken van een gemeente en het afstemmen van beleid ter zake van de uitvoering van de in de regeling benoemde wet- en regelgeving en het bevorderen van de kwaliteit en continuïteit van de dienstverlening.	€ 10.192.000

Wat mag het kosten?

Totaal Programma 8 Sociale Zekerheid

Baten/Lasten (Bedragen *€1.000)	R 2025	B 2026	B 2027	B 2028	B 2029	B 2030
Baten	37.848	39.176	39.722	39.722	39.722	39.722
Lasten	66.843	71.778	71.253	70.621	70.484	70.253
Totaal saldo van baten en lasten programma 8	**-28.996**	**-32.602**	**-31.532**	**-30.900**	**-30.762**	**-30.531**
Onttrekkingen aan reserves	846	700	125	-	-	-
Stortingen in reserves	700	125		-	-	-
Resultaat programma 8	**-28.849**	**-32.027**	**-31.407**	**-30.900**	**-30.762**	**-30.531**

Beginstand Programma 8	2027	2028	2029	2030
Baten	39.033	39.033	39.033	39.033
Lasten	-70.927	-70.702	-70.618	-70.255
Saldo	**-31.894**	**-31.669**	**-31.585**	**-31.222**
Indexeren van uitgaven en inkomsten	-325	-325	-325	-325
Levensonderhoud (BUIG)	1.056	1.056	1.056	1.056
Uitvoeren meedoenregeling	-171	-171	-171	-171
Uitbreiden meedoenregeling	-161	-161	-161	-161
Kwijtschelding gemeentelijke belastingen	174	174	174	174
Armoedeverzachting	-125	-	-	-
Participatiebegroting	128	128	128	128
Bijdrage WVS	-242	40	102	-30
Overige mutaties	28	28	20	20
Subtotaal	**-31.532**	**-30.900**	**-30.762**	**-30.531**
Onttrekking reserves	125	-	-	-
Eindtotaal	**-31.407**	**-30.900**	**-30.762**	**-30.531**

Begrotingsmutaties

Indexeren van uitgaven en inkomsten **€ 325.000 nadeel (structureel)**

Het prijspeil bruto binnenlands product, dat in de meicirculaire 2026 is opgenomen, bedraagt 2,5%. De inkomsten en uitgaven zijn hiermee verhoogd. Per saldo bedraagt dit een nadeel van € 325.000.

Inkomensregelingen

Levensonderhoud (BUIG) **€ 1.056.000 voordeel (structureel)**

De gemeente ontvangt van het Rijk de middelen voor de uitkeringen levensonderhoud via het BUIG-budget. De hoogte van dit budget hangt af van CBS-gegevens over bijvoorbeeld werkloosheid en inkomen, de ontwikkeling van prijzen en de inzet van loonkostensubsidies. De bijstelling van de BUIG-uitkering voor 2026 was fors positief. Voor de Begroting 2027 levert dit een voordeel op van € 582.000.

Daarnaast is naar de hoogte van de uitkeringen gekeken (budget € 39 miljoen). Op basis van de uitgaven in 2026 kan de hoogte van de uitkeringen met € 474.000 worden verlaagd.

In totaal komt het onderdeel levensonderhoud daardoor € 1.056.000 positiever uit.

Minimabeleid

Uitvoeren meedoenregeling **€ 170.000 nadeel (structureel)**

Inwoners met een laag inkomen ondersteunen we bij het participeren in de samenleving met de regelingen Sociaal Culturele Bijdrage en de Maatschappelijke Participatie Schoolgaande kinderen. Om het voor inwoners makkelijker te maken om gebruik te maken van deze regelingen is er in 2025 voor gekozen om een digitale webshop in te richten. Deze is in de zomer van 2026 in gebruik genomen. Door de implementatie van de webshop werd een aanzienlijke stijging in het gebruik verwacht. Daarom is in het Beleidskader 2027 - 2030 opgenomen dat het gebruik nauwlettend wordt gemonitord en op basis van het werkelijke gebruik bij het opstellen van de Begroting 2027 een inschatting wordt gemaakt van het benodigde budget voor 2027 en volgende jaren. De regeling is een open-eindevoorziening (recht op basis van voorwaarden).

Uitbreiding meedoenregeling **€ 161.000 nadeel (structureel)**

Om administratieve lasten voor inwoners met een laag inkomen te verminderen en het gebruik van voorzieningen eenvoudiger te maken, wordt voortaan de meedoenregeling automatisch toegekend aan inwoners die recht hebben op een bijstandsuitkering. Daarnaast is het aanbod voor inwoners in de Meedoenregeling uitgebreid met een jaarlijks budget voor kinderen voor ontspanningsmogelijkheden zoals een bezoek aan het museum, de bioscoop of een pretpark. Door deze uitbreiding door te voeren is de regeling gelijk aan zoals deze in de gemeenten Steenbergen en Woensdrecht wordt uitgevoerd.

Kwijtschelding gemeentelijke belastingen **€ 174.000 budgettair voordeel (structureel)**

Het bedrag aan kwijtschelding van gemeentelijke belastingen is op basis van de cijfers over 2026 met € 174.000 verlaagd naar € 1.721.000. Voor het saldo van de begroting is dit budgettair neutraal, omdat de opbrengst van de afvalstoffen- en rioolheffing (programma 9) hiermee is verlaagd.

Armoedeverzachting **€125.000 budgettair nadeel (incidenteel)**

In het 2e Concernbericht 2026 is €125.000 overgeheveld naar 2027 voor het uitvoeren van diverse projecten voor de aanpak van armoede. Deze lasten worden gedekt door een onttrekking aan de algemene reserve.

Arbeidsparticipatie

Participatiebegroting	**€ 128.000 voordeel (structureel)**

In de participatiebegroting zijn de projecten opgenomen om de ondersteuning van mensen naar de arbeidsmarkt of naar participatie uit te voeren. Een doorrekening van deze begroting laat een structureel voordeel zien van € 128.000

Bijdrage WVS	**€ 242.000 nadeel (structureel)**

Via de algemene uitkering ontvangen we geld voor de Participatiewet. Deze bijdrage is verdeeld in drie delen: WSW, sociale infrastructuur en beschut werk. In de meicirculaire is deze bijdrage voor 2027 met € 563.000 verhoogd. De ontvangst van deze Rijksbijdrage is verantwoord op programma 1 onder algemene uitkering. Binnen programma 8 is de doorbetaling aan het WVS opgenomen.

Vanaf 2027 verandert de manier waarop we WVS betalen voor de begeleiding bij beschut werk:

Het WVS krijgt vanaf 2027 een vast bedrag voor deze begeleiding. Ze moeten het hiermee doen. Nu betalen we nog de echte kosten die ze achteraf opsturen.

Financieel gevolg: Deze nieuwe afspraak levert in 2027 een klein nadeel op (€ 79.000 nadeel). Maar vanaf 2028 levert het juist geld op: ongeveer € 150.000 voordeel per jaar.

Daarnaast gaat het WVS vanaf de Begroting 2027 strenger kijken naar de kosten en opbrengsten. De afgelopen jaren hielden ze aan het einde van het jaar steeds veel geld over. Uit de eerste berekeningen blijkt dat wij het WVS elk jaar € 400.000 minder hoeven te betalen.

Als we alle drie de veranderingen bij elkaar optellen, ziet het overzicht voor de komende jaren er zo uit:
2027: € 242.000 nadeel, 2028: € 40.000 voordeel, 2029: € 102.000 voordeel, 2030: € 30.000 nadeel.

In programma 1 is de toename van de algemene uitkering verantwoord.

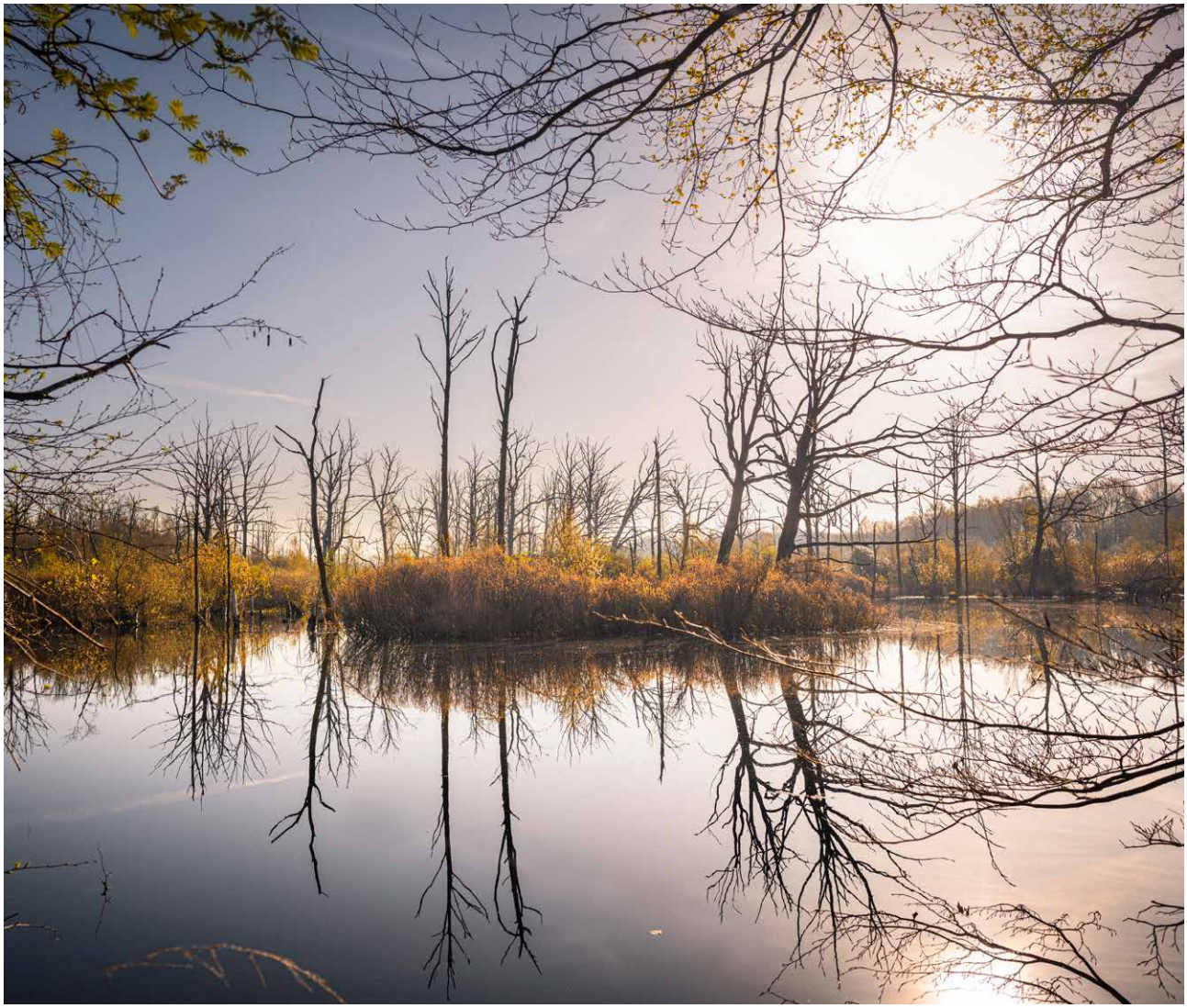
Reserves:

Er wordt € 125.000 onttrokken aan de algemene reserve voor het actieplan armoedeverzachting. Dit betreft een overgeheveld budget van 2026 naar 2027.

1.9 Programma 9 – Milieu, Klimaat, Energie en Klimaatadaptatie

Bergen op Zoom staat voor een stevige opgave op het gebied van milieu, duurzaamheid, energie, klimaatadaptatie en hittestress. Deze opgave komt voort uit landelijke en Europese wet- en regelgeving en afspraken die gemeenten gezamenlijk uitvoeren. Met deze opgave wordt verder gebouwd aan een gezonde en aantrekkelijke woon- en werkomgeving. Door deze inspanningen verlagen we de kans op succesvolle bezwaarprocedures tegen omgevingsvergunningen. Het gaat onder meer over de energietransitie, de uitvoering van klimaatadaptieve maatregelen, de zorg voor een gezonde leefomgeving en het terugdringen van afval en grondstoffengebruik. De komende jaren staan vooral in het teken van uitvoering: we vertalen deze opgaven naar concrete maatregelen die haalbaar, betaalbaar en uitvoerbaar zijn voor onze organisatie en voor de samenleving, waarbij we steeds de balans zoeken tussen ambitie en realisme.

Richting geven we met het Duurzaamheidskompas; de uitvoering brengen we samen in het Uitvoeringsprogramma Duurzaamheid, Energie en Klimaatadaptatie (DEK), dat we actualiseren en monitoren binnen de Planning en Controlcyclus. Rijksmiddelen zoals CDOKE zetten we doelgericht in voor energiebesparing, duurzame opwekking en CO2-reductie, en daarnaast verwerven we actief aanvullende inkomsten. Duurzaamheid is een gezamenlijke verantwoordelijkheid die in alle programma's terugkomt. We werken daarom integraal en datagestuurd, gericht op zichtbare en merkbare voortgang, samen met inwoners, ondernemers, maatschappelijke partners en de regio.

DOELEN EN ACTIES

D.9.1
Mens en dier leven in een veilige en gezonde leefomgeving

A.9.1.1
We werken aan het verbeteren van het milieu

A.9.1.2
We werken aan het verbeteren van biodiversiteit

A.9.1.3
We werken aan het verbeteren van het klimaat

D.9.2
Bergen op Zoom is een duurzame gemeente

A.9.2.1
We herijken het uitvoeringsprogramma en gaan ermee aan de slag, maken voortgang van de duurzaamheidsopgaven inzichtelijk en optimaliseren de vindbaarheid en toegankelijkheid van de duurzaamheidsopgave

D.9.3
In Bergen op Zoom wordt duurzame energie zorgvuldig ingepast

A.9.3.1
We geven uitvoering aan de opgave voor hernieuwbare energie, pakken regie op de ruimtelijke inpassing van energie-infrastructuur, stimuleren en ondersteunen de verduurzaming van woningen, werken aan de ontwikkeling van het Soorten Managementplan (SMP) en zetten in op zonnepanelen op gemeentelijk vastgoed.

D.9.4
Bergen op Zoom heeft een toekomstbestendig energiesysteem

A.9.4.1
We stimuleren slimmer gebruik van het bestaande energiesysteem op bedrijventerreinen, geven uitvoering aan het Regionaal Plan Energiesysteem, West-Brabant Energie in Balans (RPE-WBEB), zetten ons in voor uitbreiding en verzwaring van het elektriciteitsnet, bereiden ons voor op netbewust bouwen, ronden de verkenning naar energietransitiebreed beleid af, geven uitvoering aan de warmtetransitie en ontwikkelen het Warmteprogramma en geven uitvoering aan de Europese Energie-efficiëntierichtlijn (EED)

D.9.5
Bergen op Zoom heeft een schone leefomgeving

A.9.5.1
Uitvoering afvalbeleid en onderzoek milieustraat

D.9.6
Bergen op Zoom heeft een goed functionerend riool- en waterstelsel

A.9.6.1
Uitvoering waterprogramma en integraal rioolbeheer

D.9.1. Mens en dier leven in een veilige en gezonde leefomgeving

Wat willen we bereiken?

Inwoners van Bergen op Zoom leven in een gezonde en veilige leefomgeving voor mens en dier, doordat we werken volgens de principes van het Schone Lucht Akkoord, beter inzicht krijgen in emissies en op basis daarvan de risico's voor de volksgezondheid beperken, de lucht-, bodem- en waterkwaliteit verbeteren, onze gemeente klimaatadaptief inrichten, de biodiversiteit versterken en het dierenwelzijnsbeleid uitvoeren.

Wat gaan we daarvoor doen in 2027?

A.9.1.1 We werken aan het verbeteren van het milieu

We werken aan het verbeteren van de luchtkwaliteit in onze gemeente

We werken in lijn met het Schone Luchtakkoord. We werken aan beter inzicht in emissies, waaronder Zeer Zorgwekkende Stoffen (ZZS). Hiervoor voeren we structureel luchtmetingen uit in het kader van milieu-toezicht. Bij overschrijdingen van emissies bij bedrijven en/of klachten, worden acties ondernomen vanuit VTH. Daarnaast voeren we gericht onderzoek uit naar luchtkwaliteit, onder andere naar benzeen, in de Theodorushaven.

We werken toe naar een samenhangend plan om risico's voor de volksgezondheid ten gevolge van milieu te beperken.

We zoeken de samenwerking op met andere partijen, zoals de GGD, om te komen tot een samenhangend plan met betrekking tot verbetering van de luchtkwaliteit: We geven de OMWB-opdracht voor onderzoek/inventarisaties om proactief te kunnen handelen met betrekking tot emissies naar water en lucht. Het bovengenoemde luchtonderzoek is hier een voorbeeld van.

We werken aan een basis om gezondheid en milieu te kunnen hanteren als afwegingskader in ruimtelijke keuzes

We werken beleid uit voor het omgevingsplan voor lucht, geur en bodem. In 2027 werken we het milieubeleid verder uit om via het omgevingsplan invulling te geven aan de wettelijke milieutaken. Hierbij werken we regionaal samen via de Omgevingsdienst Midden- en West-Brabant. We werken aan kennisopbouw om actief te kunnen acteren op milieuactualiteiten. We werken hiermee samen met andere gemeenten, Omgevingsdienst Midden- en West-Brabant, provincie Noord-Brabant en de GGD.

A.9.1.2 We werken aan het verbeteren van biodiversiteit

We voeren het Landschapsontwikkel- en uitvoeringsplan uit

Het Landschapsontwikkel- en uitvoeringsplan (LOUP) is de leidraad om de biodiversiteit, zowel fauna als flora, te stimuleren. Na vaststelling in het najaar van 2026 treedt het LOUP in 2027 in werking en wordt hiermee het Landschapsontwikkelingsplan de Zoom, het Groenstructuurplan en het Boombeleidsplan opgevolgd/vervangen. Samen met de afdeling Beheer Buitenruimte en Mobiliteit (BBM) brengen we in beeld welke LOUP-doelen we aanvullend op het reguliere beheer en onderhoud kunnen realiseren, en welke onderdelen van de hoofdgroenstructuur nog missen.

We stellen een monitoringplan biodiversiteit op

We stellen een monitoringplan biodiversiteit voor flora en fauna op, samen met de HAS en vrijwilligersorganisaties zoals de KNNV, IVN, de Vogelwerkgroep en de Vlinderwerkgroep. Hiermee realiseren we een nulmeting waaraan we de komende jaren de ontwikkeling van de biodiversiteit in onze gemeente kunnen toetsen.

We nemen biodiversiteit mee bij gebiedsontwikkelingen

Bij gebiedsontwikkelingen nemen we biodiversiteit vroegtijdig mee. Zo onderzoeken we bij de herontwikkeling van het Bravis-terrein een betere verbinding voor langzaam verkeer en fauna, bij de ontwikkeling van Schans 6 de ecologische verbinding tussen de A4 en 't Halstersch Laag, en gebruiken we de herinrichting van de Rivierenbuurt als pilot om een wijk klimaatadaptiever en biodiverser in te richten. Aanvullend wordt bij elke ontwikkeling nagegaan in hoeverre kansen voor natuur inclusief bouwen verzilverd kunnen worden.

We voeren de Nota dierenwelzijn 2025-2035 uit

We voeren de Nota dierenwelzijn 2025-2035 uit, in samenwerking met vrijwilligers en maatschappelijke partners die zich inzetten voor dierenwelzijn. Vanuit deze nota zetten we in 2027 onder meer in op chipacties voor huisdieren en voorlichtingscampagnes over dierenwelzijn, gericht op onder meer kinderboerderijen, dierenweides, vissers en dierenwinkels; op Trap-Neuter-Return-acties om de populatie zwerfkatten diervriendelijk te beheersen door castratie en sterilisatie; op bescherming van wilde dieren, met stiltegebieden ten behoeve van broedgebieden en wildvoorzieningen zoals faunapassages, reflecterende wegmarkeringen en gerichte snoei- en kapwerkzaamheden om aanrijdingen met wild terug te dringen; en op incidentele financiële

steun aan vrijwilligersorganisaties die zich voor dierenwelzijn inzetten. We onderzoeken in hoeverre hiervoor incidentele middelen nodig zijn, en nemen dit mee in het collegewerkprogramma.

We stellen een 'Grenzeloos-Wild-Plan' op

Aanvullend op de groene structuren uit het LOUP en in verbinding met het dierenwelzijnsbeleid stellen we een Grenzeloos-Wild-Plan op, gericht op het opheffen van barrières voor fauna, zodat dieren zich beter kunnen verplaatsen. Hiermee wordt een natuurlijke verspreiding van genen en zaden gestimuleerd en vermindert het aantal aanrijdingen met wilde dieren. Bestaande voorzieningen zoals viaducten en andere (eco-) verbindingen over of onder de hoofdinfrastructuur worden als prioritaire projecten opgepakt en geoptimaliseerd als wildpassages. Aanvullend wordt onderzocht welke nieuwe verbindingen en potentiële verblijfslocaties nog missen en wat hiervoor nodig is om deze gerealiseerd te krijgen.

A.9.1.3 We werken aan het verbeteren van het klimaat

We vertalen inzicht in klimaatopgaven door naar concrete actieplannen

We werken aan een gemeente die beter voorbereid is op extremer weer en waar inwoners, ondernemers en bezoekers veilig en prettig kunnen wonen, werken en verblijven. We leveren niet alleen analyses, maar ook concrete oplossingsrichtingen. Gemeentebrede actieplannen voor hitte, waterkwaliteit, droogte en calamiteiten maken zichtbaar waar versnelling mogelijk is en welke maatregelen het meeste effect hebben. In 2027 werken we verder aan het uitwerken van een KRW-actieplan en een Actieplan Hitte, waarbij we organisatie breed maatregelen uitwerken om een impuls op deze onderwerpen te geven. Daarnaast werken we verder aan een Waterkompas, waarin we de functie van de Bergse oppervlaktewateren vastleggen zodat we het beheer beter kunnen afstemmen. Locaties met grote wateroverlast pakken we met prioriteit op binnen het gemeentelijk waterprogramma.

We leggen heldere kaders vast voor klimaatadaptatie

We verankeren klimaatadaptatie in de omgevingsvisie, het omgevingsplan, beleidsstukken en de leidraad openbare ruimte. Klimaatadaptieve normen passen we toe als uitgangspunten in ruimtelijke procedures en interne projecten, niet als extra regels, maar als logische ontwerpprincipes. We verankeren in 2027 klimaatadaptieve richtlijnen verder in het handboek openbare ruimte en werken aan milieuregels voor het toekomstig omgevingsplan.

We werken samen met regionale en landelijke partners aan klimaatadaptatie

Klimaatopgaven stoppen niet bij de gemeentegrens. Samen met waterschap, provincie, Veiligheidsregio, GGD, woningcorporaties en omliggende gemeenten versterken we kennis, middelen en uitvoeringskracht. Binnen de Water- en Klimaatkring herijken we in 2027 de afvalwaterketenvisie, die als basis dient voor onze lokale gemeentelijke waterplannen. Op die manier stemmen we aanpakken met andere gemeenten en waterschap af. We leveren een klimaatportaal op. Binnen de werkgroep Groen-Blauw werken we verder aan een regionale uitwerking van water en bodem sturend, o.a. met een uitvoeringsplan Volkerak Zoommeer.In 2027 zoeken we nieuwe kansen op regionaal, landelijk en Europees gebied om onze kennis en uitvoeringskracht verder te versterken en middelen voor lokale activiteiten te genereren.

We activeren inwoners en ondernemers voor klimaatadaptatie

De gemeente kan het niet alleen. We ondersteunen inwoners en ondernemers om zelf maatregelen te nemen en vergroten het draagvlak voor gemeentelijke ingrepen. Communicatie, participatie en initiatieven zoals een groen loket helpen om deze beweging te versterken. In 2027 herzien we samen met de afdeling BBM de subsidieregeling onder het gemeentelijk waterprogramma We verbreden de aanpak met thema's als drinkwaterbesparing en biodiversiteit. Daarnaast organiseren we verschillende activiteiten zoals markten, cursussen voor inwoners en plantenacties.

We zetten onze groene en klimaatbestendige maatregelen steeds meer in als motor voor brede welvaart

Groene routes, koele verblijfsplekken en waterbergende pleinen dragen bij aan het verbeteren van gezondheid, vergroten van toeristische aantrekkelijkheid en een versterken van lokale economie. Door deze koppelkansen te benutten, levert klimaatadaptatie meer op dan risicobeheersing alleen. In 2027 werken we binnen de stedelijke regio West-Brabant aan een plan van aanpak.

We investeren in onze eigen uitvoeringskracht voor klimaatadaptatie

Ons uiteindelijke doel is om als organisatie toe te groeien naar een situatie waarin klimaatadaptatie vanzelfsprekend is. Daarom ondersteunen we teams in beheer, ruimtelijke ordening en projectontwikkeling bij het vergroten van kennis en het versterken van hun uitvoeringskracht. Daarnaast investeren we actief in interne en externe subsidienetwerken en kennissamenwerkingen. In 2027 werken we, in het kader van het uitvoeringsprogramma duurzaamheid, aan het verder versterken van onze aanpak, en werken we aan een bidbook met klimaatadaptieve activiteiten dat bruikbaar is als basis voor regionale, landelijke en Europese subsidieaanvragen. Ook onderzoeken we mogelijkheden om interne middelen te genereren.

D.9.2. Bergen op Zoom is een duurzame gemeente

Wat willen we bereiken?

Inwoners van Bergen op Zoom merken dat we werk maken van duurzaamheid, energie en klimaat. We brengen de opgaven uit het Duurzaamheidskompas, waaronder CO_2-reductie, klimaatadaptatie, biodiversiteit, circulaire economie, gezond en veilig, en sociale samenhang, samen in het Uitvoeringsprogramma Duurzaamheid, Energie en Klimaat. Dit programma actualiseren en monitoren we binnen de Planning & Control-cyclus. Daarbij zetten we de beschikbare middelen doelgericht in.

Wat gaan we daarvoor doen in 2027?

A.9.2.1 We herijken het uitvoeringsprogramma en gaan ermee aan de slag, maken voortgang van de duurzaamheidsopgaven inzichtelijk en optimaliseren de vindbaarheid en toegankelijkheid van de duurzaamheidsopgave

We herijken het uitvoeringsprogramma en gaan ermee aan de slag

Voor de uitvoering van onze opgaven op het gebied van duurzaamheid, energie en klimaat werken we met het Uitvoeringsprogramma DEK, dat we actualiseren en monitoren binnen de Planning & Control-cyclus.

We maken voortgang van de duurzaamheidsopgaven inzichtelijk

We voeren monitoring uit om de voortgang op de duurzaamheidsopgaven te meten. Hiermee maken we inzichtelijk in hoeverre de gemeentelijke duurzaamheidsdoelstellingen worden behaald, waar voortgang wordt gerealiseerd en waar aanvullende inzet of bijsturing nodig is. In eerste instantie richten we het monitoringsysteem in op de CO_2-reductie van onze eigen organisatie, waarbij we parallel bouwen aan de monitoring van alle zes kompasrichtingen: CO_2-reductie, Klimaatadaptatie, Biodiversiteit, Circulaire economie, Veilig en Gezond, en Sociaal.

We optimaliseren de vindbaarheid en toegankelijkheid van de duurzaamheidsopgave

In 2027 optimaliseren we de landingspagina waar inwoners van Bergen op Zoom voor al hun duurzaamheidsvragen terechtkunnen, in combinatie met de gemeentelijke dienstverlening. Denk hierbij aan informatie en ondersteuning rond het verduurzamen van de eigen woning en aan de subsidieregeling voor klimaatadaptieve maatregelen die we in 2027 herzien, zodat inwoners één centrale en toegankelijke ingang hebben binnen het brede duurzaamheidsaanbod. Ook binnen onze eigen organisatie werken we aan de vindbaarheid van duurzaamheidsinformatie, zodat medewerkers deze makkelijker kunnen terugvinden en interne en externe dienstverlening op elkaar aansluiten.

D.9.3. In Bergen op Zoom wordt duurzame energie zorgvuldig ingepast

Wat willen we bereiken?

Inwoners van Bergen op Zoom wonen in een gemeente waar duurzame energie zorgvuldig wordt ingepast, doordat we uitvoering geven aan de regionale en landelijke opgave voor hernieuwbare energie, bewuste keuzes maken die passen bij de schaal, kwaliteiten en draagkracht van Bergen op Zoom en steeds een integrale afweging maken tussen energieopgave, ruimtelijke kwaliteit en draagvlak.

Wat gaan we daarvoor doen in 2027?

A.9.3.1 We geven uitvoering aan de opgave voor hernieuwbare energie, pakken regie op de ruimtelijke inpassing van energie-infrastructuur, stimuleren en ondersteunen de verduurzaming van woningen, werken aan de ontwikkeling van het Soorten Managementplan (SMP) en zetten in op zonnepanelen op gemeentelijk vastgoed

We geven uitvoering aan de opgave voor hernieuwbare energie

We geven uitvoering aan de regionale en landelijke opgave voor hernieuwbare energie, zoals vastgelegd in onder meer de Regionale Energiestrategie 1.0. We gaan in gesprek met de RES over hoe de opgave van Bergen op Zoom na 2030 concreet gemaakt kan worden. We zetten in op alternatieve vormen van duurzame energieopwekking, zoals zon op daken, het benutten van bestaande locaties en innovatieve oplossingen.

We pakken regie op de ruimtelijke inpassing van energie-infrastructuur

We pakken regie op de ruimtelijke inpassing van energieopwekking, -productie, -distributie en opslag. Daarvoor brengen we in beeld wat nodig en mogelijk is. Dit stelt ons in staat om ontwikkelingen zorgvuldig af te wegen en omgevingsbewust in te passen en te

zorgen voor een goede afweging met andere functies en belangen in onze leefomgeving.

We stimuleren en ondersteunen de verduurzaming van woningen

We ondersteunen inwoners bij isolatiemaatregelen via de Lokale Aanpak Isolatie met een gemeentelijke isolatiesubsidie en stimuleren woningisolatie via communicatiecampagnes en collectieve acties. Voor inwoners voor wie de energierekening zwaar drukt, bieden we daarnaast gerichte ondersteuning, zoals energieadvies aan huis en kleine besparingsmaatregelen als ledverlichting en tochtstrips, zodat verduurzaming voor iedereen bereikbaar is. Daarbij zetten we in op samenwerking met actieve bewoners, wijkgerichte organisaties, woningcorporaties en lokale netwerken om het bereik te vergroten.

We werken aan de ontwikkeling van het Soorten Managementplan (SMP)

In 2027 werken we aan de ontwikkeling van een SMP, hieraan werken we t/m 2028. Met dit plan brengen we beschermde soorten en hun leefgebieden in beeld en leggen we vast hoe we deze duurzaam beschermen. Het SMP biedt daarmee een basis om ruimtelijke ontwikkelingen en verduurzaming, waaronder woningisolatie, mogelijk te maken met oog voor de bescherming van natuur.

We zetten in op zonnepanelen op gemeentelijk vastgoed

We gaan aan de slag met het plaatsen van zonnepanelen op gemeentelijk vastgoed. Hernieuwbare opwek draagt bij aan de verduurzaming van het gemeentelijk vastgoed.

D.9.4. Bergen op Zoom heeft een toekomstbestendig energiesysteem

Wat willen we bereiken?

Inwoners en ondernemers van Bergen op Zoom kunnen blijven wonen, werken en ontwikkelen, doordat we de impact van netcongestie verminderen door slimmer om te gaan met het bestaande energiesysteem en ons samen met regio, provincie en netbeheerders inzetten voor uitbreiding en verzwaring van het elektriciteitsnet.

Wat gaan we daarvoor doen in 2027?

A.9.4.1 We stimuleren slimmer gebruik van het bestaande energiesysteem op bedrijventerreinen, geven uitvoering aan het Regionaal Plan Energiesysteem, West-Brabant Energie in Balans (RPE-WBEB), zetten ons in voor uitbreiding en verzwaring van het elektriciteitsnet, bereiden ons voor op netbewust bouwen, ronden de verkenning naar energietransitiebreed beleid af, geven uitvoering aan de warmtetransitie en ontwikkelen het Warmteprogramma en geven uitvoering aan de Europese Energie-efficiëntierichtlijn (EED)

We stimuleren slimmer gebruik van het bestaande energiesysteem op bedrijventerreinen

Netcongestie vormt een steeds groter knelpunt voor woningbouw en economische ontwikkeling. We stimuleren initiatieven die bijdragen aan efficiënter gebruik van het netwerk, zoals slimmer gebruik op bedrijventerreinen via het programma Grote Oogst, energiehubs en het beter afstemmen van vraag en aanbod van energie.

We geven uitvoering aan het Regionaal Plan Energiesysteem, West-Brabant Energie in Balans (RPE-WBEB)

Met de uitvoering van het RPE-WBEB zetten we in op de ontwikkeling van het energiesysteem van de toekomst en werken we toe naar een toekomstbestendige energiemix. Hiermee is aandacht voor onder meer een regionale gebiedsgerichte aanpak, waterstof, energiehubs, batterijopslag, warmte en groen gas.

We zetten ons in voor uitbreiding en verzwaring van het elektriciteitsnet

Samen met regio, provincie en netbeheerders blijven we ons inzetten voor uitbreiding en verzwaring van het elektriciteitsnet. We brengen knelpunten actief onder de aandacht en sluiten aan bij regionale en landelijke trajecten om oplossingen te versnellen.

We bereiden ons voor op netbewust bouwen

Door de toenemende netcongestie is het noodzakelijk om toekomstige ontwikkelingen netbewust te realiseren. Vooruitlopend op landelijke regelgeving verkennen we hoe we hier binnen onze gemeente invulling aan kunnen geven en bereiden we ons voor op de verwachte wettelijke kaders.

We ronden de verkenning naar energietransitiebreed beleid af

We ronden de verkenning naar gemeentelijk beleid voor de brede energietransitie af. Dit beleid kijkt verder dan de warmtetransitie en richt zich op het gehele energiesysteem. Daarmee kunnen we gerichter

sturen op de energietransitie en de ontwikkeling van het energiesysteem. We brengen het toekomstige energieaanbod en de energievraag binnen de gemeente in beeld, uitgaande van onze gemeentelijke ambities. Daarbij kijken we naar verschillende energiedragers, waaronder elektriciteit, waterstof, warmte en groen gas, en naar innovatieve oplossingen. We onderzoeken wat nodig is voor de opwek, opslag, het gebruik, de conversie en de distributie van energie. Deze verkenning geeft ons inzicht in de keuzes en maatregelen die nodig zijn voor een toekomstbestendig energiesysteem en vormt daarmee ook de basis voor onze aanpak van netcongestie.

We geven uitvoering aan de warmtetransitie en ontwikkelen het Warmteprogramma
We geven uitvoering aan de "Warmtetransitievisie aardgasvrij Bergen op Zoom". In de verkenningswijken werken we samen met inwoners, woningcorporaties en partners de wijkuitvoeringsplannen verder uit. Zo verkennen we welke oplossingen passen bij welke wijken en buurten en leren hiervan om in toekomstige buurten deze kennis toe te passen. Daarbij zetten we in op het effectief informeren van inwoners over mogelijke oplossingen in hun wijk of buurt. Daarnaast werken we aan de ontwikkeling van het Warmteprogramma, het vervolg op de Warmtetransitievisie, dat eind 2027 wordt opgeleverd. Dit wordt opgesteld conform de Wet gemeentelijke instrumenten warmtetransitie.

We geven uitvoering aan de Europese Energie-efficiëntierichtlijn (EED)
We geven uitvoering aan de Europese Energie-efficiëntierichtlijn (EED). Hiervoor brengen we het energiegebruik van onze gemeentelijke organisatie in beeld, rapporteren we hierover en werken we gericht aan maatregelen om het energiegebruik terug te dringen en ons gemeentelijk vastgoed verder te verduurzamen.

D.9.5 Bergen op Zoom heeft een schone leefomgeving

Wat willen we bereiken?
Een schone leefomgeving en een doelmatige afvalinzameling dragen bij aan een aantrekkelijke en duurzame gemeente. In 2027 voeren we het Grondstoffenbeleidsplan verder uit en zetten we in op een efficiënte inzameling van huishoudelijk afval, een schone openbare ruimte en het stimuleren van hergebruik en afvalscheiding.

Wat gaan we daarvoor doen in 2027?
A.9.5.1 Uitvoering afvalbeleid en onderzoek milieustraat
- de afvalinzameling uit te voeren overeenkomstig het Afvalstoffenbeleidsplan;
- inwoners te stimuleren afval te scheiden en grondstoffen opnieuw te gebruiken;
- de uitvoering van afvalinzameling periodiek te monitoren en waar nodig bij te sturen;
- Onderzoek naar de haalbaarheid van een verhuizing van de Milieustraat naar een niet-watergebonden locatie.

D.9.6 Bergen op Zoom heeft een goed functionerend riool- en waterstelsel

Wat willen we bereiken?
Een goed functionerend rioolstelsel en een klimaatbestendig watersysteem zijn essentieel voor een veilige, gezonde en duurzame leefomgeving. In 2027 voeren we het Gemeentelijk Waterprogramma verder uit en zorgen we voor een doelmatig beheer van riolering en stedelijk water. Door onderhoud, vervanging en klimaatadaptatie integraal te programmeren, beperken we de overlast voor inwoners en bereiden we de openbare ruimte voor op de gevolgen van klimaatverandering.

Wat gaan we daarvoor doen in 2027?
A.9.6.1 Uitvoering waterprogramma en integraal rioolbeheer
- de maatregelen uit het Gemeentelijk Waterprogramma conform de vastgestelde uitvoeringsplanning uit te voeren;
- riolering en stedelijk water te onderhouden en te vervangen overeenkomstig de meerjarenplanning;
- maatregelen voor klimaatadaptatie zoveel mogelijk te combineren met onderhouds- en vervangingsprojecten;

- werkzaamheden aan riolering, wegen en de openbare ruimte integraal te programmeren, zodat werkzaamheden zoveel mogelijk gelijktijdig worden uitgevoerd en de overlast voor inwoners wordt beperkt.

Welke indicatoren gebruiken we om de voortgang te volgen?

Omschrijving indicator	Landelijk*	Realisatie				
		2022	2023	2024	2025	2026
Totaal weergecorrigeerd aardgasverbruik woningen (m^3/woning)		1.030	900	920	890	n.n.b.
Totaal bekende hernieuwbare energie (TJ / jaar)		354	427	510	n.n.b.	n.n.b.

Bron: De gebruikte bron is www.waarstaatjegemeente.nl. & www.klimaatmonitor.databank.nl.

** De cijfers vermeld bij het onderdeel 'Landelijk' kunnen afwijken van de cijfers vermeld op de website www.waarstaatjegemeente.nl. Deze cijfers worden namelijk aangepast op het moment dat er, gedurende het jaar, meer cijfers beschikbaar komen.*

Wat zijn de kaderstellende documenten van dit programma?

Document	Vastgesteld	Raadsvoorstel
Dierenwelzijnsbeleid 2025-2035	2025	RVB25-0051
Het Regionaal Plan Energiesysteem – West-Brabant Energie in Balans (inclusief het document 'samengevoegde wensen en bedenkingen RPE-WBWB')	2025	RVB25-0029
Afvalstoffenverordening Bergen op Zoom	2025	RVB25-0021
Grondstoffenbeleidsplan 2025-2029	2024	RVB24-0074
Gemeentelijk Waterprogramma 2024-2027, Verordening Hemelwater	2023	RVB23-0069
Warmtetransitievisie Aardgasvrij Bergen op Zoom	2023	RVB23-0004
Integraal Beheerplan Openbare Ruimte 2023-2027	2022	RVB22-0055
Regionale Energie Strategie (RES) 1.0 West Brabant	2021	RVB21-0001
Groenstructuurplan BoZ 2007-2017	2006	RVB06-0144

Verbonden partijen

Verbonden partij	Omschrijving hoe deze bijdraagt aan doelstelling van de gemeente	Bijdrage van de gemeente in 2027
Energieregio West-Brabant (voorheen RES)	De gemeente werkt samen met regiogemeenten, provincie Noord-Brabant, waterschappen en Enexis Netbeheer aan de energietransitie	€ 11.000
SAVER NV	De uitvoering van afvalinzameling en reinigingsdiensten	N.v.t. (gemeente is aandeelhouder
Belasting samenwerking West-Brabant	Gemeenschappelijke behartiging van de belangen van de deelnemende gemeenten en het waterschap op het gebied van de heffing en invordering van belastingen en de uitvoering van de Wet waardering Onroerende Zaken. In dit programma worden de kosten voor de afvalstoffenheffing en de rioolheffing verantwoord.	€ 492.000
Brabant Water NV	Innemen en levering water in de aangesloten gemeenten. De gemeente neemt deel in het aandelenkapitaal.	N.v.t. (gemeente is aandeelhouder
Omgevingsdienst Midden- en West-Brabant	De uitvoering van onderzoek, toetsing en toezicht vanuit publiek belang.	€ 1.908.000
GBE Aqua BV	Het houden en beheren van aandelen in Evides	N.v.t. (gemeente is aandeelhouder)
Enexis Holding NV	Beheer energienetwerk	N.v.t. (gemeente is aandeelhouder)

Wat mag het kosten?

Totaal Programma 9 Milieu, Klimaat, Energie en Klimaatadaptie

Baten/Lasten (Bedragen *€1.000)	R 2025	B 2026	B 2027	B 2028	B 2029	B 2030
Baten	29.746	32.047	31.392	31.809	31.726	30.186
Lasten	25.975	27.517	29.322	29.624	29.323	27.400
Totaal saldo van baten en lasten programma 9	**3.772**	**4.530**	**2.070**	**2.185**	**2.403**	**2.786**
Onttrekkingen aan reserves	185	151	532	27	26	0
Stortingen in reserves	-	2.319	-	-	-	-
Resultaat programma 9	**3.957**	**2.362**	**2.602**	**2.212**	**2.430**	**2.786**

Beginstand Programma 9	2027	2028	2029	2030
Baten	31.710	32.371	32.520	31.549
Lasten	-27.285	-27.874	-27.982	-27.026
Saldo	**4.425**	**4.497**	**4.538**	**4.523**
Indexeren van uitgaven en inkomsten	364	344	341	366
Kapitaallasten	54	-182	-304	-617
Personeelskosten	-530	-530	-530	-530
Afval	-79	-29	-29	-29
Riolering	-360	66	365	1.075
CDOKE	-1.768	-1.947	-1.942	-1.967
Overige	-9	-7	-9	-35
Grote oogst	205	-	-	-
Onttrekking reserve CDOKE	300	-	-	-
Eindtotaal	**2.602**	**2.212**	**2.430**	**2.786**

Begrotingsmutaties

Indexeren van uitgaven en inkomsten **€ 364.000 voordeel (structureel)**

Het prijspeil bruto binnenlands product, dat in de meicirculaire 2026 is opgenomen, bedraagt 2,5%. De inkomsten en uitgaven zijn hiermee verhoogd. Per saldo bedraagt dit een voordeel van € 364.000

Kapitaallasten **€ 54.000 voordeel (structureel)**

In 2027 zijn de kapitaallasten € 54.000 lager dan eerder geraamd. Dit komt omdat lopende investeringen later worden afgerond en er vanaf het jaar na afronding nieuwe kapitaallasten in de begroting komen.

Personeelskosten **€ 530.000 nadeel (structureel)**

De personeelslasten zijn ten opzichte van het Beleidskader 2027 geactualiseerd op basis van de herijkte formatie en de actuele personeelsbegroting. De mutatie hangt samen met loonontwikkeling, wijzigingen in de formatie, inhuur, overige personeelscomponenten en de bijbehorende dekking. Voor een nadere toelichting op de totale ontwikkeling van de personeelslasten wordt verwezen naar de paragraaf Bedrijfsvoering.

Binnen dit programma hangt de mutatie, naast loonontwikkeling, onder andere samen met uitbreiding van de formatie. Voor een deel van de hiermee samenhangende personeelslasten is dekking beschikbaar vanuit investeringen in riolering.

Afval	€ 79.000 nadeel (structureel)

Afval kent een gesloten systeem waarbij wordt uitgegaan van de werkelijke te verwachten kosten. Een groot deel van de kosten binnen huishoudelijk afval betreft de inzamelkosten van Saver. Saver heeft voor 2027 aangegeven dat de kosten geïndexeerd worden met 4,1%

Riolering	€ 360.000 nadeel (structureel)

Riolering is net als afval, een gesloten systeem. Er zijn in 2027 hogere personeelskosten en alle budgetten, waaronder de rioolheffing, zijn met 2,5% geïndexeerd. Net als bij afval worden ook bij riolering aanvullende kosten in het tarief meegenomen

CDOKE	€ 1.768.000 nadeel (structureel)

Vanuit het Rijk ontvangen we de CDOKE gelden voortaan via de Algemene Uitkering. Deze ontvangsten worden verantwoord in programma 1 waardoor hier een nadeel ontstaat.

Overige mutaties	€ 9.000 nadeel (structureel)

Reserves

Grote Oogst	€ 205.000 voordeel (incidenteel)

De uitvoering van het Project Grote Oogst loopt door in 2027 waardoor hier een hogere onttrekking aan de algemene reserve plaatsvindt. De uitgaven verantwoorden we in programma 4 Economie.

Onttrekking reserve CDOKE	€ 300.000 voordeel (incidenteel)

In 2026 ontvangen we CDOKE-gelden via de Algemene Uitkering. Deze middelen verwachten we in 2027 en verder uit te gaan geven en in te zetten in lijn met de gelijknamige regeling en achterlig-gende Klimaatwet, artikel 2. Deze middelen zijn in 2026 gestort in de gevormde bestemmingsreserve CDOKE-gelden. Ter dekking van kosten in 2027 wordt € 300.000 onttrokken aan de reserve.

1.10 Programma 10 – Wonen en Ruimtelijke Ontwikkeling

Bergen op Zoom werkt aan voldoende en passende woningen en een leefomgeving waarin inwoners prettig kunnen wonen, leven en groeien. De druk op de woningmarkt is groot en vraagt om gerichte keuzes: meer betaalbare woningen, passende woonruimte voor verschillende doelgroepen en een evenwichtige ontwikkeling van wijken en dorpen. Daarbij kijken we niet alleen naar aantallen, maar ook naar kwaliteit, voorzieningen, bereikbaarheid, groen, klimaatadaptatie en sociale samenhang. Ons doel is om sterke leefbare wijken te creëren, waarbij de woonomgeving onze inwoners helpt om zelfredzaam te zijn en om te zien naar elkaar.

We bouwen voort op lopende gebiedsontwikkelingen en benutten nieuwe mogelijkheden om de woningbouwproductie te versnellen. Daarbij maken we zorgvuldige ruimtelijke keuzes en wegen we wonen, voorzieningen, bereikbaarheid, mobiliteit, economie, zorg, groen, klimaatadaptatie en leefbaarheid in samenhang af. Tegelijk versterken we onze regierol op volkshuisvesting en ruimtelijke ontwikkeling, in samenwerking met woningcorporaties, ontwikkelaars, zorgpartners, inwoners en de regio. Zo werken we aan een toekomstbestendig Bergen op Zoom, met ruimte om te wonen, te leven en te groeien.

DOELEN EN ACTIES

D.10.1
Bergen op Zoom heeft een passend woningaanbod

A.10.1.1
We stellen het Volkshuisvestings-programma vast

A.10.1.2
We werken het Volkshuisvestingsplan uit in een uitvoerings-programma met diverse instrumenten om de woningmarkt te sturen

A.10.1.3
We monitoren de woningbouw en -voorraad

A.10.1.4
We geven uitvoering aan de regionale woonzorgvisie

A.10.1.5
We maken afspraken met de woning-corporatie over woningen in het sociale segment

A.10.1.6
We stemmen af met zorgpartijen over de bouw van zorggeschikte woningen

A.10.1.7
We zorgen voor een soepele afhandeling van de Startersleningen

A.10.1.8
We voeren onder-zoek uit naar woningschaarste en -behoefte

D.10.2
De woningnood wordt verkleind

A.10.2.1
We actualiseren de woondeal op aantallen woningen en betaalbaarheid

A.10.2.2
We geven prioriteit aan de uitvoering van de focusprojecten

A.10.2.3
We werken samen met de woningbouw-corporatie aan de woningbouw-projecten van Stadlander

A.10.2.4
We verfijnen de IPVE's voor de diverse doel- en aan-dachtsgroepen

A.10.2.5
We onderzoeken mogelijkheden voor nieuwe woningbouw-locaties en -projecten

A.10.2.6
We bouwen 2350 woningen in de periode 2026 t/m 2030

A.10.2.7
We beoordelen en begeleiden initiatie-ven van derden

D.10.3
We zorgen voor passende opvang en huisvesting voor nieuwkomers

A.10.3.1
We onderzoeken mogelijkheden voor doorstroomlocaties en arbeidsmigranten

A.10.3.2
We exploiteren de COA-locatie in de spoorzone t.b.v. 300 asielzoekers

A.10.3.3
We zorgen voor voldoende huisvesting ten behoeve van de taakstelling asielzoekers .

D.10.4
We maken de omgevingsvisie actueel door duidelijke kaders te geven voor de ruimtelijke invulling per locatie

A.10.4.1
We herijken de omgevingsvisie en bieden duidelijke kaders voor de ontwikkeling van initiatieven

A.10.4.2
We optimaliseren het proces van aanvraag van de omgevings-vergunning

DOELEN EN ACTIES

D.10.5
De brandveiligheid van woningen is geborgd

A.10.5.1
We werken samen met de brandweer aan bevordering van brandveiligheid

A.10.5.2
We spreken VVE's en woningcorporaties aan op brandveiligheid

D.10.6
Er bestaat duidelijkheid over alle snippergronden

A.10.6.1
We ronden het project snippergrond af

A.10.6.2
We pakken nieuwe snippergronden direct op

D.10.7
De infrastructuur is veilig en toekomstbestendig

A.10.7.1.
We voeren de maatregelen uit op basis van de Nota Mobiliteit

A.10.7.2.
We geven uitvoering aan het plan voor de kruising Westersingel en Van Konijnenburgweg

A.10.7.3.
We treffen voorbereidingen voor de snelfietsroute F289

A.10.7.4.
We peilen de mening van inwoners door middel van een enquête over parkeren in de binnenstad en Bergse Plaat

A.10.7.5.
We voeren onderhoud en verkeersveiligheidsmaatregelen uit

A.10.7.6
We starten met dynamisch verkeersmanagement

D.10.1 BERGEN OP ZOOM HEEFT EEN PASSEND WONINGAANBOD

Wat willen we bereiken?

Inwoners van Bergen op Zoom kunnen wonen in een passende, betaalbare en toekomstbestendige woning. We versnellen de woningbouw en benutten de beschikbare ruimte zorgvuldig door actief te sturen op een divers en evenwichtig woningaanbod voor alle doel- en aandachtsgroepen in onze wijken en dorpen. Voor de bestaande woningvoorraad zetten we in op brandveiligheid, samen met de Vereniging van Eigenaars (VvE's) en de woningcorporatie.

Wat gaan we daarvoor doen in 2027?

A.10.1.1 We stellen het Volkshuisvestings-programma (VHP) vast

De wettelijke verankering hiervan is geborgd in de Wet versterking regie op de volkshuisvestingregie (ingangsdatum 1 juli 2026). In het VHP worden de volgende doelen aangegeven:

- Hoeveel, waar en voor wie gaan we bouwen
- We sturen op de verdeling van woningen over het sociale, midden en dure segment (respectievelijk 30%-40%-30%).
- We bouwen sneller door kortere procedures
- We zorgen voor een eerlijke verdeling, waarbij urgent woningzoekenden een betere kans krijgen op een passende woning

A.10.1.2 We werken het Volkshuisvestingsplan uit in een uitvoeringsprogramma met diverse instrumenten om de woningmarkt te sturen

A.10.1.3 We monitoren de woningbouw en -voorraad

In de regio is een regionaal monitoringsprogramma vastgesteld. Hierin wordt de voortgang bijgehouden van de verschillende bouwopgaven. Deze is nu voor intern gebruik, een versie die publiekstoegankelijk is is in voorbereiding

A.10.1.4 We geven uitvoering aan de regionale woonzorgvisie

Onderdeel van het volkshuisvestingsprogramma is de woonzorgvisie. In het lokale netwerk worden verdere afspraken gemaakt over woonvormen, doorstroming en toewijzing van woningen aan kwetsbare groepen. Regionaal worden afspraken gemaakt over "fair share" en inzet per gemeente.

A.10.1.5 We maken afspraken met de woningcorporatie over woningen in het sociale segment

In de woondeal en het VHP is afgesproken om een voorraad van 30% sociale woningen binnen de totale woningvoorraad aan te houden. In de prestatieafspraken maken we afspraken over nieuwbouw, aantallen en woonprogramma's binnen het sociale segment.

A.10.1.6 We stemmen af met zorgpartijen over de bouw van zorggeschikte woningen

A.10.1.7 We zorgen voor een soepele afhandeling van Startersleningen

De aanvraag van startersleningen is gedigitaliseerd en procesmatig ingericht. Aanvragen kunnen snel worden afgehandeld.

A.10.1.8 We voeren onderzoek uit naar woningschaarste en -behoefte

D.10.2 DE WONINGNOOD WORDT VERKLEIND

Wat willen we bereiken?

Inwoners van Bergen op Zoom merken voortgang in de woningbouwopgave, doordat we lopende gebiedsontwikkelingen en aanvullende locaties gericht verder brengen, met aandacht voor tempo, kwaliteit, betaalbaarheid, voorzieningen en een zorgvuldige ruimtelijke inpassing.

Wat gaan we daarvoor doen in 2027?

A.10.2.1 We actualiseren de woondeal op aantallen woningen en betaalbaarheid

De landelijke woningbouwopgave is doorgelegd naar de diverse regio's. Bergen op Zoom maakt onderdeel uit van de regio West-Brabant; de opgave in de regio wordt jaarlijks bijgesteld en aangepast aan de hand van de voortgang

A.10.2.2 We geven prioriteit aan de uitvoering van de focusprojecten

De woningbouwopgave wordt het snelste gerealiseerd door de grootschalige woningbouwprojecten: Plein 13, Westersingel, Waterfront, Bravis, Vrederust en Schans IV. Voor deze projecten is voldoende inzet van medewerkers geborgd. Deze projecten bevinden zich in diverse stadia, zodat er de komende jaren veel en diverse woningen kunnen worden opgeleverd.

A.10.2.3 We werken samen met de woningbouwcorporatie aan de woningbouwprojecten van Stadlander

Naast de deelname van de woningcorporatie in de focusprojecten van de gemeente heeft Stadlander ook eigen nieuwbouwprojecten. De gemeente werkt actief mee aan het woonprogramma en omliggende openbare ruimte.

A.10.2.4 We verfijnen de IPVE's voor de diverse doel- en aandachtsgroepen

Bij de woningbouwprogrammering wordt specifieke aandacht gegeven aan de programmering voor senioren en kwetsbare doelgroepen. Dit komt tot uiting in de woningbouwprogrammering, zoals voldoende geclusterde en nultredenwoningen alsmede betaalbare woningen. In de omgeving is aandacht voor routing, herkenbaarheid, groen en licht.

A.10.2.5 We onderzoeken mogelijkheden voor nieuwe woningbouwlocaties en -projecten

De opgave vanuit de woondeal is een minimale opgave. Nieuwe initiatieven voor woningbouw worden getoetst op mogelijkheden en haalbaarheid.

A.10.2.6 We bouwen 2.350 woningen in de periode 2026 t/m 2030

In de regionale woondeal is de opgave voor de regio West-Brabant vastgelegd. Deze afspraken worden met diverse partijen gemaakt; hieraan nemen onder meer gemeenten en woningcorporaties deel. De afspraken worden jaarlijks bijgesteld.

A.10.2.7 We beoordelen en begeleiden initiatieven van derden

Initiatieven van derden worden door een breed scala aan vakdisciplines getoetst aan beleid en wettelijke kaders. Op basis daarvan wordt de haalbaarheid en wenselijkheid per initiatief bepaald.

D 10.3 WE ZORGEN VOOR PASSENDE OPVANG EN HUISVESTING VOOR NIEUWKOMERS

Wat willen we bereiken?

Nieuwkomers in Bergen op Zoom worden zorgvuldig, humaan en evenwichtig opgevangen en gehuisvest. We gevenuitvoering geven aan onze wettelijke taken door opvanglocaties goed in te passen in hun omgeving en in te zetten op tijdelijke huisvestingsoplossingen. We zetten in op doorstroming en en deelname aan de samenleving.

Wat gaan we daarvoor doen in 2027?

A.10.3.1 We onderzoeken mogelijkheden voor doorstroomlocaties en arbeidsmigranten

Om spoedzoekers, statushouders en vluchtelingen (Oekrainers) op korte termijn huisvesting te kunnen bieden regelen we Doorstroomlocaties: hier kan op tijdelijke basis huisvesting worden geregeld wat de mogelijkheid biedt om in de tussentijd naar een passende woning te zoeken.
Voor arbeidsmigranten regelen we grote huisvestingslocaties voor shortstay (arbeidsmigranten die voor een paar maanden onderdak zoeken). Omdat deze huisvesting voldoet aan de normen van SNF is voor hen een nette, veilige en hygiënische woonplek gegarandeerd.

A.10.3.2. We exploiteren de COA-locatie in de spoorzone t.b.v. 300 asielzoekers

Op basis van de Spreidingswet worden asielzoekers evenredig over alle gemeenten verspreid. In de spoorzone is passende huisvesting voor 300 asielzoekers gerealiseerd; deze huisvesting is voldoende om aan de opgave tot en met 2030 te kunnen voldoen.

A.10.3.3. We zorgen voor voldoende huisvesting ten behoeve van de taakstelling asielzoekers

Op basis van de Spreidingswet worden asielzoekers evenredig over alle gemeenten verspreid. In de spoorzone is passende huisvesting voor 300 asielzoekers gerealiseerd; deze huisvesting is voldoende om aan de opgave tot en met 2030 te kunnen voldoen.

D. 10.4 WE MAKEN DE OMGEVINGSVISIE ACTUEEL DOOR DUIDELIJKE KADERS TE GEVEN VOOR DE RUIMTELIJKE INVULLING PER LOCATIE

Wat willen we bereiken?

Inwoners, ondernemers en maatschappelijke partners weten waar we met de fysieke leefomgeving naartoe werken, doordat we de Omgevingsvisie actualiseren en concretiseren, ruimtelijke keuzes uitwerken in het Omgevingsplan en werken met duidelijke processen, samenhang en participatie.

Wat gaan we daarvoor doen in 2027?

A.10.4.1 We herijken de omgevingsvisie en bieden duidelijke kaders voor de ontwikkeling van initiatieven

De gemeente Bergen op Zoom heeft haar ambities en beleidsdoelen voor de fysieke leefomgeving voor de lange termijn vastgelegd in de omgevingsvisie. Deze is samen met de gemeenschap ontwikkeld; dat betekent dat we blijven in een gezonde en veilige leefomgeving, beschikbaarheid van voldoende goede woningen en werkgelegenheid. Om deze visie actueel te houden herijken we de uitgangspunten en kaders zodat deze blijven aansluiten op nieuwe ontwikkelingen. Tot eind 2031/2032 is er een overgangsfase om tot een nieuw omgevingsplan voor de gehele gemeente te komen. De regels moeten voldoen aan de eisen van de omgevingswet.

A.10.4.2 We optimaliseren het proces van aanvraag van de omgevingsvergunning

Voor het indienen van een omgevingsvergunning is een digitale omgeving ingericht. Op deze manier wordt de initiatiefnemer automatisch op de juiste wijze door het proces van aanvragen geleid. Door middel van toetsing bij gebruikers in de praktijk wordt dit aanvraagproces verbeterd en geoptimaliseerd.

D.10.5. DE BRANDVEILIGHEID VAN WONINGEN IS GEBORGD.

Wat willen we bereiken?

Om de bestaande woningvoorraad veilig te maken en te houden versterken we de brandveiligheid van gebouwen

Wat gaan we daarvoor doen in 2027?

A.10.5.1 We werken samen met de brandweer aan bevordering van brandveiligheid

Iedereen wil brandveilig wonen en werken. Samen met de brandweer houdt de gemeente toezicht op de brandveiligheid van gebouwen in de regio. Inspecties van gebouwen worden afgestemd waarbij er wordt gecontroleerd op een aantal vaste inspectiepunten.

A.10.5.2 We spreken VVE's en woningcorporaties aan op brandveiligheid

Om de woningen brandveilig te houden worden zij getoetst aan de wet- en regelgeving. Bij nieuwe eisen worden afspraken gemaakt met de woningcorporatie om het huidige woningbezit hier op aan te passend. Bij het gezamenlijke particuliere woningbezit worden VVE's geïnformeerd en aangesproken over noodzakelijke aanpassingen op het gebied van brandveiligheid.

D. 10.6. ER BESTAAT DUIDELIJKHEID OVER ALLE SNIPPERGRONDEN

Wat willen we bereiken?

Sinds 2023 werkt de gemeente aan het project snippergrond. Doel is om met inwoners afspraken te maken over gemeentegrond die door particulieren in gebruik zijn genomen. Hierbij kunnen inwoners van Bergen op Zoom rekenen op een zorgvuldige, rechtvaardige en duidelijke omgang met snippergrond, waarbij de menselijke maat centraal staat en het gebruik van kleine groenstroken op een redelijke manier wordt beoordeeld.

Wat gaan we daarvoor doen in 2027?

A.10.6.1 We ronden het project snippergrond af

In het project snippergronden zijn alle kleine stukjes grondbezit, waarover onduidelijkheid bestond over eigenaarschap en onderhoud, geïnventariseerd en -indien gewenst- overgedragen aan een nieuwe eigenaar.

A.10.6.2 We pakken nieuwe snippergronden direct op

Bij het ontstaan van nieuwe onduidelijke situaties over kleine stukjes grondbezit worden deze meteen onderzocht en wordt duidelijke gecreëerd over het (nieuwe) eigenaarschap.

D.10.7 DE INFRASTRUCTUUR IS VEILIG EN TOEKOMSTBESTENDIG

Wat willen we bereiken?

Een veilige, bereikbare en toekomstbestendige infrastructuur is essentieel voor de leefbaarheid en economische ontwikkeling van Bergen op Zoom. In 2027 zetten we de uitvoering van de Nota Mobiliteit voort. Daarbij combineren we planmatig beheer en onderhoud met innovatieve oplossingen die bijdragen aan verkeersveiligheid, klimaatadaptatie en een duurzame inrichting van de openbare ruimte.

Wat gaan we daarvoor doen in 2027?

A.10.7.1 We voeren de maatregelen uit op basis van de Nota Mobiliteit

We continueren de Nota Mobiliteit conform de aan de uitvoeringsprogramma gerelateerde zaken (zie onder programma 3 openbare ruimte).
Eind 2025 is de nieuwe Nota Mobiliteit door de gemeenteraad goedgekeurd. Hierin zijn diverse maatregelen aangegeven om de wegen veilig te houden en een optimale verkeerssituatie te creëren.

A.10.7.2 We geven uitvoering aan het plan voor de kruising Westersingel en Van Konijnenburgweg

Het woningbouwproject Westersingel geeft naast de noodzaak (meer verkeersbewegingen van bewoners) ook kansen om de verkeerssituatie op dit kruispunt te verbeteren.

A.10.7.3 We treffen voorbereidingen voor de snelfietsroute F289

De gemeente Woensdrecht en Bergen op Zoom willen samen een snelfietsroute realiseren. Deze route moet fietsers vanaf Bergen op Zoom via Aviolanda en Hoogerheide naar de Belgische grens leiden. De route past bij het beleid waarin gemeenten inzetten op actieve mobiliteit zoals fietsen of wandelen.

A.10.7.4 We peilen de mening van inwoners door middel van een enquête over parkeren in de binnenstad en de Bergse Plaat

In de binnenstad en de Bergse Plaat wordt een hoge parkeerdruk ervaren. Om te onderzoeken of er mogelijkheden zijn om verbeteringen aan te brengen onderzoekt de gemeente de mening van de inwoners.

A.10.7.5 We voeren onderhoud en verkeersveiligheidsmaatregelen uit

Bergen op Zoom zet in op een goede mobiliteit, voor zowel voetgangers, fietsers als automobilisten en openbaar vervoer. Om trottoirs, fietspaden en wegen schoon, heel en veilig te houden wordt onderhoud op basis van de planning uitgevoerd. Hiervoor worden tevens -indien nodig- verkeersveiligheidsmaatregelen getroffen.

A.10.7.6 We starten met dynamisch verkeersmanagement

Om de doorstroming en de verkeersveiligheid te vergroten maken we in 2027 een start met het in de Nota Mobiliteit benoemde dynamisch verkeersmanagement.

Welke indicatoren gebruiken we om de voortgang te volgen?

Omschrijving indicator	Landelijk*	Realisatie					
		2021	2022	2023	2024	2025	2026
1. Aantal nieuwgebouwde woningen (per 1.000 woningen)	8,4 (2024)	3,6	9,2	17,5	6,7	***	***
2.Demografische druk (%)**	71,3% (2026)	74%	74,9%	75,2%	75,2%	75,5%	76,3%

Ad 1. Met het aantal nieuwgebouwde woningen kunnen we monitoren in hoeverre het benodigde aantal nieuwbouwwoningen per jaar wordt behaald

Ad 2. Met dit cijfer weten we hoe te sturen op de nieuw te bouwen woningen: voor welke doelgroepen en typen woningen.

Bron: De gebruikte bron is www.waarstaatjegemeente.nl.

** De cijfers vermeld bij het onderdeel 'Landelijk' kunnen afwijken van de cijfers vermeld op de website www.waarstaatjegemeente.nl. Deze cijfers worden namelijk aangepast op het moment dat er, gedurende het jaar, meer cijfers beschikbaar komen.*

*** Demografische druk: geeft de economische draagkracht weer van de bevolking. Het percentage geeft de het aandeel jongeren en ouderen weer ten opzichte van het aantal 20-64-jarigen. Hoe hoger het percentage, hoe groter de demografische druk.*

**** nog niet bekend*

Wat zijn de kaderstellende documenten van dit programma?

Document	Vastgesteld	Raadsvoorstel
Nota Mobiliteit 2025-2035	2025	RVB25-0077
Eerste wijziging Verordening Parkeerbelasting 2026	2025	RVB25-0077
Nota Parkeernormen 2025	2025	RVB25-0078
Regionale Woonzorgvisie West-Brabant West	2025	RVB25-0048
Visie buitengebied Bergen op Zoom	2024	RVB24-0088
Verordening Startersleningen Bergen op Zoom 2024	2024	RVB23-0085
Nota kostenverhaal en financiële bijdragen 2024	2024	RVB23-0091
Nota Grondbeleid 2024	2024	RVB23-0089
Verordening uitvoering en handhaving omgevingsrecht Bergen op Zoom i.v.m. inwerkingtreding Omgevingswet	2023	RVB23-0046
Nota Ruimtelijke kwaliteit (2023)	2023	RVB23-0023
Omgevingsvisie Bergen op Zoom	2023	RVB22-0064
Visie Toekomstbeeld Binnenstad	2023	RVB22-0076
Verordening nadeelcompensatie Bergen op Zoom 2022	2022	RVB21-0092
Verordening op de gemeentelijke adviescommissie Commissie Ruimtelijke Kwaliteit Bergen op Zoom 2022	2022	RVB22-0001
Partiele herziening Structuurvisie Bergen op Zoom 2030	2020	RVB20-0060
Woonvisie 2020-2024 Aangenaam wonen in Bergen op Zoom	2020	RVB20-0002

Verbonden partijen

Verbonden partij	Omschrijving hoe deze bijdraagt aan doelstelling van de gemeente	Bijdrage van de gemeente in 2027
Parkeerbeheer Bergen op Zoom BV	Uitvoering van het gemeentelijk parkeerbeleid op basis van een dienstverleningsovereenkomst. De werkzaamheden betreffen onder meer de afgifte van abonnementen, het toezicht op het betaald parkeren, de verwerking van de parkeerinkomsten en het toezicht in gemeentelijke parkeergarages en dergelijke.	€2.215.000

Totaal Programma 10 Wonen en Ruimtelijke Ontwikkeling

Baten/Lasten (Bedragen *€1.000)	R 2025	B 2026	B 2027	B 2028	B 2029	B 2030
Baten	21.200	19.282	25.712	13.662	11.529	8.564
Lasten	22.248	18.948	22.917	12.863	11.792	8.821
Totaal saldo van baten en lasten programma 10	**-1.047**	**333**	**2.795**	**798**	**-263**	**-257**
Onttrekkingen aan reserves	3.119	465	-	-	-	-
Stortingen in reserves	779	1.649	3.162	1.105	-	-
Resultaat programma 10	**1.293**	**-851**	**-367**	**-306**	**-263**	**-257**

Beginstand Programma 10	2027	2028	2029	2030
Baten	12.717	9.747	8.087	8.087
Lasten	-13.787	-10.561	8.833	8.833
Saldo	**-1.070**	**-814**	**-746**	**-746**
Indexeren van uitgaven en inkomsten	105	105	105	105
Kapitaallasten	-22	-11	-11	-4
Personeelskosten	114	106	106	106
Extra parkeeropbrengsten	250	250	250	250
Oekraïne en GALA	24	24	-	-
Realisatiestimulans	200	-	-	-
Omgevingsvergunningen	29	29	29	29
Overig	5	5	5	5
Eindtotaal	**-€ 367**	**-€ 306**	**-€ 263**	**-€ 257**

Begrotingsmutaties

Indexeren van uitgaven en inkomsten	**€ 105.000 voordeel (structureel)**

Het prijspeil bruto binnenlands product, dat in de meicirculaire 2026 is opgenomen, bedraagt 2,5%. De inkomsten en uitgaven zijn hiermee verhoogd. Per saldo bedraagt dit een voordeel van € 105.000.

Kapitaallasten	**€ 22.000 nadeel (structureel)**

De kapitaallasten zijn gebaseerd op de geactiveerde investeringen, inclusief de kapitaallasten van recent afgesloten kredieten, waarvan de investeringen in 2027 worden geactiveerd.

Personeelskosten	**€ 114.000 voordeel (structureel)**

De personeelslasten zijn ten opzichte van het Beleidskader 2027 geactualiseerd op basis van de herijkte formatie en de actuele personeelsbegroting. De mutatie hangt samen met loonontwikkeling, wijzigingen in de formatie, inhuur, overige personeelscomponenten en de bijbehorende dekking. Voor een nadere toelichting op de totale ontwikkeling van de personeelslasten en de gehanteerde uitgangspunten wordt verwezen naar de paragraaf Bedrijfsvoering.

Binnen dit programma hangt de mutatie, naast loonontwikkeling, onder andere samen met uitbreiding van de formatie waarvoor dekking beschikbaar is projecten en grondexploitaties en met de verschuiving van externe inhuur naar vast personeel.

Extra parkeeropbrengsten	**€ 250.000 voordeel (structureel)**

Aan parkeeropbrengsten voor 2027 zien we een totale stijging van € 400.000 ten opzichte van de begroting 2026. Deze stijging kunnen we als volgt verklaren:
- Jaarlijks voeren we de indexatie op de parkeertarieven, niet zijnde de straatparkeertarieven, door. Voor 2027 betekent dit een meeropbrengst van € 150.000. (Deze is verwerkt in de regel indexeren van uitgaven en inkomsten)
- Bij start van een nieuwe raadsperiode worden de tarieven voor straatparkeren eenmalig geïndexeerd voor de periode 2027-2030. De voorgestelde indexatie van deze tarieven geeft een geschatte meeropbrengst straat- en garageparkeren van € 250.000.

Realisatiestimulans	**€ 200.000 voordeel (incidenteel)**

Voor 2027 wordt op basis van de huidige inzichten een bijdrage uit de Realisatiestimulans van circa € 2.900.000 begroot. De uiteindelijke hoogte van de bijdrage is afhankelijk van de daadwerkelijke realisatie van betaalbare woningen en bijbehorende verantwoording. De middelen zijn bedoeld om gemeenten te ondersteunen bij de realisatie van betaalbare woningbouw. Tegenover de geraamde bijdrage wordt voor € 2.700.000 rekening gehouden met nog nader uit te werken inzet voor de woningbouwopgave. € 200.000 is ingezet voor reeds in de begroting opgenomen lasten die samenhangen met deze opgave.

Overige mutaties ≤ € 150.000	
Oekraïne en GALA	€ 24.000 voordeel (structureel)
Omgevingsvergunningen	€ 29.000 voordeel (structureel)
Overig	€ 5.000 voordeel (structureel)

Reserves

De stortingen in de algemene reserve vanuit het grondbedrijf betreffen de (tussentijdse) winstnemingen vanuit de lopende grondexploitaties. In totaal bedraagt de winstneming uit grondexploitaties € 3,162 miljoen in 2027 en € 1,105 miljoen in 2028.

2. De financiële begroting 2027–2030

2.1 Overzicht van baten en lasten

Bedragen * €1.000	Realisatie 2025			Begroting 2026			Begroting 2027		
	Lasten	Baten	Saldo	Lasten	Baten	Saldo	Lasten	Baten	Saldo
Programma's									
Programma 1 Bestuur, Ondersteuning en Dienstverlening	15.731	24.667	8.936	19.306	31.694	12.388	11.564	24.241	12.677
Programma 2 Veiligheid en Weerbaarheid	9.427	442	-8.985	10.486	679	-9.806	11.018	557	-10.461
Programma 3 Buitenruimte en Mobiliteit	22.224	1.281	-20.943	24.012	1.250	-22.761	25.480	1.194	-24.286
Programma 4 Economie en Recreatie	9.976	5.170	-4.806	14.610	10.621	-3.989	10.427	5.990	-4.436
Programma 5 Onderwijs	13.630	4.540	-9.090	17.399	7.161	-10.239	15.682	4.307	-11.375
Programma 6 Sport, cultuur en Erfgoed	22.521	6.515	-16.006	26.078	8.849	-17.229	22.310	6.057	-16.253
Programma 7 Gezondheid en Meedoen	103.225	9.410	-93.815	118.021	13.643	-104.378	117.000	9.646	-107.353
Programma 8 Sociale Zekerheid	66.843	37.848	-28.995	72.603	40.001	-32.602	71.253	39.722	-31.532
Programma 9 Milieu, Klimaat, Energie en Klimaatadaptie	25.975	29.749	3.774	30.148	34.517	4.370	29.322	31.392	2.070
Programma 10 Wonen en Ruimtelijke Ontwikkeling	22.248	21.200	-1.048	21.062	21.395	333	22.917	25.712	2.795
Subtotaal programma's	**311.801**	**140.820**	**-170.978**	**353.724**	**169.811**	**-183.913**	**336.973**	**148.818**	**-188.155**
Taakveld 0109 Uitkeringen gemeentefonds *	-	204.133	204.133	-	211.261	211.261	-	217.952	217.952
Taakveld 0104 Overhead *	26.758	2.831	-23.927	29.154	2.694	-26.460	29.058	2.925	-26.133
Vennoot-schapsbelasting *	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Onvoorzien *	-	-	-	200		-200	175	-	-175
Totaal saldo van baten en lasten	**338.559**	**347.784**	**9.228**	**383.078**	**383.767**	**688**	**366.206**	**369.695**	**3.489**
Onttrekkingen aan reserves	-	6.965	6.965	-	10.406	10.406	-	9.059	9.059
Toevoegingen aan reserve	9.630	-	-9.630	11.701	-	-11.701	12.522	-	-12.522
Begrotingssaldo	**348.189**	**354.749**	**6.561**	**394.780**	**394.173**	**-607**	**378.729**	**378.754**	**25**

** Deze onderdelen zijn onderdeel van programma 1, maar worden in dit overzicht apart weergegeven.*

	Meerjarenraming 2028–2030								
	Begroting 2028			Begroting 2029			Begroting 2030		
	Lasten	Baten	Saldo	Lasten	Baten	Saldo	Lasten	Baten	Saldo
	12.188	24.068	11.880	13.196	23.554	10.357	14.553	23.578	9.025
	10.776	307	-10.470	10.789	307	-10.483	10.948	307	-10.641
	25.787	1.194	-24.593	26.028	1.194	-24.834	25.982	1.194	-24.787
	8.093	2.894	-5.199	7.989	2.858	-5.131	7.893	2.825	-5.068
	15.636	4.307	-11.329	15.621	4.307	-11.315	15.608	4.307	-11.301
	22.269	6.091	-16.178	21.974	6.071	-15.903	21.849	6.058	-15.790
	113.232	10.946	-102.286	104.476	6.096	-98.379	104.705	6.096	-98.608
	70.621	39.722	-30.900	70.484	39.722	-30.762	70.253	39.722	-30.531
	29.624	31.809	2.185	29.323	31.726	2.403	27.400	30.186	2.786
	12.863	13.662	798	11.792	11.529	-263	8.821	8.564	-257
	321.091	**134.999**	**-186.092**	**311.673**	**127.363**	**-184.310**	**308.010**	**122.837**	**-185.174**
	-	212.889	212.889	-	210.495	210.495	-	214.556	214.556
	27.106	2.925	-24.181	26.967	2.925	-24.042	26.476	2.925	-23.551
	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	175	-	-175	175	-	-175	175	-	-175
	348.372	**350.813**	**2.441**	**338.815**	**340.784**	**1.968**	**334.662**	**340.317**	**5.656**
	0	706	706	0	669	669	-	444	444
	4.105	-	-4.105	3.000	-	-3.000	3.000	-	-3.000
	352.477	**351.519**	**-958**	**341.815**	**341.452**	**-363**	**337.662**	**340.761**	**3.099**

2.2 Incidentele Baten en Lasten

Een belangrijk uitgangspunt is dat de begroting structureel en reëel in evenwicht is: structurele lasten betalen we met structurele baten. Het BBV gaat ervan uit dat baten en lasten in beginsel structureel zijn. Incidentele baten en lasten zijn de uitzondering. Bij de beoordeling is vooral de aard van de baten en lasten bepalend.

Incidentele baten en lasten tellen mee in het begrotingssaldo. Door het begrotingssaldo hiervoor te corrigeren, ontstaat het structureel begrotingssaldo. Dit geeft inzicht in de mate waarin de structurele lasten worden gedekt door structurele baten.

In de tabel hieronder staan de incidentele baten en lasten uit de begroting en meerjarenraming. Op basis van de financiële verordening worden bedragen vanaf € 150.000 afzonderlijk toegelicht.

(bedragen x € 1.000)		Begroting 2027		Begroting 2028		Begroting 2029		Begroting 2030	
Progr.		**Baten**	**Lasten**	**Baten**	**Lasten**	**Baten**	**Lasten**	**Baten**	**Lasten**
1 en 8	Overgehevelde budgetten 2026	-	660	-	-	-	-	-	-
	Overgevelde budgetten 2026: onttrekking aan algemene reserve	660	-	-	-	-	-	-	-
1	Frictiekosten	-	480	-	165	-	145	-	50
	Frictiekosten: onttrekking aan algemene reserve	480	-	165	-	145	-	50	
1	Leidend principe begrotingsoverschot toevoeging aan algemene reserve	-	3.000	-	3.000	-	3.000	-	3.000
1	Virtueel werkplek concept	72	-	72	-	72	-	72	-
1 en 6	Vorming dekkings-reserve kapitaallasten bouwkoten: onttrekking aan algemene reserve	4.430	-	-	-	-	-	-	-
	Vorming dekking-reserve kapitaallasten bouwkoten	-	4.430	-	-	-	-	-	-
4	Grondexploitaties bedrijfsinfrastructuur saldo baten en lasten	1.474	-	-	-	-	-	-	-
	Grondexploitaties bedrijfsinfrastructuur: toevoeging reserves	-	1.474	-	-	-	-	-	-
4	Impulsgelden Binnenstad	-	204	-	-	-	-	-	-
	Impulsgelden Binnenstad: onttrekking reserve	204	-	-	-	-	-	-	-
1 en 6	Vorming bestemmingsreserve RCM Cultuur: onttrekking aan algemene reserve	456	-	-	-	-	-	-	-
	Vorming bestemmingsreserve RCM Cultuur	-	456	-	-	-	-	-	-

(bedragen x € 1.000)		Begroting 2027		Begroting 2028		Begroting 2029		Begroting 2030	
Progr.		**Baten**	**Lasten**	**Baten**	**Lasten**	**Baten**	**Lasten**	**Baten**	**Lasten**
6	Besteding bestemmingreserve RCM cultuur	-	90	-	168	-	151	-	48
	Besteding bestemmingreserve RCM cultuur: onttrekking aan reserve	90	-	168	-	151	-	48	-
7	Transformatie sociaal domein	-	1.985	-	-	-	-	-	-
	Transformatie sociaal domein: onttrekking aan bestemmingsreserve	1.985	-	-	-	-	-	-	-
9	Project Grote oogst	-	205	-	-	-	-	-	-
	Project Grote oogst: onttrekking aan algemene reserve	205	-	-	-	-	-	-	-
9	Warmtetransitie	-	27	-	27	-	27	-	-
	Warmtetransitie: onttrekking aan algemene reserve	27	-	27	-	27	-	-	-
9	Onttrekking Reserve CDOKE	300	-	-	-	-	-	-	-
10	Uitvoerings-programma Volkshuisvestings-programma	-	225	-	-	-	-	-	-
10	Realisatiestimulans betaalbare woningbouw	2.919	2.719	-	-	-	-	-	-
10	Grondexploitaties saldo baten en lasten	3.162	-	1.105	-	-	-	-	-
	Grondexploitaties: toevoeging reserves	-	3.134	-	1.105	-	-	-	-
		16.464	**19.089**	**1.537**	**4.465**	**395**	**3.323**	**170**	**3.098**
	Saldo incidentele baten en lasten		**-2.625**		**-2.928**		**-2.928**		**-2.928**

Programma 1 en 8
Overgehevelde budgetten 2026
Zie toelichting bij onderdeel 2.3 Mutaties in de reserves:
- Overheveling uit 2026 Onderhoud stadskantoor € 535.000
- Overheveling uit 2026 Armoedeverzachting € 125.000

Programma 1
Frictiekosten
Voor de frictiekosten die voortkomen uit de taakstellingen van het Focusakkoord is € 3,5 miljoen gereserveerd (zonder de WW-verplichtingen). De frictiekosten worden gedekt door een onttrekking aan de algemene reserve.

Programma 1
Leidend principe begrotingsoverschot
In het Bestuursakkoord staat dat we elk jaar een begrotingsoverschot van € 3 miljoen willen hebben, zodat de financiën gezond blijven. Dit bedrag voegen we elk jaar toe aan de algemene reserve.

Programma 1
Virtueel werkplek concept
Elk jaar halen we € 72.000 uit de algemene reserve om de afschrijvingen van de investering in de virtuele werkplek te betalen.

Programma 1 en 6
Vorming dekkingsreserve kapitaallasten bouwkoten
In 2027 wordt de dekkingsreserve kapitaallasten bouwkoten gevormd vanuit de algemene reserve voor een bedrag van € 4.430.000.

Programma 4
Grondexploitaties bedrijfsinfrastructuur
Het resultaat binnen de grondexploitaties bedrijfsinfrastructuur verrekenen we met de algemene reserve. In de begroting en jaarrekening verwerken we het resultaat van het Grondbedrijf budgetneutraal.

Programma 4
Impulsgelden Binnenstad
Voor de uitvoering van de visie binnenstad en Impulsaanpak hebben we een bestemmingsreserve gevormd voor de dekking van de kapitaallasten van de uitvoering van de Groene Gids en de aanpak van parkeergarage de Parade.

Programma 1 en 6
Vorming RCM cultuur
In 2027 wordt de bestemmingsreserve Rijkscompensatiemiddelen Cultuur 2027-2030 gevormd vanuit de algemene reserve voor een bedrag van € 456.000.

Programma 6
Besteding reserve RCM cultuur
De kosten voor het impulsbudget voor makersklimaat, buurtcultuur en jongerencultuur worden gedekt vanuit de bestemmingsreserve Rijkscompensatiemiddelen Cultuur 2027-2030.

Programma 7
Transformatie sociaal domein
Voor de uitvoering van de transformatie van het sociaal domein zijn ook in 2027 extra investeringen nodig. De benodigde middelen voor de investeringen worden gedekt uit de bestemmingsreserve Transformatie Sociaal en Veilig.

Programma 9
Project Grote Oogst
De kosten voor het project Grote Oogst worden betaald uit de reserve Duurzaamheid. Dit project richt zich op de verduurzaming van bedrijventerreinen.

Programma 9
Warmtetransitie
In 2021 hebben we € 218.000 ontvangen voor de warmtetransitie. De kosten van € 27.000 worden tot en met 2028 aan de algemene reserve onttrokken.

Programma 9
Onttrekking reserve CDOKE
In 2026 ontvangen we CDOKE-gelden via de Algemene Uitkering. Deze middelen verwachten we in 2027 en verder uit te gaan geven en in te zetten in lijn met de gelijknamige regeling en achterliggende Klimaatwet, artikel 2. Deze middelen zijn in 2026 gestort in een bestemmingsreserve CDOKE-gelden. Ter dekking van kosten in 2027 wordt € 300.000 onttrokken aan de reserve.

Programma 10
Uitvoeringsprogramma volkshuisvesting
Vanuit de nieuwe wet Versterking regie volkshuisvesting moet de gemeente een meerjarig volkshuisvestingsprogramma opstellen. Om te komen tot realisatie van de doelen uit het volkshuisvestings-programma moet een uitvoeringsprogramma opgesteld worden. Hierin staan acties, maatregelen en instrumenten, waarvoor extra onderzoek en uitwerking noodzakelijk is (€ 225.000 in 2027).

Programma 10
Realisatiestimulans betaalbare woningbouw
Voor 2027 wordt op basis van de huidige inzichten een bijdrage uit de Realisatiestimulans van circa € 2,9 miljoen begroot. De uiteindelijke hoogte van de bijdrage is afhankelijk van de daadwerkelijke realisatie van betaalbare woningen en bijbehorende verantwoording. De middelen zijn bedoeld om gemeenten te ondersteunen bij de realisatie van betaalbare woningbouw. Tegenover de geraamde bijdrage wordt voor € 2,7 miljoen rekening gehouden met nog nader uit te werken inzet voor de woningbouwopgave. € 0,2 miljoen is ingezet voor reeds in de begroting opgenomen lasten die samenhangen met deze opgave.

Programma 10
Grondexploitaties
Het resultaat binnen de grondexploitaties verrekenen we met de algemene reserve. In de begroting en jaarrekening verwerken we het resultaat van het Grondbedrijf budgetneutraal.

2.3 Mutaties in de reserves

Structurele onttrekkingen aan de reserve *(bedragen in € 1.000)*	**Begroting 2027**	**MJB 2028**	**MJB 2029**	**MJB 2030**
Programma 1: Kapitaallasten DAB	20	20	20	20
Programma 6: Kapitaallasten bouwkoten	177	177	177	177
Programma 3: Investeringen openbare ruimte	77	77	77	77
Incidentele stortingen in de reserve				
Programma 1: Leidend principe begrotingsoverschot	3.000	3.000	3.000	3.000
Programma 4: Grondexploitaties bedrijfsinfrastructuur	1.474	-	-	-
Programma 6: Vorming reserve Bouwkoten	4.430	-	-	-
Programma 6: Vorming reserve RCM Cultuur	456	-	-	-
Programma 10: Grondexploitaties	3.162	1.105	-	-
Incidentele onttrekkingen aan de reserve				
Programma 1: Frictiekosten en WW-verplichtingen	480	165	145	50
Programma 1: Virtueel werkplek concept	72	72	72	72
Programma 1: Overheveling 2026 Onderhoud Stadskantoor	535	-	-	-
Programma 1: Onttrekking AR tbv vorming reserve RCM Cultuur	456	-	-	-
Programma 1: Onttrekking AR tbv vorming reserve Bouwkoten	4.430	-	-	-
Programma 4: Binnenstad	204	-	-	-
Programma 6: Onttrekking RCM Cultuur	90	168	151	48
Programma 7: Transformatie sociaal domein	1.860	-	-	-
Programma 8: Overheveling uit 2026 Armoedeverzachting	125	-	-	-
Programma 9: CDOKE-middelen	300	-	-	-
Programma 9: Uitvoeringsbudget klimaatakkoord Grote oogst	205	-	-	-
Programma 9: Warmtetransitie	27	27	27	-
Totaalsaldo van stortingen in en onttrekking aan reserves	**-3.464**	**-3.399**	**-2.331**	**-2.556**

Kapitaallasten DAB
Elk jaar halen we € 20.000 uit de algemene reserve om de afschrijvingen van de investering in het DAB te betalen.

Kapitaallasten bouwkoten
In 2027 is de reserve gevormd vanuit de algemene reserve voor een bedrag van € 4.430.000.
Vanaf 2027 is een jaarlijkse onttrekking opgenomen uit deze reserve voor de kapitaallasten van de bouwkoten.

Investeringen openbare ruimte
Voor een gedeelte van de IBOR-investeringen uit 2017, 2018 en 2019 is een kapitaallastenreserve gevormd. Hieruit wordt jaarlijks € 77.000 onttrokken ter dekking van de afschrijvingskosten van de investeringen.

Leidend principe begrotingsoverschot
In het Bestuursakkoord staat dat we elk jaar een begrotingsoverschot van € 3 miljoen willen hebben, zodat de financiën gezond blijven. Dit bedrag voegen we elk jaar toe aan de algemene reserve.

Grondexploitaties bedrijfsinfrastructuur
De winstnemingen op bedrijventerrein Oude Molen en Stationsgebied worden in de algemene reserve gestort.

Storting RCM Cultuur
Via raadsvoorstel RVB26-0001 is besloten de resterende Rijkscompensatiemiddelen Cultuur uit de jaren 2024 en 2025 te reserveren via een te vormen bestemmingsreserve RCM Cultuur. Het gaat om een bedrag van € 456.000 te onttrekken uit de algemene reserve.

Grondexploitaties
De winstnemingen uit grondexploitaties van € 3,1 miljoen in 2027 en € 1,1 miljoen in 2028 worden in de algemene reserve gestort.

Frictiekosten en ww-verplichtingen
Voor de frictiekosten die voortkomen uit de taakstellingen van het Focusakkoord is € 3,5 miljoen gereserveerd (zonder de WW-verplichtingen). Op basis van de kosten tot nu toe hebben we ingeschat wat er in 2027 en de jaren daarna nog aan frictiekosten komt.

Virtueel werkplekconcept
Elk jaar halen we € 72.000 uit de algemene reserve om de afschrijvingen van de investering in de virtuele werkplek te betalen.

Overheveling uit 2026 Onderhoud Stadskantoor
Voor het uitvoeren van achterstallig onderhoud aan het stadskantoor wordt vanuit 2026 een bedrag van € 535.000 overgeheveld naar 2027. De werkzaamheden worden vanaf 2027 uitgevoerd.

Onttrekking algemene reserve ten gunste van Binnenstad
Voor de uitvoering van de visie binnenstad en de Impulsaanpak hebben we een bestemmingsreserve gevormd voor de dekking van de kapitaallasten voor de uitvoering van de Groene Gids en de aanpak van parkeergarage de Parade.

Onttrekking RCM Cultuur
Via raadsvoorstel RVB26-0001 is een bestemmingsreserve RCM Cultuur gevormd van € 456.000. Hieraan wordt jaarlijks onttrokken.

Kapitaallasten bouwkoten
Vanaf 2027 is een jaarlijkse onttrekking opgenomen uit de gevormde reserve voor de kapitaallasten van de bouwkoten.

Transformatie sociaal domein
Voor de uitvoering van de transformatie van het sociaal domein zijn in 2027 extra investeringen nodig. De benodigde middelen voor de investeringen worden gedekt uit de bestemmingsreserve Transformatie Sociaal en Veilig.

Overheveling uit 2026 Armoedeverzachting
Er wordt €125.000 onttrokken aan de algemene reserve voor het actieplan armoedeverzachting. Dit betreft een overgeheveld budget van 2026 naar 2027.

Uitvoeringsbudget klimaatakkoord Grote Oogst
De kosten voor het project Grote Oogst worden betaald uit de reserve Duurzaamheid. Dit project richt zich op de verduurzaming van bedrijventerreinen.

Warmtetransitie
In 2021 hebben we € 218.000 ontvangen voor de warmtetransitie. De kosten van € 27.000 worden tot en met 2029 hiervoor aan de algemene reserve onttrokken.

2.4 Stelposten

In de tabel hieronder staan de stelposten uit de begroting en meerjarenraming. Op basis van de financiële verordening worden bedragen vanaf € 150.000 afzonderlijk toegelicht.

	Stelposten Bedragen * € 1.000	2027	2028	2029	2030
P01	BTW compensatiefonds	-880	-880	-880	-880
P01	Inhuur	-400	-400	-400	-400
P01	Taakstelling vastgoed	-61	-61	-61	-61
P01	Onderuitputting kapitaallasten	-	-500	-500	-500
P06	Taakstelling Sport	-214	-214	-214	-214
P07	WMO Huishoudelijke hulp	-	-	-4.309	-4.309
P07	Transformatie Sociaal Domein	-	-250	-250	-250
P07	Jeugdzorg	0	-1.300	-1.300	-1.300
	Totaalsaldo Taakstellingen	**-1.555**	**-3.605**	**-7.914**	**-7.914**

BTW-compensatiefonds

Gemeenten kunnen in de ramingen in hun begroting en meerjarenraming rekening houden met de ruimte onder het plafond van het BTW-compensatiefonds (BCF). De richtlijn van de Provincie is dat deze maximaal gelijk mag zijn aan de laatst gerealiseerde ruimte die bekend is gemaakt in de meicirculaire 2026. Voor Bergen op Zoom komt dit uit op een bedrag van € 880.000.

Inhuur

Er is een stelpost opgenomen van € 400.000 voor de afname van de geraamde inhuur. Deze stelpost wordt gerealiseerd door een verschuiving van externe inhuur naar vast personeel.

Taakstelling vastgoed

De resterende taakstelling van € 212.000 op vastgoed uit de Begroting 2026 is gedeeltelijk ingevuld door een aanbestedingsvoordeel op de brandverzekering. De verdere realisatie zal plaatsvinden door mogelijke verkopen van vastgoed, het verduurzamen van gebouwen en het beter benutten van beschikbare ruimten in verschillende gebouwen.

Onderuitputting kapitaallasten

In het Beleidskader 2026-2029 hebben we een stelpost onderuitputting kapitaallasten opgenomen. De werkelijke kapitaallasten bleken namelijk reeds verschillende jaren lager uit te komen dan begroot. Dit wordt met name veroorzaakt door onderuitputting in de uitvoering van de investeringen en langere doorlooptijden van projecten.

Ook bij deze begroting bleken de kapitaallasten voor 2027 lager dan opgenomen in de jaarschijf 2027 in de Begroting 2026-2029. Hiermee kon de stelpost voor 2027 wederom ingevuld worden. Voor de komende jaren wordt bij het opstellen van de begroting bekeken of deze stelpost in de eerste jaarschijf van de begroting wordt gerealiseerd.

Taakstelling Sport

Het laatste gedeelte van de taakstelling sport wordt met name ingevuld door de betaling van de energielasten voor veldverlichting gefaseerd over te dragen aan de verenigingen. Dit start vanaf het seizoen 2027/2028.

WMO huishoudelijke zorg

In het coalitieakkoord van kabinet Jetten is een maatregel opgenomen waarbij de huishoudelijke hulp als maatwerkvoorziening met ingang van 1 januari 2029 wordt geschrapt. In de meicirculaire is daarom een uitname van € 1,4 miljard uit het gemeentefonds gedaan. Voor de inwoners die niet in staat zijn de huishoudelijke hulp zelf te regelen blijft deze taak bij de gemeente. Voor dit vangnet wordt jaarlijks € 430 miljoen aan het gemeentefonds toegevoegd.

Conform de richtlijn van de Provincie hebben we vanaf 2029 een stelpost opgenomen van de netto uitname uit het gemeentefonds (€ 4,3 miljoen). Hierdoor heeft deze maatregel een budgettair neutraal effect op de begroting.

Transformatie Sociaal Domein

Het transformatieplan Sociaal Domein is erop gericht (vanaf 2028) een besparing op te leveren van minimaal € 250.000 per jaar. Dit doen we door het uitvoeren van het transformatieplan Sociaal Domein. Deze is inmiddels gestart waarvan de eerste resultaten daadwerkelijk zichtbaar worden. Op basis van de eerste resultaten is de eerste structurele demping van kosten gerealiseerd.

Jeugdzorg

Vanaf 2028 neemt het Rijk een financieel voorschot op de nog te nemen maatregelen om het jeugd-zorgstelsel te beheersen. Deze kortingen zijn gebaseerd op:

- Het sturen op de trajectduur van jeugdhulptrajecten (€ 68 miljoen);
- De invoering van een eigen bijdrage in de jeugdzorg (€ 260 miljoen).

De Provincie heeft aangegeven dat gemeenten beide posten budgettair neutraal in hun begroting mogen verwerken. Omdat deze posten nog onvoldoende door het Rijk zijn uitgewerkt hebben we hiervoor een stelpost van € 1,3 miljoen opgenomen.

2.5 Taakvelden

De begroting is ingedeeld in programma's, waarin de beleidsdoelstellingen en de daarvoor beschikbare middelen zijn opgenomen. Naast deze programma-indeling schrijft het BBV een indeling naar landelijk vastgestelde taakvelden voor. Deze taakvelden zorgen voor een uniforme indeling van de baten en lasten van gemeenten en maken onderlinge vergelijking mogelijk.

Onderstaand overzicht geeft de geraamde baten en lasten voor 2027 per taakveld weer.

	Taakveld Bestuur en ondersteuning (x € 1.000)	Lasten	Baten	Saldo
0.1	Bestuur	3.894	-	-3.894
0.2	Burgerzaken	4.750	2.279	-2.471
0.3	Beheer overige gebouwen en gronden	1.856	414	-1.442
0.4	Overhead	29.058	2.925	-26.133
0.5	Treasury	-450	1.149	1.599
0.61	OZB woningen	1.056	9.555	8.498
0.62	OZB niet-woningen	175	10.524	10.349
0.63	Parkeerbelasting	-	6.434	6.434
0.64	Belastingen overig	-	321	321
0.7	Algemene uitkering en overige uitkeringen gemeentefonds	-	217.952	217.952
0.8	Overige baten en lasten	458	-	-458
0.10	Mutaties reserves	12.522	9.059	-3.464
	Totaal	**53.319**	**260.611**	**207.292**

	Taakveld Veiligheid (x € 1.000)	Lasten	Baten	Saldo
1.1	Crisisbeheersing en brandweer	6.177	1	-6.177
1.2	Openbare orde en veiligheid	4.841	556	-4.285
	Totaal	**11.018**	**557**	**-10.461**

	Taakveld Verkeer, vervoer en waterstaat (x € 1.000)	Lasten	Baten	Saldo
2.1	Verkeer en vervoer	16.011	1.015	-14.996
2.2	Parkeren	3.634	41	-3.593
2.4	Economische havens en waterwegen	1.932	776	-1.156
2.5	Openbaar vervoer	229	-	-229
	Totaal	**21.805**	**1.832**	**-19.973**

	Taakveld Economie (x € 1.000)	Lasten	Baten	Saldo
3.1	Economische ontwikkeling	4.130	975	-3.155
3.2	Fysieke bedrijfsinfrastructuur	2.619	3.202	583
3.3	Bedrijvenloket en bedrijfsregelingen	329	124	-205
3.4	Economische promotie	1.417	913	-504
	Totaal	**8.495**	**5.214**	**-3.281**

	Taakveld Onderwijs (x € 1.000)	Lasten	Baten	Saldo
4.1	Openbaar basisonderwijs	554	0	-554
4.2	Onderwijshuisvesting	9.339	254	-9.085
4.3	Onderwijsbeleid en leerlingzaken	5.790	4.053	-1.737
	Totaal	**15.682**	**4.307**	**-11.375**

	Taakveld Sport, cultuur en recreatie (x € 1.000)	Lasten	Baten	Saldo
5.1	Sportbeleid en activering	987	408	-580
5.2	Sportaccommodaties	7.653	2.531	-5.122
5.3	Cultuurpresentatie, cultuurproductie en cultuurparticipatie	6.722	1.759	-4.963
5.4	Musea	4.144	1.030	-3.114
5.5	Cultureel erfgoed	1.228	167	-1.060
5.6	Media	1.576	162	-1.414
5.7	Openbaar groen en (openlucht) recreatie	9.241	179	-9.062
	Totaal	**31.551**	**6.237**	**-25.315**

	Taakveld Sociaal domein (x € 1.000)	Lasten	Baten	Saldo
6.1	Samenkracht en burgerparticipatie	15.495	7.447	-8.048
6.21	Toegang en eerstelijnsvoorzieningen Wmo	1.487	250	-1.237
6.22	Toegang en eerstelijnsvoorzieningen Jeugd	3.271	-	-3.271
6.23	Toegang en eerstelijnsvoorzieningen Integraal	1.080	-	-1.080
6.3	Inkomensregelingen	52.329	39.722	-12.607
6.4	WSW en beschut werk	13.989	-	-13.989
6.5	Arbeidsparticipatie	4.936	-	-4.936
6.60	Hulpmiddelen en diensten (Wmo)	5.282	192	-5.090
6.711	Huishoudelijke hulp (Wmo)	14.841	758	-14.083
6.712	Begeleiding (Wmo)	8.001	-	-8.001
6.713	Dagbesteding (Wmo)	3.991	-	-3.991
6.752	Jeugdhulp ambulant regionaal	19.358	-	-19.358
6.762	Jeugdhulp met verblijf regionaal	6.702	-	-6.702
6.763	Jeugdhulp met verblijf landelijk	4.332	-	-4.332
6.791	PGB Wmo	795	-	-795
6.811	Beschermd wonen (Wmo)	16.745	291	-16.455
6.812	Maatschappelijke- en vrouwenopvang (Wmo)	3.621	-	-3.621
6.821	Jeugdbescherming	1.892	-	-1.892
6.822	Jeugdreclassering	229	-	-229
6.91	Coördinatie en beleid Wmo	3.357	-	-3.357
6.92	Coördinatie en beleid Jeugd	1.883	-	-1.883
	Totaal	**183.618**	**48.660**	**-134.958**

	Taakveld Volksgezondheid en milieu (x € 1.000)	Lasten	Baten	Saldo
7.1	Volksgezondheid	4.635	708	-3.927
7.2	Riolering	12.496	16.921	4.424
7.3	Afval	9.824	12.658	2.834
7.4	Milieubeheer	6.915	1.777	-5.138
7.5	Begraafplaatsen en crematoria	87	37	-50
	Totaal	**33.957**	**32.100**	**-1.857**

	Taakveld Volkshuisvesting, leefomgeving en stedelijke vernieuwing (x € 1.000)	Lasten	Baten	Saldo
8.1	Ruimte en leefomgeving	1.965	270	-1.694
8.2	Grondexploitatie (niet-bedrijventerreinen)	11.060	14.222	3.162
8.3	Wonen en bouwen	6.259	4.745	-1.514
	Totaal	**19.283**	**19.237**	**-46**

	Totaal taakvelden (x € 1.000)	Lasten	Baten	Saldo
0	Bestuur en ondersteuning	53.319	260.611	207.292
1	Veiligheid	11.018	557	-10.461
2	Verkeer, vervoer en waterstaat	21.805	1.832	-19.973
3	Economie	8.495	5.214	-3.281
4	Onderwijs	15.682	4.307	-11.375
5	Sport, cultuur en recreatie	31.551	6.237	-25.315
6	Sociaal domein	183.618	48.660	-134.958
7	Volksgezondheid en milieu	33.957	32.100	-1.857
8	Volkshuisvesting, leefomgeving en stedelijke vernieuwing	19.283	19.237	-46
	Totaal	**378.729**	**378.754**	**25**

3. Paragrafen

3.1 Paragraaf Lokale heffingen

In deze paragraaf lichten we de heffingen en tarieven voor 2027 toe. Daarbij gaan we in op:
– Ons beleid ten aanzien van de lokale heffingen;
– De begrote en gerealiseerde inkomsten per heffing;
– De ontwikkeling van de gemeentelijke woonlasten;
– De mate waarin de tarieven kostendekkend zijn;
– De mogelijkheden voor kwijtschelding.

Beleid lokale heffingen

1. De lastendruk voor lokale belastingen en heffingen mag jaarlijks stijgen met maximaal de inflatie, tenzij een verhoging noodzakelijk is vanwege de kostendekkendheid. Voor de bepaling van de inflatie wordt het prijspeil van het bruto binnenlands product (bbp) gehanteerd. De prijsontwikkeling van het bbp voor 2027 bedraagt 2,5%.
2. Voor de leges en overige gemeentelijke heffingen wordt uitgegaan van een indexatie van 2,5%, voor zover de kostenontwikkeling daartoe aanleiding geeft. Bij kostendekkende tarieven wordt kritisch gekeken naar het verloop van de kosten. In het bestuursakkoord is vastgelegd dat de leges, rioolheffing en afvalstoffenheffing op kostendekkende basis worden geheven. Hetzelfde uitgangspunt geldt voor de overige retributies.

De geraamde opbrengsten per heffing zijn opgenomen in onderstaande tabel.

Inkomsten per heffing (Bedragen * €1.000)	Jaarrekening 2025	Begroting 2026	Begroting 2027
Algemene belastingen			
• OZB	18.516	19.476	19.966
• Parkeerbelasting	5.730	6.033	6.434
• Precariobelasting	293	245	320
• Toeristen- en watertoeristenbelasting	623	658	674
Bestemmingsbelastingen			
• Afvalstoffenheffing	11.171	11.303	11.834
• Rioolheffing	15.447	16.067	16.881
Retributies			
• Leges	3.517	3.752	4.041
• Haven- en kadegelden	514	612	800
• Marktgelden	25	31	32
• Lijkbezorgingsrechten	38	36	37

Ontwikkeling gemeentelijke woonlasten

Gemeente	Gemiddelde woonlasten 2025 (Rang)	Gemiddelde woonlasten 2026 (Rang)
Etten-Leur	804 (7)	820 (5)
Breda	891 (35)	899 (22)
Tholen	848 (17)	900 (23)
Rucphen	918 (53)	938 (40)
Oosterhout	1.014 (155)	974 (69)
Woensdrecht	960 (85)	1.002 (89)
Halderberge	997 (129)	1.022 (106)
Roosendaal	1.014 (156)	1.038 (123)
Moerdijk	1.016 (157)	1.045 (134)
Steenbergen	999 (131)	1.051 (145)
Bergen op Zoom	**1.057 (197)**	**1.095 (190)**
Zundert	1.246 (312)	1.262 (291)
Loon op Zand	1.233 (309)	1.330 (310)
Gemiddeld landelijk	1.053	1.095

Bron: COELO Atlas 2026

De Atlas van de lokale lasten van het Centrum voor Onderzoek van de Economie van de Lagere Overheden (COELO) laat zien hoe gemeenten zich tot elkaar verhouden op het gebied van woonlasten. In 2026 staat Bergen op Zoom op plaats 190 met een gemiddelde woonlast van € 1.095. Ten opzichte van 2025 is dit een stijging van € 38. Ondanks deze stijging verbetert de positie van Bergen op Zoom ten opzichte van andere gemeenten, aangezien de gemeente in 2025 nog op plaats 197 stond.

De gemiddelde woonlasten in Bergen op Zoom blijven vergelijkbaar met die van omliggende gemeenten. Binnen de regio liggen de woonlasten lager dan in Zundert (€ 1.262) en Loon op Zand (€ 1.330), maar hoger dan in onder meer Etten-Leur (€ 820), Tholen (€ 900) en Breda (€ 899).

De ontwikkeling van de woonlasten sluit aan bij het uitgangspunt uit het Bestuursakkoord dat de lokale lasten jaarlijks worden aangepast met maximaal de inflatie, tenzij kostendekkendheid aanleiding geeft tot een afwijking.

Omschrijving indicator	Bergen op Zoom 2026	Bergen op Zoom 2027
OZB-tarief woningen	0,0791%	0,0734%
Afvalstoffenheffing meerpersoonshuishouden	378	398
Rioolheffing meerpersoonshuishouden	369	382
Woonlasten meerpersoonshuishouden	1.095	1.123

Kosten overhead

De kosten voor overhead zijn kosten die samenhangen met de sturing en ondersteuning van de medewerkers in het primaire proces. Deze kosten zijn verantwoord op taakveld 104 Overhead (onderdeel van programma 1). Bij de berekening van de tarieven mogen de kosten van overhead worden meegenomen. Het bedrag voor overhead is een uniforme opslag per fulltime equivalent (fte) en bedraagt voor 2027 € 64.000 per fte.

Kostendekkendheid

Afvalstoffenheffing	Jaarrekening 2025	Begroting 2026	Begroting 2027
Kosten taakveld(en)	€ 9.908.000	€ 9.528.000	€ 9.879.000
Baten taakveld(en)	€ 1.285.000	€ 800.000	€ 800.000
Netto kosten	€ 8.623.000	€ 8.728.000	€ 9.079.000
Overige toe te rekenen kosten			
· BTW compensatiefonds	€ 1.941.000	€ 1.877.000	€ 1.956.000
· Kwijtschelding	€ 774.000	€ 800.000	€ 750.000
· Overhead (2 fte)	€ 128.000	€ 130.000	€ 128.000
Totale kosten	€ 11.466.000	€ 11.535.000	€ 11.913.000
Opbrengst heffing	€ 11.171.000	€ 11.303.000	€ 11.834.000
Storting/onttrekking in/aan de voorziening	-€ 295.000	-€ 232.000	-€ 79.000

Rioolheffing	Jaarrekening 2025	Begroting 2026	Begroting 2027
Kosten taakveld(en)	€ 9.457.000	€ 10.344.000	€ 10.964.000
Baten taakveld(en)	€ 119.000	-	-
Netto kosten	€ 9.338.000	€ 10.344.000	€ 10.964.000
Overige toe te rekenen kosten			
· Rente	-	€ 553.000	€ 688.000
· Kwijtschelding	€ 834.000	€ 1.000.000	€ 1.000.000
· Overhead (15,07fte voor 25/26 en 16,27fte vanaf 27)	€ 988.000	€ 951.000	€ 1.041.000
BTW compensatiefonds	€ 1.442.000	€ 1.612.000	€ 1.695.000
Totale kosten	€ 12.602.000	€ 14.460.000	€ 15.388.000
Opbrengst heffing	€ 15.447.000	€ 16.067.000	€ 16.881.000
Storting/onttrekking aan/in de voorziening	€ 2.845.000	€ 1.607.000	€ 1.493.000

Leges omgevingsvergunningen	Jaarrekening 2025	Begroting 2026	Begroting 2027
Kosten taakveld(en)	€ 1.295.000	€ 1.372.100	€ 1.015.000
Overhead (9,75fte in 25/26 en 10,22 fte vanaf 27)	€ 442.000*	€ 632.800*	€ 654.080*
Totale kosten	€ 1.737.000	€ 2.004.900	€ 1.669.000
Opbrengst heffing	€ 1.424.000	€ 1.600.000	€ 1.669.000
Dekkingspercentage	82%	80%	100%

Havengeld, kadegeld en liggeld	Jaarrekening 2025	Begroting 2026	Begroting 2027
Kosten taakveld(en)	€ 1.861.000	€ 1.849.000	€ 1.931.000
Overhead (3,55 fte)	€ 227.000	€ 227.000	€ 227.000
Totale kosten	€ 2.088.000	€ 2.075.000	€ 2.158.000
Opbrengst heffing	€ 514.000	€ 612.000	€ 800.000
Dekkingspercentage	25%	29%	37%

Marktgeld	Jaarrekening 2025	Begroting 2026	Begroting 2027
Kosten taakveld(en)	€ 34.000	€ 36.000	€ 37.000
Overhead (0 fte)	-	-	
Totale kosten	€ 34.000	€ 36.000	€ 37.000
Opbrengst heffing	€ 25.000	€ 31.000	€ 32.000
Dekkingspercentage	74%	86%	87%

Lijkbezorgingsrechten	Jaarrekening 2025	Begroting 2026	Begroting 2027
Kosten taakveld(en)	€ 59.000	€ 75.000	€ 87.000
Overhead (0 fte)	-	-	
Totale kosten	€ 59.000	€ 75.000	€ 87.000
Opbrengst heffing	€ 38.000	€ 36.000	€ 37.000
Dekkingspercentage	64%	48%	43%

Kwijtscheldingsbeleid

Het kwijtscheldingsbeleid is een instrument om inwoners met een laag inkomen te ondersteunen. Inwoners kunnen kwijtschelding aanvragen voor de onroerendezaakbelasting, rioolheffing en een deel van de afvalstoffenheffing. We hanteren de 100%- norm: huishoudens met een inkomen tot aan de bijstandsnorm en zonder of met weinig eigen vermogen komen in aanmerking voor volledige kwijtschelding.

Kaderstellende documenten voor deze paragraaf

Beleidsnota	Vastgesteld
Belastingmaatregelen 2027	2026

3.2 Paragraaf Weerstandsvermogen en risicobeheersing

Deze paragraaf geeft een actueel overzicht van de risico's voor de gemeente Bergen op Zoom en de maatregelen om die risico's te beheersen. Na de toelichting op de risico's beschrijven we hoe onze weerstandscapaciteit is bepaald en wat ons weerstandsvermogen is. Ook berekenen we de financiële kengetallen. Dat zijn de netto schuldquote, solvabiliteit, grondexploitatie, structurele exploitatieruimte, belastingcapaciteit en investeringsquote.

Risico's
Van de in totaal 106 risico's richten we ons op de 10 grootste risico's om meer focus en scherpte in de risicobeheersing te brengen. Dit zijn de meest urgente risico's. Door te focussen op de top 10 kan het bestuur gerichter en effectiever besluiten nemen om deze risico's te beperken.

Voor het grondbedrijf gebruiken we een andere werkwijze. Hiervoor is een langetermijnvisie Grondbedrijf vastgesteld. In die visie staan verschillende scenario's en de daarbij behorende risico's. Daarom lichten we die risico's van het grondbedrijf apart toe in paragraaf Grondbeleid.

Risicomatrix

De risicomatrix hieronder laat de 10 grootste risico's zien en hoe deze verdeeld zijn. Elk getal in de matrix staat voor één risico uit de top 10. Het belang van het risico blijkt uit de kleurindeling:

- Groen: geen direct gevaar voor de continuïteit van de bedrijfsvoering;
- Oranje: vraagt om aandacht. Nog geen direct gevaar, maar kan op termijn wel een bedreiging vormen;
- Rood: vereist directe actie om de continuïteit van de bedrijfsvoering te beschermen.

De omvang van het risico bepalen we door de netto kans te vermenigvuldigen met de gevolgen (=impact). De *netto kans* is de kans dat het risico zich voordoet inclusief de genomen beheersmaatregelen. De *impact* is het gevolg of de schade die ontstaat als een risico zich daadwerkelijk voordoet. Dit gaat verder dan alleen het financiële risico: we kijken naar vijf impactcategorieën[1]. Beide worden ingeschat op een schaal van één tot vijf: van zeer laag tot zeer hoog.

[1] 5 impactcategorieën: netto financiële gevolgen, maatschappelijke gevolgen, bestuurlijke en juridische gevolgen, gevolgen voor de dienstverlening, gevolgen voor de organisatie.

De risico top 10

Impact	Verdeling van de top 10 risico's naar risico-omvang				
5. Zeer hoog			**2, 3**		
4. Hoog			**5, 6, 7, 8, 9, 10**		**1**
3. Gemiddeld				**4**	
2. Laag					
1. Zeer laag					
Netto kans	1. Zeer laag	2. Laag	3. Gemiddeld	4. Hoog	5. Zeer hoog

1. **Fluctuaties in de algemene uitkering**
   Het risico dat de gemeentelijke begroting onder druk komt te staan, omdat de hoogte van de algemene uitkering vanuit het gemeentefonds wijzigt. Dit kan het gevolg zijn van landelijke politieke keuzes, aanpassingen in verdeelmaatstaven of wijzigingen in rijksbeleid. Hierdoor ontstaat onzekerheid over de beschikbare financiële middelen.
   - Kans: 5, Impact: 4
   - Onderdeel van de begroting: Programma 1
   - Beheersmaatregelen: Als gemeente is er beperkte invloed op het gemeentefonds. In de begroting is een klein budget voor onvoorziene zaken opgenomen, waaruit kleine schommelingen gedekt kunnen worden. De rest moet binnen de begroting opgelost worden.

2. **Onvoldoende rendement en tijdelijke dubbele kosten bij de transformatie van het sociaal domein**
   Het risico dat de transformatie van het sociaal domein onvoldoende maatschappelijk en financieel rendement oplevert. Investeringen in de sociale basis, preventie en het voorliggend veld kunnen pas op langere termijn effect hebben en leiden mogelijk niet of onvoldoende tot een afname van het gebruik van maatwerkvoorzieningen binnen de Jeugdwet en Wmo. Daarnaast kan tijdens de transformatie tijdelijk sprake zijn van dubbele kosten, doordat overgangstermijnen nodig zijn bij de verschuiving van maatwerkvoorzieningen naar algemene voorzieningen. Hierdoor kunnen de kosten voor jeugdhulp en Wmo-begeleiding aanhouden of toenemen, waardoor de financiële ruimte binnen de gemeentelijke begroting verder onder druk komt te staan.
   - Kans: 3, Impact: 5
   - Onderdeel van de begroting: Programma 5, 6, 7 en 8
   - Beheersmaatregelen: Uitvoering van de uitvoeringsagenda sociaal domein, met structurele monitoring van effecten en kosten en waar nodig bijsturing om het maatschappelijk en financieel rendement te vergroten.

3. **Toenemend zorggebruik en financiële druk door openeindfinanciering in het sociaal domein (Wmo, Jeugdwet en Participatie)**
   Het risico dat de uitgaven binnen de Wmo, Jeugdwet en Participatie toenemen en de beschikbare budgetten worden overschreden, omdat deze regelingen een openeindfinanciering kennen en een toenemend aantal inwoners een beroep doet op voorzieningen. De vergrijzing en het daarmee samenhangende toenemende gebruik van collectieve en individuele voorzieningen kunnen deze ontwikkeling versterken, terwijl preventieve en leefstijlinterventies veelal pas op langere termijn effect hebben. Dit kan leiden tot hogere structurele lasten binnen het sociaal domein, financiële tekorten en verminderde begrotingsruimte voor andere beleidsdoelen.
   - Kans: 3, Impact: 5
   - Onderdeel van de begroting: Programma 7 en 8
   - Beheersmaatregelen: Inzetten op de transformatie van het sociaal domein middels de uitvoeringsagenda sociaal domein om het gebruik van (dure) maatwerkvoorzieningen te beperken en daarmee de kosten te dempen.

4. **Prijsstijgingen door ontwikkelingen in de wereldeconomie**
   Het risico dat de gemeentelijke begroting onder druk komt te staan, omdat de prijzen van grondstoffen, met name oliegerelateerde producten, sterker stijgen dan waarmee in de begroting en bij aanbestedingen rekening is gehouden. Dit kan het gevolg zijn van internationale ontwikkelingen, zoals oorlogen, conflicten, natuurrampen of verstoringen in de wereldwijde toeleveringsketens. Hierdoor kunnen aanbestedingen duurder uitvallen dan begroot en kunnen voor hetzelfde budget minder werken worden uitgevoerd.
   - Kans: 4, Impact: 3
   - Onderdeel van de begroting: Programma 1 tot en met 10
   - Beheersmaatregelen: Als gemeente is er beperkte invloed op de ontwikkeling van grondstofprijzen en de wereldeconomie. In de ramingen wordt rekening gehouden met actuele prijsontwikkelingen en waar mogelijk met verwachte prijsstijgingen. Door tijdige aanbesteding en het benutten van concurrentie wordt geprobeerd de kosten beheersbaar te houden. Waar mogelijk worden werkzaamheden gefaseerd, verduurzaamd of geprioriteerd.

5. **Onvoorziene kosten aan vastgoed**
   Het risico dat de gemeente wordt geconfronteerd met onvoorziene en niet begrote kosten voor gemeentelijk vastgoed, omdat gebreken of noodzakelijke werkzaamheden, zoals asbestsanering of constructiefouten, pas na de garantietermijn worden ontdekt. Dit kan leiden tot financiële tegenvallers, budgetoverschrijdingen en mogelijke vertraging van onderhoudswerkzaamheden.
   - Kans: 3, Impact: 4
   - Onderdeel van de begroting: Programma 1
   - Beheersmaatregelen: Bij onverwachte gebreken of noodzakelijke werkzaamheden aan gemeentelijk vastgoed wordt onderzoek gedaan naar de oorzaak en wordt beoordeeld of de kosten kunnen worden verhaald op of doorgelegd naar derden.

6. **Projectkosten zijn hoger dan begroot, omdat we sturen op optimale maatschappelijke meerwaarde**
   Het risico dat budgetten onvoldoende toereikend zijn om de gewenste kwaliteit inclusief nieuw beleid, zoals duurzaamheid en klimaatadaptatie, te realiseren. Dit kan ontstaan doordat levenscycluskosten, omgevingsmanagement en maatschappelijke kosten-baten nog onvoldoende zijn verwerkt in de systematiek en kentallen van de meerjarenbegroting. Dit kan leiden tot kwaliteitsverlies, bijsturingsopgaven en financiële tekorten bij projecten.
   - Kans: 3, Impact: 4
   - Onderdeel van de begroting: Programma 1 en 3
   - Beheersmaatregelen: Verbeteren van kostenbeheersing door duidelijke scopeafspraken bij projectstart, realistische ramingen en structurele aandacht voor omgevingsmanagement, duurzaamheid en kwaliteit (o.a. bij het beleidskader).

7. **Verbonden partijen**
   Het risico dat verbonden partijen hun taken of dienstverlening niet (volledig) kunnen uitvoeren of extra middelen nodig hebben. Dit kan het gevolg zijn van onvoldoende governance, sturing en regie op verantwoordelijkheden die op afstand zijn georganiseerd. Dit kan leiden tot financiële risico's voor de gemeente, verstoring van de bedrijfsvoering en mogelijk het overnemen van taken door de gemeente zelf of een andere partij.
   - Kans: 3, Impact: 4
   - Onderdeel van de begroting: Programma 1 tot en met 10
   - Beheersmaatregelen: Verschillende maatregelen zijn getroffen om het risico te beperken. Zo zijn kaders vastgelegd in de Nota verbonden partijen, wordt regie gevoerd op de verbonden partijen via regiefunctionarissen en zijn er ambtelijke en bestuurlijke overleggen met deze partijen.

8. **Onvoldoende kwantitatieve en kwalitatieve personele bezetting**
   Het risico dat de uitvoeringskracht, kwaliteit en continuïteit van de organisatie onder druk komen te staan. Krapte op de arbeidsmarkt, personeelsverloop en beperkte middelen bemoeilijken het aantrekken, behouden en ontwikkelen van voldoende en passend gekwalificeerd personeel. Dit kan leiden tot hogere werkdruk en verzuim, verminderde productiviteit, vertraging van projecten, financiële risico's en het niet (volledig) realiseren van beleidsdoelen en ambities.
   - Kans: 3, Impact: 4
   - Onderdeel van de begroting: Programma 1 tot en met 10
   - Beheersmaatregelen: De arbeidsmarkt-communicatie wordt verbeterd en de recruitmentfunctie wordt strategisch ingevuld. Daarnaast wordt gewerkt met strategische personeelsplanning (SPP) en wordt ingezet op goed werkgeverschap, leren en ontwikkelen.

9. **Onvoldoende cofinanciering voor de Visie Binnenstad**
   Het risico dat de ontvangen subsidie moet worden terugbetaald en onderdelen van de Visie Binnenstad niet kunnen worden uitgevoerd. Dit kan zich voordoen wanneer de benodigde cofinanciering niet wordt gerealiseerd. Dit kan leiden tot financiële schade en vertraging of afstel van geplande maatregelen.
   - Kans: 3, Impact: 4
   - Onderdeel van de begroting: Programma 4
   - Beheersmaatregelen: We blijven de mogelijkheden onderzoeken om, met aanvullende financiering of aanpassingen binnen het project, aan de cofinancieringsvoorwaarden te voldoen. Ook blijven we met de Rijksdienst voor Ondernemend Nederland (RVO) afstemmen over de mogelijkheden om de subsidie, binnen de voorwaarden, flexibel in te zetten.

10. **Kostenstijging door aanzuigende werking wijkteams (Stevige Lokale Teams, SLT)**
    Het risico dat de kosten voor maatwerkvoorzieningen op korte termijn stijgen. Dit kan het gevolg zijn van een aanzuigende werking door de implementatie van de aanbevelingen uit het Radar-rapport en de vorming van wijkteams. Dit kan leiden tot hogere uitgaven voordat de beoogde kostenverlaging en verschuiving naar het voorliggend veld op langere termijn worden gerealiseerd.
    - Kans: 3, Impact: 4
    - Onderdeel van de begroting: Programma 5 tot en met 8
    - Beheersmaatregelen: De invoering van de wijkteams wordt gefaseerd uitgevoerd. Daarnaast monitoren we de instroom, het volume en de kosten van maatwerkvoorzieningen. Op basis van deze monitoring sturen we waar nodig tijdig bij.

Weerstandsvermogen

Op basis van de NAR-methode en ons risicoprofiel berekenen we de benodigde weerstandscapaciteit. Deze vergelijken we met de beschikbare weerstandscapaciteit: de vrije reserve die kan worden ingezet om de risico's op te vangen. Het weerstandsvermogen geeft de verhouding weer tussen de beschikbare weerstandscapaciteit en financiële risico's waarvoor geen maatregelen zijn genomen, of waarvoor na maatregelen nog restrisico's bestaan.

Benodigde weerstandscapaciteit

Op basis van het risicoprofiel berekenen we hoeveel weerstandscapaciteit nodig is. Hierbij gebruiken we een statistische methode die ervan uitgaat dat niet alle risico's tegelijk en in maximale omvang optreden. Daardoor hoeven we minder weerstandscapaciteit aan te houden dan wanneer we simpelweg alle risico's zouden optellen. De risico's van het grondbedrijf tellen we niet mee, omdat hiervoor een blokkering in de algemene reserve is opgenomen – zie hiervoor paragraaf Grondbeleid.

Als alle 106 risico's zich volledig voordoen, zouden de financiële gevolgen kunnen oplopen tot € 292 miljoen. Dit is echter een theoretisch maximum. De kans dat alle risico's zich volledig voordoen is zeer klein. Daarom wordt bij de bepaling van de benodigde weerstandscapaciteit rekening gehouden met zowel de kans dat een risico zich voordoet als de financiële omvang ervan. Op basis hiervan is € 25,1 miljoen aan weerstandscapaciteit nodig om de financiële risico's op te kunnen vangen. Deze is gestegen ten opzichte van zowel de Jaarstukken 2025 (€ 13,4 miljoen) als de Begroting 2026 (€ 11,5 miljoen).

De stijging naar € 25,1 miljoen wordt voornamelijk veroorzaakt door de toename van het risico van nazettingen van de ondergrond van de Bergse Plaat. Dit risico betreft de mogelijkheid dat structurele problemen en hoge kosten ontstaan in de openbare ruimte als gevolg van verzakking van het maaiveld, de riolering en de openbare ruimte. Dit kan leiden tot omvangrijke investeringsopgaven, hogere onderhoudskosten en overlast voor inwoners.

Beschikbare weerstandscapaciteit

De weerstandscapaciteit wordt berekend door de algemene reserve af te zetten tegen de risico's. Er wordt hierbij geen rekening gehouden met stille reserves: meerwaarde van activa die lager dan de marktwaarde zijn gewaardeerd. Een algemeen kenmerk van stille reserves is dat men er om allerlei redenen niet direct over kan beschikken. Om deze reden worden stille reserves niet tot de beschikbare weerstandscapaciteit gerekend. Het weerstandsvermogen bestaat uit de algemene reserve minus een aantal blokkeringen. De belangrijkste factoren voor de toename van het weerstandsvermogen vormen de jaarlijkse storting in de algemene reserve van € 3 miljoen en de storting in dezelfde reserve vanuit winstnames bij het grondbedrijf.

Omschrijving (bedragen x € 1,000)	R 2025	2eCB 2026	B 2027	B 2028	B 2029	B 2030
Stand Algemene Reserve per 31/12	€ 71.695	€ 75.943	€ 77.274	€ 80.157	€ 82.550	€ 88.528
Blokkeringen:						
Stedelijke Vernieuwing	€ 3.760	-	-	-	-	-
Grondbedrijf	€ 4.600	€ 2.300	€ 2.400	€ 500	€ 1.000	-
Weerstandsvermogen	**€ 63.336**	**€ 73.643**	**€ 74.874**	**€ 79.657**	**€ 81.550**	**€ 88.528**

Ratio weerstandsvermogen

Voor de ratio weerstandsvermogen is zowel de benodigde als de beschikbare weerstandscapaciteit bepaald. In deze paragraaf wordt een relatie gelegd tussen beide, om de ratio van het weerstandsvermogen te bepalen en deze te kunnen beoordelen.

Bedragen * 1 miljoen	R 2025	2eCB 2026	B 2027	B 2028	B 2029	B 2030
A: Beschikbare weerstandscapaciteit	€ 63,3	€ 73,6	€ 74,9	€ 79,7	€ 81,6	€ 88,5
B: Benodigde weerstandscapaciteit	€ 13,4	€ 25,1	€ 25,1	€ 25,1	€ 25,1	€ 25,1
Ratio weerstandsvermogen (=A/B)	**4,73**	**2,93**	**2,98**	**3,17**	**3,25**	**3,53**

Om de ratio voor het weerstandsvermogen te kunnen beoordelen wordt gebruik gemaakt van onderstaande waarderingstabel die in samenwerking tussen NAR en de Universiteit Twente is opgesteld. De raad heeft zich geconformeerd aan deze waarden.

Waarderingscijfer	Ratio	Betekenis
A	> 2	Uitstekend
B	1,4 – 2	Ruim voldoende
C	1 – 1,4	Voldoende
D	0,8 – 1	Matig
E	0,6 – 0,8	Onvoldoende
F	< 0,6	Ruim onvoldoende

De ratio bedraagt voor de gemeente Bergen op Zoom 2,93. Dit betekent dat de gemeente Bergen op Zoom op dit moment beschikt over een vermogenspositie die gekwalificeerd wordt als uitstekend om de risico's in financiële zin af te dekken. De uitkomst is wel fors lager dan bij de jaarrekening 2025 wat vooral veroorzaakt wordt door een hogere omvang van de risico's zoals eerder aangegeven in deze paragraaf.

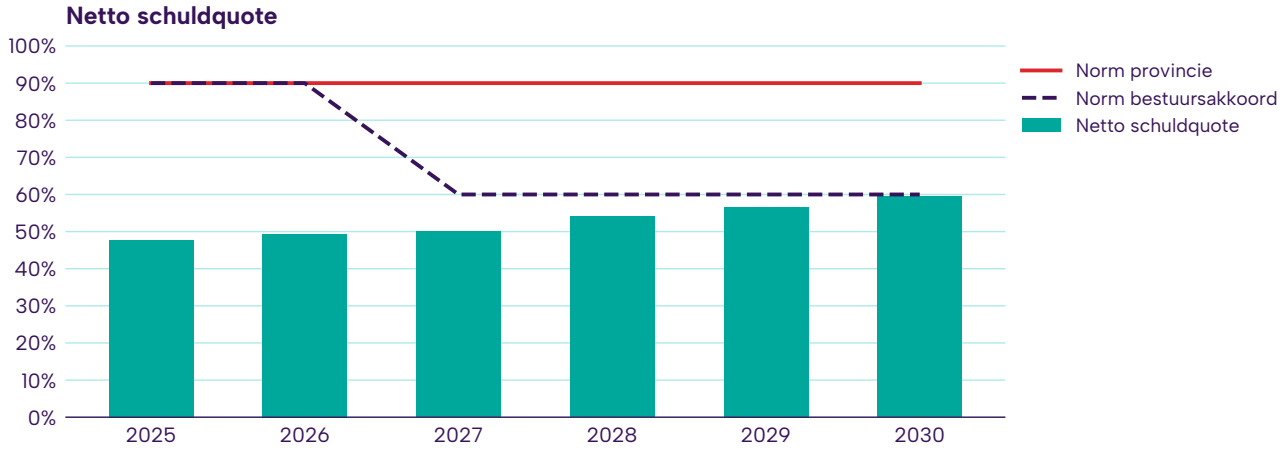
Kengetallen

In lijn met hetgeen is bepaald door het BBV (Besluit Begroting en Verantwoording), nemen wij in deze paragraaf zes financiële kengetallen op. De kengetallen hebben als doel meer inzicht te geven in de financiële positie van de gemeente.

Hieronder geven we per kengetal de berekening in een tabel en laten we het verloop zien in een grafiek. We lichten de ontwikkelingen vervolgens toe. In de grafieken worden de kengetallen afgezet tegen de norm die hiervoor is opgenomen in het bestuursakkoord.

In de tabellen die we gebruiken nemen we de kengetallen voor de jaren 2025 tot en met 2030 op. 2025 betreft de jaarrekening 2025, 2026 is inclusief het 2e concernbericht en 2027 tot en met 2030 betreft de begrotingscijfers.

	Bedragen *1 miljoen	R 2025	2eCB '26	B 2027	B 2028	B 2029	B 2030
A	Netto schulden	€ 165,90	€ 175,00	€ 184,80	€ 199,60	€ 211,20	€ 219,50
B	Totaal baten begroting	€ 347,80	€ 354,10	€ 369,70	€ 369,70	€ 369,70	€ 369,70
	Netto schuldquote (=(A/B)*100%)	47,7%	49,4%	50,0%	54,0%	57,1%	59,4%
	Netto schuldquote gecorrigeerd voor verstrekte leningen	46,7%	48,9%	49,5%	53,5%	56,6%	58,9%

Dit kengetal laat zien hoeveel druk de schulden en bijbehorende rentelasten leggen op de jaarlijkse begroting. Hoe hoger de schuld, hoe hoger de netto schuldquote.

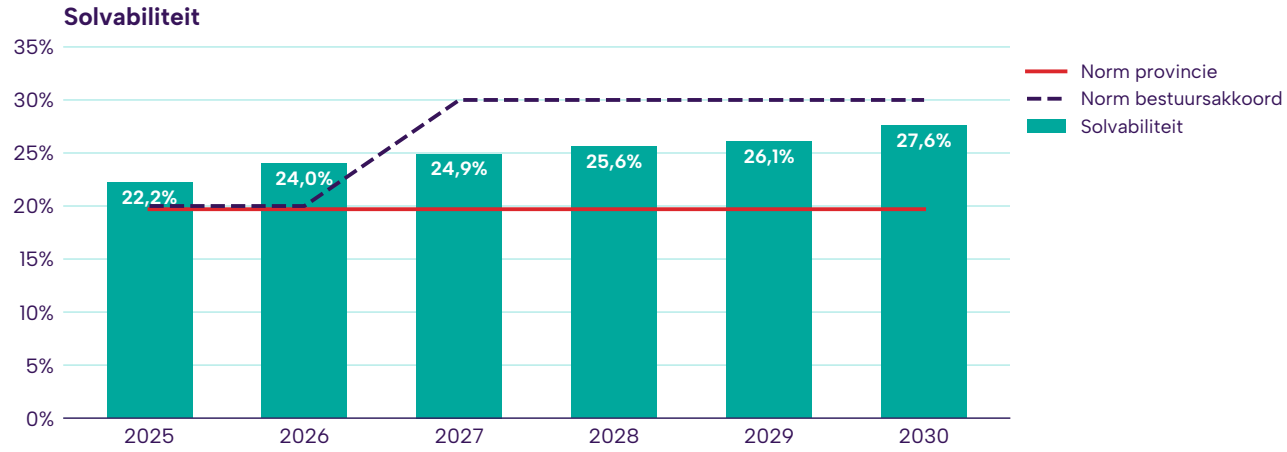
Daarnaast tonen we ook de netto schuldquote zonder de verstrekte leningen mee te tellen. Zo wordt zichtbaar welk deel van de schuld samenhangt met deze leningen en wat dit betekent voor de schuldenlast.

De verwachting was dat de schuld in 2026 zou oplopen tot € 172 miljoen. Deze toename lijkt met € 175 miljoen iets hoger uit te vallen. In de financieringsparagraaf is toegelicht wat hiervan de oorzaken zijn. De belangrijkste oorzaak voor de stijging van de schuld in de komende jaren zijn de investeringen. Omdat deze hoger zijn dan de afschrijvingen is nieuwe financiering nodig die leidt tot een hogere schuld van circa € 219 miljoen eind 2030. In het bestuursakkoord is afgesproken om de ontwikkeling van het investeringsvolume tegen het licht te houden. Dit wordt in 2027 uitgevoerd.

Door de oplopende schuld neemt ook de schuldquote vanaf 2027 toe. De schuldquote over de gehele begrotingsperiode tot 2030 blijft onder de norm van 60 procent uit het Bestuursakkoord en iets boven het landelijk gemiddelde van 45% voor gemeenten met een vergelijkbare grootte (50.000-100.000 inwoners). In 2019 zat de schuldquote van de gemeente Bergen op Zoom nog boven de 100%.

Solvabiliteit

	Bedragen *1 miljoen	R 2025	2eCB 2026	B 2027	B 2028	B 2029	B 2030
A	Eigen vermogen	€ 81,26	€ 87,90	€ 91,30	€ 93,80	€ 95,80	€ 101,40
B	Balanstotaal	€ 366,80	€ 366,80	€ 366,80	€ 366,80	€ 366,80	€ 366,80
	Solvabiliteit (=(A/B)*100%)	**22,2%**	**24,0%**	**24,9%**	**25,6%**	**26,1%**	**27,6%**

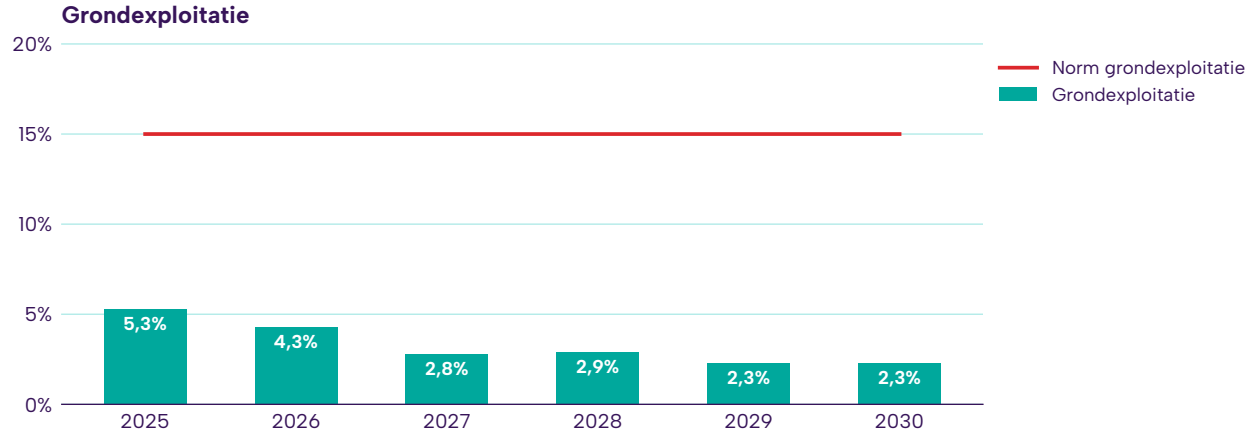
Dit kengetal geeft inzicht in de mate waarin de gemeente in staat is aan haar financiële verplichtingen te voldoen. Het laat de verhouding zien tussen het eigen vermogen (de algemene reserve en de bestemmingsreserves) en de totale balansomvang. Hoe hoger dit percentage, hoe gunstiger dit is voor de financiële weerbaarheid van de gemeente.

De solvabiliteit vertoont een stijgende tendens. De belangrijkste oorzaken daarvan zijn winstnemingen van het grondbedrijf en de jaarlijkse storting in de algemene reserve van 3 miljoen.

In het bestuursakkoord is de wens opgenomen van een solvabiliteit van 30%. Dat niveau wordt nog niet bereikt maar het gaat wel die richting op. De grens van 20% waar de provincie op stuurt wordt wel gehaald.

Grondexploitatie

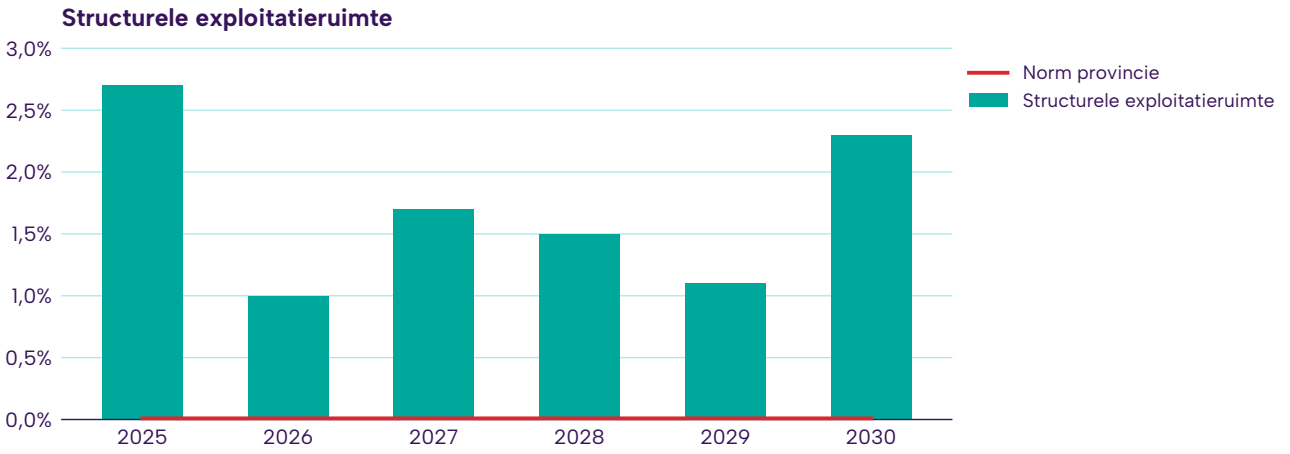
	Bedragen *1 miljoen	R 2025	2eCB '26	B 2027	B 2028	B 2029	B 2030
A	Totaal van alle bouwgronden (wel of niet in exploitatie)	€ 18,10	€ 15,40	€ 10,30	€ 10,80	€ 8,50	€ 8,50
B	Totaal baten begroting	€ 347,80	€ 354,10	€ 369,70	€ 369,70	€ 369,70	€ 369,70
	Grondexploitatie (=(A/B)*100%)	**5,3%**	**4,3%**	**2,8%**	**2,9%**	**2,3%**	**2,3%**

Het kengetal grondexploitatie geeft aan hoe groot de grondpositie (de waarde van de gronden) is ten opzichte van de totale (geraamde) baten van de gemeente. In het algemeen geldt: hoe lager dit percentage hoe beperkter het risico. Er wordt ruimschoots voldaan aan de norm. In bovenstaande cijfers zijn nog geen grondexploitaties verwerkt vanuit de woningbouwversnelling. Die zullen het percentage de komende jaren doen toenemen.

Structurele exploitatieruimte

	Bedragen *1 miljoen	R 2025	B 2026	B 2027	B 2028	B 2029	B 2030
A	Structurele baten -/- structurele lasten	€ 9,50	€ 3,60	€ 6,20	€ 5,60	€ 4,10	€ 8,50
B	Totaal baten begroting	€ 347,80	€ 354,10	€ 369,70	€ 369,70	€ 369,70	€ 369,70
	Structurele exploitatieruimte (=(A/B)*100%)	**2,7%**	**1,0%**	**1,7%**	**1,5%**	**1,1%**	**2,3%**

In dit kengetal komt tot uitdrukking of een gemeente over voldoende structurele baten beschikt om de structurele lasten te dekken. Een positief percentage betekent dat de structurele baten toereikend zijn om de structurele lasten (waaronder de financieringslasten) te dekken. Een percentage van 0% is de norm van de provincie. Structurele baten en lasten zijn dan in evenwicht.

Belastingcapaciteit

	Bedragen *1 miljoen	R 2025	B 2026	B 2027	B 2028	B 2029	B 2030
A	Woonlasten per gezin	€ 1.057	€ 1.095	n.n.b.	n.n.b.	n.n.b.	n.n.b.
B	Woonlasten landelijk gemiddelde	€ 1.053	€ 1.095	n.n.b.	n.n.b.	n.n.b.	n.n.b.
	Belastingcapaciteit (=(A/B)*100%)	**100,4%**	**100,0%**	**n.n.b.**	**n.n.b.**	**n.n.b.**	**n.n.b.**

Dit kengetal geeft inzicht in hoe de woonlasten voor een gezin bij een gemiddelde WOZ-waarde zich verhouden tot het landelijk gemiddelde. Bij 100% ligt de gemeente op het landelijk gemiddelde.

Om te bepalen of er nog ruimte is om belastingen te verhogen, wordt gekeken naar de mate waarin de riool- en afvalheffingen kostendekkend zijn en hoe het OZB-tarief zich verhoudt tot het landelijk gemiddelde.

De woonlasten voor een gemiddeld huishouden bedragen in Bergen op Zoom € 1.095. Daarmee liggen deze op hetzelfde niveau als het landelijk gemiddelde van € 1.095.

Investeringsquote

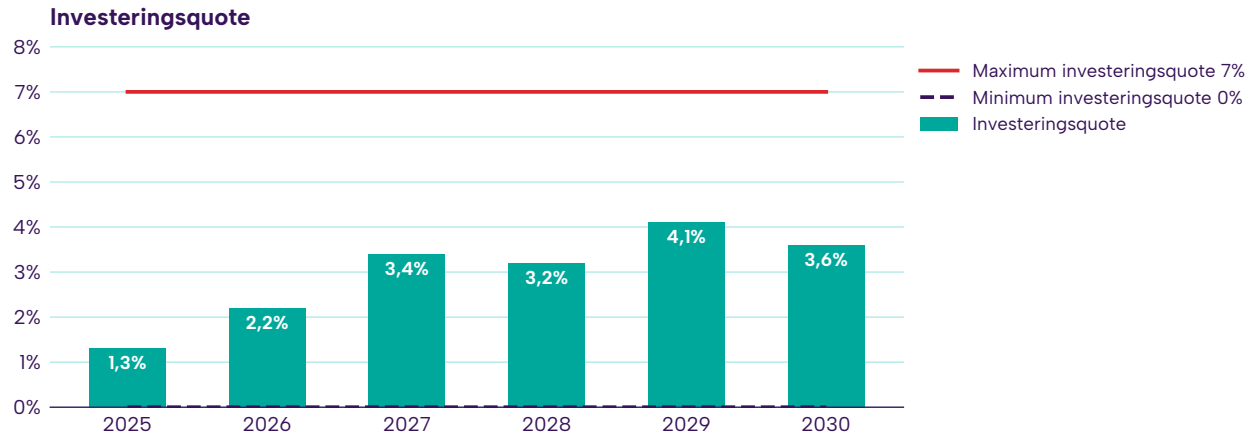
De netto investeringsquote geeft inzicht in de mate waarin een gemeente investeert om een aanvaardbaar voorzieningenniveau in stand te houden.

In de praktijk zijn de investeringsuitgaven meestal hoger dan de afschrijvingslasten. Dit komt onder andere door inflatie en stijgende lonen. Daarnaast zorgen inwonersgroei en economische groei voor een behoefte aan meer en hoogwaardigere publieke voorzieningen, zoals wegen en scholen. De uitkomst van de netto investeringsquote is daarom doorgaans gematigd positief.

Een uitkomst tussen de 2 en 5% wordt als 'groen' beschouwd. Bij een negatief percentage en bij een uitkomst groter dan 7% is sprake van 'rood'. Voor waarden tussen 0% en 2% en tussen 5% en 7% geldt 'oranje'.

De investeringsquote kijkt terug in de tijd. Van de investeringen over de afgelopen vier jaar (exclusief financiële activa en gesaldeerd met de afschrijvingen) wordt een vierjaarsgemiddelde berekend, zodat grote schommelingen worden afgevlakt.

	Bedragen *1 miljoen	R2025	B 2026	B 2027	B 2028	B 2029	B 2030
A	Mutatie investeringen over voorafgaande 4 jaar	€ 17,8	€ 31,7	€ 50,7	€ 47,0	€ 60,2	€ 53,9
B	Begrotingstotaal * 4	€ 1.381	€ 1.416	€ 1.479	€ 1.479	€ 1.479	€ 1.479
	Investeringsquote (=(A/B)*100%)	**1,3%**	**2,2%**	**3,4%**	**3,2%**	**4,1%**	**3,6%**

De investeringsquote bedraagt 3,4% in 2027 en blijft in de daaropvolgende jaren op een niveau tussen ongeveer 3% en 4%. Dat is een gezond niveau binnen de normen.

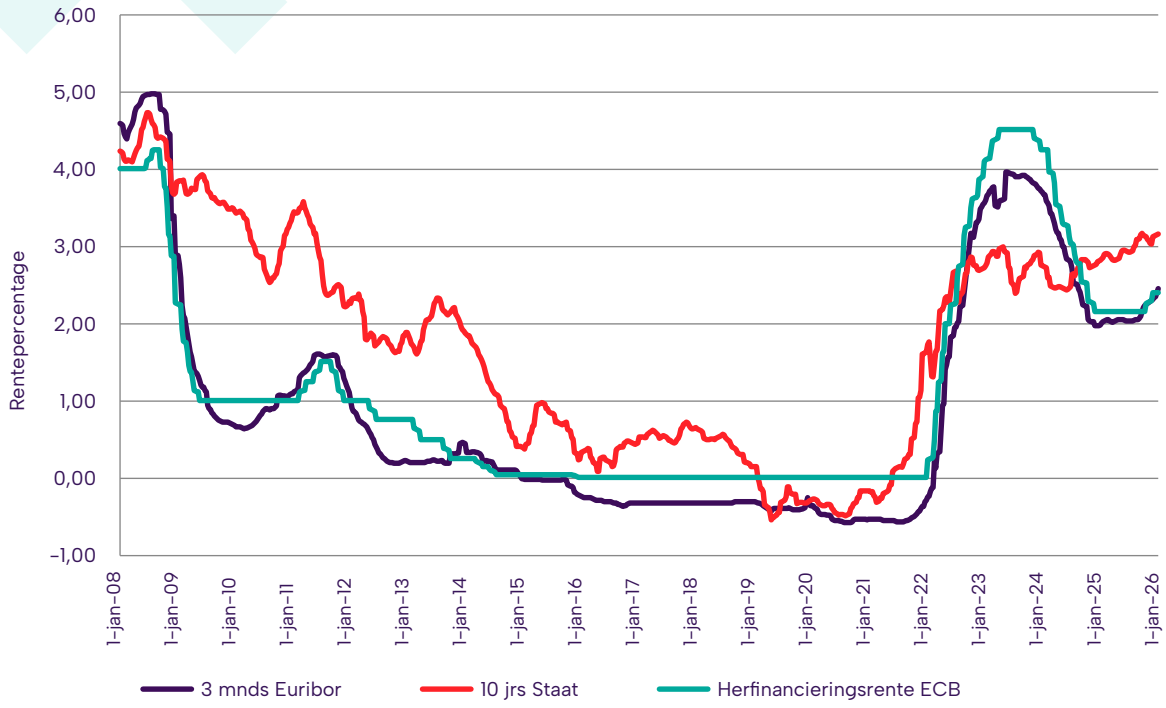
Kaderstellende documenten voor deze paragraaf

Beleidsnota	Vastgesteld
Nota Reserves en voorzieningen	2020
Nota Investeren en afschrijven	2024

3.3 Paragraaf Financiering

Financiering gaat over hoe de gemeente geld aantrekt en tijdelijk overtollige middelen belegt. Dit gebeurt binnen de kaders van de Wet financiering decentrale overheden (wet Fido). Samen met de financiële verordening en het treasurystatuut vormt deze financieringsparagraaf een belangrijk instrument. Deze draagt bij aan transparantie en ondersteunt het sturen, beheersen, controleren en verantwoorden van de financieringsfunctie.

Geld – en Kapitaalmarktrente

Ontwikkeling van de rentepercentages

De grafiek laat zien hoe de kapitaalmarktrente (lange rente) en de geldmarktrente (korte rente) zich hebben ontwikkeld.

De geldmarktrente hangt vooral samen met de herfinancieringsrente van de Europese Centrale Bank (ECB). Omdat de inflatie in de eurozone medio 2026 weer onverwacht opveerde richting de 3%, voornamelijk door hardnekkige prijsdruk in de dienstensector en stijgende energieprijzen, heeft de ECB haar herfinancieringsrente in juni verhoogd naar 2,40% en in september kwam daar nog een keer 0,25% bij. De verwachting is dat de komende maanden de ECB de rente verder verhoogt. Pas wanneer de inflatiedruk structureel afneemt, ontstaat er, volgens analisten, vanaf 2027 weer ruimte voor eventuele renteverlagingen.

De kapitaalmarktrente laat de afgelopen tijd een duidelijke stijging zien. De Nederlandse 10-jaarsrente is inmiddels opgelopen tot 3,3% medio augustus. Hoe deze lange rente zich verder ontwikkelt, blijft onzeker omdat zij van meerdere (internationale) factoren afhankelijk is. Een aanhoudend hoge of verder stijgende kapitaalmarktrente kan risico's met zich meebrengen voor de herfinanciering in landen met hoge schulden. De ECB houdt dergelijke marktontwikkelingen nauwlettend in de gaten om de stabiliteit binnen de eurozone te waarborgen

Ontwikkeling van de schuldpositie

De schuld van de gemeente bestaat uit geldleningen en het saldo op de rekening-courant. Eind 2025 was de schuld € 166 miljoen. In het 1e concernbericht is aangegeven dat dit saldo naar verwachting in 2026 zou stijgen tot € 177 miljoen. Op basis van de huidige cijfers komt de schuld eind 2026 uit op ongeveer € 175 miljoen. Dat is licht lager dan eerder voorzien. Hierbij past de opmerking dat het exact voorspellen van de hoogte van de schuld nagenoeg onmogelijk is. De afgelopen jaren waren er grote schommelingen, vooral door het rekeningresultaat en de bevoorschotting door het Rijk.

Vanaf 2027 wordt, vooral door de investeringen en zonder aanvullende maatregelen, een verdere stijging van de schuld verwacht oplopend tot € 219 miljoen in 2030. In het bestuursakkoord is daarom opgenomen om te komen tot een nadere uitwerking van de ontwikkeling van het investeringsvolume, waarbij een schuldquote van maximaal 60% en een solvabiliteit van 30% als streefwaarden worden betrokken.

De aangepaste verwachting heeft ook invloed op de netto schuldquote. Die neemt in 2027 toe tot 50% en stijgt daarna door tot 59% in 2030.

In de tabel hieronder staat hoe de schuld zich naar verwachting ontwikkelt per onderdeel. Bij enkele onderdelen volgt een korte toelichting.

	2025	2026	2027	2028	2029	2030
Stand 1/1	-160,7	-165,9	-175,0	-184,8	-199,6	-211,2
Saldo (Investeren/Afschrijven) Riolen	-4,6	-5,7	-3,5	-4,7	-5,3	-3,7
Saldo (Investeren/Afschrijven) Investeringen	-6,0	-7,2	-5,9	-5,2	-4,7	-4,6
Saldo (Ontrekkingen/Reserveringen)Reserves	3,4	-2,7	-5,0	-4,0	-1,6	-2,0
Saldo Begroting/rekening	**6,6**	**0,5**	**0,0**	**-1,0**	**-0,4**	**3,0**
Grondbedrijf	0,2	4,3	7,6	1,1	1,4	0,0
Overige mutaties vlottende activa/passiva	-4,8	1,7	-3,0	-1,0	-1,0	-1,0
Netto schuld	**-165,9**	**-175,0**	**-184,8**	**-199,6**	**-211,2**	**-219,5**
Schuldquote	**47,7%**	**49,4%**	**50,0%**	**54,0%**	**57,1%**	**59,4%**

- Bij de investeringen worden deze gesaldeerd met de afschrijvingen. Als de investeringen groter zijn dan de afschrijvingen dan neemt de schuld toe.
- De omvang van investeringen is gebaseerd op het uitvoeringsplan. Daarbij is een correctie van 5 miljoen toegepast, omdat in de praktijk blijkt dat de uitvoering vaak achterblijft bij de planning.
- Het saldo van onttrekkingen en toevoegingen aan reserves gaat over het gebruik van of het storten in een reserve of voorziening. Als een reserve of voorziening wordt aangesproken, moet dit worden gefinancierd. Dit leidt tot een hogere schuld.
- In de planning is nog geen rekening gehouden met nieuwe grondexploitaties die voortkomen uit de woningbouwversnelling.

Rentelasten

De tabel hieronder laat zien welke rentelasten horen bij de schuldenlast van de gemeente. Daarbij is zichtbaar hoeveel rente in het verleden werd betaald en hoe dit zich naar verwachting de komende jaren ontwikkelt. Het gaat hier om de rentelasten op langlopende geldleningen. Ongeveer 90% van de financiering verloopt via dit type leningen. Het overige deel wordt gefinancierd met kortlopende leningen. Het rentepercentage daarvan ligt rond de 2,3%. De verwachting is dat dit percentage iets op kan lopen, omdat de Europese Centrale Bank (ECB) haar tarieven waarschijnlijk dit jaar nog verder verhoogt.

Uit onderstaande tabel blijkt dat de rentelasten in de gemeentelijke begroting de komende jaren gaan toenemen. Dat komt enerzijds doordat de schulden oplopen, maar vooral door de gestegen rente. De komende jaren dient een aantal langlopende leningen geherfinancierd te worden. Dat zal op basis van de huidige rentepercentages tegen een hoger percentage zijn dan wat we nu op die leningen betalen. De omvang van de rentelasten neemt dus toe door een hogere rente bij herfinanciering van bestaande leningen en door rentelasten van nieuwe leningen die de schuld verhogen. Dat neemt niet weg dat we de komende jaren nog steeds profiteren van langlopende laagrentende leningen waardoor de gemiddeld te betalen rente slechts beperkt oploopt tot 2,27% in 2030.

Jaar	Omvang Langlopende Schuld	Betaalde Rente	Rente Percentage
2026	150.343.000	2.656.000	1,77%
2027	157.508.000	2.899.000	1,84%
2028	164.659.000	3.241.000	1,97%
2029	171.789.000	3.529.000	2,05%
2030	173.689.000	3.935.000	2,27%

Kasgeldlimiet

De gemeente mag haar activiteiten niet onbeperkt financieren met kortlopende leningen (looptijd korter dan één jaar). In de wet Fido is hiervoor een grens vastgesteld: de kasgeldlimiet. Deze limiet mag niet langer dan drie kwartalen achter elkaar worden overschreden. In 2027 bedraagt de kasgeldlimiet € 31.127.000. Als deze grens langdurig wordt overschreden, wordt overgestapt op langlopende financiering.

Kasgeldlimiet (bedragen x € 1.000)	2027	2028	2029	2030
Begrotingstotaal (lasten) 2027	366.200	366.200	366.200	366.200
Kasgeldlimiet 8,5% van begrotingstotaal	31.127	31.127	31.127	31.127

Renterisiconorm

De wet Fido schrijft ook voor dat in de financieringsparagraaf, naast de kasgeldlimiet aandacht wordt besteed aan de renterisiconorm. Ook deze norm is gekoppeld aan het totale begrotingstotaal. Uit onderstaand overzicht blijkt dat de gemeente in de komende jaren ruim binnen deze norm blijft.

Renterisiconorm (bedragen x € 1.000)	2027	2028	2029	2030
Begrotingstotaal (lasten) 2027	366.200	366.200	366.200	366.200
Renterisiconorm 20% van begrotingstotaal	73.240	73.240	73.240	73.240
Aflossingen vaste schuld	350	10.370	388	20.415
Ruimte onder de renterisiconorm	72.890	62.870	72.852	52.825

De komende jaren moeten aflossingen deels opnieuw gefinancierd worden met nieuwe leningen. Tot 2022 is, vanwege de lage rente, bij nieuwe leningen meestal gekozen voor een looptijd van minimaal tien jaar. Dit zorgde voor spreiding van het renterisico en een lagere gemiddelde rente. Sinds 2022 zijn er nauwelijks nieuwe langlopende leningen afgesloten. De schuld daalde en om onnodige financiering te voorkomen, is gekozen voor leningen met een korte looptijd van één tot twee jaar.

In 2027 zijn er met € 350.000 nauwelijks leningen die geherfinancierd moeten worden. Toch loopt de schuld naar verwachting wat op waarvoor financiering benodigd is, naar schatting € 5 miljoen. In 2028 is de herfinanciering met ruim 10 miljoen wat groter, 2029 valt met 0,4 miljoen mee maar in 2030 dient weer ruim 20 miljoen te worden geherfinancierd.

Schatkistbankieren

De wet Fido stelt verder dat decentrale overheden en hun samenwerkingsverbanden al hun overtollige geld en beleggingen onderbrengen bij het ministerie van Financiën, het zogenaamde schatkistbankieren. Er geldt een vrijstellingsgrens. Dat is het bedrag dat de gemeente wél op de eigen bankrekeningen mag houden. Als het gemiddelde bedrag aan positieve tegoeden per kwartaal lager is dan 2% van de totale begroting, hoeft dit geld niet te worden afgestort. Voor 2027 is de voorlopige vrijstellingsgrens afgerond € 7,3 miljoen. Dit is 2% van een begroting van € 366 miljoen.

Renteschema

In het overzicht hieronder staat hoe het renteresultaat tot stand komt. Eerst wordt gekeken naar de rentekosten. Dit zijn de bedragen die worden betaald aan externe financiers (zoals banken) voor kortlopende en langlopende leningen. Ook de rente die wordt toegevoegd aan verliesvoorzieningen binnen de grondexploitatie telt mee.

Daartegenover staat de rente die intern wordt toegerekend. Dit betreft een percentage van 1,25% over investeringen en over de boekwaarde van lopende grondexploitaties. Het verschil tussen deze kosten en opbrengsten noemen we het renteresultaat. Dit resultaat vloeit naar de algemene middelen en vormt daarmee een opbrengst binnen de exploitatie. Zie ook de renteomslag in het bijlagenboek.

Renteschema					
a.	De externe rentelasten over lange financiering				2.899
	Rentelasten verwacht financieringstekort				853
b.	De externe rentebaten			-/-	-
	Saldo rentelasten en rentebaten				3.752
c1.	De rente die aan de grondexploitatie moet worden doorberekend	-/-	236		
				-/-	236
	Aan taakvelden toe te rekenen rente				3.516
d1.	Rente over eigen vermogen				-
d2.	Rente over voorzieningen (gewaardeerd op contante waarde)				239
	Totaal aan taakvelden toe te rekenen rente				**3.755**
e.	De aan taakvelden (investeringen toegerekende rente)				4.258
f.	**Renteresultaat op het taakveld treasury**				**503**

Uit bovenstaand schema valt het volgende op te maken:

- De totale rentelasten worden voor 2027 begroot op € 3.752.000
- Een bedrag van € 236.000 wordt toegerekend aan de grondexploitaties. Tegelijkertijd wordt € 239.000 rente bijgeschreven op de verliesvoorziening van het grondbedrijf (2,0%).
- Aan overige activa wordt € 4.258.000 toegerekend (1,25%).
- Het saldo van het rentebedrijf bedraagt € 503.000 positief. Hiermee wordt voldaan aan de BBV vereiste die stelt dat de toegerekende rente aan investeringen niet meer dan 0,5% mag afwijken dan de rente die de gemeente kwijt is over haar financieringsmiddelen. Zoals aangegeven rekenen wij aan de investeringen 1,25% rente toe. Met een renteresultaat van € 503.000 valt dit gehanteerde percentage binnen deze marge van maximaal 0,5% afwijking.
- De komende jaren zal het saldo op het rentebedrijf, door de opgelopen rente, dalen.

Kaderstellende documenten voor dit programma

Beleidsnota	**Vastgesteld**
Treasurystatuut	2020
Financiële Verordening ex artikel 212	2025

3.4 Paragraaf Onderhoud kapitaalgoederen

De gemeente is verantwoordelijk voor het goed beheren van kapitaalgoederen. Dit zijn bijvoorbeeld wegen, riolering, water, groen en gebouwen. Goed onderhoud voorkomt dat deze bezittingen hun waarde verliezen en dat er onverwacht hoge kosten ontstaan. In deze paragraaf leggen we per categorie uit wat ons beleid is, hoe het financieel zit en welke risico's er zijn.

Omdat we een onderscheid maken tussen de openbare ruimte en gemeentelijk vastgoed, lichten we deze twee groepen apart toe.

Openbare ruimte

In de openbare ruimte vormen kapitaalgoederen (de gemeentelijke eigendommen) een belangrijk onderdeel. Dit geldt voor alle objecten in de openbare ruimte, zoals wegen, een brug, een speeltoestel maar ook voor bomen en gras.

De uiteindelijke kwaliteit van de te beheren onderdelen in de openbare ruimte wordt mede bepaald door de combinatie van dagelijks onderhoud, groot onderhoud en de vervangingsinvesteringen. Als deze mix de juiste omvang kent kan de kwaliteit op een gelijk niveau worden gehandhaafd en wordt kapitaalvernietiging voorkomen. Voor wegen, water en groen geldt dat het dagelijks onderhoud is opgenomen in de exploitatiebegroting van de gemeente. Voor het groot onderhoud zijn voorzieningen in het leven geroepen zodat fluctuaties in het uitgavepatroon niet direct van invloed zijn op de exploitatiebegroting. Conform de BBV-regels is een MJOP (Meerjarenonderhoudsplan) opgesteld voor het wegonderhoud en voor de civieltechnische kunstwerken.

In 2024 is het MJOP Wegen 2025-2029 vastgesteld met een totale omvang van € 22,4 miljoen met een jaarlijkse programmering van circa € 4,5 miljoen per jaar. In 2025 is de uitvoeringskracht sterk achtergebleven ten opzichte van de programmering. In 2026 is daarom besloten om de uitvoeringscapaciteit te verhogen om invulling te geven aan het MJOP.

Er is voor een bedrag van € 4,8 miljoen aanbesteed aan herstraatwerk en er is één asfaltbestek aanbesteed van € 1,8 miljoen. Dit jaar volgt nog een aanbesteding voor herstraten van circa € 1 miljoen en een tweede asfaltbestek met een gelijkwaardige omvang van het eerste. Het totaal van gegunde en te gunnen opdrachten in 2026 komt hiermee op € 9,4 miljoen, waarmee de in 2025 opgelopen achterstand in programmering volledig wordt ingelopen. Momenteel zijn zes civieltechnische aannemers in de openbare ruimte aan het werk op groot onderhoud wegen.

In 2026 wordt nog niet al het werk dat aanbesteed is volledig uitgevoerd, een deel van het gegunde werk wordt in 2027 afgerond. In de exploitatiebegroting wordt de jaarlijkse mutatie van de voorziening begroot. Naast voorstaande geldstromen is aan het eind van de technische levensduur sprake van noodzakelijke vervanging. Deze kosten worden opgenomen in het investeringsplan en conform het BBV gekapitaliseerd (afgeschreven).

Voor riolering geldt dezelfde structuur met het grote verschil dat bij riolering sprake is van een gesloten financiering. Met andere woorden alle uitgaven en kosten op basis van het gemeentelijk Waterplan moeten worden gedekt uit de heffing die door de gemeente wordt opgelegd bij inwoners en bedrijven. Een positief of een negatief jaarresultaat wordt opgevangen binnen de gesloten financiering.

Vanuit wetgeving heeft de gemeente een aantal belangrijke zorgplichten voor de openbare ruimte. Om deze zorgplichten te kunnen uitvoeren is het noodzakelijk dat goed is vastgelegd wat we beheren. De registratie van de kapitaalgoederen voor de openbare ruimte vindt plaats in een digitaal beheerpakket. Deze registratie is de basis voor het beheer en onderhoud en vormt daarmee ook de basis onder onze begroting. In het IBOR-plan heeft de gemeenteraad haar ambitie uitgesproken over het gewenste beeldkwaliteitsniveau.

Het inzicht in de staat van onderhoud van een object op basis van inspectie of kwaliteitsmeting is belangrijk voor het blijvend veilig kunnen gebruiken van de objecten en het kostenefficiënt inplannen van noodzakelijk onderhoud en het voorkomen van kapitaalvernietiging: daarom inspecteert de gemeente periodiek haar areaal.

Onderstaand een overzicht waarin wordt aangegeven welke inspectie frequentie wordt gehanteerd per onderdeel.

Inspectieoverzicht		
Onderdeel	**Frequentie**	**Norm/kader**
Riolering	Jaarlijks 10% van het stelsel	Rioned
Wegen	2-jaarlijks een visuele weginspectie van het totale areaal	CROW
Civieltechnische kunstwerken	4-jaarlijks van het totale areaal	NEN 2767
Bomen	Jaarlijks 30% van het areaal	Boomveiligheidscontrole

Naast de vervanging van onze eigen kapitaalgoederen hebben we in de openbare ruimte ook te maken met andere partijen die te maken hebben met vervangingsinvesteringen. We werken toe naar een situatie waar we in financieel opzicht 10 jaar vooruitkijken, dit om te komen tot een optimale afstemming met als doel de maatschappelijke kosten en de maatschappelijke overlast zoveel als mogelijk te beperken.

Bij de planning van de vervanging van de gemeentelijke eigendommen in de openbare ruimte wordt in eerste instantie gekeken naar de noodzakelijke rioolvervanging. Door deze programmering leidend te laten zijn, kan werk met werk gemaakt worden. Immers bij het vervangen van de riolering moet veelal ook de bovenliggende verharding worden verwijderd dus een goede afstemming is essentieel om extra kosten te voorkomen.

Integraal Maatschappelijk Beheerkader (IMBK)

In het beheer van de openbare ruimte is een belangrijke ontwikkeling gestart. Tot nu toe werkte Bergen op Zoom sectoraal: elke groep kapitaalgoederen werd apart beheerd. Nu willen we overstappen naar integraal beheer. Daarom gaan we werken met een IMBK. Dit kader verbindt het beheer van kapitaalgoederen met maatschappelijke doelen. Zo zorgen we dat onze basis op orde is.

Om goed te kunnen plannen en begroten, is het belangrijk dat we weten wat de kwaliteit is van onze kapitaalgoederen. Met het IMBK krijgt Bergen op Zoom meer grip op het beheer van onze assets.

Vervangingswaarde

De totale vervangingswaarde voor de openbare ruimte bedraagt (per 1-1-2026) circa 1,33 miljard euro. Hiervan betreft circa 767 miljoen euro de vervangingswaarde voor riolering en voor de overige openbare ruimte (wegen, groen, openbare verlichting, etc.) een vervangingswaarde van circa 559 miljoen.

Vervangingswaarde openbare ruimte

Thema *(bedragen in €)*	**Peildatum 01-01-2024**	**Peildatum 01-01-2025**	**Peildatum 01-01-2026**
Groen	47.601.422	51.210.000	54.495.000
Verharding	254.914.290	269.220.000	324.030.000
Civieltechnische Kunstwerken	82.980.934	89.450.000	101.300.000
Meubilair	12.785.756	12.978.900	14.910.000
Verkeersregelinstallaties	11.607.820	11.760.000	11.960.000
Openbare verlichting	30.779.653	37.940.000	41.545.000
Recreatieve voorzieningen	7.211.746	7.365.000	7.470.000
Water	2.873.839	3.125.000	3.375.000
Riolering	701.239.355	743.405.000	767.455.000
Totaal	**1.151.994.815**	**1.226.453.900**	**1.326.540.000**

Vervangingsinvesteringen

Om te zorgen voor een tijdige vervanging aan het eind van de levensduur moet rekening worden gehouden met vervangingsinvesteringen. De vervangingsinvesteringen voor de riolering zijn opgenomen in de gesloten financiering voor dat onderdeel. Op basis van onze berekeningsmethodiek is voor het beheer van de openbare ruimte een vervangingsinvestering noodzakelijk van 10,3 miljoen euro. Dit is circa 0,8 % van de vervangingswaarde. In onderstaande tabel zijn de benodigde vervangingsinvesteringen weergegeven evenals het verloop in de tijd. De te constateren toenamen hebben enerzijds te maken met prijsontwikkelingen maar

ook met areaaluitbreiding. Daarnaast wordt continu gewerkt aan de juistheid en compleetheid van de beheergegevens hetgeen ook van invloed is op de benodigde vervangingsinvesteringen.

Verloop gemiddelde vervangingsinvestering IBOR

Thema *(bedragen in €)*	**2022**	**2023**	**2024**	**2025**	**2026**
Groen	942.000	954.000	1.056.000	1.138.000	1.211.000
Verharding	2.340.000	3.378.000	3.644.000	3.846.000	4.629.000
Civieltechnische kunstwerken	754.000	1.211.000	1.774.000	1.789.000	2.026.000
Meubilair	322.000	356.000	414.000	433.000	498.000
Verkeersregelinstallaties	255.000	276.000	286.000	294.000	299.000
Openbare verlichting	616.000	1.030.000	1.062.000	1.084.000	1.187.000
Recreatieve voorzieningen	264.000	504.000	479.000	491.000	498.000
Totaal	**5.493.000**	**7.709.000**	**8.715.000**	**9.075.000**	**10.348.000**

Uitvoerbaarheid

De organisatie is volop in ontwikkeling waarbij het ook goed is om te kijken naar de uitvoeringskracht als het gaat om het realiseren van projecten in de openbare ruimte. Geconstateerd kan worden dat het in de achterliggende jaren lastig is geweest om alle geprognosticeerde werken tijdig uit te voeren. Daarnaast waren de middelen, gezien de gemeentelijke doelstelling om de schuldenlast te beperken, ruim onder de berekende noodzakelijke vervangingsinvestering. Om de uitvoerbaarheid te borgen is er in het verleden bewust gekozen om het volume van de vervangingsinvesteringen voor de openbare ruimte geleidelijk op te voeren met circa 3 miljoen euro per jaar zodat de organisatie hierin mee kan groeien. Als gevolg van de beperkte financiële ruimte in de begroting is besloten deze groei te beperken tot € 1 miljoen waardoor zowel de uitvoering van projecten onder druk komt en eerdere afspraken over het uitgangspunt tot integraal uitvoeren van werken niet langer nagekomen kunnen worden.

Partijen waarmee nauw samengewerkt wordt (bijvoorbeeld nutsbedrijven) hebben ook moeite om gemaakte afspraken na te komen door onder andere personeelstekorten. Er blijft te allen tijde nog een niet beïnvloedbaar restrisico in de uitvoeringsplanning.

Om meer inzicht te geven in de te beheren arealen volgen hierna de globale overzichten per onderdeel in de openbare ruimte.

Thema	Beheergroep	Areaal	VVW	Totaal
Groen	Bomen	47.383 st.	€ 739.000	
	Sierplantsoen	3.539 are	€ 311.000	
	Bosplantsoen	6.967 are	€ 92.000	
	Gras	38.322 are	€ 69.000	
	Subtotaal			**€ 1.211.000**
Verhardingen	Gesloten verharding	15.393 are	€ 1.935.000	
	Open verharding	28.104 are	€ 2.290.000	
	Half verharding	2.231 are	€ 79.000	
	Onverhard	2.893 are	€ 60.000	
	Belijning en markering	6.596 m^2	€ 265.000	
	Subtotaal			**€ 4.629.000**
Civiele kunstwerken	Bruggen	76 st.	€ 829.000	
	Waterbouwkundig (duiker, stuw en sluis)	1.454 st.	€ 56.000	
	Waterbouwkundig (steigers)	520 m^2	€ 9.000	
	Waterbouwkundig (keerwand, kademuren)	9.032 ml	€ 705.000	
	Geluidswerende constructies	11.571 st.	€ 188.000	
	Overige civiele constructies (viaduct en trappen)	324 st.	€ 239.000	
	Subtotaal			**€ 2.026.000**
Meubilair	Straatmeubilair (afvalvakken, banken, palen, fietsrekken)	8.643 st.	€ 160.000	
	Hekwerk en afrasteringen	14.515 ml	€ 84.000	
	Verkeersmeubilair	49.565 st.	€ 254.000	
	Subtotaal			**€ 498.000**
Verkeerregelinstallaties	Subtotaal	33 st.	€ 299.000	€ 299.000
Openbare verlichting	Lichtmasten	15.478 st.		
	Armaturen	16.348 st.		
	Subtotaal			**€ 1.187.000**
Recreatieve voorzieningen	Speeltoestellen	1.181 st.	€ 302.000	
	Valondergronden	47.512 m^2	€ 196.000	
Subtotaal				**€ 498.000**
Totaal				**€ 10.348.000**

VASTGOED

Het gemeentelijk vastgoedbezit (kapitaalgoederen) bestaat uit een diversiteit aan gebouwtypen met verschillend gebruik. In totaliteit hebben we ongeveer 100.000 m² vastgoed in ons bezit. Op hoofdlijnen kunnen we onderscheid maken tussen sportaccommodaties, culturele accommodaties, welzijnsaccommodaties, dienstgebouwen en commerciële accommodaties. Het hebben van vastgoed is geen doel op zich maar bedoeld ter ondersteuning van het bereiken van maatschappelijke doelstellingen die we als gemeente belangrijk vinden. Daarnaast hebben we gebouwen nodig om onze eigen diensten te faciliteren zoals het stadskantoor en de gemeentewerf. Het team Vastgoed vervult de privaatrechtelijke rol van vastgoedeigenaar en beheert het middel vastgoed.

Meerjarenonderhoudsplan

Het gemeentelijke vastgoedbezit wordt onderhouden conform het door de raad in 2020 vastgestelde gemeentelijk meerjarig onderhoudsplan vastgoed. Per pand is er een meerjarig onderhoudsprogramma dat de basis vormt voor het uit te voeren onderhoud in een jaar. Jaarlijks wordt ± 20% van de onderhoudsplannen geactualiseerd. Basisuitgangspunt is dat we onze gebouwen onderhouden op conditieniveau 2-3 volgens de NEN 2767-normering. Uitzondering op dit niveau zijn de monumentale panden, hierbij wordt conditieniveau 2 en voor de installaties minimaal conditiescore 3 gehanteerd. Deze uitgangspunten zijn bij het vaststellen van het nieuwe vastgoedbeleid 2025-2033 meegenomen. Met deze werkwijze wordt het risico op achterstallig onderhoud met gevolgschades geminimaliseerd.

Kwaliteit vastgoed

De uiteindelijke kwaliteit van ons vastgoed wordt mede bepaald door de combinatie van regulier(jaarlijks) onderhoud, groot onderhoud en de investeringen die noodzakelijk zijn om gebouwen een upgrade te geven of te vervangen. Met de uitvoering van groot onderhoud wordt het vastgoed in stand gehouden. Afhankelijk van het type gebouw en het gebruik en de daarbij behorende eisen kan het zijn dat er extra investeringen nodig zijn om gebouwen “toekomstproof” te maken. Binnen het gemeentelijk vastgoedareaal is dit een aandachtspunt.

Het reguliere onderhoud is opgenomen in de exploitatiebegroting van de gemeente. Voorbeelden hiervan zijn het jaarlijks onderhoud aan cv-installaties, liften, schoonmaken daken, calamiteiten, etc. Per gebouw is dit inzichtelijk en zijn hiervoor contracten afgesloten. Voor het groot onderhoud is op basis van het meerjarig onderhoudsplan een voorziening in het leven geroepen zodat fluctuaties in het uitgavepatroon niet direct van invloed zijn op de exploitatiebegroting. In de exploitatiebegroting wordt de jaarlijkse voeding aan de voorziening begroot. De noodzakelijke investeringen worden opgenomen in het uitvoeringsplan.

Beheer en onderhoud binnensportaccommodaties

Voor wat betreft de binnensport is met ingang van 1 januari 2023 het Sportbedrijf Bergen op Zoom BV huurder van onze binnensportaccommodaties, te weten 3 sporthallen, 3 gymzalen en 2 zwembaden. Bovendien is zij onze onderhuurder van sporthal Boulevard die eigendom is van een private partij. In het kader van de governance is afgesproken dat het Sportbedrijf de verantwoordelijkheid draagt voor de uitvoering van al het onderhoud, inclusief het eigenaarsonderhoud. Het Sportbedrijf dient conditieniveau 3 conform de NEN 2767-normering te hanteren. Het Sportbedrijf ontvangt jaarlijks o.b.v. het MJOP een bijdrage om het eigenaarsonderhoud te kunnen uitvoeren. Daarover wordt jaarlijks verantwoording afgelegd. Randvoorwaarden en procesafspraken zijn bij overeenkomst vastgelegd.

Vastgoedbeleid

Het vastgoedbeleid is in 2025 geactualiseerd en in juni 2025 door de gemeenteraad vastgesteld. Belangrijk uitgangspunt hierbij is “Wij bezitten vastgoed als instrument om maatschappelijke en publieke doelstellingen (op het gebied van cultuur, welzijn, zorg, economie, sport en eigen bedrijfsuitvoering) te behalen. Het bezit van gemeentelijk vastgoed is geen doel op zich, maar is enkel een instrument om maatschappelijke doelstellingen te faciliteren.” In het nieuwe Vastgoedbeleid wordt de werkwijze van de gemeente ten aanzien van het gemeentelijk vastgoed nader uitgewerkt. Hierin worden het belang van rolzuiverheid binnen de organisatie en duidelijke regels en afspraken over verantwoordelijkheden vastgelegd. Het beleid richt zich op alle aspecten rondom de ontwikkeling, exploitatie, het beheer, onderhoud en de aan- en verkoop van gemeentelijk vastgoed.

Verduurzaming vastgoed

Het klimaatakkoord van Parijs is ontstaan in 2015. Elk land heeft zijn eigen emissiereductiedoelstellingen kunnen indienen en daarvoor zijn eigen strategieën kunnen bepalen. Vanuit dit akkoord zijn ook uitgangspunten bepaald met betrekking tot het gemeentelijke vastgoed. Doelstelling is 55% CO_2-reductie in 2030 en 100% CO_2-reductie in 2050 t.o.v. 1990. Naast de wettelijke eisen hebben we ons als gemeente uitgesproken dat we duurzaamheid

een belangrijk onderdeel vinden van ons beleid. Het uitvoeringsprogramma Duurzaamheid, Energie en Klimaat (DEK) geeft gemeentebreed uitvoering aan de opdracht. Het verduurzamen van gemeentelijk vastgoed maakt onderdeel uit van dit uitvoeringsprogramma.

Hoe gaan we het aanpakken?
De Sectorale Routekaart Maatschappelijk Vastgoed (van de VNG) voor gemeenten is een startpunt met een aanpak op hoofdlijnen: hoe kunnen gemeenten in een periode van 30 jaar de ambitie uit het Klimaatakkoord realiseren. Binnen de scope van de routekaart ligt de focus op het terugdringen van het energiegebruik van gebouwen waarmee met name effecten op lagere uitstoot CO_2 worden bereikt. Dit is alle energie die nodig is voor verwarmen, koelen, ventileren en verlichten van het gebouw. Vanuit de Sectorale routekaart wordt een "gemeentelijke routekaart" ontwikkeld waarbij specifiek gekeken wordt naar onze eigen situatie. In de gemeentelijke routekaart wordt de strategie bepaald waarmee het maatschappelijk vastgoed CO_2-arm en aardgasvrij wordt gemaakt en hoe daarmee de doelen voor 2030 en 2050 worden behaald. In het uitvoeringsplan is voor de komende jaren elk jaar € 700.000 opgenomen voor het verduurzamen van vastgoed. Naast dit budget kunnen we de lasten met betrekking tot financieel rendabele verduurzaminginvesteringen dekken uit wegvallende energiekosten. Met de routekaart en de uitkomsten daarvan kan bepaald worden op welke wijze middelen op de meest efficiënte wijze ingezet kunnen worden. Daarnaast kunnen we bepalen wat er voor de langere termijn nog moet gebeuren. In 2026 is de CO_2 uitstoot van onze gebouwen in beeld gebracht en vergeleken met 1990. Op basis van de huidige inzichten (medio 2026) wordt ingeschat dat de doelstelling voor 2030 haalbaar is door onderhoudswerkzaamheden te combineren met verduurzaming. De doelstelling voor 2050 vraagt nog om een nadere analyse en is deels ook afhankelijk van veranderlijke wetgeving en nieuwe technieken. De netcongestieproblematiek speelt hierbij ook nog een rol.

Subsidies
Voor het verduurzamen van gemeentelijk vastgoed zijn er verschillende subsidiemogelijkheden. De DUMAVA-subsidie is één van de bekendste. Voor het verduurzamen van Gebouw-T hebben we voor de uitvoering van verduurzamingsmaatregelen € 85.000 DUMAVA-subsidie ontvangen. In 2027 staat de daadwerkelijke uitvoering met betrekking tot de verduurzaming van Gebouw-T op de planning.

Een andere subsidiemogelijkheid is de CDOKE-middelen. Dit zijn rijksgelden uit de Tijdelijke regeling capaciteit decentrale overheden voor klimaat- en energiebeleid waarmee gemeenten en provincies extra personeel kunnen aannemen en externe deskundigen kunnen inhuren voor klimaat- en energiebeleid. Voor onderzoek naar verduurzamingsmogelijkheden bij gemeentelijk vastgoed is vanuit deze CDOKE-middelen € 110.000 beschikbaar gesteld. Dit onderzoek is met name gericht op de toepassing van zonnepanelen, de problematiek van netcongestie, en toekomstige verduurzamingsmaatregelen zoals bijvoorbeeld de toepassing van warmtepompen. De resultaten vanuit dit onderzoek gebruiken we om verdere verduurzaming van onze gebouwen door te voeren met de meest efficiënte inzet van middelen.

BUITENSPORT – SPORTPARKEN

Het beheer en onderhoud
Met betrekking tot het grootonderhoud is voor de jaren 2027 – 2036 een MJOP-buitensport opgesteld met een reële planning en is een calculatie gemaakt op basis van de uitgevoerde inspecties. Hierbij wordt op hoofdlijnen onderscheid gemaakt tussen de sportelementen (bijvoorbeeld een voetbalveld) en de ondersteunende infrastructuur op een sportpark (bijvoorbeeld een weg tussen de velden en kleedaccommodaties). Wat betreft de sportelementen dienen deze te voldoen aan de eisen van de NOC*NSF en de betreffende sportbonden. Voor de ondersteunende infrastructuur hanteren we voor het bepalen en beoordelen van het kwaliteitsniveau de CROW-systematiek die ook gebruikt wordt voor de openbare ruimte. Deze systematiek werkt met verschillende onderhoudsniveaus, waarbij A+ opleverkwaliteit is en bij niveau D sprake is van veel achterstallig onderhoud. Voor de buitensportaccommodaties zijn we uitgegaan van niveau B/C (sober en doelmatig).

Door de kosten voor (groot) onderhoud juist te begroten en planmatig weg te zetten in de tijd worden verrassingen op de korte- en lange termijn voorkomen, waardoor het gewenste kwaliteitsniveau van de sportvoorzieningen geborgd blijft. Daarbij komt dat in de toekomst, op basis van een actueel MJOP, beter onderbouwde beslissingen genomen kunnen worden ten aanzien van instandhouding, vervanging of afstoten van accommodaties. Dit sluit aan op de ambitie en doelstelling om sport en bewegen te faciliteren en zo inwoners te ondersteunen bij het vitaal en gezond blijven.

3.5 Paragraaf Verbonden partijen

Verbonden partijen zijn organisaties en instellingen waarin de gemeente een bestuurlijk en financieel belang heeft. We spreken van een bestuurlijk belang wanneer de gemeente een zetel heeft in het bestuur van die organisatie of wanneer de gemeente stemrecht heeft. De gemeente heeft op die manier zeggenschap in de organisatie. Er is sprake van een financieel belang als de gemeente de kosten draagt als de organisatie failliet gaat of als de organisatie haar verplichtingen niet nakomt. Of als de gemeente risico draagt over ingelegd kapitaal, zoals bij het bezit van aandelen.

De gemeente Bergen op Zoom kent de volgende verbonden partijen:

Gemeenschappelijke regeling	Progr.
BGTS Euregio BENEGO	1
GR Belastingsamenwerking West-Brabant (BWB)	1 & 9
GR Veiligheidsregio Midden- en West-Brabant (VRMWB)	2
GR Regio West-Brabant (RWB)	4
GR Programma schoolverzuim en voortijdig schoolverlaten (RBL)	5
GR West-Brabants Archief (WBA)	6
GR Geweld in afhankelijkheidsrelaties en meldpunt crisiszorg West-Brabant (GIA)	7
GR GGD West-Brabant	7
GR Regionale Ambulancevoorziening Brabant Midden-West-Noord (RAV)	7
GR Werkvoorzieningschap West-Brabant (WVS)	8
GR Intergemeentelijke Sociale Dienst Brabantse Wal (ISD)	8
GR Omgevingsdienst Midden- en West-Brabant (OMWB)	9

Deelnemingen	Progr.
NV Bank Nederlandse Gemeenten	1
ZEH NV (voormalig PZEM NV)	1
BV Rewin West-Brabant	4
Sportbedrijf Bergen op Zoom BV	6
SAVER NV	9
Brabant Water NV	9
GBE Aqua BV	9
Enexis Holding NV (ontstaan uit Essent NV)	9
Parkeerbeheer Bergen op Zoom BV	10

a. Zienswijzen op ontwerpbegrotingen van verbonden partijen

Op 25 juni 2026 besprak de raad de ontwerpbegrotingen van verschillende gemeenschappelijke regelingen. Alleen voor de begroting van de OMWB zijn zienswijzen ingediend. Hieronder staan deze zienswijzen, met de reactie van de OMWB.

Partij	Zienswijze raad en reactie
OMWB	In de concept begroting 2027 lijken posten ruim begroot te zijn. Dit betreffen met name het opleidingsbudget, dat gebaseerd is op de landelijke robuustheidscriteria voor omgevingsdiensten en de salariskosten, die geïndexeerd zijn op basis van cijfers van het Centraal Planbureau (CPB). Reactie Dagelijks Bestuur: Het Ministerie van I&W heeft robuustheidscriteria vastgesteld voor alle omgevingsdiensten. Wij hebben bestuurlijk afgesproken dat de OMWB hieraan gaat voldoen. Eén onderdeel van de robuustheidscriteria is het opnemen van een opleidingsbudget van 3% van de salariskosten in de begroting. Dit is zo in de ontwerp programmabegroting 2027 verwerkt. We gaan bij de bestuurlijke rapportages in op de uitnutting van dit opleidingsbudget, we conformeren ons aan de eis gesteld door het ministerie. Bij de 1e Begrotingswijziging 2027 dienen alle exploitatieposten waaronder het opleidingsbudget en de salariskosten reëel begroot te worden en niet op basis van landelijke kengetallen. Reactie Dagelijks Bestuur: Overeenkomstig de berekening van het tarief, worden de kosten voor lonen en salarissen, in overeenstemming met de financiële verordening (Artikel 5 lid 2), begroot op basis van de CPB-cijfers uit de Macro Economische Verkenningen van september. Zoals hierboven vermeld vindt in de Eerste begrotingswijziging 2027 een herrekening plaats op basis van de meest actuele CPB-cijfers.

b. Algemene financiële richtlijnen begrotingen gemeenschappelijke regelingen 2028

In de nota Verbonden Partijen zijn de volgende financiële richtlijnen vastgelegd:

1. We verwachten van het bestuur van de gemeenschappelijke regeling dat zij een structureel sluitende meerjarenbegroting, waarin vier jaar vooruit wordt gekeken, aanbiedt aan de deelnemers. De gemeenschappelijke regeling vermeldt duidelijk de uitgangspunten die gebruikt zijn voor de begroting voor het komende jaar. In de begroting voor het komende jaar neemt de gemeenschappelijke regeling ook een overzicht op met de bijdragen voor de komende vier jaar per deelnemer.
2. De begroting wordt opgesteld op basis van ongewijzigd beleid. Er worden dus geen nieuwe taken of uitbreiding van bestaande taken in de primitieve begroting opgenomen, behalve als dit eerder door het algemeen bestuur is besloten.
3. De begroting bevat een overzicht met het verloop van aanwezige reserves. In dit overzicht is te zien wanneer de reserve wordt ingezet en voor welk bedrag per jaar. Hierin wordt ook het doel van de reserve omschreven.
   Wanneer een bestemmingsreserve 2 jaar of langer niet wordt ingezet, dan legt de gemeenschappelijke regeling de instandhouding of vrijval van deze bestemmingsreserve in de besluitvorming bij de ontwerpbegroting voor. Het uitgangspunt is dat deze bestemmingsreserve op dat moment vrijvalt. Wordt er niet besloten tot vrijval dan geeft de gemeenschappelijke regeling in de ontwerpbegroting de planning en het doel van de uitgaven voor deze bestemmingsreserve opnieuw aan. Via de ontwerpbegroting worden de gemeenteraden in de gelegenheid gesteld hierop een zienswijze in te dienen.
4. De bijdrage van de deelnemende gemeenten in de begroting voor het komende jaar stijgt maximaal met de geldende cao-indexering, overige cao-afspraken en de prijsontwikkeling uit de meest recente circulaire. Voor het opstellen van zowel de kaderbrief als de begroting gebruikt de gemeenschappelijke regeling de dan meest recente circulaire voor zowel de loon- als de prijsindex. Hiervoor gebruiken we de meest recente ramingen zoals opgenomen in het Centraal Economisch Plan van het Centraal Planbureau. Voor de loonontwikkeling wordt hierbij 'de index van de loonvoet sector overheid' gevolgd en voor de prijsontwikkeling 'de index van de netto materiële consumptie'. De verbonden partij geeft bij de kaderbrief en de begroting een specificatie weer van de verhouding lonen/prijzen in haar exploitatiebegroting. Voor het opvangen van afwijkingen tussen de indexeringen die in de begroting zijn opgenomen en de werkelijke cao-indexering, overige cao-afspraken en de werkelijke prijsontwikkeling houdt de verbonden partij een beperkte algemene reserve aan om de bedrijfsvoering in het lopende boekjaar te kunnen continueren zonder dat hiervoor een beroep moet worden gedaan op de deelnemers en een zienswijzenprocedure moet worden gevolgd. Uiteraard wijzigt de deelnemersbijdrage ook wanneer er wijzigingen zijn in de kwantiteit van de dienstverlening die de deelnemers afnemen.
5. Een besluit van het algemeen bestuur van een verbonden partij tot instelling van een algemene reserve is goed gemotiveerd, onderbouwd en voorzien van bijbehorende spelregels. Op dit besluit van het algemeen bestuur wordt een zienswijzemogelijkheid geboden aan de deelnemende gemeenten bij de concept-begroting (wijziging). De algemene reserve

wordt aangevuld tot de maximale hoogte zoals vastgesteld door het algemeen bestuur. Voor het bepalen van de omvang van de (beperkte) algemene reserve kan het algemeen bestuur een advies vragen aan de accountant, maar de algemene reserve bedraagt niet meer dan 8% van de totale lasten in de begroting (uitgangspunt is en blijft dat de weerstandscapaciteit bij de deelnemers wordt aangehouden).

6. Een positief jaarrekeningresultaat wordt uitgekeerd aan de deelnemers. De gemeenschappelijke regeling kan hier alleen van afwijken door een duidelijk en gemotiveerd voorstel voor resultaatbestemming voor te leggen aan het algemeen bestuur. Over een dergelijk voorstel besluit het algemeen bestuur.
7. In de paragraaf Weerstandsvermogen en risicobeheersing beschrijft de gemeenschappelijke regeling de risico's met de meeste impact en de getroffen beheersingsmaatregelen. Ook geeft de gemeenschappelijke regeling inzicht in de benodigde weerstandscapaciteit.

Totaaloverzicht regionale adviezen richtlijnen begrotingen GR'en 2028

Wba

Beleidsmatige richtlijn

Hoewel in de begroting aandacht wordt besteed aan de nieuwe Archiefwet, digitale archivering en het e-depot, verzoeken wij het West-Brabants Archief in de begroting 2028 concreter inzicht te geven in de ondersteuningsrol richting deelnemers, de ontwikkeling van het e-depot en de wijze waarop wordt geanticipeerd op de toenemende instroom van digitale archieven. Daarbij ontvangen wij graag inzicht in de hiervoor benodigde capaciteit, expertise, risico's en financiële gevolgen.

Rbl

Aanvullende financiële richtlijn

Nagenoeg alle gemeenten hebben de afgelopen jaren te maken met een bezuinigingsopgave. Hierdoor moeten gemeenten beleidsinhoudelijke keuzes maken en/of besparingen doorvoeren. In de richtlijnen voor 2026 hebben wij onze gemeenschappelijke regelingen gevraagd om aan te geven welke keuzes gemaakt konden worden om besparingen te realiseren. Gelet op de huidige financiële situatie, maar ook zeker met het oog op ravijnjaar 2028, beschrijft de gemeenschappelijke regeling in de kadernota en begroting 2028 wederom in hoeverre zij hieraan kan bijdragen, bijvoorbeeld door de bijdrage van de deelnemers voor 2028 te laten dalen, gelijk te houden aan de bijdrage voor 2027 of een eventuele stijging te beperken.

Rwb

Aanvullende financiële richtlijn:

Bij de uitvoeringsgerichte taak Kleinschalig Collectief Vervoer geldt voor de vervoersprijs per eenheid een aanpassing aan de hand van de branchegerichte NEA-index. Verder worden de vervoerslasten begroot aan de hand van het geprognosticeerde gebruik van de vervoersvoorziening. Doorbelasting van kosten aan gemeenten en provincie vindt plaats op basis van realisatie.

Ggd

Beleidsmatige richtlijnen

1. Uitvoering meerjarenbeleidsplan
   Wij verwachten dat de GGD West-Brabant in de kadernota en Beleidsbegroting 2028 duidelijk weergeeft met welke concrete plannen en activiteiten invulling wordt gegeven aan het meerjarenbeleidsplan 2027-2030 en aan de gezamenlijke regionale en lokale gezondheidsopgaven. Daarbij maakt de GGD inzichtelijk welke resultaten in 2028 worden beoogd en hoe deze bijdragen aan de ambities uit de gezamenlijke toekomstvisie 'Wij maken samen gezond gewoon'.
2. Inzicht in producten, prestaties en kosten
   Wij verwachten van de GGD dat zij in de kadernota en Beleidsbegroting 2028 transparant inzicht geeft in:
   – het producten- en dienstenaanbod;
   – de kosten per product of productgroep;
   – het onderscheid tussen wettelijke, plus- en andere aanvullende taken;
   – de afname van producten en diensten door de deelnemende gemeenten.
3. Monitoring van resultaten en maatschappelijke effecten
   Wij verwachten dat de GGD de voortgang en resultaten van de activiteiten inzichtelijk maakt met behulp van duidelijke en meetbare indicatoren. Daarbij wordt gerapporteerd over uitgevoerde activiteiten en geleverde producten, en met betrekking tot onze inwoners ook over het bereik, de resultaten en de maatschappelijke effecten daarvan. De indicatoren dienen aan te sluiten bij het meerjarenbeleidsplan en moeten deelnemende gemeenten in staat stellen om de voortgang te volgen en tijdig bij te sturen.
4. Samen Sterker
   De GGD maakt in de kadernota en Beleidsbegroting 2028 inzichtelijk welke maatschappelijke, inhoudelijke, organisatorische en financiële resultaten met deze samenwerking worden nagestreefd en wat de gevolgen hiervan

zijn voor de dienstverlening en de bijdragen van de deelnemende gemeenten. Daarbij dient aandacht te zijn voor de lokale nabijheid van de GGD, de kwaliteit en continuïteit van de dienstverlening, de kosten van de samenwerking en de zeggenschap van de deelnemende gemeenten. Voorstellen die betrekking hebben op de samenwerking tussen de GGD West-Brabant en de GGD Hart voor Brabant dienen op een eenduidige wijze, met eenzelfde informatiepositie en gelijkluidende beslispunten aan beide algemeen besturen te worden voorgelegd.

Rav

Beleidsmatige richtlijn

De komende jaren staat de RAV voor forse uitdagingen door personeelstekorten, technologische en organisatorische veranderingen (AI, geavanceerde medische apparatuur) en de groeiende zorgvraag (vergrijzing, toename psychosociale problematiek). Dat vraagt grote inspanningen van de RAV. In haar begroting 2028 geeft de RAV aan hoe zij werkt aan duurzame en toekomstbestendige ambulancezorg die inspeelt op maatschappelijke ontwikkelingen en die zonder gemeentelijke bijdragen wordt aangeboden.

Wvs

Aanvullende financiële richtlijnen

De op WVS betrekking hebbende ramingen en effecten van de ketensamenwerking worden herkenbaar in een afzonderlijke paragraaf in de begroting 2028 opgenomen. WVS zorgt ervoor dat haar begroting op dit punt aansluit bij de begrotingen van het Werkplein Hart van West-Brabant en de ISD Brabantse Wal.

Beleidsmatige richtlijnen

1. WVS houdt inzichtelijk welke activiteiten en risico's verbonden zijn aan de afbouw van het huidige WSW-bestand in combinatie met de opdrachtportefeuille en stelt maatregelen voor om nadelige financiële gevolgen daarvan zoveel mogelijk te beperken.
2. WVS besteedt in de begroting 2028 aandacht aan de visie en ambitie rondom de doorontwikkeling van het sociaal ontwikkelbedrijf.
3. De begroting van WVS wordt daarbij opgesteld in lijn met de ambities en doelstellingen van de integrale ketensamenwerking met het Werkplein Hart van West-Brabant en de ISD Brabantse Wal. De ketenpartners dienen hun activiteiten en inspanningen in samenhang te bezien, waarbij het resultaat van de organisaties tezamen optimaal dient te zijn.
4. Ten aanzien van deze ambities en doelstellingen verwachten we dat WVS samen met het Werkplein en ISD komt tot concrete doelstellingen rond de ontwikkelingen van inwoners, zowel in kwalitatief als kwantitatief opzicht.
5. Daarbij verwachten we dat een programmatische aanpak ketensamenwerking wordt uitgewerkt en toegepast (met een uniforme klantreis en een dienstverleningsconcept), dat KPI's voor de keten zijn beschreven en worden gebruikt bij planning, monitoring, evaluatie en bijsturing, dat daarbij wordt gewerkt volgens de 7 uitgangspunten van de moderne overheidsorganisatie en de ontwikkelingen in het kader van de aanpassing van de Participatiewet en dat voor alle cliënten maatwerk wordt geleverd in afstemming met ketenpartners en daarbij wel sprake is en blijft van een effectieve en efficiënte bedrijfsvoering en bedrijfsmatig werken.
6. In de begroting 2028 wordt de inzet van WVS ten behoeve van de ketensamenwerking in een afzonderlijke paragraaf doorontwikkeld.

Omwb

Beleidsmatige richtlijnen

1. De uitkomsten van de herziening van de Midden- en West-Brabant-norm (MWB-norm) en de actualisering van het Gemeenschappelijk Uitvoeringskader (GUK) en de bijbehorende financieringsopzet worden in de kaderbrief 2028 beschreven en in de begroting 2028 verwerkt, waarbij ook wordt ingegaan op de (potentiële) gevolgen voor de (meerjaren)begroting 2028.
2. Gemeenten moeten in 2027 voldoen aan de eisen van de Europese Kaderrichtlijn Water (KRW) voor vergunningverlening, toezicht en handhaving. De kaderbrief 2028 beschrijft de structurele organisatorische en financiële gevolgen hiervan voor deelnemers.

Toelichting per verbonden partij: Publieke verbonden partijen

BGTS Euregio BENEGO Portefeuillehouder burgemeester Mulder	
Doel	De doelen die BENEGO nastreeft zijn: Het zeer actief verbinden van lokale initiatieven bij zowel Belgische als Nederlandse grensgemeenten; Het in stand houden van een platformfunctie die minimaal éénmaal per jaar een conferentie belegt voor de deelnemende grensgemeenten en tevens op verzoek van de leden concrete samenwerking c.q. informatie-uitwisseling over grensoverschrijdende actuele thema's actief entameert; Het in stand houden van de rechtspersoon.
Betrokkenen	Deelnemende aan Nederlandse zijde: Baarle-Nassau, Bergen op Zoom, Breda, Etten-Leur, Goirle, Hilvarenbeek, Reusel-De Mierden, Roosendaal, Rucphen, Tilburg, Woensdrecht, Zundert Deelnemende gemeenten aan Vlaamse zijde: Baarle-Hertog, Essen, Hoogstraten, Kalmthout, Kapellen, Merkplas, Ravels, Stabroek, Turnhout, Wuustwezel.
Risico	Jaarlijkse bijdrage aan het samenwerkingsverband

GR Belastingsamenwerking West-Brabant (BWB) Portefeuillehouder wethouder Pals	
Doel	Gemeenschappelijke behartiging van de belangen van de deelnemende gemeenten en het waterschap op het gebied van de heffing en invordering van belastingen en de uitvoering van de wet waardering onroerende zaken.
Betrokkenen	Waterschap Brabantse Delta en gemeenten Bergen op Zoom, Breda, Dongen, Etten-Leur, Halderberge, Loon op Zand, Moerdijk, Oosterhout, Roosendaal, Rucphen, Woensdrecht en Zundert. Vestiging Etten-Leur.
Risico	De gemeente is verplicht een – jaarlijks te bepalen – bijdrage te betalen. De gemeente staat, gezamenlijk met de overige deelnemers, garant voor de juiste betaling van rente, aflossing, boeten en kosten van de door het BWB af te sluiten langlopende leningen, kasgeldleningen en in rekening courant op te nemen gelden, naar verhouding van voornoemde bijdrage aan de begroting.

GR West-Brabants Archief (WBA) Portefeuillehouder wethouder Pals	
Doel	De belangen van de deelnemers met betrekking tot de zorg, het beheer, de bewaring en het ter beschikking stellen van de in de archiefbewaarplaats en het e-depot berustende archiefbescheiden en collecties van de deelnemende gemeenten te behartigen alsmede het toezicht op het beheer van de archiefbescheiden van de deelnemers voor zover deze niet zijn overgebracht. Het in het samenwerkingsgebied vervullen van de functie van regionaal kennis- en informatiecentrum op het gebied van de lokale en regionale geschiedenis middels het opbouwen en beheren van een zo breed mogelijke collectie regionaal-historisch bronnenmateriaal en deze op een zo actief mogelijke wijze beschikbaar stellen aan en dienstbaar maken voor een breed publiek.
Betrokkenen	Deelnemende gemeenten: Bergen op Zoom (vestigingsplaats), Etten-Leur, Roosendaal, Moerdijk, Halderberge, Rucphen, Steenbergen, Woensdrecht, Zundert
Risico	De gemeente draagt bij in een eventueel nadelig saldo
Ontwikkelingen	De invoering van de nieuwe Archiefwet in 2027 heeft gevolgen voor het WBA. Deelnemers dienen vervroegd informatie over te brengen. WBA dient hierop tijdig te anticiperen door voldoende personeel en een efficiënt en snelwerkend e-depot.

GR Veiligheidsregio Midden- en West-Brabant (VRMWB) Portefeuillehouder burgemeester Mulder	
Doel	Afstemming tussen hulpdiensten voor het bereiken van grotere slagkracht en betere dienstverlening
Betrokkenen	In de Veiligheidsregio Midden- en West-Brabant wordt deelgenomen door de 24 gemeenten, de Brandweer Midden- en West-Brabant, De GHOR Midden- en West-Brabant en de Gemeenschappelijke Meldkamer. Vestiging Bergen op Zoom.
Risico	Bijdrage o.b.v. Cebeon maatstaven

GR Regio West-Brabant (RWB) Portefeuillehouder: wethouder Van den Aarsen	
Doel	De focus van de samenwerking van de colleges van de 16 gemeenten in de Regio West-Brabant (RWB) ligt op het versterken van het economisch vestigingsklimaat. In de Strategische Agenda en het Actieprogramma 2024-2028 zijn doelen vastgesteld waar de 16 gemeenten samen met samenwerkingspartners aan werken. Hierbij gaat het om de programma's en opgaven waar de overheid voor verantwoordelijk is. Dat gebeurt door middel van de programma's Circulaire Regio, Innovatieve Regio en Plantaardige Regio. Daarbij is de Economische Agenda West-Brabant van de Economic Board West-Brabant (EBWB) het vertrekpunt.
Betrokkenen	Deelnemende gemeenten behorend tot het samenwerkingsgebied: Alphen-Chaam, Altena, Baarle-Nassau, Bergen op Zoom, Breda, Drimmelen, Etten-Leur, Geertruidenberg, Halderberge, Moerdijk, Oosterhout, Roosendaal, Rucphen, Steenbergen, Woensdrecht en Zundert. Vestiging Etten-Leur.
Risico	Bijdrage in het tekort op basis van ons aandeel
Ontwikkelingen	Het Algemeen Bestuur (AB) van de RWB heeft op 3 november 2025 het principebesluit genomen om de economische en arbeidsmarkttaken van de RWB te ontvlechten en te herverdelen onder de Stedelijke Regio West-Brabant (SRWB) en de BV REWIN West-Brabant. Reden daarvoor is dat door de komst van de stedelijke regio's, de samenwerking op het gebied van de ruimtelijke economie in West-Brabant noopt tot een vereenvoudiging, vergroting van de slagkracht en vermindering van 'bestuurlijke drukte'. De 16 in de RWB samenwerkende colleges hebben vervolgens in mei jl. besloten uitvoering te geven aan eerdergenoemd principebesluit door de economische en arbeidsmarkttaken van de RWB per 1 januari 2027 te beëindigen en deze taken, inclusief bijbehorende middelen, regionaal te herverdelen. Met deze beweging verandert de Regio West Brabant fundamenteel van karakter. Voor de RWB blijven enkel bedrijfsmatige en dienstverlenende taken (mobiliteitscentrum, kleinschalig collectief vervoer, regioarcheologie) over. Dit vraagt om een herziening van deze Gemeenschappelijke Regeling welke naar verwachting op 1 januari 2028 in werking treedt.

GR schoolverzuim en voortijdig schoolverlaten (Regionaal Bureau Leren West Brabant RBL) Portefeuillehouder wethouder Siebelink	
Doel	Regionale centrale leerlingenadministratie; Centralisering van het gegevensbeheer Doorstroompunt en leerplicht (wettelijke taak) voor betere controle op voortijdig schoolverlaters en schoolverzuim, eenduidige cijfers en werkwijze in regio en betere aansluiting bij (regionaal georganiseerde) partners als het Voortgezet Onderwijs/MBO zelf, maar ook Zorg, Veiligheidspartners.
Betrokkenen	14 gemeenten nemen deel aan de GR waaronder de gemeente Bergen op Zoom. Vestiging Breda.
Risico	Bergen op Zoom blijft zelf eindverantwoordelijk voor deze wettelijke taak. Breda wordt gemandateerd om de centrale leerlingenadministratie te voeren. Risico blijft beperkt tot maximaal de jaarlijkse bijdrage.

GR GIA (Geweld in Afhankelijkheidsrelaties) Portefeuillehouder wethouder Ahajaj	
Doel	Het doel van de Gemeenschappelijke Regeling (GR) Geweld in Afhankelijkheidsrelaties (GIA) is om de samenwerking te verankeren tussen de West-Brabantse gemeenten bij de aanpak van het voorkomen en bestrijden van GIA en de zorg voor één Meldpunt Crisiszorg in de regio West-Brabant.
Betrokkenen	Onderdeel van de GR GIA zijn de gemeenten uit jeugdhulpregio West-Brabant West en West-Brabant Oost, te weten: Alphen-Chaam, Halderberge, Altena, Moerdijk, Baarle-Nassau, Oosterhout, Bergen op Zoom, Roosendaal, Breda, Rucphen, Drimmelen, Steenbergen, Etten-Leur, Woensdrecht, Geertruidenberg en Zundert. Gemeente Breda is de centrumgemeente voor de GR.
Risico	Huidige financiering leidt bij continuering van inzet en beleid tot een tekort voor 2026 (en verder).
Ontwikkelingen	Veilig thuis heeft het signaal afgegeven van een financieel tekort in 2026 en verder.

GR GGD West-Brabant Portefeuillehouder wethouder Ahajaj	
Doel	Het behartigen van de belangen van de gemeenten op het gebied van de publieke gezondheid. Gemeenten houden de GGD in stand en zo nodig andere vormen van organisatie op het gebied van de publieke gezondheid).
Betrokkenen	Gemeenten Alphen-Chaam, Altena, Baarle-Nassau, Bergen op Zoom, Breda, Drimmelen, Etten-Leur, Geertruidenberg, Halderberge, Moerdijk, Oosterhout, Roosendaal, Rucphen, Steenbergen, Woensdrecht, Zundert. Vestiging Breda.
Risico	De gemeente draagt bij in het nadelig saldo De geneeskundige zorg afstemmen op de aanvaardbare kosten

GR Regionale Ambulancevoorziening Brabant Midden-West-Noord (RAV) Portefeuillehouder wethouder Ahajaj	
Doel	Het instellen en in standhouden van een Regionale Ambulancevoorziening voor het werkgebied Midden en West-Brabant; Het instellen en in standhouden van een Regionale Ambulancevoorziening voor het werkgebied Brabant-Noord; Het in standhouden van een meldkamer ambulancezorg voor het werkgebied Midden- en West-Brabant; Het in standhouden van een meldkamer ambulancezorg voor het werkgebied Brabant-Noord; Het vaststellen en (doen) uitvoeren van regionale ambulanceplannen van de regio Midden- en West-Brabant en Brabant-Noord; Het (doen) leveren van een bijdrage aan de geneeskundige hulpverlening bij ongevallen en rampen ten behoeve van de Veiligheidsregio Midden- en West-Brabant en Hulpverleningsdienst Brabant-Noord.
Betrokkenen	Gemeenten Alphen-Chaam, Altena, Baarle-Nassau, Bergen op Zoom, Breda, Dongen, Drimmelen, Etten-Leur, Geertruidenberg, Gilze en Rijen, Goirle, Halderberge, Hilvarenbeek, Loon op Zand, Moerdijk, Oisterwijk, Oosterhout, Roosendaal, Rucphen, Steenbergen, Tilburg, Waalwijk, Woensdrecht, Zundert, Bernheze, Boekel, Boxtel, 's-Hertogenbosch, Heusden, Land van Cuijk, Maashorst, Meierijstad, Oss, Sint-Michielsgestel en Vught. Vestiging Tilburg.
Risico	De gemeente draagt bij in het nadelig saldo.

GR Werkvoorzieningsschap West-Brabant (WVS-groep) Portefeuillehouder wethouder Van den Aarsen	
Doel	Uitvoeren van activiteiten voor inwoners op grond van de Participatiewet als sociaal ontwikkelbedrijf. Onder andere het bieden van beschut werk, werk voor mensen met een indicatie op basis van de oude Wet sociale werkvoorziening (WSW) en het ontwikkelen van mensen met een afstand tot de arbeidsmarkt naar, waar mogelijk, betaald werk
Betrokkenen	Eigenaren en klanten: Gemeenten Bergen op Zoom, Etten-Leur, Halderberge, Moerdijk, Roosendaal, Rucphen, Steenbergen, Woensdrecht, Zundert. Hoofdkantoor in Roosendaal. De aangesloten gemeenten zijn zowel eigenaar van WVS als belangrijke opdrachtgever voor WVS. Leverancier: WVS

GR Werkvoorzieningsschap West-Brabant (WVS-groep) Portefeuillehouder wethouder Van den Aarsen	
Risico	Gemeenten dragen gezamenlijk (eventuele) negatieve exploitatiesaldi. Weerstandsreserve van de GR is thans voldoende. Om de exploitatie sluitend te krijgen zijn naast de subsidies eigen inkomsten nodig. Die omzet is afhankelijk van economische ontwikkelingen, ondernemerschap van de regeling en bereidheid ondernemers werk uit te besteden/arbeidsplaatsen ter beschikking te stellen.

GR Intergemeentelijke Sociale Dienst Brabantse Wal (ISD) Portefeuillehouder wethouder Van den Aarsen	
Doel	De regeling heeft ten doel gezamenlijke uitvoering van het takenpakket van een afdeling Sociale Zaken van een gemeente, afstemmen van beleid en uitvoering en het bevorderen van de kwaliteit en continuïteit van de dienstverlening. Voor de uitvoering hiervan is de ISD Brabantse Wal gevormd.
Betrokkenen	Gemeenten Bergen op Zoom, Steenbergen en Woensdrecht. Vestiging Bergen op Zoom.
Risico	De gemeente draagt bij in het nadelig saldo.
Ontwikkeling	Binnen de ISD, met name binnen het domein Inkomen en Armoedeverzachting, wordt actief ingezet op het verminderen van de afhankelijkheid van externe inhuur. Vanwege de aanhoudende krapte op de arbeidsmarkt is gekozen voor een traject waarbij onervaren medewerkers in vast dienstverband worden aangenomen en intern worden opgeleid. Momenteel bevinden zich 14 medewerkers in dit opleidingstraject. Deze aanpak werpt inmiddels zijn vruchten af, aangezien er tussen januari en medio november in totaal vijf externe inhuurkrachten uitstromen. In het verlengde hiervan is in de Begroting 2027 van de ISD opgenomen om de ingehuurde klantmanagers te vervangen door drie fte vaste formatie. Dit brengt de totale inhuurkosten van € 415.000 terug naar een salarispost van circa € 275.000 per jaar.

GR Omgevingsdienst Midden- en West-Brabant (OMWB) Portefeuillehouder wethouder Doedens	
Doel	OMWB voert de wettelijke milieutaken voor onze gemeente uit en adviseert ons op het gebied van milieu en werkt hierbij mee aan het borgen en verbeteren van onze milieukwaliteit. De OMWB neemt voorbereidende, coördinerende en uitvoerende taken op zich op het terrein van milieu, veiligheid en leefomgeving. Zij voert deze taken uit voor de provincie Noord-Brabant en de aangesloten gemeenten, deels in mandaat.
Betrokkenen	Deelnemende gemeenten/provincie behorend tot het samenwerkingsgebied: Alphen-Chaam, Altena, Baarle-Nassau, Bergen op Zoom, Breda, Dongen, Drimmelen, Etten-Leur, Geertruidenberg, Gilze en Rijen, Goirle, Halderberge, Heusden, Hilvarenbeek, Loon op Zand, Moerdijk, Oisterwijk, Oosterhout, Roosendaal, Rucphen, Steenbergen, Tilburg, Waalwijk, Woensdrecht, Zundert en provincie Noord-Brabant. Vestiging Tilburg.
Risico	De gemeente draagt bij in eventueel nadelig exploitatieresultaat

Toelichting per deelneming: Private verbonden partijen

NV Bank voor Nederlandse Gemeenten Portefeuillehouder wethouder Pals	
Doel	De gemeente heeft belang bij een gespecialiseerde bank voor Nederlandse overheden. Daarnaast wordt dividend ontvangen.
Betrokkenen	Bijna alle Nederlandse Gemeenten. Vestiging Den Haag.
Risico	Verlies inleg aandelenkapitaal
Ontwikkelingen	Van oudsher neemt de gemeente deel aan deze vennootschap. Dit is een uitvloeisel van de verhouding tussen gemeente en BNG, waarbij de BNG als huisbankier fungeert. Op dit moment zijn er geen redenen om de situatie te wijzigen. Jaarlijks wordt dividend ontvangen. De gemeente maakt geen deel uit van het bestuur.

ZEH NV (voormalig PZEM) Portefeuillehouder wethouder Pals	
Doel	ZEH draagt zorg voor het vertegenwoordigen van het aandeelhoudersbelang in N.V. EPZ (kerncentrale) en een aantal andere kleine deelnemingen (BMC Moerdijk B.V. en NPG Willebroek N.V.)
Betrokkenen	Alle Zeeuwse gemeenten (+/- 47%), Provincie Zeeland (50%), Provincie Noord-Brabant en enkele West-Brabantse gemeenten. Vestiging Middelburg.
Risico	Verlies van inleg aandelenkapitaal
Ontwikkelingen	De herindeling van Halsteren bij Bergen op Zoom had tot gevolg dat de aandelen van de ZEH NV (voorheen PZEM NV, daarvoor Delta NV) mee overgingen. Het aandeel van de gemeente in het totale aandelenpakket is gering. De gemeente bezit 84 aandelen. De gemeente heeft alleen via de aandeelhoudersvergadering bestuurlijke inbreng. ZEH is in de afgelopen jaren na verkoop van diverse bedrijfsonderdelen (afvalverwerker Indaver, deelneming in windmolenpark, consumententak Delta, netwerkbedrijf, Sloecentrale) op dit moment eigenlijk alleen nog aandeelhouder van EPZ (=kerncentrale in Borsele) en een aantal andere kleine deelnemingen. ZEH wil af van dit belang (70% EPZ) maar heeft hiervoor de medewerking van het Rijk nodig. Daar is inmiddels een akkoord over bereikt waarover de aandeelhouders in najaar 2026 een besluit zullen nemen.

GBE Aqua BV Portefeuillehouder wethouder Doedens	
Doel	Het houden en beheren van aandelen in Evides
Betrokkenen	Alle Zeeuwse gemeenten (+/- 47%), Provincie Zeeland (50%) en enkele West-Brabantse gemeenten. Vestiging Middelburg.
Risico	Verlies van inleg aandelenkapitaal
Ontwikkelingen	De herindeling van Halsteren bij Bergen op Zoom had tot gevolg dat de aandelen van de PZEM NV (voorheen Delta NV) mee overgingen. PZEM was houder van aandelen in Evides. Deze aandelen zijn eind 2021 overgedragen aan de bestaande aandeelhouders van PZEM. In 2022, 2023 en 2024 heeft de gemeente dividend ontvangen van ZEH met de verplichting dit deels door te storten (=kapitaalstorting) naar GBE Aqua. In totaal een bedrag van bijna € 1,8 miljoen. Hiermee heeft GBE Aqua haar lening afgelost. Dit najaar vindt besluitvorming plaats over de liquidatie van GBE Aqua. De aandeelhoudende gemeenten worden dan rechtstreeks aandeelhouder van Evides.

Enexis Holding NV (ontstaan uit Essent NV) Portefeuillehouder wethouder Doedens	
Doel	Beheer energienetwerk
Betrokkenen	Diverse Nederlandse gemeenten en Provincies. Vestiging 's-Hertogenbosch.
Risico	Verlies inleg aandelenkapitaal
Ontwikkelingen	Enexis is sinds 2009 het afgesplitste netwerkbedrijf van Essent NV. Enexis beheert het energienetwerk in zeven provincies in Noord-, Oost-, en Zuid-Nederland. Zij zorgt ervoor dat gas en elektriciteit van de energieleveranciers veilig bij de klant terecht komen. Enexis is verantwoordelijk voor de aansluiting van ongeveer 2,6 miljoen huishoudens, bedrijven en overheden.

BV REWIN West-Brabant Portefeuillehouder wethouder Van den Aarsen	
Doel	Versterken van de regionale economie door bedrijven te stimuleren in West-Brabant te investeren. De regionale ontwikkelingsmaatschappij REWIN West-Brabant bouwt aan een economisch sterk West-Brabant, waarbij zij ondernemers helpt groeien, innoveren en vestigen. De economische agenda 2023-2026 'West-Brabant in transitie naar de nieuwe economie' vormt de basis hiervoor. Deze visie voor de regio is vastgesteld door de EBWB in samenwerking met regionale overheden, onderwijsinstellingen en ondernemers. REWIN zorgt voor de uitvoering van de agenda.
Betrokkenen	De aandeelhouders zijn de 16 gemeenten in West-Brabant te weten: Alphen-Chaam, Altena, Baarle-Nassau, Bergen op Zoom, Breda, Drimmelen, Etten-Leur, Geertruidenberg, Halderberge, Moerdijk, Oosterhout, Roosendaal, Rucphen, Steenbergen, Woensdrecht en Zundert. .
Risico	Verlies inleg aandelenkapitaal
Ontwikkelingen	In West-Brabant wordt intensief samengewerkt op het gebied van de ruimtelijke economie via verschillende samenwerkingsverbanden als de Regio West Brabant (RWB), ontwikkelorganisatie REWIN B.V. en de EBWB. Inmiddels zijn daar de samenwerkingen van de Baronie en de stedelijke regio's SRWB en SRBT bijgekomen. Om onnodige bestuurlijke drukte en onduidelijkheid over welke organisatie wat doet te voorkomen wordt de samenwerking in West-Brabant vereenvoudigd en de slagkracht vergroot. Dit vraagt om een herijking van de rol van de overheid in de triple helix en van en met de ontwikkelorganisatie die hiermee is belast. Er is daarom een proces in gang gezet om de krachten van RWB en REWIN te gaan bundelen in één economische ontwikkelorganisatie (inwerkingtreding voorzien per 1-1-2027) met het perspectief om zich op termijn door te ontwikkelen op de schaal van Midden- en West-Brabant.

Green Chemistry Campus (GCC) BV Portefeuillehouder wethouder Van den Aarsen	
Doel	Versterken van de sociaaleconomische structuur en het bevorderen van de ontwikkeling van de bio gebaseerde economie in West-Brabant.
Betrokkenen	De aandeelhouders zijn de provincie Noord-Brabant, BV REWIN West-Brabant en de gemeente Bergen op Zoom.
Risico	Verlies inleg aandelenkapitaal
Ontwikkelingen	De gezamenlijke aandeelhouders in de GCC hebben eind 2024 het voornemen uitgesproken hun belangen in de GCC te willen beëindigen. Redenen daarvoor waren dat na 12 jaar de GCC nog steeds voor een groot deel afhankelijk is van publieke bijdragen en staatssteungrenzen in zicht kwamen. Ook de beleidsmatige resultaten bleven sterk achter bij hetgeen met de oprichting 12 jaar geleden was beoogd. Momenteel wordt bekeken welke kansrijke activiteiten uit de GCC geplaatst en elders in de gemeente Bergen op Zoom dan wel West-Brabant ondergebracht kunnen worden en worden de resterende activiteiten afgebouwd, in afwachting van een formeel ontbindingsbesluit door de aandeelhouders. Dit besluit is in januari 2026 genomen, waarna van een gefaseerde afbouw van de GCC sprake is.

Sportbedrijf Bergen op Zoom BV Portefeuillehouder wethouder Pals	
Doel	De bv exploiteert 2 zwembaden (De Schelp en de Melanen) en sinds 1 januari 2023 de binnensportaccommodaties van de gemeente Bergen op Zoom. Daarnaast is het sportbedrijf Bergen op Zoom BV een belangrijke partner in de uitvoering van de Brede regeling combinatiefunctionarissen en het sportbeleid.
Risico	Gemeente draagt het risico voor het voortbestaan c.q. het gestort aandelenkapitaal.
Ontwikkelingen	Vanaf 2023 is de exploitatie en het groot onderhoud van de binnensportaccommodaties overgegaan naar het sportbedrijf. De Fitfabriek is een bedrijfsonderdeel van het Sportbedrijf en pleegt inzet op het stimuleren van sport en bewegen voor onze inwoners. In het verleden stuurden we op de effecten door middel van subsidie. Sinds 2025 doen we dit opdracht gestuurd en hebben we een inkooprelatie met het Sportbedrijf met betrekking tot de Fitfabriek. Belangrijke wijziging is dat de Fitfabriek haar activiteiten meer wijkgericht aanbiedt en aansluiting zoekt bij de wijkteams.

SAVER NV Portefeuillehouder wethouder Pals	
Doel	Uitvoering afvalinzameling- en reinigingsdiensten
Betrokkenen	Bergen op Zoom, Roosendaal, Woensdrecht, Halderberge, Rucphen, Steenbergen en Zundert. Vestiging Roosendaal.
Risico	Gemeente draagt risico omtrent voortbestaan van het bedrijf c.q. het aandelenkapitaal
Ontwikkelingen	Samen met 6 andere gemeenten (de gemeenten Rucphen, Zundert en Steenbergen zijn de afgelopen jaren toegetreden) heeft de gemeente Bergen op Zoom het gehele project reiniging geprivatiseerd en ondergebracht in Saver N.V. De gemeente is met een lid van het college van B&W vertegenwoordigd in de algemene vergadering van aandeelhouders (wethouder Financiën) én in de Klantenraad (wethouder Huishoudelijk Afval en Reiniging). Dienstverlening geschiedt op basis van DVO's die door de colleges van B&W worden vastgesteld. De DVO's zijn een afgeleide van de Raamdienstverleningsovereenkomst (RDVO) die door de aandeelhouders wordt vastgesteld. Hierdoor is er een koppeling ontstaan tussen prestatie en beloning. De aandeelhouders hebben een nieuwe aandeelhoudersovereenkomst vastgesteld. Ook zijn de statuten opnieuw vastgesteld omdat Saver sinds enige jaren onder het zogenaamde structuurregime valt. In het dienstenpakket van SAVER zit naast het inzamelen van huishoudelijk afval tevens de exploitatie van de milieustraat, kolkenreiniging, straatvegen, gladheidsbestrijding, ongediertebestrijding en de inzameling van monostromen waaronder oud papier, glas, kunststof etc. De dienstverlening van SAVER breidt zich de laatste jaren uit over meer zakelijke partners in de vorm van bedrijven (inzameling bedrijfsafval) en andere gemeenten, niet zijnde aandeelhouders. Dit werken voor 'derden' is overigens gelimiteerd tot maximaal 20% en betreft het maximaal benutten van de beschikbare productiecapaciteit.

Brabant Water NV Portefeuillehouder wethouder Doedens	
Doel	Innemen en levering water in de aangesloten gemeenten
Betrokkenen	Vrijwel alle gemeenten in Noord-Brabant. Vestiging 's Hertogenbosch.
Risico	Verlies inleg aandelenkapitaal
Ontwikkelingen	Samen met circa 16 andere gemeenten is er, vanwege de ruime solvabiliteit, verkend in hoeverre het mogelijk zou zijn te komen tot een structurele dividenduitkering. Dit heeft geresulteerd in een geactualiseerd dividendbeleid waarbij dividend afhankelijk is van solvabiliteit maar ook van de hoogte van de investeringen. Omdat Brabant Water voor een grote investeringsopgaaf staat valt dividend de komende jaren niet te verwachten.

Parkeerbeheer Bergen op Zoom BV Portefeuillehouder wethouder Pals	
Doel	Uitvoering van het gemeentelijk parkeerbeleid op basis van een dienstverleningsovereenkomst
Betrokkenen	Gemeente Bergen op Zoom; Parkeerbeheer Bergen op Zoom BV; Klanten (parkeerders en abonnementhouders).
Risico	De afspraken over het uitvoeren van het parkeerbeleid zijn vastgelegd in de dienstverleningsovereenkomst. Parkeerbeheer voert het parkeerbeleid conform de dienstverleningsovereenkomst uit. De kosten worden betaald uit de parkeerinkomsten. De gemeente draagt het financiële risico en ontvangt ook de inkomsten. Voor het opvangen van tegenvallers en voor het doen van (grote) investeringen is er een parkeerreserve. Deze reserve is op dit moment toereikend.
Ontwikkelingen	De statuten en de Dienstverleningsovereenkomst van Parkeerbeheer dateren beide uit 2004. In 2025 zijn de eerste stappen gezet naar een inventarisatie om deze te actualiseren naar de huidige tijd. Dit krijgt in 2026 zijn verdere vervolg.

Overzicht publieke verbonden partijen

	Pro-gramma	Omvang belang	Financiële Bijdrage x€1.000 Begr 2027	Eigen vermogen 1-1-2025 x€1.000	Eigen vermogen 31-12-25 x€1.000	Vreemd vermogen 1-1-2025 x€1.000	Vreemd vermogen 31-12-25 x€1.000	Risico	Verwacht Resultaat
BENEGO*	1	10%	9	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	laag	n.v.t.
BWB	1 en 9	-	1.640	1.321	813	10.506	9.467	laag	kostendekkend
WBA	6	-	748	346	439	676	468	laag	kostendekkend
VRMWB	2	-	5.392	6.696	6.419	57.282	54.659	laag	kostendekkend
RWB	4	-	2.143	1.782	1.643	6.381	9.223	laag	kostendekkend
RBL	5	-	51	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	laag	n.v.t.
GIA**	7	-	1.017	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	Matig/ hoog	n.v.t.
GGD	7	-	2.145	7.176	8.995	20.860	15.506	laag	kostendekkend
RAV	7	-	0	15.980	17.073	26.188	20.841	laag	kostendekkend
WVS	8	-	877	9.518	8.176	20.278	19.306	Laag/ matig	kostendekkend
ISD***	8	-	10.192	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	laag	kostendekkend
OMWB	9	-	1.908	6.086	8.652	7.641	6.361	laag	Kostendekkend

*) *Dit betreft een verbonden partij waarvan de wettelijke basis ligt in een internationaal verdrag, en niet in de Wet gemeenschappelijke regelingen.*

**) *dit betreft een verbonden partij waarbij Breda de centrumgemeente voor de regio is.*

***) *De ISD is een lichte GR zonder eigen of vreemd vermogen*

Overzicht private verbonden partijen

	Progr	Vorm van belang	Omvang belang	Financiële Belang *€1.000	Eigen vermogen 1-1-2025 x€1.000	Eigen vermogen 31-12-25 x€1.000	Vreemd vermogen 1-1-2025 x€1.000	Vreemd vermogen 31-12-25 x€1.000	Risico
BNG	1	NV	-	93	4.777	4.863	123.164	110.701	laag
ZEH	1	NV	0,5%	38	1.306.330	1.270.574	621.586	643.058	laag
GBE Aqua	1	NV	0,5%	1.806	313.081	338.052	1.610	1.701	laag
Enexis Holding	1	NV	-	1	5.538.000	5.811.000	5.300.000	6.389.000	laag
Rewin West Brabant	4	BV	-	14	1.087	1.225	-	-	laag
Green Chemistry Campus (in ontbinding)	4	BV			De jaarrekening 2025 is nog niet ontvangen. Cijfers zijn nog niet bekend				laag
Sportbedrijf Bergen op Zoom	6	BV	100%	1.800 subsidie	-412	-412	2.688	2.302	Laag/ matig
Saver	9	NV	-	926	26.532	28.072	19.816	18.374	laag
Brabant Water	9	NV	-	229	716.350	767.239	694.860	713.961	laag
Parkeerbeheer Bergen op Zoom	10	BV	100%	2.215 bijdrage	62	64	2.442	3.055	Laag/ matig

3.6 Paragraaf Grondbeleid

Visie op het grondbeleid

Het grondbeleid is onderdeel van programma 4 Economie en Recreatie en programma 10 Wonen en Ruimtelijke Ontwikkeling. Het grondbeleid van de gemeente Bergen op Zoom is vastgelegd in de Nota Grondbeleid 2024 en is een instrument dat als doel heeft om de gemeente Bergen op Zoom een goede plek te laten zijn om te wonen, te werken en te recreëren. Daarbij heeft het grondbeleid invloed op diverse beleidsvelden zoals ruimtelijke ordening en wonen, verkeer en vervoer, cultuur, toerisme, sport en economische zaken.

De woningmarkt in Bergen op Zoom bestaat uit de grondexploitaties en binnenstedelijke ontwikkelingen. De woningbouwprogrammering is opgesteld vanuit het perspectief om te anticiperen op de woonbehoeftes van de wijzigende bevolkingssamenstelling. Hierbij houden we rekening met de nieuwe vraag vanuit de verschillende woningmarktsegmenten (sociaal, midden, duur) en een goede spreiding over de wijken van onze gemeente.

Voor het gemeentelijk woonbeleid werken we met een door de raad vastgesteld Volkshuisvestingsprogramma. Dit programma is vanuit de Wet Versterking regie volkshuisvesting en de Omgevingswet verplicht. Doel van het Volkshuisvestingsprogramma is onder andere om gemeenten in staat te stellen gericht te sturen op hoeveel, waar en voor wie we bouwen. De nadruk ligt op het bouwen van voldoende betaalbare huur- en koopwoningen in het sociale en middensegment. Daarnaast ligt er een opgave vanuit de regionale woonzorgvisie voor de bijzondere doel- en aandachtsgroepen. Uitgangspunt bij het Volkshuisvestingsprogramma is om aan te sluiten op de geraamde behoefte per kern/wijk, zodat onze woningzoekenden zo veel als mogelijk in hun eigen wijk of kern een woning kunnen vinden, die aansluit op hun behoefte.

De woningbouwontwikkeling in de Markiezaten en Scheldevesting zal in 2027 grotendeels voltooid zijn. Vanuit het project woningbouwversnelling is de voorbereiding voor 5 focusprojecten (Waterfront, Plein 13, Westersingel, Bravis en GGZ Vrederust) opgestart om extra woningbouwontwikkeling mogelijk te maken. Hieraan wordt de komende jaren ook voortvarend gewerkt. Bovendien wordt onderzocht welke grondposities aanvullend kunnen worden ingezet om extra woningbouwontwikkeling mogelijk te maken.

Voor wat betreft de bedrijventerreinen zijn er, met uitzondering van de eilandkavels op Oude Molen, binnen de vastgestelde grondexploitaties geen kavels beschikbaar voor bedrijventerreinen. Bedrijventerrein ‘Uitbreiding Oude Molen’ maakt deel uit van de grotere gebiedsontwikkeling Schans VI. Naast de ontwikkeling van een bedrijventerrein, gaat het om de toevoeging van woningen.

Er wordt verder gezocht naar ruimte voor bedrijventerreinen om de economische ontwikkeling voor de komende jaren verder vorm te kunnen geven binnen de context van de kwaliteit en kwantiteit van vraag en aanbod, de lokale economische structuur en ambities, en rekening houdend met regionale prognose en een nadere lokale verdieping. Dit vraagt mogelijk een mix van actief en faciliterend grondbeleid waarmee het ondernemerschap en de werkgelegenheid binnen de gemeente duurzaam worden gestimuleerd.

Wijze waarop het grondbeleid wordt uitgevoerd

Goed en adequaat grondbeleid vraagt flexibiliteit. Flexibiliteit om ontwikkelingen over te laten aan de markt als die de mogelijkheden ziet en wil benutten of om ontwikkelingen zelf uit te voeren als dit vanuit gemeentelijk beleid gevraagd wordt. Om dit mogelijk te maken kiest de gemeente Bergen op Zoom de rol per project, maatwerk dus in de vorm van dynamisch grondbeleid. Het dynamische karakter van het grondbeleid past bij de ambitie van Bergen op Zoom om meer regie te voeren en daar waar het nodig is actief te handelen.

Als actief grondbeleid gevraagd wordt en we als gemeente dus risicodragend gronden ontwikkelen voor verkoop, doen we dat op basis van een haalbaarheidsonderzoek. Na de start en het eventueel verwerven van gronden geven we deze gronden uit in concurrentie, om zo de meest optimale ontwikkeling mogelijk te maken. Bij initiatieven vanuit de markt toetsen we deze vanuit faciliterend grondbeleid aan de ruimtelijke, programmatische en financiële kaders.

In alle projecten kunnen zich onvoorziene zaken voordoen. Bij actief grondbeleid zijn de risico’s groter dan bij faciliterend grondbeleid. Voor beide vormen geldt dat we inzetten op risicomanagement. Afhankelijk van de omvang en impact van de risico’s worden relevante beheersmaatregelen getroffen.

Op verschillende wijzen wordt verantwoording afgelegd over het grondbeleid aan de raad. Onder andere via deze paragraaf in de jaarrekening en in de begroting wordt de voortgang van de portefeuille van het grondbedrijf en projectspecifieke informatie van alle grondexploitaties opgenomen.

In de Nota Grondbeleid 2024 is bovendien uitvoeriger omschreven hoe de gemeente het grondbeleid uitvoert.

Meerjarenperspectief grondbedrijf

De ontwikkeling van het meerjarenperspectief verloopt positief. De afgelopen jaren hebben zich gekenmerkt door het voeren van een solide beleid, met als resultaat dat het geïnvesteerd vermogen (de boekwaarde van de grondexploitaties minus de verliesvoorziening) in evenwicht is. Dit betekent dat vanuit het grondbedrijf met de huidige grondexploitaties nauwelijks vermogensbeslag op de organisatie wordt gelegd.

Vanuit het verleden hebben we een aantal verliesgevende grondexploitaties waarvoor een voorziening is getroffen. Het vormen van een voorziening is verplicht wanneer een grondexploitatie verliesgevend is. Feitelijk wordt daarmee het verlies meteen afgedekt in plaats van dat het naar de toekomst wordt doorgeschoven. Daar tegenover hebben we plannen waarvoor positieve resultaten worden verwacht. Die categorie vormt de totale verdiencapaciteit van de grondexploitaties.
De verwachte resultaten van de winstgevende grondexploitaties op eindwaarde (saldo van de grondexploitatie aan het einde van de looptijd) bedragen begin 2027 € 6,9 miljoen. Deze resultaten zijn al in de meerjarenprogrammabegroting verwerkt. Het bedrag van € 6,9 miljoen moet dus niet opgevat worden als een nog te verwerken ‘winst’.

Een overzicht van de totale kosten en opbrengsten per grondexploitatie over de totale looptijd met de verwachte eindwaarde wordt hieronder weergegeven:

Overzicht kosten en opbrengsten per grondexploitatie totale looptijd

Grondexploitaties (bedragen x € 1.000)	Totale kosten	Totale opbrengsten	Eindwaarde
Havendijk en Plein	€ 24.925	€ 14.345	- € 10.580
Meander 2	€ 37.376	€ 38.682	€ 1.306
Wal 2	€ 13.538	€ 11.491	- € 2.047
Terpen 2	€ 10.781	€ 14.150	€ 3.369
Groene Gordijn	€ 14.903	€ 15.664	€ 762
Stationsgebied	€ 5.744	€ 6.197	€ 453
Oude Molen	€ 23.255	€ 24.319	€ 1.064
Totaal	**€ 130.522**	**€ 124.848**	**- € 5.673**

Resultaat grondexploitaties 2027

De actuele grondexploitaties leveren in 2027 naar verwachting een resultaat op van afgerond € 4,6 miljoen, toe te voegen aan de algemene reserve. De focusprojecten die nog in voorbereiding zijn, zijn hierin niet opgenomen. Die worden verwerkt zodra de raad een grondexploitatie heeft vastgesteld.

Totaal resultaat grondexploitaties

bedragen x € 1.000 (+ = positief resultaat, - = negatief resultaat)	Begroot 2027
Tussentijdse winstnemingen	€ 1.919
Af te sluiten grondexploitaties	€ 2.690
Verliesvoorziening	€ -
Voorziening resterende complexen	€ -
Totaal resultaat 2027	**€ 4.608**

Verwachte tussentijdse winstnemingen

De tabel hieronder laat de verwachte tussentijdse winstnemingen van de winstgevende grondexploitaties in 2027 zien die eind 2027 nog niet worden afgesloten. Tussentijdse winst betekent dat we tijdens de looptijd al een deel van de winst boeken, in plaats van pas helemaal aan het einde. De hoogte van deze tussentijdse winst berekenen we volgens de landelijke boekhoudregels voor gemeenten. Daarbij wordt gekeken naar het percentage van de gemaakte kosten en gerealiseerde opbrengsten.

Verwachte tussentijdse winstnemingen

bedragen x € 1.000	Verwachte tussentijdse winstneming 2027
Markiezaten	
Terpen 2	€ 1.919
Totaal	**€ 1.919**

Af te sluiten grondexploitaties 2027

De winstgevende grondexploitaties Groene Gordijn, Meander 2 en Oude Molen worden naar verwachting eind 2027 afgesloten (grondexploitatie Stationsgebied wordt onderdeel van grondexploitatie Plein 13 fase 1), dit zorgt voor een positief resultaat van € 2.690.000. De verliesgevende grondexploitatie Wal 2 wordt ook naar verwachting eind 2027 afgesloten, hiervoor is een post opgenomen in de verliesvoorziening.

Verliesvoorziening

Onderstaand is de stand van de verliesvoorziening opgenomen zoals deze begin 2027 moet zijn voor de verliesgevende grondexploitaties.

Verliesvoorziening negatieve grondexploitaties

bedragen x € 1.000	Voorziening begin 2027 moet zijn
Havendijk en Plein	€ 9.774
Wal 2	€ 1.968
Totaal	**€ 11.742**

Voorbereidingskredieten in voorbereiding zijnde grondexploitaties

Er zijn voorbereidingskredieten beschikbaar gesteld voor gebiedsontwikkelingen waarvoor een grondexploitatie in voorbereiding is (de focusprojecten Waterfront, Plein 13, Bravis en Westersingel, en bedrijventerrein Schans VI). Indien kosten, die nodig zijn voor de voorbereiding, doorschuiven naar 2027, is daarvoor ook het voorbereidingskrediet in 2027 nog beschikbaar. Deze voorbereidingskosten worden na besluitvorming verwerkt in de vast te stellen grondexploitaties.

Als een in voorbereiding zijnde grondexploitatie eventueel alsnog niet wordt vastgesteld, wordt het saldo van alle gemaakte kosten voor die ontwikkeling ten laste van de algemene reserve gebracht. De hoogte van de beschikbare voorbereidingskredieten bedragen:

Voorbereidingskredieten in voorbereiding zijnde grondexploitaties

bedragen x € 1.000	Beschikbaar gesteld
Waterfront	€ 1.988.000
Plein 13	€ 1.038.000
Westersingel	€ 770.000
Schans 6	€ 457.000
Bravis	€ 144.000
Totaal	**€ 4.397.000**

Jaarkredieten grondexploitaties 2027

Zoals gebruikelijk en met de Raad afgesproken worden jaarlijks bij de begroting jaarkredieten voor de grondexploitaties vastgesteld. Een jaarkrediet is het beschikbaar budget voor de kosten voor het bouw- en woonrijp maken en de plankosten. Om de jaarkredieten inzichtelijk te maken zijn deze separaat opgenomen in deze paragraaf grondbeleid. De jaarkredieten 2027 (kosten inclusief de financieringslasten) zijn:

Jaarkredieten 2027

Grondexploitatie bedragen x € 1.000	Jaarschijf 2027
Havendijk en Plein	€ 1.451
Meander 2	€ 193
Stationsgebied	€ 708
Terpen 2	€ 224
Wal 2	€ 1.938
Groene Gordijn	€ 334
Oude Molen	€ 313
Totaal	**€ 5.162**

Risico's

Gebiedsontwikkeling gaat samen met het nemen van risico's. De risico's worden ingeschat en voorzien van beheersmaatregelen afhankelijk van een inschatting van 'kans' en 'impact'. Wanneer de gemeente Bergen op Zoom actief grondbeleid voert, zijn er meer risico's dan bij (actief) faciliterend grondbeleid. Mogelijke risico's op projectniveau zijn risico's rond grondverwervingen, archeologie, bodemsanering, claims van derden, tegenvallende subsidie-inkomsten, vertragingsrisico's.

Voor de algemene en projectspecifieke risico's is er een blokkering gelegd op het weerstandsvermogen van de gemeente Bergen op Zoom. Het weerstandsvermogen is het vrij beschikbaar vermogen dat ingezet kan worden om de financiële gevolgen van de risico's op te vangen. Het is een minimaal noodzakelijke buffer binnen het grondbedrijf. Het minimaal benodigde weerstandsvermogen wordt berekend op basis van de IFLO-methode. Dit is een gedegen methode om het algemeen risicoprofiel in beeld te brengen, omdat het met één cijfer in beeld brengt wat de impact is op het weerstandsvermogen.

Dit houdt in dat voor de hoogte van de blokkering een kwantificering van de risico's wordt aangehouden met daarbij een kans van optreden van 50% over een financiële impact van 10% van de nog te realiseren opbrengsten, over 5% van de nog te realiseren kosten en over 10% van de boekwaarde minus de verliesvoorziening. Bovendien wordt er een deel voor de focusprojecten toegevoegd. De hoogte van de risicoblokkering wordt twee keer per jaar berekend, namelijk bij de jaarafsluiting en tijdens het opstellen van de begroting.

De risicoblokkering per 1 januari 2027 is bepaald op € 2,4 miljoen. Meerjarig bedraagt de risicoblokkering over de huidige grondexploitaties, als volgt:

	2027	2028	2029	2030
Hoogte risicoblokkering	€ 2,4 miljoen	€ 0,5 miljoen	€ 1,0 miljoen	€ 0,0 miljoen

Een risicoblokkering van € 2,4 miljoen in 2027 betekent dat dit het minimale benodigde weerstandsvermogen is voor het grondbedrijf. De hoogte van de blokkering heeft effect op de weerstandsratio en de indicator grondexploitatie zoals die in de jaarrekening is opgenomen. Om een indicatie te geven, een eventuele toename van de blokkering met € 1 miljoen in de toekomst, leidt tot een afname van de weerstandsratio met afgerond 0,04 punt. Met een ratio van 2,98 zit de weerstandsratio ruim boven de gewenste waarden. Dat geldt ook voor het andere kengetal. Beide indicatoren zitten dus ruim binnen de geldende normen van het provinciaal toezicht, en onder het landelijk gemiddelde. De huidige blokkering op het weerstandsvermogen en het niveau van de beide indicatoren bieden voldoende ruimte om eventuele toenemende risico's vanuit het grondbedrijf op te vangen.

Meerjarig neemt de hoogte van de risicoblokkering af. Dit heeft te maken met minder te realiseren opbrengsten en kosten, doordat er grondexploitaties zullen worden afgesloten. Gekeken naar het ambitieniveau van de gemeente Bergen op Zoom (actief grondbeleid) en de focusprojecten vanuit de woningbouwversnelling, zal daarmee ook het risicoprofiel naar verwachting in de loop der jaren veranderen en zal er een hogere risicoblokkering nodig zijn.

Als onderdeel van project- en risicomanagement worden ook projectspecifieke risico's in kaart gebracht en beheersmaatregelen bepaald. Specifieke toelichting op de risico's per grondexploitatie wordt jaarlijks opgenomen bij de jaarafsluiting van de grondexploitaties.

Toelichting op de grondexploitaties 2027

Meander 2
In 2027 wordt het woonrijp maken gefaseerd verder uitgevoerd en afgerond. Opbrengsten worden nog verwacht voor de uit te geven bouwkavels voor particulieren langs de Koekoeksbloem.

Terpen 2
De (voorbereiding voor) de kaveluitgifte voor de terpen Grutto en Roerdomp worden in 2027 verder opgepakt. Afronding van het bouwrijp maken loopt mogelijk voor een deel door in 2028. Met de ontwikkelaar van de laatste terp (Baardman) vindt in 2027 nadere afstemming plaats over het te realiseren programma en bijbehorende fasering voor deze terp.

Wal 2
Voor deze grondexploitatie is de laatste grondlevering in 2027 gepland. Realisatie van de woningbouw wordt gefaseerd opgestart, afhankelijk van de snelheid waarin de verkoop vordert. Woonrijp maken van het plangebied volgt daarna.

Oude Molen
De laatste 'eilandkavels' worden naar verwachting in 2027 verkocht, waarna het laatste deel van het woonrijp maken wordt uitgevoerd.

Havendijk en Plein
Vanwege de nog lopende omgevingsvergunning-procedure voor het vestigen van arbeidsmigranten aan de Havendijk en Plein schuift de realisatie van deze gebiedsontwikkeling door en worden de grondopbrengsten ook later verwacht, namelijk in 2027 tot en met 2028.

Groene Gordijn
Het pilotes gebouw (gebouw D) als onderdeel van de Cort Heijligerskazerne staat gepland voor ontwikkeling door Stadlander. Ontvangst van de geraamde opbrengst is afhankelijk van de vorderingen in de planvorming en wordt verwacht in 2027.

Stationsgebied
In 2027 wordt er een voorstel aan de raad voorgelegd om deze grondexploitatie te integreren in de dan vast te stellen grondexploitatie Plein 13 fase 1.

.

Kaderstellende documenten voor dit programma

Beleidsnota	Vastgesteld
Nota Grondbeleid 2024	2024
Grondprijzenbrief 2024	2024
Nota Kostenverhaal 2024	2024

3.7 Paragraaf Bedrijfsvoering

De gemeente Bergen op Zoom bouwt met haar bedrijfsvoering verder aan een fundament volgens de kaders van haar kernwaarden. In een complexe omgeving zetten we ons in voor een gemeente die in control is en tegelijkertijd uitnodigend, lerend en dienstverlenend. Deze paragraaf vertaalt de Toekomstvisie 2035, het Bestuursakkoord 2026–2030, de meerjarenplanning Organisatieontwikkeling en de pijlervisies: van ambities naar concrete doelen, activiteiten en effecten.

Implementatie van het huis van bedrijfsvoering
In 2027 werken we verder aan de implementatie van het Huis van Bedrijfsvoering. Onder één dak werken we samen met de voordeur die openstaat: we stellen de gemeente als geheel in staat om wendbaar en mensgericht te functioneren en maatschappelijke waarde toe te voegen. We verbinden hiermee de hard controls (structuur, kaders, processen, informatie) en soft controls (cultuur, gedrag, leiderschap) via vier activiteiten: doeltreffendheid, doelmatigheid, rechtmatigheid en verbondenheid. In 2026 zijn we gestart met het huis van bedrijfsvoering en in 2027 gaan we verder met de implementatie van het huis en brengen we het stap voor stap in de praktijk. Verder borgen we wat werkt en sturen we bij waar nodig. Het huis maakt deel uit van een grotere gemeenschap, want binnen en buiten de organisatie werken we samen aan de opgaven van Bergen op Zoom.

Huis van bedrijfsvoering

Doeltreffendheid
Het dak: beschermend en geeft vorm aan het huis
Visie, ambitie en doelen

Doelmatigheid
De constructie: draagbalken onder het dak, vaak onzichtbaar, maar essentieel voor stevigheid en werking
Kaders, processen, producten- en dienstencatalogi en portfoliomanagement

Rechtmatigheid
De kamers: hier wordt geleefd en (samen)gewerkt, elk een eigen functie maar verbonden onder één dak
Inkoop, facilitaire dienstverlening en secretariële ondersteuning
HRM, juridische zaken, kabinet, public affairs en communicatie
Informatisering & automatisering
Financiën & control
Burgerzaken, KCC & informatiebeheer

Verbondenheid
De fundering: het hele huis rust hier op
Cultuur, leiderschap en psychologische veiligheid

DOELEN EN ACTIES

D.13.1
De bedrijfsvoering
is in control

A.13.1.1
Doeltreffendheid: We vergroten onze bijdrage aan maatschappelijke en organisatiebrede doelen (Q1-Q4)

A.13.1.2
Doelmatigheid: We organiseren processen efficiënter en voorspelbaarder (Q1-Q4)

A.13.1.3
Rechtmatigheid: We handelen volgens regels en afspraken, met transparantie en verantwoordelijkheid (Q1-Q4).

D.13.2
De organisatie moet
kunnen inspelen op verandering

A.13.2.1
Verbondenheid: We versterken een cultuur van vertrouwen, leiderschap en gezamenlijke groei (Q1-Q4)

Wat gaan we daarvoor doen in 2027?

D.13.1 DE BEDRIJFSVOERING IS IN CONTROL

A.13.1.1 Doeltreffendheid: We vergroten onze bijdrage aan maatschappelijke en organisatiebrede doelen.

Wat willen we bereiken?

In 2027 vergroten we onze bijdrage aan maatschappelijke en organisatiebrede doelen waarbij de nadruk ligt op de uitvoering

Hoe gaan we dat doen?

- **We concretiseren visie en ambities met behulp van effectindicatoren**
  We ontwikkelen effectindicatoren waarmee we de voortgang op maatschappelijke en organisatiebrede doelen inzichtelijk maken. Deze indicatoren ondersteunen het maken van keuzes, het monitoren van resultaten en het versterken van de sturing op maatschappelijke effecten. We starten met de thema's waar de grootste toegevoegde waarde kan worden gerealiseerd en bouwen dit stapsgewijs verder uit.
- **We werken verder aan het concretiseren van ons takenpakket, de taakverdeling en de verantwoordelijkheden per afdeling en koppelen deze met de organisatie brede doelen en behoeften.**
  We geven verder uitvoering aan de takenpakketten, de taakverdeling, de functieomschrijvingen en de daarbij horende verantwoordelijkheden en koppelen deze aan organisatie brede doelen en behoeften. Daarnaast zetten we verdere stappen en concretiseren we de strategische personeelsplanning. Dit alles bevordert taakhelderheid, transparantie en verbetert de mate waarin we bijdragen aan de organisatiebrede doelen en behoeften.
- **We waarborgen dat bedrijfsvoering tijdig betrokken wordt bij projectenaanvragen– en initiatieven**
  We waarborgen dat bedrijfsvoering tijdig betrokken wordt bij projectaanvragen en –initiatieven. Door tijdige betrokkenheid van bedrijfsvoering bij projectaanvragen en –initiatieven ontstaat meer integraliteit en wordt meer samenhang tussen ambities, beschikbare capaciteit en financiële middelen bevorderd. Dit draagt bij aan de kwaliteit van de totale dienstverlening van de organisatie.
- **We stemmen cycli op elkaar af**
  We brengen de verschillende sturingscycli met elkaar in samenhang. De begroting vormt daarbij de basis voor jaarplannen, waarna teamdoelen, individuele afspraken, portfoliomanagement en de verschillende bedrijfsvoeringscycli hierop aansluiten. Door deze cycli volgens één gezamenlijke PDCA–systematiek te organiseren ontstaat meer samenhang, voorspelbaarheid en bestuurlijke sturing.
- **We werken verder aan integrale sturingsdashboards**
  We borgen dat de belangrijkste effectindicatoren worden opgenomen in het B.O.Z. dashboard. We ontwikkelen dashboards stapsgewijs en sluiten daarbij aan op de beschikbare managementinformatie en informatiebehoefte.

Hoe toetsen we dit?

- de afdelingen werken met een jaarplan en monitoren de voortgang 2 keer per jaar;
- in alle jaarplannen is een aanvang gemaakt met het vertalen van ambities naar meetbare resultaten of effectindicatoren;
- de organisatiebrede initiatieven zijn integraal beoordeeld op bijdrage aan strategische doelen;
- het gebruik van dashboards is met 20% verhoogd ten opzichte van 2026.

A.13.1.2 Doelmatigheid: We organiseren processen efficiënter en voorspelbaarder

Wat willen we bereiken?

In 2027 organiseren we processen efficiënter en voorspelbaarder. We bouwen voort op de basis die de afgelopen jaren is gelegd en brengen de gezamenlijke werkwijze verder op één lijn. Dit doen we met stabiele en toekomstbestendige processen en kaders.

Hoe gaan we dat doen?

- **We werken verder aan het standaardiseren van onze werkwijzen en processen binnen bedrijfsvoering**
  Door het verder standaardiseren van werkwijzen en processen bevorderen we samenhang en eenduidigheid binnen bedrijfsvoering. Bijvoorbeeld door eenduidig attentiebeleid, voortgang jaarplan, werkoverleg, gesprekkencyclus, implementatie van eenduidige sjablonen en besluitenlijsten.

A.13.1.3 Rechtmatigheid: We handelen volgens regels en afspraken, met transparantie en verantwoordelijkheid

Wat willen we bereiken?

We handelen volgens regels en afspraken met transparantie en verantwoordelijkheid.

Hoe gaan we dat doen?

- **We zetten een volgende stap in proces- en risicomanagement**
  Programma 1 benoemt het koppelen van risico's aan processen en de periodieke controles door de eerste lijn in dagelijks werk. In 2026 zijn de belangrijkste, kritische processen ingericht en in 2027 wordt de stap van project naar onderdeel van het reguliere werk gemaakt.
- **We voeren maandelijkse analyses uit op verplichtingen en contracten**
  Elke maand analyseren we of verplichtingen en uitgaven binnen de begroting blijven en of er risico is op overschrijding. Dat doen we met prognoses, signaleringen en gesprekken met budgethouders. Zo sturen we op tijd bij en voorkomen we uitgaven die niet volgens de regels zijn (begrotingsonrechtmatigheid). Ook beoordelen we contracten zodra 80% van de contractwaarde is benut. Daarnaast zijn we gestart met een integrale aanpak van contractmanagement. Het doel is dat iedereen met dezelfde afspraken en informatie werkt. Deze ontwikkelingen helpen om op tijd te verlengen, her aanbesteden of beëindigen. Dit voorkomt werken buiten de contractafspraken, versterkt onze financiële discipline, draagt bij aan de centralisering en professionalisering en borgt rechtmatigheid in het proces.
- **We leggen duidelijke financiële verantwoording af**
  We leggen in de jaarstukken verantwoording af. We blijven daarbij binnen de grenzen die de Raad heeft vastgesteld. Zoals opgenomen in de financiële verordening worden geconstateerde afwijkingen (fouten of onduidelijkheden) groter dan € 150.000 nader toegelicht. Om dit te toetsen volgen we het interne controleplan en voeren we interne controles en verbijzonderde interne controles uit (extra controles op risicovolle onderdelen). Zo tonen we aan dat we rechtmatig handelen. We volgen de Financiële verordening en de Controleverordening van de Raad. In de rechtmatigheidsverantwoording laten we ook zien hoe we financiële rechtmatigheid borgen: welke maatregelen we nemen om fouten en onduidelijkheden te voorkomen en hoe we zorgen voor een betrouwbare uitvoering van ons beleid. Zo verantwoorden we niet alleen wat we het afgelopen jaar hebben gedaan, maar ook hoe we onze financiële processen blijvend versterken.

Hoe toetsen we dit?

- Overschrijdingen op de lasten per programma of krediet blijven binnen de norm die we opnemen in de financiële verordening (begrotingsonrechtmatigheid)
- De contracten zijn beoordeeld op rechtmatigheid bij 80% uitputting

D.13.2 DE ORGANISATIE MOET KUNNEN INSPELEN OP VERANDERING

A.13.2.1 Verbondenheid: We versterken een cultuur van vertrouwen, leiderschap en gezamenlijke groei

Wat willen we bereiken?

In 2027 versterken we een cultuur van vertrouwen, leiderschap en gezamenlijke groei. We zorgen ervoor dat we flexibel en samen kunnen reageren op verandering. Hierbij geven de kernwaarden richting aan ons dagelijks handelen.

We willen een gemeente zijn die excellente dienstverlening biedt aan inwoners, ondernemers en bezoekers, in lijn met de Visie op dienstverlening 2035. Onze dienstverlening is persoonlijk, proactief en toegankelijk, via zowel digitale als fysieke kanalen, en we werken continu aan de verbetering ervan.

We zien inwoners als partners en betrekken hen op een betekenisvolle manier bij de ontwikkeling en uitvoering van beleid, volgens de uitgangspunten van de Participatievisie. Zo versterken we de samenwerking tussen gemeente, inwoners, ondernemers en maatschappelijke partners.

Daarnaast willen we een lerende gemeente zijn, zoals ook als uitgangspunt voor de bestuurscultuur in het Bestuursakkoord 2026-2030 is opgenomen: we staan open voor nieuwe inzichten, blijven kritisch kijken naar ons eigen handelen en leren actief van ervaringen uit de praktijk. We creëren ruimte voor vernieuwing en gaan zorgvuldig om met fouten, met focus op leren en verbeteren. Door beleid en uitvoering te evalueren, kennis te delen en continu te verbeteren, blijven we als gemeente groeien in onze rol richting inwoners, ondernemers en maatschappelijke partners.

Hoe gaan we dat doen?

– *We werken verder aan organisatieontwikkeling* We zetten het programma Organisatieontwikkeling voort en werken continu aan een lerende organisatie waarin medewerkers, teams en de organisatie zich blijven ontwikkelen.
– We werken vanuit de thema's cultuur, dienstverlening, persoonlijke ontwikkeling, processen, organisatiestructuur en visie aan een toekomstbestendige organisatie die wendbaar is, goed samenwerkt en maatschappelijke opgaven effectief uitvoert. Tevens geven we opvolging aan de uitkomsten zoals opgenomen in de personeelsmonitor.
– We versterken de kwaliteit van onze dienstverlening, samenwerking en interne werkwijzen. Daarmee dragen we bij aan tevreden inwoners en ondernemers, betrokken en tevreden medewerkers en een financieel gezonde organisatie.
– We gebruiken voor de monitoring de P&C-cyclus, het Three Lines of Managementmodel (3LM) en het dashboard met managementinformatie. De rapportage op KPI's over de organisatieontwikkeling zal wederom worden opgenomen in deze paragraaf.

We focussen verder op de werksfeer

We zorgen voor een veilige werksfeer waar iedereen zich kan uitspreken. We leggen verantwoordelijkheden zo laag mogelijk in de organisatie, daar waar de desbetreffende medewerker de gevolgen kan overzien. Daardoor nemen medewerkers makkelijker verantwoordelijkheid en is er ruimte voor medewerkers om te leren en te ontwikkelen.

- **We gebruiken de uitgangspunten voor werkplekken en dienstverlening als kader voor de verdere ontwikkeling van het stadskantoor op de huidige locatie**
  Het stadskantoor is verouderd en sluit niet meer voldoende aan bij de behoeften van inwoners en medewerkers. De dienstverlening aan inwoners, ondernemers en maatschappelijke partners staat voorop en vormt het uitgangspunt voor de ontwikkeling van het stadskantoor. Vanuit dit uitgangspunt moet het stadskantoor een toegankelijke en gastvrije omgeving bieden voor dienstverlening en ontmoeting en aansluiten bij de manier waarop de gemeente nu en in de toekomst werkt en samenwerkt.
- **We hebben aandacht voor mensen en teams**
  In 2027 ligt de focus op werven en behouden van collega's. We zorgen voor de juiste mensen op de juiste plek door de in 2025 gemaakte beleidsstukken en plannen over personele capaciteit, leren en werving door te voeren en verder uit te bouwen. Tevens actualiseren we het vitaliteitsbeleid en hebben we aandacht voor training en opleiding. Daarnaast krijgen sociale veiligheid, integriteit en diversiteit & inclusie extra aandacht: in 2026 is een medewerkerstevredenheidsonderzoek gehouden. De aanbevelingen zijn in 2026 vertaald naar een plan van aanpak waarvan de meeste acties in 2027 worden uitgerold.

In 2027 bouwen we verder aan sterk integraal management en goede ondersteuning vanuit diensten, systemen en processen. We blijven investeren in de leiderschapsontwikkeling van onze managers en directie, en brengen onze kernwaarden in de praktijk om de gewenste organisatiecultuur te versterken.

HR Kengetallen	R 2025	G 2025*	B 2026	B 2027 **
Verzuimpercentage	5,83%	6,5%	6,2%	5,8%***
Instroompercentage	10,9%	13,5%	16%	13,5%
Uitstroompercentage	10,2%	9,7%	8,9 %	9,7%
Doorstroompercentage	4,3%	9,1%	9,1%	9,1%
Het Goede Gesprek	49%	n.v.t.	80%	80%

* *De benchmarkwaarden zijn gebaseerd op de Personeelsmonitor Gemeenten 2025 en geven de gerealiseerde waarden van de benchmarkgemeenten weer.*

** *De doelstellingen voor 2027 zijn afgeleid van de gerealiseerde benchmarkwaarden uit de Personeelsmonitor Gemeenten 2025.*

*** *In afwijking hiervan is de doelstelling voor het verzuimpercentage gebaseerd op het gerealiseerde verzuimpercentage van de gemeente Bergen op Zoom over 2025.*

- **We herijken rollen, werkverdeling en verantwoordelijkheden**
  We actualiseren functieprofielen, zodat verantwoordelijkheden helder zijn en beter aansluiten op de veranderende organisatiebehoefte. Dit voorkomt dubbel werk en vergroot de effectiviteit.
- **De kosten van externe inhuur waren ook in 2026 onderwerp van nadere analyse. De bevindingen en conclusies worden vertaald naar aanbevelingen die vanaf 2027 worden geeffectueerd.**

Hoe toetsen we dat?

- **Organisatieontwikkeling monitoren we aan de hand van de volgende 3 KPI's:**

– KPI 1: Tevreden inwoners en ondernemers
– Streefwaarde: ≥ 80%
– KPI 2: Tevreden medewerkers (eNPS)
– Streefwaarde: ≥ 48
– KPI 3: Financiële gezondheid (BDO-benchmark)
– Streefwaarde: ≥ 6

- 75% van de medewerkers geeft aan tevreden te zijn over de Gemeente Bergen op Zoom;
- ≤ 6,2% ziekteverzuim in Q4;
- Verbetering op de score van de nulmeting sociale veiligheid.

Kaderstellende documenten

Document	Vastgesteld
Toekomstvisie 2035	2021
Beleidskader 2027-2030	2026
Visie op Dienstverlening	2024
Verordening financieel beleid, beheer en organisatie 2025 (art.212 Gemeentewet)	2025
Verordening controle financiële beheer en organisatie 2025 (art.213 Gemeentewet)	2025
Nota Investeren en Afschrijven	2024
Bestuursakkoord 2026-2030	2026
Collegeuitvoeringsprogramma	2026
Digitale Koers	2026
Tactisch Beleid I&A	2026

Personele lasten 2027

Het inzicht in de personele lasten is de afgelopen periode verder ontwikkeld. Ook de komende periode wordt hier verder op ingezet, met als doel steeds beter inzicht te krijgen in de opbouw, ontwikkeling en dekking van de personele lasten. De geactualiseerde formatie vormt het uitgangspunt voor de personeelsbegroting 2027.

De personele lasten zijn integraal opgenomen en toegelicht in de diverse programma's. In onderstaand overzicht zijn de totale personele lasten van de ambtelijke en bestuurlijke organisatie opgenomen, exclusief de ISD en het Zorgveiligheidshuis.

Bedragen × € 1.000	2025 Realisatie	2026 Primitieve Begroting	2027 Begroting
Vast personeel	44.904	52.469	55.202
Inhuur	14.115	6.208	5.718
Overige personele lasten	1.993	2.543	2.827
Nog te realiseren besparingen	-	444	-
Totaal ambtelijke organisatie	**61.012**	**60.777**	**63.747**
Vast personeel	1.844	2.010	2.050
Overige bestuurlijke lasten	111	210	202
Totaal bestuurlijke organisatie	**1.955**	**2.220**	**2.252**
Subtotaal	**62.967**	**62.996**	**65.999**
Dekking lasten vanuit andere budgetten	-5.240	-	-
Doorbelastingen aan projecten, investeringen en grondexploitaties	-	-3.354	-5.910
Dekking vanuit andere budgetten (o.a. CDOKE, Oekraïne en Beschermd Wonen)	-	-3.491	-3.778
Dekking vanuit reserve	-	-540	-560
Dekking vanuit voorziening	-	-146	-267
Detachering	-151	-58	-66
Totaal doorbelasting, dekking en detachering	**-5.391**	**-7.588**	**-10.582**
Totaal personele lasten	**57.577**	**55.408**	**55.417**

Toelichting bij tabel: de cijfers over 2025 zijn slechts beperkt vergelijkbaar met 2026 en 2027. Voor 2025 betreft het realisatiecijfers, terwijl voor 2026 en 2027 begrotingscijfers zijn opgenomen. Daarnaast is het inzicht in de opbouw en dekking van de personele lasten vanaf 2026 verder verbeterd. Vanaf 2026 is hierin een nadere specificatie aangebracht. De afzonderlijke lasten- en dekkingscomponenten zijn daardoor niet één-op-één met 2025 te vergelijken.

De netto personele lasten bedragen in 2027 € 55,4 miljoen en blijven daarmee nominaal nagenoeg gelijk aan 2026; in reële cijfers laten de netto personele lasten een afname zien. Onderliggend is sprake van verschillende ontwikkelingen in de personele lasten. Deze ontwikkelingen moeten in samenhang worden bezien, omdat wijzigingen in formatie, bezetting en inhuur ook kunnen leiden tot verschuivingen tussen vast personeel, inhuur en overige personele lasten.

In de personeelslastenbegroting 2027 is circa € 1,2 miljoen aan loonontwikkeling verwerkt om aan cao-verplichtingen te kunnen voldoen. Daarnaast nemen de personele lasten toe als gevolg van de herijking van de formatie en de actualisatie van de overige personele lasten. Daartegenover staat een afname van de geraamde inhuur. Hierin zijn naast de indexering van de inhuurbudgetten een structurele besparing van € 0,4 miljoen en een verdere verlaging door de verschuiving van externe inhuur naar vast personeel verwerkt.

Een belangrijke verklaring voor het nagenoeg gelijk blijven van de netto personele lasten is de hogere dekking van personele kosten. Vooral de doorbelasting aan projecten, investeringen en grondexploitaties neemt toe, van € 3,4 miljoen in 2026 naar € 5,9 miljoen in 2027.

Deze stijging van € 2,5 miljoen hangt samen met de personele inzet voor deze activiteiten en het volledi-ger toerekenen van de daarmee samenhangende personele kosten. Bij de herijking van de personeelsbegroting is daarnaast beoordeeld of beschikbare dekkingsbronnen in de begroting zijn verwerkt.

De combinatie van loon- en formatieontwikkeling, lagere inhuur, actualisatie van de personeelsbegroting en een hogere toerekening en dekking van personele lasten leidt ertoe dat de netto personele lasten in 2027 per saldo nagenoeg gelijk blijven aan 2026.

Vast personeel

De lasten voor vast personeel nemen in 2027 toe. In de personeelsbegroting is circa € 1,2 miljoen aan loonontwikkeling verwerkt. Daarnaast wordt de ontwikkeling van deze lasten beïnvloed door wijzigingen in de formatie en door verschuivingen tussen vast personeel, inhuur en overige personele lasten.

Per saldo neemt de formatie in 2027 toe. De omvang van de wijzigingen verschilt per afdeling. Een belangrijk deel van de formatieontwikkeling heeft betrekking op werkzaamheden waarvoor financiële dekking beschikbaar is. Dit betreft onder andere personele inzet die kan worden toegerekend aan projecten, investeringen en grondexploitaties en inzet waarvoor dekking beschikbaar is vanuit specifieke budgetten en regelingen.

Inhuur

De inhuurbudgetten zijn ten opzichte van 2026 met 2,5% geïndexeerd, volgens de uitgangspunten uit het Beleidskader 2027. De indexering leidt tot een stijging van de inhuurbudgetten van circa € 150.000.

Tegenover deze indexering staan verschillende verlagingen. Vanaf 2027 worden de beschikbare budgetten voor externe inhuur structureel met € 400.000 verlaagd. Daarnaast nemen de inhuurbudgetten met circa € 250.000 af door een verschuiving van externe inhuur naar vast personeel. Per saldo nemen de geraamde inhuurbudgetten hierdoor met circa € 500.000 af.

De structurele besparing op externe inhuur realiseren we door scherper te sturen op de noodzaak, duur en omvang van externe inhuur en door werkzaamheden waar mogelijk met eigen personeel uit te voeren. Daarbij kijken we in het bijzonder naar langdurige externe inzet voor werkzaamheden met een structureel karakter. In de praktijk is binnen de organisatie gebleken dat dergelijke inzet in voorkomende gevallen kan worden vervangen door eigen personeel en daarmee tegen lagere kosten kan worden uitgevoerd. We zetten deze lijn voort waar dit organisatorisch mogelijk en financieel voordeliger is.

De externe inhuur wordt daarbij bezien in samenhang met de totale personele inzet. We kijken naar formatie, bezetting, vacatures en inhuur en beoordelen welke inzet nodig is om de werkzaamheden uit te voeren. Daarbij sturen we onder meer op het tijdig invullen van vacatures, het niet automatisch verlengen van aflopende inhuuropdrachten en een kritische afweging bij nieuwe externe inhuur.

Overige personele lasten

Bij de herijking van de personeelsbegroting zijn naast de formatie ook de overige personeelscomponenten beoordeeld. Hieruit is gebleken dat diverse personeelsgerelateerde budgetten niet meer volledig aansloten op actuele inzichten en eenduidige uitgangspunten. Om tot een realistische personeelsbegroting te komen, zijn deze budgetten opnieuw beoordeeld en waar nodig geactualiseerd. Daarnaast zijn de betreffende budgetten geïndexeerd.

Onder de overige personele lasten vallen onder andere reiskosten, opleidingen, beschikbaarheidsdiensten, overwerk, ORT en diverse toelagen en vergoedingen.

Doorbelasting, dekking en detachering

Tegenover een deel van de personele lasten staan doorbelastingen, specifieke dekkingsbronnen en inkomsten uit detachering. Dit betreft zowel vast personeel als inhuur. De omvang van deze dekking is daarmee medebepalend voor de netto personele lasten.

In het overzicht is onderscheid gemaakt tussen doorbelasting aan projecten, investeringen en grondexploitaties, dekking vanuit andere budgetten, dekking vanuit reserves en voorzieningen en inkomsten uit detachering.

Doorbelasting projecten, investeringen en gron-dexploitaties

Een deel van de personele lasten wordt doorbelast aan projecten, investeringen en grondexploitaties. De doorbelasting is gebaseerd op de personele inzet die naar verwachting aan deze activiteiten kan worden toegerekend.

De geraamde doorbelasting neemt toe van € 3,4 miljoen in 2026 naar € 5,9 miljoen in 2027. De stijging van € 2,5 miljoen hangt samen met de personele inzet voor deze activiteiten en het volledi-ger toerekenen van de daarmee samenhangende personele kosten.

De realisatie van deze doorbelasting is afhankelijk van de daadwerkelijke personele inzet op de betreffende projecten, investeringen en grondexploitaties en de beschikbare dekkingsruimte. Dit wordt gedurende het jaar gemonitord.

Overige dekkingsbronnen

Voor een deel van de personele lasten is specifieke dekking beschikbaar. Dit betreft onder andere middelen vanuit subsidies, specifieke regelingen en leges. Voorbeelden hiervan zijn CDOKE, Oekraïne en Beschermd Wonen. Daarnaast kan sprake zijn van dekking vanuit reserves en voorzieningen.

Bij de herijking van de personeelsbegroting is opnieuw beoordeeld of de beschikbare dekkingsbronnen volledig in de begroting zijn verwerkt en aansluiten bij de personele inzet. Hiermee is de samenhang tussen personele lasten en de bijbehorende dekking verder inzichtelijk gemaakt.

Het inzicht in de dekking van de personele lasten wordt verder ontwikkeld. Gedurende het jaar kunnen wijzigingen optreden in de personele inzet en de bijbehorende dekking. Daarom worden de personele lasten en de bijbehorende dekking periodiek gemonitord en waar nodig geactualiseerd.

Bij detachering worden personele kosten doorbelast aan externe partijen. Tegenover de personele lasten staan hierdoor inkomsten uit detachering. De omvang hiervan kan jaarlijks fluctueren en is afhankelijk van de daadwerkelijke inzet en gemaakte afspraken.

3.8 Openbaarheidsparagraaf

Sinds 1 mei 2022 geldt de Wet open overheid (Woo). Deze wet geeft iedereen recht op overheidsinformatie. Het doel is een overheid die open, duidelijk en toegankelijk is. Gemeenten moeten in hun begroting uitleggen wat ze doen om de Woo goed uit te voeren. Dit gaat over:

- Actieve openbaarmaking (zelf informatie delen);
- Passieve openbaarmaking (informatie geven op verzoek);
- Verbeteren van de informatiehuishouding.

Actieve openbaarmaking

Wat willen we bereiken?

We voldoen aan de wet. Inwoners kunnen onze documenten vinden via een eigen platform dat is gekoppeld aan de landelijke Woo-index.

Wat gaan we daarvoor doen in 2027?

We ontwikkelen ons platform voor het publiceren van documenten verder door. Ook Woo-verzoeken en besluiten worden hierop gepubliceerd. Zodra het ministerie van BZK weer nieuwe categorieën aanwijst, ontsluiten we deze zo snel mogelijk. Hoe meten we dit?

- Alle verplichte documenten staan op ons platform;
- Documenten zijn vindbaar via de Woo-index;
- We rapporteren minstens twee keer per jaar over de voortgang via de P&C cyclus.

Passieve openbaarmaking

Wat willen we bereiken?

- We behandelen Woo-verzoeken snel, zorgvuldig en klantvriendelijk;
- We willen meer verzoeken op tijd afhandelen.

Wat gaan we daarvoor doen in 2027?

Alle Woo-verzoeken worden direct geregistreerd, binnen 48 uur opgepakt door de behandelende afdeling en het Woo-team, en gevolgd via een digitaal overzicht. Het Woo-team bewaakt termijnen, ondersteunt juridisch, signaleert vertragingen en onderhoudt waar nodig contact met verzoekers. Woo-contactfunctionarissen krijgen aanvullende training om tijdig te kunnen ondersteunen en knelpunten te herkennen.

Door ervaringen te analyseren en processen waar nodig aan te passen, werkt het Woo-team continu aan kwaliteitsverbetering. Na afronding van verzoeken wordt bekeken of een evaluatie met de verzoeker kan bijdragen aan verdere verbetering van de dienstverlening.

Voor een toekomstbestendige uitvoering van de Woo wordt uitbreiding van het Woo-team onderzocht. In 2027 wordt besloten over de structurele inrichting van het publicatieproces, inclusief juridische toetsing en de organisatie van publicaties. Via een dashboard kunnen managers en directie de voortgang van Woo-verzoeken monitoren.

Hoe meten we dit?

- Woo verzoeken worden binnen 48 uur opgepakt door behandelende afdeling en het Woo-team;
- Minstens 85% van de verzoeken wordt op tijd afgehandeld;
- Minstens 90% krijgt een goede beoordeling van de Woo-contactfunctionaris.

Informatiehuishouding op orde

Wat willen we bereiken?

Onze informatie is goed georganiseerd, veilig en toegankelijk voor inwoners, bestuur en medewerkers

Wat gaan we daarvoor doen in 2027?

We zorgen dat informatie die blijvend bewaard moet blijven veilig wordt overgebracht naar het e-depot van het WBA. Informatie die niet meer nodig is, vernietigen we tijdig. In samenwerking met de archivaris werken we aan het verbeterplan Informatiehuishouding. Nu de nieuwe archiefwet per 1-1-2027 ingaat, maken we een integraal projectplan om zowel de acties vanuit het verbeterplan als de activiteiten voor de nieuwe Archiefwet, gestructureerd op te pakken. Het implementatieprogramma voor de nieuwe Archiefwet loopt landelijk tot 2030.

Hoe meten we dit?

Het Projectplan is vastgesteld. Alle te behalen doelstellingen en activiteiten zijn benoemd en gepland. De volgende onderdelen willen we afgerond hebben:

- We hebben uitgewerkt hoe we de overbrenging van documenten/informatie naar het WBA van 20 jaar naar 10 jaar kunnen terugbrengen (eis vanuit de nieuwe Archiefwet);
- Het informatiebeleidsplan is geactualiseerd;
- De basis voor het informatiebeheerplan staat.

4. Uitvoeringsplan 2027–2030

In het Beleidskader 2027-2030 is voor de Uitvoeringsplannen Bedrijfsvoering, Vastgoed, Openbare ruimte en Integraal HuisvestingsPlan onderwijs (IHP) het maximum investeringsniveau bepaald op € 19,3 miljoen. Hierbij is uitgegaan van de investeringsruimte 2027 van € 18,4 miljoen met toepassing van een prijsindexatie van 2,5% (€ 0,5 miljoen) en een volumegroei van 2% (€ 0,4 miljoen). Het totaal investeringsvolume komt hiermee uit op een totaal van € 19,3 miljoen per jaar, totaal over vier jaar € 77,2 miljoen.

Bij het beleidskader is het vastgestelde investeringsniveau verder verhoogd met een jaarlijks bedrag van € 0,25 miljoen voor het Landschap Ontwikkeling en Uitvoeringsplan (LOUP). Het totaal investeringsvolume komt hiermee uit op een totaal van € 19,55 miljoen.

De aangeboden programmering bij de begroting 2027 bedraagt € 79,5 miljoen, waardoor de overschrijding voor de jaren 2027 tot en met 2030 nog € 1,3 miljoen bedraagt. Hierin ligt nog een behoorlijke opgave waarin bij het beleidskader 2028 uitdrukkelijk stilgestaan dient te worden. Conform de afspraken in het bestuursakkoord worden in 2027 zowel het beschikbare als het benodigde investeringsvolume opnieuw tegen het licht gehouden.

Uitvoeringsplannen bij beleidskader en begroting 2027

Uitvoeringsplan (bedrag x € 1.000)		**2027**	**2028**	**2029**	**2030**	**Totaal**
Openbare ruimte	Beleidskader	13.822	14.310	9.880	9.238	47.250
	Begroting	12.863	10.354	10.007	10.814	44.038
Vastgoed	Beleidskader	7.645	3.100	3.250	3.040	17.035
	Begroting	3.580	5.515	3.000	1.250	13.345
IHP	Beleidskader	2.259	8.609	4.200	4.200	19.268
	Begroting	1.642	3.585	7.023	7.068	19.318
Bedrijfsvoering	Beleidskader	1.224	664	766	575	3.229
	Begroting	811	877	666	475	2.829
Totaal	**Beleidskader**	**24.950**	**26.683**	**18.096**	**17.053**	**86.782**
	Begroting	**18.896**	**20.331**	**20.696**	**19.607**	**79.530**
Investeringsvolume		19.550	19.550	19.550	19.550	78.200
Verschil		654	- 781	- 1.146	- 57	-1.330

Uitvoeringsplan (bedrag x € 1.000)		**2027**	**2028**	**2029**	**2030**	**Totaal**
Riolen	Beleidskader	7.877	9.567	10.299	5.997	33.740
	Begroting	7.783	9.215	9.925	8.539	35.462
Investeringsvolume		7.783	9.215	9.925	8.539	35.462
Verschil		-	-	-	-	-

Bedrijfsvoering en bedrijfsmiddelen
Programmering voor de vervanging van het materieel voor Buitendienst is 'overgeheveld' naar het Uitvoeringsplan openbare ruimte.

Vastgoed
Binnen de programmering hebben enkele verschuivingen plaatsgevonden, waaronder renovatie kleedaccommodaties buitensport, renovatie CKB-gebouw, verbouwing gemeentewerf en aanleg nieuwe standplaatsen voor woonwagens. Daarnaast zijn enkele projecten komen te vervallen of doorgeschoven naar latere jaren, te weten de renovatie van de gymzalen € 900.000, de renovatie van het glas in lood van de Sint-Gertrudiskerk € 1.440.000 en de uitbreiding van de capaciteit buitensport € 750.000.

Openbare ruimte
Om de totale investeringen te laten aansluiten op het bij het beleidskader vastgestelde investeringsniveau voor de jaren 2027 tot en met 2030, zijn de projecten binnen de openbare ruimte geprioriteerd. Hierdoor worden enkele projecten geschrapt en worden de planning en omvang van andere projecten aangepast. Ook kunnen werkzaamheden niet in alle gevallen worden gecombineerd of integraal worden uitgevoerd. Dit kan ook gevolgen voor het nakomen van eerder gemaakte afspraken met externe partijen. De onderstaande tabel geeft een overzicht van de projecten die worden geschrapt, worden uitgesteld of waarvan de planning of integrale uitvoering wordt bijgesteld.

Project	Bedrag / Jaar
Landschap van Allure (Poortgebied), ontsluiting van A4	€ 425.000 (2027) € 900.000 (2028)
Bunthof & Groeshof (Bergen op Zoom), inrichting openbare ruimte	€ 290.000 (2028) € 300.000 (2029)
Grote Hazelaar en omgeving (Bergen op Zoom)	€ 655.000 (2029)
Jacob Obrechtlaan Noord / Burg. Van Hasseltstraat (Bergen op Zoom)	€ 431.000 (2028)
Muziekbuurt (Bergen op Zoom)	
Noord- en Zuidzijde Haven (oostelijk deel) (Bergen op Zoom)	€ 500.000 (2029) € 509.000 (2030)
Rijtuigweg (noordelijk deel) (Bergen op Zoom)	€ 1.042.000 (2028)
Wilhelminaveld (Bergen op Zoom)	€ 398.000 (2029)

Als gevolg van areaalontwikkelingen en actualisatie van marktprijzen houden wij zicht op het benodigde investeringsvolume, waarvoor wordt verwezen naar Paragraaf Onderhoud kapitaalgoederen. Het actueel benodigd gemiddeld investeringsniveau voor openbare ruimte bedraagt € 10,3 miljoen. In het Gemeentelijk Waterplan is een gemiddeld benodigd investeringsvolume voor riolering van € 8,5 miljoen opgenomen. Naast de inhoudelijke en technische staat van onze kapitaalgoederen, zien we in de praktijk dat de kosten toenemen. Er is sprake van een forse stijging van het prijspeil binnen de Grond-, Weg- en Waterbouwsector (GWW). Dit leidt tot een verhoging van het benodigde investeringsvolume.

In de nota Investeren en Afschrijven (oktober 2024) is aangegeven dat de financiële positie (schuldenlast en solvabiliteit) sinds 2019 is verbeterd. Daarbij is aangegeven dat dit ruimte biedt om aan de slag te gaan met het onderhoud van onze kapitaalgoederen. Daarin maken we een inhaalslag. Dit met het oog op veiligheid en het voorkomen van functieverlies (zoals het afsluiten van bruggen of wegen). Om de achterstand aan te pakken programmeren we integraal. Dit biedt kansen voor efficiëntie en het beperken van overlast voor de inwoners.

Integraal programmeren houdt in dat we:
- werkzaamheden plannen op basis van inventarisaties en inspectierapporten;
- werkzaamheden clusteren tot logische projecten;
- gebieds- en wijkgericht denken en werken;
- streven naar maximale maatschappelijke meerwaarde, onder andere via maatschappelijke kostenbatenanalyses en levenskostenbenadering;
- actief meekoppelkansen benutten en slimme combinaties maken;
- meer voorbereidingstijd inplannen en sturen op scope, gewenste einddatum en totale verwachte kosten.

Voor lopende projecten en projecten die vanaf 2026 zijn gestart, wordt deze werkwijze toegepast. Jaarlijks vindt een herijking plaats van het Uitvoeringsplan

bij het beleidskader / begroting. Als gevolg van herhaaldelijk uitgestelde programmering ligt het investeringsniveau bij het beleidskader hoger. Door een lager vastgesteld investeringsniveau dient bij de vaststelling van de begroting opnieuw geprioriteerd te worden. Tot en met de begroting 2026 had dit nog geen invloed op de integrale programmering. Voor een aantal projecten is het niet langer verantwoord om rioolvervanging langer uit te stellen. Dit betekent dat vervanging van het riool nu wel wordt uitgevoerd maar de (her)inrichting van de openbare ruimte nu niet meegenomen kan worden.

Integraal huisvestingsplan onderwijs (IHP)

Binnen de programmering van het IHP hebben verschuivingen binnen de jaren plaatsgevonden. Het totaalvolume van het Uitvoeringsplan blijft nagenoeg gelijk met het beleidskader. Voor de jaren 2029 en 2030 is het gemiddelde investeringsbedrag over de afgelopen jaren opgenomen. Met de schoolbesturen moet nog bepaald worden welke investeringen voor 2029 en 2030 ingepland worden.

Riolen

Het benodigde investeringsvolume voor de vervanging riolering bedraagt € 8.500.000. Totale omvang van het Uitvoeringsplan Riolering 2027 t/m 2030 bedraagt € 35.400.000 en sluit hiermee nagenoeg aan op dit gemiddelde.

Toetsing omvang investeringsbudgetten

In de nota investeren en afschrijven is als uitgangspunt opgenomen dat we gemeentelijke eigendommen onderhouden op een kwaliteitsniveau dat minstens sober, degelijk en in elk geval veilig is. Daarnaast is opgenomen, dat bij het vaststellen van de hoogte van de investeringsbudgetten de volgende voorwaarden medebepalend zijn:

1. Hebben we de capaciteit om het gevraagde investeringsvolume te realiseren;
2. Is de financiële ruimte in de (meerjaren-) begroting beschikbaar om de kapitaallasten te dekken van de gevraagde investeringsbudgetten;
3. Blijven de financiële kengetallen bij de gevraagde investeringsbudgetten voldoen aan de afgesproken norm;
4. Ligt de netto investeringsquote tussen de 0% en 6%.

Hebben we de capaciteit om het gevraagde investeringsvolume te realiseren

De uitvoeringcapaciteit op de afdeling projecten is verhoogd, zodat er naar verwachting voldoende capaciteit beschikbaar is om de projecten goed voor te bereiden en uit te voeren. Mocht er toch onvoldoende expertise of capaciteit aanwezig zijn, dan is er binnen de beschikbare budgetten ruimte om externe ondersteuning in te huren. Indien nodig kunnen we met behulp van raamcontracten, moderne contractvormen en slim aanbesteden de kracht van de markt benutten.

Voor het IHP werken we samen met schoolbesturen. Zij voeren de investeringen uit. Wij hebben minder invloed op hun planning en voortgang.

Blijven de financiële kengetallen bij de gevraagde investeringsbudgetten voldoen aan de afgesproken norm.

Zoals uit de paragraaf Weerstandsvermogen blijkt, blijft de netto schuldquote onder de norm van het bestuursakkoord. Die is in het nieuwe bestuursakkoord gesteld op 60%. Ook de solvabiliteit verbetert.

Ligt de netto investeringsquote tussen de 0% en 6%.

In de Nota Investeren en Afschrijven is de netto investeringsquote overgenomen vanuit de financiële houdbaarheidstest van de VNG. De VNG geeft daarbij aan dat de netto investeringsquote geschikt is om te beoordelen of een gemeente voldoende investeert voor het behoud van een aanvaardbaar voorzieningenniveau.

Een investeringsquote tussen 0% en 2% en tussen 5% en 6% heeft de signaalwaarde oranje. Tussen 2% en 5% is de signaalwaarde groen.

De netto investeringsquote komt in 2027 uit op 3,4% en stijgt door naar circa 4% in 2029/2030. Dat is een gezond niveau en binnen de normen.

Uitvoeringsplan 2027 – 2030

Hieronder het Uitvoeringsplan 2027-2030. Bij het vaststellen van de Begroting 2027 vraagt het college aan de raad om akkoord te gaan met de jaarschijf 2027 van het uitvoeringsplan met investeringen en kennis te nemen van de overige jaren.

Uitvoeringsplan Bedrijfsvoering 2027-2030

UITVOERINGSPLAN 2027-2030	2027	2028	2029	2030	Totaal
Algemeen					
Stadskantoor (inrichting)	157.000	204.500	-	40.000	401.500
Stadhuis (inrichting)	-	50.000	-	-	50.000
Gemeentewerf (inrichting)	-	50.000	-	-	50.000
ICT (Firewalls en Switches)	147.000	-	-	-	147.000
Mobile device beleid	507.000	572.000	666.000	435.000	2.180.000
Openbare ruimte					
Cultuur					
Totaal Bedrijfsvoering	**811.000**	**876.500**	**666.000**	**475.000**	**2.828.500**
Totaal verstrekt	-	-	-	-	-
Nog te verstrekken	**811.000**	**876.500**	**666.000**	**475.000**	**2.828.500**

Uitvoeringsplan Vastgoed 2027-2030

UITVOERINGSPLAN 2027-2030	2027	2028	2029	2030	Totaal
Algemeen					
Netto investering verduurzamen vastgoed (50%)	700.000	700.000	700.000	700.000	2.800.000
Sport / Recreatie/cultuur					
Renovatie Gageldonk bouw- en inrichting sporthal	-	400.000	800.000	-	1.200.000
Renovatie Sporthal Kannebuis	400.000	800.000	-	-	1.200.000
Renovatie/nieuwbouw kleedaccommodaties t.b.v. buitensport	-	-	-	200.000	200.000
Renovatie CKB gebouw	200.000	2.615.000	-	-	2.815.000
Nieuwbouw kleedaccommodatie(s) Rozenoord	430.000	-	-	-	430.000
Verbeteren verkeersveiligheid/parkeren sportpark De Beek	-	-	-	350.000	350.000
Renovatie Wijkcentrum Bernadettestraat 4 ('t Fort)+buitenterein	850.000	-	-	-	850.000
Huisvesting ambtelijke organisatie a.g.v. achterstallig onderhoud	500.000	500.000	1.500.000	-	2.500.000
Volkshuisvesting / economie					
Aanleg nieuwe standplaatsen t.b.v woonwagens	500.000	500.000	-	-	1.000.000
Totaal Vastgoed	**3.580.000**	**5.515.000**	**3.000.000**	**1.250.000**	**13.345.000**
Totaal verstrekt	-	-	-	-	-
Nog te verstrekken	**3.580.000**	**5.515.000**	**3.000.000**	**1.250.000**	**13.345.000**

Uitvoeringsplan Openbare ruimte 2027–2030

UITVOERINGSPLAN 2027–2030	2027	2028	2029	2030	Totaal
Beschikbaar gesteld 2025					
Kademuren Noord- en Zuidzijde haven	1.200.000	1.100.000	–	–	2.300.000
Noord- en Zuidzijde Haven (westelijk deel)	374.000	379.000	–	–	753.000
Beschikbaar gesteld 2026					
Kademuren Noord- en Zuidzijde haven	1.500.000	–	–	–	1.500.000
Vijverberg vijvers (Noord) bijdrage wegen	100.000	–	–	–	100.000
Vijverberg vijvers (Noord) bijdrage groen	100.000	–	–	–	100.000
Wegen (voor detailering zie onderstaand overzicht)	4.175.000	5.141.000	5.153.000	6.692.000	21.161.000
Civieltechnische kunstwerken	–	–	–	–	–
Haven, vervangen van talud in jachthaven	400.000	–	–	–	400.000
Lodijkeparkbrug 2	648.000	–	–	–	648.000
Hamplein (beschoeiing)	50.000	244.000	–	–	294.000
Noordgeest (viaduct)	–	100.000	807.000	–	907.000
Galgenbaan	–	–	–	20.000	20.000
Haven, vervangen walstroom	50.000	250.000	–	–	300.000
Openbaar groen	1.111.000	1.211.000	1.211.000	1.211.000	4.744.000
Landschap Ontwikkeling en Uitvoeringsplan (LOUP)	250.000	250.000	250.000	250.000	1.000.000
Openbare verlichting	1.187.000	1.187.000	1.187.000	1.187.000	4.748.000
Park Belvedère	818.000	–	–	–	818.000
Meubilair	498.000	498.000	498.000	498.000	1.992.000
Recreatieve voorzieningen	498.000	498.000	498.000	498.000	1.992.000
Dynamisch Verkeersmanagement	200.000	–	–	–	200.000
Vervanging Verkeersinstallaties	1.178.000	605.000	303.000	358.000	2.444.000
Gemeentewerf (vervanging materieel)	100.000	100.000	100.000	100.000	400.000
Vervanging vrachtauto	–	270.000	–	–	270.000
Totaal Openbare ruimte	**14.437.000**	**11.833.000**	**10.007.000**	**10.814.000**	**47.091.000**
Totaal verstrekt	3.274.000	1.479.000	–	–	4.753.000
Nog te vestrekken	**11.163.000**	**10.354.000**	**10.007.000**	**10.814.000**	**42.338.000**

Uitvoeringsplan Openbare ruimte (detaillering wegen) 2027-2030

	2027	2028	2029	2030	Totaal
Beschikbaar gesteld 2025					
Noord- en Zuidzijde Haven (westelijk deel)	374.000	379.000	-	-	753.000
Beschikbaar gesteld 2026					
Vijverberg vijvers (Noord) bijdrage wegen	100.000	-	-	-	100.000
Vijverberg vijvers (Noord) bijdrage groen	100.000	-	-	-	100.000
	2027	**2028**	**2029**	**2030**	**Totaal**
Antwerpsestraatweg Noord van spoor (Stalenbr - Olympialn)	-	599.000	-	-	599.000
Antwerpsestraatweg Zuid van Olympialaan (fase 3a Olympialaan - Jan Steenpad)	-	-	641.000	300.000	941.000
Cornelis Pronkstraat	-	-	-	532.000	532.000
Daansbergen	-	-	-	271.000	271.000
De Kuil	-	-	-	1.545.000	1.545.000
De Poort	200.000	-	-	682.000	882.000
Franciscusstraat / Pastoor Dekkerstraat / Bernadettestraat	-	403.000	-	-	403.000
Gageldonk West	131.000	81.000	-	-	212.000
Galgenbaan	-	-	-	198.000	198.000
Jankenberg	288.000	-	-	-	288.000
Klein Molenbeek	-	120.000	-	-	120.000
Kromstraat / Waterstraat / Nieuwstraat	-	250.000	790.000		1.040.000
Lage Meren (Drebbelstraat/Edisonlaan/ Franklinpad/Wattweg)	2.044.000	1.881.000	-	-	3.925.000
Lelyweg	-	-	-	400.000	400.000
Marathonstraat	-	-	-	324.000	324.000
Muziekbuurt (6 fasen)	-	-	1.922.000	1.922.000	3.844.000
Rivierenbuurt	-	807.000	1.100.000	518.000	2.425.000
Steenbergseweg fietspad (Vogelenzang tot Klutsdorp)	500.000	1.000.000	700.000	-	2.200.000
Westersingel (kruising)	548.000	-	-	-	548.000
Wouwsestraatweg	53.000	-	-	-	53.000
Zeelandhaven	411.000	-	-	-	411.000
Wegen (totaal)	**4.175.000**	**5.141.000**	**5.153.000**	**6.692.000**	**21.161.000**

De programmering wegen is volledig gebaseerd op actuele inspectiegegevens door een externe partij, of op de staat van het riool of op de staat van wegen of een combinatie van beide.

Uitvoeringsplan Riolering 2027-2030

UITVOERINGSPLAN 2027-2030	2027	2028	2029	2030	Totaal
Beschikbaar gesteld 2024					
Renovatie gemalen	706.000	-	-	-	706.000
Beschikbaar gesteld 2025					
Nieuwe Molenweg	-	400.000	-	-	400.000
Noord- en Zuidzijde Haven (westelijk deel)	200.000	208.000	-	-	408.000
Beschikbaar gesteld 2026					
Vijverberg vijvers (Noord)	800.000	-	-	-	800.000
UITVOERINGSPLAN 2027-2030	**2027**	**2028**	**2029**	**2030**	**Totaal**
Antwerpsestraatweg Noord van spoor (Stalen brug - Olympialaan)	-	6.000	-	-	6.000
Antwerpsestraatweg Zuid van Olympialaan (fase 3a Olympialaan - Jan Steenpad)	-	-	815.000	325.000	1.140.000
Benedenbaantje relinen (ei-buis en rondtracé)	150.000	-	1.889.000	-	2.039.000
Brouwerijbaan	-	-	50.000	-	50.000
Bunthof & Groeshof	-	1.025.000	300.000	-	1.325.000
Cornelis Pronkstraat	100.000	-	-	398.000	498.000
Daansbergen	70.000	-	-	475.000	545.000
De Kuil	500.000	-	-	1.380.000	1.880.000
Franciscusstraat / Pastoor Dekkerstraat / Bernadettestraat	-	392.000			392.000
Gagelboslaan (relinen)	-	-	100.000	-	100.000
Gageldonk West	972.000	584.000	-	-	1.556.000
Galgenbaan	50.000	-	-	296.000	346.000
Grebbe	500.000	-	-	-	500.000
Grote Hazelaar en omgeving	-	-	822.000	-	822.000
Heijningen & Lievenshovelaan	-	225.000	-	-	225.000
Jacob Obrechtlaan Noord / Burg. van Hasseltstraat	-	155.000	-	-	155.000
Jankenberg	328.000	-	-	-	328.000
Klein Molenbeek	-	230.000	-	-	230.000
Kromstraat / Waterstraat / Nieuwstraat	-	300.000	391.000	-	691.000
Lage Meren (Drebbelstraat/Edisonlaan/Franklinpad/ Wattweg)	975.000	1.266.000	85.000	-	2.326.000
Langeweg Halsteren	50.000	332.000	-	-	382.000
Lelyweg	365.000	-	-	1.028.000	1.393.000
Marathonstraat	65.000	-	-	335.000	400.000
Marconilaan (relinen)	50.000	502.000	-	-	552.000
Muziekbuurt (6 fasen)	400.000	1.888.000	1.888.000	1.618.000	5.794.000
Noord- en Zuidzijde Haven (gedempte haven)	-	100.000	186.000	186.000	472.000
Renovatie gemalen	-	706.000	706.000	706.000	2.118.000
Rivierenbuurt	-	296.000	992.000	992.000	2.280.000
Rozenoord sportpark relinen	50.000	-	183.000	-	233.000

UITVOERINGSPLAN 2027-2030	2027	2028	2029	2030	Totaal
Beschikbaar gesteld 2024					
Scheldevesting & Markiezaten	185.000	–	–	–	185.000
Viersprong omgeving relinen	50.000	–	389.000	–	439.000
Wateroverlast	570.000	600.000	800.000	800.000	2.770.000
Westersingel (kruising)	92.000	–	–	–	92.000
Wilhelminaveld	–	–	329.000	–	329.000
Wouwsestraatweg	241.000	–	–	–	241.000
Zeelandhaven	314.000	–	–	–	314.000
Totaal Riolering	**7.783.000**	**9.215.000**	**9.925.000**	**8.539.000**	**35.462.000**
Totaal verstrekt	1.706.000	608.000	–	–	2.314.000
Overschrijding(–)/onderschrijding(+)	**6.077.000**	**8.607.000**	**9.925.000**	**8.539.000**	**33.148.000**

Uitvoeringsplan IHP 2027-2030

UITVOERINGSPLAN 2027-2030	2027	2028	2029	2030	Totaal
Driemaster	–	50.000	617.000	2.868.000	3.535.000
Sancta Maria	1.242.000	1.242.000	–	–	2.484.000
Toermalijn / Springplank/St Maarten	–	2.000.000	2.208.000	–	4.208.000
KOV Sancta Maria	400.000	293.000	–	–	693.000
Stelpost	–	–	4.200.000	4.200.000	8.400.000
Totaal IHP	**1.642.000**	**3.585.000**	**7.023.000**	**7.068.000**	**19.318.000**
Totaal verstrekt	–	–	–	–	7.244.675
Nog te verstrekken	**1.642.000**	**3.585.000**	**7.023.000**	**7.068.000**	**12.073.325**

5. Afkortingenlijst

Afkorting	Betekenis
AI	Artificiële Intelligentie
BAS	Bergse Adaptiestrategie
BBM	Beheer Buitenruimte en Mobiliteit
BBV	Besluit Begroting en Verantwoording
BENEGO	Belgisch-Nederlands Grensoverleg
Bibob	Bevordering integriteitsbeoordelingen door het openbaar bestuur
BNG	Bank Nederlandse Gemeenten
BOA	Buitengewoon opsporingsambtenaar
BRC	Brede Regeling Combinatiefuncties
BWB	Belastingsamenwerking West-Brabant
CAO	Collectieve Arbeidsovereenkomst
CDOKE	Capaciteit decentrale overheden klimaat- en energiebeleid
CO_2	Koolstofdioxide
CKB	Centrum voor de kunsten
COA	Centraal Orgaan opvang Asielzoekers
COELO	Centrum voor Onderzoek van de Economie van de Lagere Overheden
CPB	Centraal Planbureau
CROW	Centrum voor Regelgeving en Onderzoek in de Grond-, Water- en Wegenbouw
DAB-lab	Delta Agrifood Business-lab
DEK	Duurzaamheid, Energie en Klimaatadaptatie
EBWB	Economic Board West-Brabant
DVF	Digitaal feedbackformulier
FTE	Fulltime-equivalent
GALA	Gezond en Actief Leven Akkoord
GBE	Gemeentelijke Beleggingsmaatschappij Evides
GCC	Green Chemistry Campus
GGD	Gemeentelijke Gezondheidsdienst
GGU	Gezamenlijke Gemeentelijke Uitvoering
GGZ	Geestelijke Gezondheidszorg
GHOR	Geneeskundige Hulpverleningsorganisatie in de Regio
GIA	Geweld in Afhankelijkheidsrelaties
GR	Gemeenschappelijke Regeling
GWP	Gemeentelijk Waterprogramma
IBOR	Integraal Beheerplan Openbare Ruimte
IHP	Integraal Huisvestingsplan
IMBK	Integraal Maatschappelijk Beheerkader
IPVE	Integraal Programma van Eisen
ISD	Intergemeentelijke Sociale Dienst
IVP	Integraal Veiligheidsplan

Afkorting	Betekenis
IZA	Integraal Zorgakkoord
KCV	Kleinschalig Collectief Vervoer
KPI	Key Performance Indicator
KRW	Kaderrichtlijn Water
LIOR	Leidraad Inrichting Openbare Ruimte
LOUP	Landschapsontwikkel- en uitvoeringsplan
LPS	Lowys Porquinstichting
MJOP	MeerjarenOnderhoudsplan
MKB	Midden- en kleinbedrijf
MMA	Meld Misdaad Anoniem
MVI	Maatschappelijk Verantwoord Inkopen
NAR	Nederlands Adviesbureau voor Risicomanagement
NEN2767	Nederlandse norm voor conditiemeting van gebouwen
NOC*NSF	Nederlands Olympisch Comité * Nederlandse Sport Federatie
OAB	Onderwijsachterstandenbeleid
OMWB	Omgevingsdienst Midden en West-Brabant
OMO	Ons Middelbaar Onderwijs
OOV	Openbare Orde en Veiligheid
OZB	Onroerendezaakbelasting
P&C	Planning & Control
PDCA	Plan-Do-Check-Act (cyclus voor kwaliteitsverbetering)
PGB	Persoonsgebonden Budget
PmG	Preventie met Gezag
PZEM	Provinciale Zeeuwse Energie Maatschappij
RAV	Regionale Ambulancevoorziening
RBL	Regionaal Bureau Leren
RCM	Rijkscompensatiemiddelen
RES	Regionale Energiestrategie
RIEC	Regionaal Informatie- en Expertise Centrum
RPE-WBEB	Regionaal Plan Energiesysteem - West-Brabant Energie in Balans
RVO	Rijksdienst voor Ondernemend Nederland
RWB	Regio West-Brabant
SEB	Schoon en Emissieloos Bouwen
SiSa	Single Information Single Audit
SLA	Service Level Agreement
SLT	Stevig Lokaal Team
SMP	Soorten managementplan
SPUK	Specifieke Uitkering
SPP	Strategische Personeelsplanning

Afkorting	Betekenis
SRBT	Stedelijke Regio Breda-Tilburg
SRWB	Stedelijke Regio West-Brabant
TNP	Theodorushaven Noordzijde Project
VHP	Volkshuisvestingsprogramma
VNG	Vereniging van Nederlandse Gemeenten
VRMWB	Veiligheidsregio Midden- en West-Brabant
VSO	Voortgezet Speciaal Onderwijs
VSV	Voortijdig Schoolverlaten
WBA	West-Brabants Archief
WEB	Wet Educatie en Beroepsonderwijs
Wgiw	Wet gemeentelijke instrumenten warmtetransitie
WIN-punt	Work in NL-punt
WMO	Wet Maatschappelijke Ondersteuning
Woo	Wet open overheid
WOZ	Waardering Onroerende Zaken
WSW	Wet sociale werkvoorziening
WVS	Werkvoorzieningsschap
ZEH	Zeeuwse Energie Houdstermaatschappij
ZVH	Zorg- en Veiligheidshuis
ZWB	Rechtbank Zeeland-West-Brabant
ZZS	Zeer Zorgwekkende Stoffen